

FAMILIA
Revistă de cultură
Nr. 7-8 ● iulie-august 2008
Oradea

Acest număr este ilustrat cu vederi
din colecțiile C. Demeter, Rodica
Indig, precum și a Secției de istorie a
Muzeului Țării Crișurilor.
Fotografiile sunt realizate de Al. Szabó

Seria a V-a
iulie-august
2008
anul 45 (146)
Nr. 7-8 (512-513)

FAMILIA

REVISTĂ DE CULTURĂ
Fondator: **IOSIF VULCAN**
1865

Apare la Oradea

Responsabil de număr:
Alexandru SERES

REDAȚIA:

Ioan MOLDOVAN (redactor-șef)
Traian ȘTEF (redactor-șef adjunct)
Miron BETEG (secretar general de redacție)
Mircea PRICĂJAN, Alexandru SERES, Ion SIMUȚ

Redactori asociați:

Aurel CHIRIAC, Marius MIHEȚ

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Oradea, Piața 1 Decembrie, nr. 12
Telefon: 40-259-41.41.29; 40-770-850068

E-mail: familia@rdslink.ro

(Print) I.S.S.N 1220-3149

(Online) I.S.S.N 1841-0278

www.revistafamilia.ro

TIPAR: Imprimeria de Vest, Oradea

Revista figurează în catalogul publicațiilor
la poziția 4213

Revista este instituție a Consiliului Județean Bihor

Tehnoredactare: S.C. Pixel Media S.R.L.

FAMILIA

CUPRINS

● Editorial		
<i>Alexandru Seres</i>	- Poneiul roz văzut prin lentilă	5
● Asterisc de Gheorghe Grigurcu		7
● Ideoclipuri de Al. Cistelean		
	- Războiul troian s-a amînat	13
● Atropină de Alexandru Vlad		
	- Caii	18
● Nisipul din clepsidră		
<i>Vasile Dan</i>	- Căderea în păcat	20
● Explorări de Mircea Morariu		22
● Anchetă Familia		
	- Literatura pe ecran(ul minții)	26
● Antologie lirică Familia		
<i>Hic sunt leones!</i>	- Poeti din zodia Leului	41
<i>Șerban Axinte, Linda Maria Baros, Dan Coman, Claudiu Komartin, Mihail Vakulovski, Mihai Vieru, Gheorghe Vidican, Miruna Vlada</i>		42
<i>Mihai Vieru</i>	- Vieru despre Lei	76
● Proză în Familia		
	- Salon de vară 2008	87
<i>Paul Goma</i>	- Infarct	88
<i>Nicolae Prelipeanu</i>	- Spectacol pentru doi sau O seară, probabil ultima, la Teatrul Miiic	94
<i>Radu Țuculescu</i>	- Parfum de Înviere	98
<i>Traian Ștef</i>	- Cum Florian îi cere Martei să-l tundă tocmai cînd ea făcea o plăcintă sofisticată cu vișine și scorțișoară	107
<i>Ioana Nicolaie</i>	- O pasăre pe sîrmă (fragmente)	113

<i>Florin Ardelean</i>	- Stăpânul visului	119
<i>Ștefan Jurcă</i>	- Orașul pictorilor	138
<i>Anton-Sebastian Florațiu</i>	- Bigis-Fluor NEMINIS Altecâteva fileruptedinCARTEA BUNDRENILOR...	155
<i>Lavinia Branște</i>	- Proze	175
<i>Diana Todea</i>	- Un bețivan notoriu	180
<i>Ștefan Doru Dăncuș</i>	- Povești pentru Gabriella	184
<i>Stelian Müller</i>	- Scrisoare către Zsuzsa	203
<i>Gavril Cornuțiu</i>	- Ordonanța blajinilor	216
● Album Oradea		
<i>Aurel Chiriac</i>	- Destinul urbanistic și peisagistic al Pieței Unirii între 1860 și 2008	223
● Eseu		
<i>Ioan Derșidan</i>	- Capul retezat - un icon ales	232
<i>Stanca Rașan</i>	- Ready made-ul avant la lettre?	247
● Arte		
Cronica muzicală de <i>Adrian Gagiu</i>		257
Cronica teatrală de <i>Mircea Morariu</i>		261
Cartea de teatru de <i>Mircea Morariu</i>		273
● On Air de <i>Ioan Moldovan</i>		
● Send & Receive		
		278

Alexandru Seres

Poneiul roz văzut prin lentilă

„Domnule Președinte Traian Băsescu,

Noi, semnatarii de mai jos, profund revoltați de modul în care actuala conducere a Institutului Cultural Român dezonoarează statul român, batjocorește valorile naționale și știrbeste imaginea României în lume, subminând menirea ICR, vă solicităm să vă exercitați prerogativele și să dispuneți demiterea următorilor:

*Horia Roman Patapievici, președinte
Mircea Mihăieș, vicepreședinte
Tania Radu, vicepreședinte”*

Așa începe petiția online pentru demiterea lui Horia-Roman Patapievici, inițiată de Asociația Civic Media. Nu are nicio importanță ce mai conține ea, cum nu are importanță nici faptul că oricine poate s-o semneze, indiferent de statutul său cultural, intelectual ori social. Demiterea lui Patapievici și a acoliților săi, de când poneii roz umblă liberi prin New York cu zvestica în coadă, a devenit o chestiune democratică, oricine putând să judece competența președintelui ICR în promovarea (știrbirea) valorilor culturale ale scumpei sale țărișoare, prin apăsarea unui buton. Sau să-și trâmbițeze în cele patru zări ale Internetului crezul său profund cultural, prin voioase diatribe, de genul „Îmi este rușine că trăiesc în aceeași țară cu un jeg uman cunoscut sub numele de H.R. Patapievici” sau „mă dezgustă acest Hitler fără mustață”, ca să le cităm doar pe cele mai nevinovate.

Dincolo de ridicolul situației, n-ar fi nicio problemă că, punându-și mușchii pectorali în slujba salvării României de la o catastrofă mediatică internațională, diverși indivizi își exersează simțul patriotic,

afirmându-se și în acest mod ca vajnici apărători ai valorilor naționale. Problema apare doar atunci când, purtată de acest elan demolator, clasa politică pune și ea umărul la praponirea poneiului roz, călărit de președintele ICR.

Mă întreb, ca simplu cetățean, prin ce lentilă ar putea privi Comisia de cultură a Senatului României cerul expozițional al ICR de la New York? Care ar fi judecata estetică pe care ar putea s-o emită întru evaluarea performanței culturale reprezentată de niște graffiti-uri din speța street-art? Și în baza căror criterii (statistice? economice?) ar putea o comisie, până la urmă politică, să emită o judecată culturală?

E simplu să spui că, dacă un Patapievici al începutului de secol XX l-ar fi promovat pe Brâncuși în Statele Unite, ar fi avut parte cam de același tratament. Datele problemei s-au schimbat: între timp lumea s-a cam lămurit cum stă treaba cu arta modernă, așa că argumente de tipul „batjocorirea valorilor naționale” și „știrbirea imaginii țării” nu stau în picioare. Poneiul roz cu zvastică, simbolurile falice și alte asemenea jucării provocatoare nu se pot constitui în argumente ale judecății estetice – decât poate în instrumentarul critic al pitecantropilor culturali. Așadar, o judecată prin această prismă e exclusă din start. Atunci ce mai rămâne? Doar instituirea unui arbitraj al performanței culturale prin politic, ceea ce ne întoarce mult înapoi în timp, în vremurile când partidul – unic – era judecătorul absolut al valorilor culturale. Căci altfel e imposibil de imaginat ca o comisie – fie ea și de cultură – a Parlamentului României anului 2008 să emită o judecată asupra valabilității unui act artistic, stabilind gradul ei de reprezentativitate și modul în care contribuie – sau nu – la promovarea imaginii României în lume.

De ce se cere demiterea lui Patapievici? În mod sigur nu pentru că în vitrina ICR de la New York se lăfăie un căluț roz. Și nici pentru că sărmana Românie ar risca să fie făcută de rușine de câțiva „luzări” care mângălesc pe pereți ceva ce pentru unii nu e artă. Ci pentru că viziunea noului ICR, dezinhibată și originală, riscă să trimită în neant, prin performanța culturală vie, întreg sistemul anchilozat în care se bălăcesc dinozaurii. Roșii, cu seceră și ciocan în coadă.

Asterisc

Gheorghe Grigurcu

Fișele unui memorialist

Ciudat caruselul reputațiilor noastre literare! I.Negoîtescu și Cornel Regman par a intra în conul unei indiferențe la care nu ne așteptam (cîțiva critici mai tineri ne-au spus fără ocol că-i socotesc „neinteresanți”, „minori”), în vreme ce un Ov.S.Crohălniceanu a fost înălțat pe un soclu al superlativelor (George Cușnăreanu care, spre uimirea noastră, îl proclama un nou Măiorescu sau un al doilea Blaga, nu e chiar un izolat; optzeciștii cei atît de circumspecți cu predecesorii lor i-au consacrat un veritabil cult!) Ce să credem? Privite cu detașare, lucrurile par să fie ca un joc de zaruri. Nici o logică estetică, etică sau istorică nu intră în asemenea evoluții pe care se vede că rămâne a le amenda un viitor mai îndepărtat.

*

Oamenii cei mai vicioși sînt morții vicioși, care, în ochii noștri, nu mai au alternativă.

*

Nu uita: nu ești egal cu succesul tău, ci doar cu tine însuși.

*

Justețea și expresivitatea criticii, factori ce pot coopera ori pot juca o partidă unul împotriva celuilalt pînă la decimare.

*

Misterul unei poezii de înaltă valoare îngăduie autorului său a se juca cu locul comun, cu opacitatea, cu nonsemnificația. A le mînuî așa cum un fachir mînuiește flacăra fără a se arde.

*

„Politica este un foc de pistol tras în toiul unui concert” (Stendhal).

*

Afirmația făcută de Hannah Arendt potrivit căreia Răul nu este monstruos, ci mai degrabă banal și social, poate duce la gîndul că, în acest fel, Răul imită cu viclenie Binele, care, el, nu este de excepție, ci, prin însăși menirea sa caritabilă, banal și social...

*

Sensul se gîndește pe sine, poezia se percepe pe sine.

*

Sătul de sine însuși ca un om, nesătul de sine însuși ca un zeu.

*

„*Trăim în plină comedie*, comedia asta e tot ce poate fi mai trist și mai tragic în lume. Istoria tinde spre propria groapă, personalitățile ei ajung propriile caricaturi, idealurile devin propriile lor haznale. Difficile este satiram non vivere. Filosofia a fost preluată de funcționarii din agitație, politica o fac papagalii de la Primărie (de la primăria Primarului, să fim bine înțeleși), destinul lumii depinde de cîțiva economiști și militari, cinici și limitați. Mîncăm absurd cu pîine — doar că, pentru pîine, stăm la coadă cu cartelele în mîini, pe cînd din absurd avem uriașe stocuri supranormative, suficiente pentru cîteva decenii de acum înainte; tot ce a fost real a devenit și suprareal și subreal — iar ceea ce ar fi rațional (logic, moral, salvator) nu mai apare decît în vise, în cărțile uitate sau în subtextul unor rugăciuni ilicite”. Așa scria I.D.Sîrbu în iarna 1983-1984. Rămîne să meditam la ce s-a schimbat și mai ales la ce nu s-a schimbat de atunci...

*

Poetul G.V. e foarte consecvent pînă atinge un anume țel, după care e... foarte inconsecvent. Pesemne își investește consecvența într-un alt țel, legat de o altă persoană.

*

Cele mai mari frunze le are palmierul rafie de pe malurile Amazonului. Frunzele acestui palmier au pînă la 22 m lungime și circa 12 m lățime. Zece oameni se pot adăposti sub o asemenea frunză.

*

Facilitatea inițială a conceptelor pozitive: dreptate, adevăr, bine ideal etc. Trebuie să te confrunți cu viața ca distrugere ori pur și simplu ca perplexitate pentru a le putea reconstitui însemnătatea, pentru a o putea *cuceri* prin propriile tale mijloace.

*

O văd zilnic pe M. Femeia aparent harnică și conștiincioasă, robotește tot timpul, purtînd în suflet credința neșrămutată în Iehova, din a cărui congregație de *martori* face parte. A optat, așadar, în simplitatea sa blajină din naștere ori poate doar molatică, pentru o speță de Dumnezeu nu numai diferită de celelalte, ci și opusă lor (pentru unii neoprotestanți e mai important să se răfuiască cu alte culte megieșe decît cu ateismul!). Dar nu împing mustrarea mai departe. Poate că pentru M. e mai bine să se identifice cu o ipostază precis delimitată a lui *homo religiosus*, cu puncte doctrinare asupra cărora nu admite nici cea mai vagă îndoială și cu prescripții comportamentale severe, aidoma unor porunci date robului de către supremul stăpîn. Căci astfel crezul i se suprapune peste structura rustică, obișnuită cu ordinea concretului, fixată în parametri pragmatici. Prea multă imaginație ar conturba-o, ca și o minte mai iscoditoare, tentată poate a se opri la mijlocul drumului, punînd întrebări acolo unde răspunsul nu se poate detașa de întrebare... Mă intrigă însă altceva. Și anume amestecul conduitei religioase, lipsite în fondul său de fariseism prezent de nenumărate ori), cu pornirile ancestrale ale țaranului: impulsul achizitiv, incredulitatea, o inevitabilă viclenie izvorînd din ele. Uneori bunătatea sa trage cu delicatețe o cortină peste atari incongruențe. Alteori însă ele ies la iveală necruțător precum motorul unei mașini căreia i s-a ridicat capota. Atrasă și-ntr-o direcție și-n alta, o asemenea ființă nu poate opta decisiv pentru una din ele, întrucît nu se poate rupe de natura sa duală, nu poate deveni un alt om. Am impresia că, în felul acesta, M. e un suflet chinuit fără a-și da seama. O încearcă o suferință fără verb, de-o inocență cvasianimalică.

*

Mostrele eternității ce ni se oferă nu pot fi decît picuri ai tranziției. Trebuie să avem tăria de-a recunoaște că sînt și altceva decît par.

*

Absurdul e totdeauna crispat, neliniștit și neliniștitor ca orice nonetică.

*

N-ar putea fi considerată ironia un delir elegant, monden?

*

Neîndoios, cea mai profundă speranță e în raport cu irealizabilul.

*

„Nostalgicii fostului lider iugoslav Josip Broz Tito și-au anunțat intenția de a proclama un stat pe internet numit „Titoslavia”, cu ocazia aniversării zilei de naștere a acestuia, 25 mai 1892. „Statul nostru, Titoslavia, nu are teritoriu, dar își propune să adune oameni din lumea întreagă care împărtășesc ideile lui Tito, în special coabitarea pașnică între diversele etnii, a declarat unul dintre organizatori, bosniacul Jezdimir Milosevic. Statul există deja la adresa www.titoslavia.com, dar proclamarea sa oficială și adoptarea „Constituției” vor avea loc la 25 mai, a explicat Milosevic. Capitala acestui stat virtual se află în „inima simpatizanților lui Tito”, iar „naționalitatea și un pașaport de Titoslavia vor putea fi obținute la cerere”, a adăugat acesta” (*Adevărul*, 2005).

*

Sînt oameni care nu pot trăi în lume și-l aleg pe Dumnezeu. Sînt oameni care pot trăi în lume și-l aleg pe Dumnezeu. Ar fi foarte greu de spus care sînt preferații Domnului.

*

Absolutul: îi cauți urmele vași doar în ceea ce a fost sau ar putea fi, niciodată în ceea ce este. Incompatibilitatea dintre absolut și prezent precum cea dintre apă și foc.

*

„Natura are perfecțiuni pentru a arăta că ea este imaginea lui Dumnezeu și defecte pentru a arăta că nu-i decît o imagine a Lui” (Pascal).

*

Ești religios uneori doar din neputință de-a fi ateu, așa cum n-ai putea fura, n-ai putea viola, n-ai putea incendia.

*

Obiectivitatea deplină: o stare anorganică.

*

„Baudelaire, un dandy care avea totdeauna dreptate, a spus: „lucrul cel mai îmbătător în vulgaritate e plăcerea aristocratică de-a dispăcea”. Fac un scurt comentariu la acest citat: a) vulgaritatea e prețuită numai dacă e „îmbătătoare”; b) vulgaritatea *aceasta* presupune o plăcere „aristocratică”. E limpede că nu e vorba de *orice* vulgaritate. E vorba de transgresiuni ale canoanelor bunului-gust care *scandalizează* și *inovează* totodată. Beethoven, Picasso au putut să pară — când au apărut — vulgari. Evident că nu de această erezie estetică inovatoare e vorba în vulgaritatea contemporană. Arătarea sexului pentru sex (și pentru că face să se vîndă produsul!) dă curs unei vulgarități puțin „îmbătătoare”. Acesta nu e decît unul din aspectele morții artei” (Ion Vianu).

*

Miracol: suferința se transformă în Dumnezeu.

*

„Nu-ți descoperi gîndurile tuturor ci doar acelor care pot să-ți vindece sufletul” (Sfîntul Antonie cel Mare).

*

Oricît de depărtate ar fi concepțiile lor, gînditorii se pot întîlni fie în cadrul unor idei de generalitate maximă, fie în cel al unor detalii, la fel de constrîngătoare. Îi despart mai mult ideile și experiențele medii decît extremele existenței.

*

Cioran mărturisește că după cutremurul din 1977, cînd i-a parvenit știrea falsă că Sibiuul s-ar fi dărîmat, a fost nespus de tulburat. În această stare a avut tentația de-a intra într-o biserică, apoi într-o casă de toleranță. În cele din urmă s-a dus la cinematograful. Din gestul său să deducem oare că arta e o medie între biserică și bordel?

*

Scrii nu doar din plăcerea Formei, ci mai din adînc: din nevoia biologică de productivitate. Spiritul imită organismul dornic de-a da rod.

*

„Există ceva mai trist decât să îmbătrânești: să rămâi copil” (Cesare Pavese).

*

Femeii îi repugnă un bărbat care se gîndește la ea zi și noapte — pentru motivul că ea *nu* se gîndește la el” (Cesare Pavese).

*

Unitatea ființei poate fi concepută doar în perspectiva eternității. Sub zodia efemerului, ființa e fatal compozită.

*

Paul Valery despre intelectuali: „această specie se lamentează, deci există”.

*

Sînt diverse tipuri de aripi mitologice: aripile lui Icar, aripile heruvimilor, aripile deznădejdiei despre care vorbea Kierkegaard...

*

A fi pururi învingător înseamnă a fi slab.

*

Orice îndoială sporește forța unui ideal.

*

Narcisiac, adică atașat de imagine, nu de idee.

Ideoclipuri

Al. Cistelecan

Războiul troian s-a amînat

Ca din senin s-a pornit scandalul cînd Cărtărescu și-a strîns parte din publicistica răspîndită peste tot de prin 80 încoace în *Pururi tînăr, înfășurat în pixeli* (Editura Humanitas, 2003). De fapt, de-a dreptul din senin, căci nu era – și nici nu e – o carte de scandal. Și nici scandaloasă – prin opinii, atitudini, afirmații, teme, ființă sau cine știe ce altceva ce ar putea leza pe unii contemporani. Din contră, e o carte nu de bun simț, ci de prea mult bun simț. De un bun simț metodic, aproape premeditat (ceea ce nu înseamnă că nu-i și natural), de nu chiar instituționalizat. În orice caz, asumat consecvent (pe cît e posibil, desigur; ce nu intră chiar în acest criteriu sînt simple scăpări la nervi; scăpări de stare, de anxietate, de idee, dar nu irecuperabile. Cărtărescu însuși le recuperează, de nu pe loc, nici foarte tîrziu; are, oricum, destulă autoironie încît să poată drege lucrurile la timp, dacă e cazul). Spun drept că, văzînd ce flăcări au ieșit din receptarea cărții, am rămas de tot perplex. De fapt, scandalul n-a fost meritul cărții. Cartea i-a fost doar prilej, fără să-i fie și pricină. Iar

Născut la 2 decembrie 1951, în Aruncuta, comuna Suatu, jud. Cluj. Din 2004 este profesor la Universitatea "Petru Maior", Tîrgu Mureș.
Din cărțile publicate: *Poezie și livresc*, Editura Cartea Românească, București, 1987; *Celălalt Pillat*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000; *Top ten*, Editura Dacia, Cluj, 2000; *Mircea Ivănescu. Micromonografie*, Editura Aula, Brașov, 2003; *11 dialoguri* (aproape teologice), Editura Galaxia Gutenberg, Tîrgu Lăpuș, 2003; *Al doilea top*, Editura Aula, Brașov, 2004; *15 dialoguri critice*, Editura Aula, Brașov, 2005; *Aide – mémoire*, 2007; *Diacritice*, 2007.

dacă ar fi fost semnată de altcineva, cu siguranță n-ar fi iscat nici un tărăboi.

Scandalul l-a aprins, poate cu bună voie, Cristian Moraru (în *Observator cultural*, nr. 177/2003), interpretând cartea ca pe un manifest și scoțind din ea un „model” de democrat pluralist, „modelul Cărtărescu”, opus „modelului Patapievici”, văzut, ca să zic așa, ca model „restrictiv”. Nu era vorba de modele „personalizate” (din contră, era limpede un efort de „impersonalizare” a lor, de promovare categorială), ci de o geometrizare tranșantă sub sigle notorii și concrete, „încarnate” doar pentru că așa-s mai percutante la public. Cristian Moraru aplica un soi de hermeneutică, pe baza căreia înroșea – cu aplomb – unele linii din ideea cărții. Dar, trebuie spus, nu erau lucruri inventate, ci doar lucruri *evidențiate* (poate prea gros) și legate prea coerent față de statutul lor soft și împrăștiat. Erau, însă, din carte. Unde nota interpretării a ieșit din condiția cărții a fost în momentul în care hermeneutul l-a propus pe Cărtărescu drept steag democrat *a giorno*. E drept că gestul de exces al lui Cristian Moraru poate fi înțeles, căci era nevoie de o *bandiera* prestigioasă și-n partea liberalismului postmodern. Dar tocmai pe când *bandiera nostra Cărtărescu* era înălțată, lucrurile au luat foc și dezbaterile s-a îndreptat spre obișnuita noastră ceartă de gang. Cărtărescu însuși n-a primit să fie steagul altora, declinând onoarea și preferând să rămână propriul său steag strict literar. Neprimind el provocarea – și rolul – discuția s-a stins, așteptând, desigur, altă ocazie. Căci pricina de fond nu s-a tranșat. Așa încît războiul troian, pe motiv de campion democrat absolut la români, s-a mai amînat odată.

Ca și în *Jurnal* (cu care în bună parte publicistica de aici e solidară, unele bucăți părînd simple prelucrări), surpriza rezolută a cărții o constituie nefericirea scriitorului. Cărtărescu e un nefericit. Sau, oricum, *inconfortat*, destul de iritat și plîngăcios. Lamentația de sine și de tot e o notă atît de stridentă încît Vitalie Ciobanu, bunăoară, crede (în *Contrafort*, nr. 10-11/2003) că toată cartea nu e decît expunerea unei „crize de identitate a scriitorului” (cam lungă criză, de n-o fi din cele endemice, de care nu se poate scăpa pentru că-s permanente). „Foaia de parcurs a unei crize în desfășurare” îi rezultă ea și lui Mircea Iorgulescu (în 22, nr. 710/2003), dar comentatorul se întrebă, totuși, față cu atîta deprimare, dacă e vorba de „ifose ori dramă adîncă”. Nu e o întrebare la care să se poată răspunde dinafară, deși Iorgulescu pare a înclina spre autenticitatea dramei, susținînd că „scriitorul traversează în mod cert o criză, este pe culmile disperării, totul e, pentru el, un dezastru”. Nu-ncape vorbă că alții, toți cei care-l invidiază (și cine nu-l invidiază?!), s-ar simți, în locul lui, pe „culmile fericirii”. Numai că acesta nu e un criteriu pentru a trata drept prefăcută drama de nefericire a lui Cărtărescu. Fiecare e măsura propriei sale fericiri sau nefericiri, mulțumiri sau nemulțumiri; standardele sînt

aici strict personale și derivă din exigențe personale. Chiar dacă se dau norme din afară pentru asemenea situații, ele n-au decît valabilitate teoretică. Pot exista nefericiri și-n cele mai invidiate situații. Și s-ar părea că tocmai acesta e cazul cu Mircea Cărtărescu. Paradoxul e că toată lumea invidiază un om profund nefericit (și să nu se spună că la asemenea nefericire e nevoie neapărată de cauze metafizice; cauzele de nefericire pot fi și mărunte, nu numai din cele eroice).

Ei bine, dreptul acesta la *nefericire în culmea gloriei* îi e contestat de pretutindeni lui Cărtărescu. Mai pe șleau sau mai subtil toată lumea pare a-i zice (de fapt, îi și zice) că n-are temeiuri de a fi nemulțumit: la cîte are, ar trebui să-i ajungă; dacă nici toate astea nu-i ajung, înseamnă că-i nesătul cu totul, că-i caz de patologie egolatrică. (Iar la cît de des și permanent și-n tomuri tot mai multe vorbește Cărtărescu despre sine, pînă la a nu mai vorbi despre nimic altceva, decrefînd spectacolul propriului sine ca mirabilă nepuizabilă, nici nu-i de mirare că egolatricia i-a fost atribuită ca primă caracteristică; deși, din acest punct de vedere, el nu face decît să ducă la capăt pretențiile lui Camil Petrescu; e drept însă că e un capăt pe care Camil nu l-ar recunoaște, dar asta nu înseamnă că ar abandona pretenția ca prozatorul să scrie exclusiv despre ce-a simțit/trăit/experimentat etc.; adică, în mare, ceea ce face, cu simțurile dilatate la extrem și cu percepția specializată în accesarea și procesarea indicibilelor, și Cărtărescu). Pe scurt, dac-ar fi după nația literată română, Cărtărescu ar trebui să se declare mulțumit și chiar fericit. Ba să mai și recunoască – și încă cumva credibil – că are mai mult decît i se cuvine și că unele (cele mai multe)-s pe nemerit.

Nu iau în discuție autenticitatea „nefericirii” cărtăresciene, dar dacă tot revine atît de insistent n-o fi doar temă profitabilă. Trebuie că e cauză existențială și culturală, nu doar retorică. Pe de altă parte întorcînd lucrurile, dacă, să zicem prin absurd, Cărtărescu s-ar declara mulțumit și încîntat de sine și de toate cîte i se întîmplă, ar deveni el mai simpatic la contemporanii pricinași?! Nu i-ar ieși imediat vorbe că se umflă în sine și în pene?! Că nu mai încape de bine și de sine?! Mă tem că aici Mircea Cărtărescu n-are cum o întoarce ca să iasă bine. Cert e că declarîndu-se și el nemulțumit de ceea ce scrie, de ceea ce se scrie despre el, de faptul că vine dintr-o cultură mică, de faptul că gloria e relativă, de nu vană, de faptul că nu e iubit și înțeles, de faptul că literatura nu mai are greutate și prestigiu și de alte și alte, Cărtărescu nu face altceva decît un gest – absolut elegant – de identificare cu ceilalți scriitori. Afară de prima temă a lamentațiilor cărtăresciene (care-i e specifică, deși-i poate strictă cochetărie), nu sînt acestea pricinile de suferință generală ale scriitorului român? Iată că și Cărtărescu pătîmește ca oricare. Plîngerile lui ar putea fi înțelese și ca gest de identificare compasională, nu doar ca reflex al insaturației (tot de sine, la urmă).

Temele – și cauzele – lamentelor cărtăresciene nu-s toate noi și nici toate personale. Pe seama lor s-au mai făcut plîngeri, ba chiar isterii. Și încă – unele – ce isterii! Cum e, de pildă, tema culturii mici, provinciale, sufocante, „sud-estice”, cu fața ei internă (grotescă în pictura lui Cărtărescu, întotdeauna la marginea pamfletului de moravuri) și cu cea externă, percepută ca identitate strict exotică, extravagantă, dintr-o lume a treia folclorică, fie ea și europeană. Cu tot succesul multelor traduceri din opera lui, Cărtărescu se simte un scriitor „marginalizat” în percepția occidentală – singura care contează. Împotriva acestei condiții protestează, se plînge, se enervează adesea, chiar dacă o denunță ca pe un clișeu. Aș vrea să aduc aici un argument personal (deși nu-mi plac asemenea argumente) în favoarea justiției acestei iritări și frustrări. (Recunosc însă că argumentul poate fi întors și împotriva). Am întâlnit recent în Italia doi admiratori – și calificați și entuziaști – ai lui Cărtărescu (calificați nu doar pentru că erau literați, ci pentru că îl citiseră). La un număr de vreo 40-50 de literați cîți erau acolo, doi cititori poate da un procent mai mult decît optimist (deși, fiind vorba de oameni de meserie...) și mulțumitor. Iar admirația era curată încântare. Numai că ea venea pe un fond de, cum să zic?, plăcută stupoare, traductibilă cam în termenii „uite că și românii - sau cel puțin unul din ei - pot scrie literatură bună, ca a noastră”. Cred că asemenea termeni de admirație nu te pot decît întrista, așa încît iau de bună suferința gloriei de scriitor (român) a lui Cărtărescu.

Mai sînt și alte teme „mari” de lamentație, teme principiale cum ar veni, dar sînt și teme ce țin doar de psihologia personală. Cărtărescu e, firește, un om sensibil, poate chiar prea delicat și fragil; din această cauză, orice vorbă rea despre el îi cade greu (nu că altora le-ar cădea bine). Ca toată lumea, am auzit și eu toate vorbele rele – dar și bune – care se spun despre Cărtărescu; le-am auzit deopotrivă în provincie și-n capitală, fără discriminare. Cele rele pot fi reduse la un leit-motiv: gloria îi întrece calitățile. Sigur că această aserțiune poate fi clamată pe toate tonurile și semitonurile. Și mai sigur e că ea cuprinde, de regulă, ceva umoral. Cărtărescu ar putea liniștit recita, în astfel de cazuri, celebra „Tușiți” a lui Sorescu: „Le cele mai bune replici ale mele/ Ai tușit,/ Scorpie bătrînă” etc. N-are, însă, umorul – sau seninătatea – s-o facă și-și otrăvește singur sufletul. (Cineva priceput la psihanaliză ar putea trata acest aspect și, probabil, i-ar reieși lucruri interesante). Asta e ceva normal, dar e curată naivitate cum își „regionalizează” el admiratorii și detractorii. Cum impresia lui e că provincia colcăie de anti-cărtărescieni (și-i, în parte, adevărat), provincialii sînt tratați, la grămadă, ca retardați și complexați. Cînd e mai generos, Cărtărescu îi onorează doar cu cîte o ironie (destul de sarcastică și aia, fierea dă pe dinafară de cum vine vorba de provincie). Nu vreau să iau partea provincialilor și să-i scap de afuriseniile și disprețul lui Cărtărescu, dar naivitatea împărțirii e prea groasă. Har Domnului, nasc și în provincie

fani și admiratori cărtărescieni, iar când vine vorba de sesiuni de comunicări studențești, de teze de licență sau disertații de master Cărtărescu e erou favorit, de nu eroul favorit. Măcar din acest punct de vedere biata provincie nu merită așa dispreț metodic și uniform. Cu siguranță însă că nici măcar o statistică profesionistă n-ar astîmpăra resentimentul și provincialofobia lui Cărtărescu. La mijloc e o problemă de psihologie: orice vorbă rea e primită catastrofic și nu poate fi compensată de nici o vorbă bună. Iar vorbele rele se adaugă, stivă, și produc, desigur, frustrări.

Frustrările sînt, la Cărtărescu, destul de multe; și nu-i vorba doar de frustrări de glorie. Rolul public al scriitorului e, cel puțin în ultima vreme, în creștere accentuată. Dar asta numai ca factor de opinie, ca factor simbolic. Firește, nu e puțin. Cărtărescu însuși e pentru implicare, pentru participarea directă a scriitorului la problemele cetății. Nu știu dacă e vorba de vreo schimbare de atitudine (venită din exasperare) ori doar de o accentuare a unei poziții constante, dar fapt e că o schimbare de concept se vede și la nivelul conceptului literar; și nu e o schimbare oarecare, ci una dramatică: „Adevărul nu e nici ironic, nici experimental. Marile cărți ale lumii sînt cărți întunecate și grave, care folosesc inclusiv ironia și experimentul în sensul acestei *seriozități* esențiale, acestei responsabilități în lipsa căreia ești un simplu literator” (p. 299, din eseul „Tristețea ca valoare absolută”). Acest concept de literatură compasională e, desigur, semnul marilor scriitori. A spus-o și Vianu: literatura mare trebuie să fie sensibilă la fondul tragic al condiției umane. Prin urmare, participarea capătă deja la Cărtărescu mai multe sensuri (și nu mai sînt de mirare diatribele din ultima vreme împotriva minimalismului de cartier) și derivă dintr-un acut sentiment de responsabilitate. Extrapoliez acum (și, mai ales, colaționez unele semne de frustrare din eseuri cu semne mai apăsate din *Jurnal*), dar nu pot să nu mă întreb cum de celui mai important scriitor contemporan nu i s-a încredințat nici o responsabilitate publică?! Să nu fie el ținut capabil de așa ceva?! Mă tem că frustrarea lui Cărtărescu e mai mult decît motivată în acest punct.

Eseurile din carte sînt „enciclopedice”, dar problemele ridicate de ele au fost deja dezbătute, așa că m-am restrîns doar la un fir tematic. Poate nu cel mai pregnant, dar cel mai constant. N-aș vrea însă să închid aceste note înainte de a remarca un lucru ce-ar trebui să fie normal și banal, dar care la noi rămîne, totuși, o excepție: Cărtărescu e unul dintre foarte puținii noștri scriitori care pot face trimiteri (și produce citate) spontane la Biblie. În cazul lui nu e, desigur, de mirare. *Orbitor* e un roman cu teleologie și cu teologie (nu doar biblică, e adevărat) iar structurile inițiatice și redemptive constituie fondul adevărat al efervescentei. Cred că e inevitabil ca Mircea Cărtărescu, tocmai pentru că nu folosește la modul popesc această cultură, să scrie niște „povestiri biblice”; s-ar putea ca, scrise de el, acestea să fie chiar marele succes.

Atropină

Alexandru Vlad

Caii

Caii sunt proști – dar nu atât de proști ca oamenii. Era zicala favorită a lui Zaharie și o spusese de atâtea ori încât nu-și mai amintea de unde o știe, dacă nu cumva o inventase el însuși într-un puseu de inteligență, luciditate și scepticism. Nu cunoștea aceste sofisticate cuvinte, dar, în viclenia lui rudimentară, nu-i erau străine decât noțiunile. Poate o auzise la târg, de la careva din geambașii cu dinte de aur care-ți vindeau câte un mînz care abia când ajungeai acasă începea să șchioapete. O spunea uneori la crășmă când se ridica să plece acasă, fie că băuse peste măsură (propria lui măsură), fie că nu mai avea bani și gestionarul refuza să-l mai servească pe datorie, să-l scrie în catastif, unde de altfel în dreptul lui erau trase linii destule. Începea întotdeauna prin a bea plătind fiecare pahar cu banii jos, prostul de gestionar sperând probabil că va plăti așa cât e seara de lungă, ba că va achita și din restanțe de parcă el nu știa că acolo celălalt putuse trage câte linii a poftit. Cine să le țină socoteala? Ultimele le bea trimițând prin cineva paharul gol la teighea și făcând un semn peste pălăriile tuturor: plătește la sfârșit, îi este deja cam greu să se tot ridice și să se așeze. Apoi, chiar înainte de ora închiderii

Alexandru Vlad,
prozator, eseist, poet,
traducător, publicist.

A debutat în 1980
cu volumul de nuvele
Aripa grifonului.

Volume publicate:
Drumul spre Polul Sud,
nuvele, 1985; *Frigul
verii*, roman, 1985;
Atena, Atena (nonfic-
tion), 1994; *Sticla de
lampă*, eseuri, 2002
ș.a. Este redactor la
revista *Vatra*, și are o
bogată activitate
publicistică.

se clătina el însuși până la tăblia de zinc și spunea "ultimele trece-mi-le în cont și mai dă-mi unul de drum". Dacă gestionarul refuza, și în ultima vreme (ultima vreme când mai fusese bănutură la Bufet) refuza neînduplecat, atunci Zaharie spunea cât de limpede putea, pentru toți care aveau urechi să audă: "Caii sunt proști, dar nu atât de proști ca oamenii", și cu asta ieșea. Fiecare înțelegea ce voia, caii erau în grajd și nu în beznă în fața prăvăliei, cum și-ar fi putut închipui un prostovan. Ajuns acasă verifica dacă-i așa pentru orice eventualitate și le mai trăgea o bănutură, să se răzbune pe viață și pe dobitocul de la teighea. Uneori se culca și el în iezlea lor cu fân scutind-o astfel pe nevastă de porția ei. Dimineața se purta bine cu ei, îi hrănea și le dădea cu mâna lui apă cu vadra, și ca pentru a-i îndreptăți cuvintele caii își scuturau pielea pe gât. băteau din copită și își cufundau botul în găleată de parcă nimic nu se întâmplase cu o seară înainte.

Zaharie îi înhăma, se urca în căruța și ieșea mândru din curte. Imediat îi obliga s-o ia la trap, vedea crupele cum saltă, curelele hamurilor cum fac spumă, un clăbuc de te puteai bărbieri, plezneau ușor, și când dădea cu biciul de-a curmezișul peste ambele spinări urma lui se cunoștea ca un perdaf. Nimic nu-i ca sentimentul de stăpân.

Până într-o zi când trecu în lungul digului, ca să scurteze drumul. S-a întors să scoțoască după sticla cu alcool, și roata din spate scăpă de pe făgaș, apoi cealaltă. Caii lăsară căruța să alunece pe dig în jos, câte-o frântură, apoi se încordară și o ținură pe loc în puterea gâtului și pieptului. Zaharie se ridică turbat în picioare de pe capră și roti biciul care șfichiui ca un șarpe prin aer, dar se dezechilibră și căzu la loc. Pierduse momentul potrivit să sară. Căruța stătea neclintită, cu oiștea la cer, apoi alunecă un pas mare în spate, după care caii se încordară, se ridicară în două picioare și o opriră. Restul se desfășură parcă în secvențe filmate cu încetinitorul: de câte ori încercau să tragă în față o mai scăpau puțin în spate. Pentru că n-au existat martori nu se știe dacă Zaharie a mai apucat, în ultima clipă, să-și răcnească disperat proverbul devenit în această secundă adevăr. Și în ultima clipă epitaf. Când au simțit căruța cufundându-se în apă, caii s-au încordat pentru ultima oară dramatic, nechezară arătându-și dinții gălbui, și legăturile se rupseră, eliberându-i. Când au ajuns acasă, cu hamurile pe ei și cu hățurile pline de noroi, femeia i-a dus în grajd și le-a dat câte-o mână de fân. Când va veni Zaharie n-avea decât să se ocupe de ei așa cum știa el.

Nisipul din clepsidră

Vasile Dan

Căderea în păcat

„Căderea” românilor din anistorie (din interbelicul românesc idilic-pășunist, din „iepoca de aur” comunistă) în istoria reală a fost tot un fel de cădere în păcat. Iată că nostalgicii pot ofta cu o anumită îndreptățire: paradisul pierdut! Ce bine era pe atunci! O seculară vegetare umană! „În cai țaranii zburdă pe la sate”. „Bunăstarea întregului popor.”

***

Adevărul e că această „cădere” din „illo tempore”, din anistorie (Blaga dixit: „boicotarea istoriei”) în cea reală i-a întors pe dos, i-a tulburat, i-a smintit pe cei mai mulți dintre români. Cîteva milioane și-au luat lumea în cap. Au migrat spre țărmurile calde ale Mediteranei de apus (Italia, Franța, Spania) unde curge numai lapte și miere, ca în „Țiganiada” lui Ion Budai Deleanu. Pe alții, totuși o minoritate – și numeric, și ca segment de vîrstă – i-a pus

Vasile Dan,
poet și publicist. A fost
redactor la revista
Vatra, actualmente
redactor-șef al revistei
Arca din Arad. Debut
editorial cu volumul de
versuri *Priveliștile*
(1977). Alte vol. de
poezii: *Nori luminați*,
Scara interioară,
Arbore genealogic,
Întâmplări crepusculare
și alte poeme,
Elegie în grădină,
Carte vie,
Pielea poetului ș.a.

însă cu picioarele pe pământ, le-a scos capul din nori fericindu-i cu bunuri materiale de neimaginat în urmă cu nici două decenii. I-a umplut de bani. Le-a rezervat plăceri excentrice grabnic satisfăcute. Toate acestea fiindcă, să recunoaștem, s-au mișcat repede. Au riscat mult, ce-i drept. Sînt primii care după 1989 n-au stat pe gînduri, cu mîinile în sîn. Ci au pus mîna: și pe lucru, dar și pe una-alta din „proprietatea întregului popor”. Și s-au ajuns. Cei mai mulți au acum, după statistici, între 35 și 45 de ani. Minorii și adolescenții inocenți ai „îepocii de aur” carevasăzică.

***

„Căderea” i-a smintit însă rău de tot pe cei mai mulți dintre români. Cum? În primul rînd prin ceea ce eu aș numi *despuiere*. Prin despuierea lor proprie (de toate refulările și frustrările acumulate de cîteva generații), dar și a lumii lor, românești. Televizorul a fost principalul mijloc de sminteală. Filmele și emisiunile fără perdea, știrile cu orori „de la ora 5” (violuri, toate formele de incesturi, pedofilie, homosexualism, crime, zoofilie, droguri, sinucideri, patricide, fratricide), ziarele tabloide de mare tiraj cu ilustrații exclusiv cu înțeles sexual au găsit un public pe cît de nesățios să le înfulece, pe atît de inocent cultural, inapt a se apăra singur prin instrucție, educație, informație, moral și religios în fața grandiosului spectacol lubric nonstop. Ororile de la televizor au coborît repede de pe micul ecran în apartamentul igrasios ce fierbe pestilențial vara și îngheață bocnă iarna al blocului socialist sau printre așternuturile murdare din odăile de cîrpici și văiug de la țară (nu numai din Moldova). Sminteala asta n-o măsoară în procente nimeni. Ne-am cruci dacă i-am ști proporțiile adevărate. Cineva ar trebui totuși să o cerceteze: sociologii, antropologii, medicii, preoții, scriitorii. Poate și unii dintre zecile de mii de proaspăt doctori în științe de la cele peste 70 de universități nou-nouțe de la orașe și sate. Ei, căci de la politicieni, nici o speranță!

Explorări

Mircea Morariu

Adevărata călătorie a lui Zahei. V. Voiculescu și taina Rugului Aprins

de Marius Oprea
Editura Humanitas,
București, 2008

În luna noiembrie a anului 1956, întreg Estul comunist era zguduit de ceea ce, în limbajul propagandistic specific vremii, a fost numit „contrarevolu-

ția” maghiară. Probabil că mult prea încrezători în cele scrise în celebrul *Raport secret* prezentat de Nikita Sergheevici Hrușciov de la tribuna Congresului al XX-lea al PCUS, liderii comuniști de la Budapesta, în frunte cu primul ministru maghiar Nagy Imre, au procedat la o destalinizare excesiv de radicală care a indus în rândul populației sentimentul că ar fi posibilă o eliberare a țării de sub comunism și ideologia marxistă. Departe de conducătorii maghiari din epocă gânduri atât de radicale. Cert e că lucrurile au scăpat de sub control, că stimulați de îndemnurile venite din Occident ungurii și-au luat aspirațiile drept realitate. Moscova a intervenit dur, s-au înregistrat numeroase victime omenești, iar conducerea comunistă maghiară a fost înlocuită cu alta mult mai obedientă. Nagy Imre avea să plătească cu viața curajul său. În aceste condiții, regimul de la București care, de altfel, nu a privit deloc cu ochi buni operațiunea de destalinizare, a decis înăsprirea regulamentelor statului polițienesc, a supravegherii oamenilor, stârpirea din fașă a tuturor inițiativelor socotite că ar putea atenta la existența sa. De aici, creșterea numărului de arestări ori de deportări în respectiva perioadă.

Cum echipa conducătoare de-justă s-a comportat mai mult decât corespunzător în timpul și după Revoluția maghiară, ajutând mai mult decât oricare aliat la soluționarea „cazului Imre Nagy” și la reconstrucția partidului comunist din Ungaria, cum încă dinainte Moscova avea destule garanții că regi-

mul de la București e unul dintre cele mai radicale dintre toate țările din Est, liderii moscoviți au dat relativ ușor curs dorinței omologilor lor de la București și au decis retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul României. În jurul operațiunii persistă încă destule legende ori necunoscut, dar cei mai mulți istorici susțin faptul că în retragerea sovietică a contat mai curând dorința Moscovei decât abilitatea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Oricum, pentru clasa conducătoare de la București devenise esențial și garanție a supraviețuirii ei politice să le aducă sovieticilor noi și noi dovezi în conformitate cu care comunismul românesc e „pe mâini bune” și că orice încercare de punere a lui sub îndoială dinspre grupurile de rezistență din țară poate fi lesne stărpită. De unde o nouă amplificare a represiunii în cursul anului 1958 și o creștere semnificativă a numărului celor trimiși în închisori pentru tentativa de subminare a orânduirii de stat.

Într-un atare context, s-a consumat și afacerea „Rugului Aprins” ce a constat în anihilarea, arestarea și condamnarea la ani lungi de temniță grea a unor intelectuali care nu recurseseră la rezistență armată, nu procedaseră la acte de sabotaj, nu comiseseră gesturi spectaculoase. Respectivii intelectuali doreau doar să își exercite pe mai departe dreptul de a gândi, de a scrie și de a publica, de a se reuni și discuta liber pe teme diverse, de la cele ce țineau de specificul ortodoxiei la altele legate de literatură. Era vorba despre arestări brutale, grăbite, care nu țineau cont nici de vârsta înaintată a unora, nici de trecutul lor democratic, nici de faptul că nu se manifestaseră politic în nici un fel, că nu au avut nimic în comun cu legionarismul. Prin tot felul de artificii străvezii, respectivii au fost acuzați de subminarea ordinii de stat, de simpatii legionare și trimiși în temuta închisoare din Uranus. Printre cei arestați sub acuzația că aparțineau *Rugului Aprins* se numărau Sandu Tudor (Alexandru Teodorescu), Benedict Ghiuș, Arsenie Papacioc, Sofian Boghiu, Alexandru Mironescu, Adrian

Făgețeanu, Roman Braga, dar și poetul Vasile Voiculescu. Acesta a fost arestat de la locuința sa din strada Dr. Staicovici la data de 5 august 1958. A fost condamnat, judecat, i s-a confiscat și distrus bogata sa bibliotecă ce nu a mai putut fi niciodată refăcută, trimis în temnița de la Aiud unde a supraviețuit ca prin minune în pofida rețelilor tratamente, a privațiunilor de tot felul, a vârstei înaintate și a îmbolnăvirilor frecvente.

Cartea istoricului Marius Oprea *Adevărata călătorie a lui Zahei- V. Voiculescu și taina Rugului Aprins*, apărută în anul 2008 la Editura *Humanitas*, reface în chip tulburător, printr-o subtilă paralelă cu destinul lui Zahei, personajul din celebra scriere voiculesciană, patimile poetului. Care fără a fi atins de orbirea naturală, a trebuit să suporte întunericul indus de ochelarii ce îi erau puși obligatoriu, când era condus în locurile în care era anchetat, ori întunericului din închisori. Vedem cum a fost posibil să fie arestat și încarcerat, în temeiul unor acuzații inventate, un om în vârstă, afectat de moartea soției sale, de privațiunile materiale de tot felul, de imposibilitatea de a mai publica, și care își petrecea ultimii ani din viață scriind superbe sale *Sonete*. Vasile Voiculescu a fost judecat sumar, verdictul și pedeapsa fiind stabilite dinainte. Nu a fost apărat de nici unul dintre scriitori aflați în grațiile regimului, de la Zaharia Stancu la Mihai Beniuc. Radu Boureanu a întocmit un „referat” pe linie despre caracterul dușmănos al scrierilor lui Vasile Voiculescu. Poetul a fost eliberat doar în 1962, trăind apoi încă doar câteva luni.

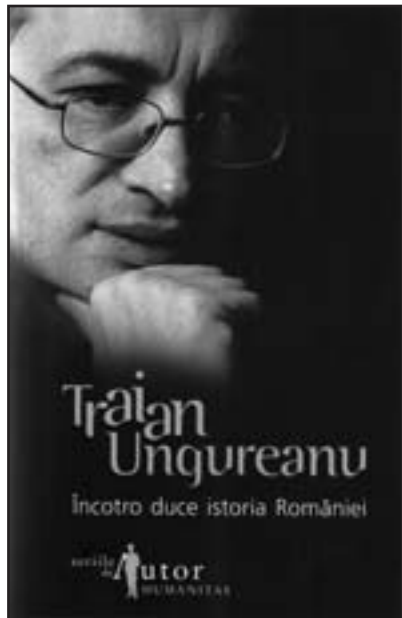
Bun povestitor, punând în relație istoria *Rugului Aprins* cu cea a lotului „Noica- Pillat” ori cu lichidarea în închisoare a doctorului Gheorghe Plăcințeanu care se făcuse vinovat de faptul că se îndrăgostise de Lica, fiica cea mică a lui Gheorghiu-Dej, actriță veleară, Marius Oprea reface în cartea sa istoria patimilor pământești ale lui Vasile Voiculescu, subliniind felul exemplar în care s-a comportat vinovatul fără vină. Cartea demonstrează, așa după

cum subliniază Andrei Pleșu în *Cuvântul înainte* că, la judecata istoriei, învingători s-au dovedit a fi nu Gheorgiu-Dej, Alexandru Drăghici, Nicolschi, Pantiușca ori anchetatorul Răsuceanu, ci cei care, încrezători în Dumnezeu, au refăcut, prin suferința lor, patimile lui Iisus. Căci modelul discretei lor subversiuni era, în opinia lui Andrei Pleșu, Iisus însuși. „Nici El nu intrase în război cu Imperiul Roman. Dar Împărăția lui era, de la bun început, câștigătoare”.

Comunismul s-a luptat cu Dumnezeu și cu îngerii. Iar din cartea lui Marius Oprea vedem cum comunismul a fost înfrânt de Dumnezeu și de îngerii. Și de cei ce credeau în lucrarea lor. Comunismul a fost uneori ajutat să supraviețuiască de oameni. Și de mizeria acestora. Drumul lui Zahei-Vasile Voiculescu a fost o victorie asupra mizeriilor de tot felul ale vieții.

Încotro duce istoria României

de Traian Radu Ungureanu
Editura Humanitas, București,
2008

Printre numeroasele serii de autor inițiate de Editura bucureșteană *Humanitas* se numără și una dedicată jurnalistului Traian Radu Ungureanu. Dintre cele patru titluri deja apărute până la data când a fost lansată cartea despre care scriu acum, două au făcut obiectul unor comentarii mai vechi publicate în spațiul acestei rubrici. E vorba despre *Războiul timpurilor. Declin occidental și asediu islamic*, de departe cel mai valoros titlu al colecției, și despre *Tehnica neputinței la români*. Alte două titluri – *Manifestul fotbalist* și *Eroi și jocuri populare* au rămas necomentate, asta neînsemnând deloc că nu ar merita efortul lecturii. La fel cum îl merită și cartea *Încotro duce istoria România*, recent apărută și care, așa după cum ne lasă să înțelegem *Cuvântul înainte*, reprezintă, de fapt, dezvoltarea unor articole apărute mai întâi în *Cotidianul*. Pe unele le-am recunoscut ca atare, pe altele ușor modificate. Ideea de bază a cărții, enunțată atât în respectivelor cuvinte înainte cât și în *Înceiere*, e că noi, românii, trăim despărțiți de trecut, că istoria nu ne mai interesează, că înțelegem tot mai puțin din figurile de bază din istoria României. Intenția ziaristului e aceea de a decoda cauzele ce explică existența unei boli diagnosticate atât de tăios. Iată una dintre explicații: „ceva, nu se știe ce, a dat românilor un fele de a fi cu totul aparte, o capacitate de a fi altfel și deosebiți, un *mister* păgubos și, în același timp, înobilat de splendoarea câtorva kitsch-uri care vor să închipuie o tradiție ilustră-doina, dorul, râsu-plânsu’, latinitatea într-o mare slavă. Suntem deci damnați, dar speciali. Purtăm un blestem care doare, dar nu dă rău. Suntem pierduți, dar în același timp dăruiți. Defecți, dar fascinanți.” Problemele la care vrea să răspundă în prima parte a cărții sale Traian Radu Ungureanu sunt cum am ajuns la aceste concluzii istorice și de ce întârziem în ele, de unde scepticismul și de unde atâta agnosticism declarat și fascinant, de unde această credință difuză și solidă în filozofia lui *ca la noi la nimenea*. Traian

Radu Ungureanu găsește o seamă de explicații ce își află originea în episoade binecunoscute din istoria României moderne, esențiale fiind primul război mondial ce a avut drept consecință (una benefică) înfăptuirea României Mari, al doilea război mondial la capătul căruia s-a ajuns, printr-un joc nefericit al istoriei la instaurarea comunismului în România și decembrie 1989, eveniment asupra căruia Traian Radu Ungureanu are o părere pe cât de interesantă, pe atât de pesimistă. De fapt, ce e evident pentru Traian Ungureanu e tocmai „absența revoluției”. Spune autorul cărții: „Momentul 1989 e în România, ca și în alte țări socialiste, o clipă de recalculare dinastică, nu un cutremur social”. „Cazul României, deși tipic oriental, s-a încărcat de un dramatism aparte în condițiile în care societatea a ieșit din comunism paralizată de subdezvoltare, dar a păstrat, spre deosebire de colegele de damna-re orientală, pretenția parțial motivată, a unei identități moderne de origine și influență occidentală. Cu alte cuvinte, România se consumă într-un scenariu de subdezvoltare, înveninată de conștiința primei sale modernizări (secolul XIX), ca act de întemeiere occidentală”.

În opinia lui Traian Radu Ungureanu, România conservă, odată cu afirmare a dorinței sale de reorientare spre lumea occidentală, un eșantion puternic de reziduuri specifice lumii a treia. În România s-a petrecut după o formulă inspirată a jurnalistului, „nașterea democrației în prezența tragediei”.

Partea a doua a cărții intitulată *Prezentul; Șmecherii panoramici* are

un caracter gazetăresc ceva mai proeminent. Textele au un caracter evident militant și sunt scrise de pe poziția pro-Bănescu binecunoscută a lui Traian Ungureanu. Convingerea jurnalistului e că actualul președinte al României e un veritabil salvator (nu carecumva ziaristul cade el însuși victimă unui prea mare credit acordat mitului salvatorului, care, ca orice mit, e supus demitizării?), capabil să înlăture multele rele adunate în timpul comunismului, dar și mai apoi. Soluția Bănescu e dublată, după părerea lui Traian Ungureanu, de cea a unei guvernări de dreapta. Pe care ar putea-o asigura tocmai gruparea politică numită în limbaj jurnalistice „partidul prezidențial”, adică PD-L. Bazându-se pe datele de la europarlamentarele din noiembrie 2007, Traian Ungureanu e convins că și românii ar avea acum un plus de apetit pentru guvernarea de dreapta care, între altele, ar face astfel încât să scoată din ecuație oameni politici falși precum Gigi Becali. Faptele scurse după această dată îl și confirmă, dar îl și infirmă pe Traian Radu Ungureanu. Îi confirmă teza, apăsată expusă în carte, în conformitate cu care românii sunt impredictibili. Iar această impredictibilitate s-a văzut la alegerile locale, nu îndeajuns de favorabile drepte și PD-L. Ba chiar atât de nefavorabile PD-L-ului încât la București, partidul prezidențial a făcut un fel de coaliție în Consiliul general al Capitalei cu însuși PNG-ul lui Becali. Va fi interesant să vedem „încotro duce istoria României” după alegerile generale din toamnă și după cele prezidențiale programate pentru anul viitor.

Literatura pe ecran(ul minții)

În vremurile pe care le trăim imaginea are fără doar și poate câștig de cauză în fața imaginației. Care va să zică, filmul bate cartea. Dar, adaug imediat, nu dă cu ea la podea. S-a întâmplat de nenumărate ori ca, mânați de-o ecranizare, cinefilii să se transforme în cititori avizi. După trilogia cinematografică *Stăpânul inelelor* a lui Peter Jackson, cărțile lui J. R. R. Tolkien s-au vândut mai bine decât în toți cei aproape cincizeci de ani scurși de la prima lor apariție. Romanul *No Country for Old Men* a lui Cormac McCarthy a avut aceeași soartă după extrem de lăudata și premiata ecranizare a fraților Coen. Prozatorul John Irving datorează mult din faimă aceluiași fenomen. Putem spune, prin urmare, că o ecranizare reușită este, poate, cel mai bun mijloc de marketing literar.

Sucind puțin lucrurile, privind din perspectiva cititorului avid, vi s-a întâmplat să vă placă o carte atât de tare încât s-o vreți numaidecât ecranizată, pentru ca apoi și alții să se „întoarcă la sursă” și să aibă parte de aceeași plăcere? Credeți în acest „tertip”? Îngrădește imaginea gata construită libertatea imaginației într-o așa de mare măsură încât lectura să-și piardă din „autenticitate”?

Mircea Pricăjan

George Arion

Chiar în zilele în care mă pregăteam să răspund la această anchetă, am văzut un film: *Fetele morții*. M-am pregătit să-l văd ca pentru o sărbătoare, deoarece era vorba de ecranizarea cărții lui Lawrence Block, *Opt milioane de feluri de-a muri*. O carte admirabilă, captivantă, datorată unui minunat autor de romane polițiste, din stirpea lui Raymond Chandler.

M-am așezat, deci, în fața micului ecran și am așteptat cu emoție să particip la prezentarea tribulațiilor detectivului Matt Scudder. Au trecut zece minute, douăzeci de minute, și, treptat-treptat, m-a cuprins dezamăgirea. Nici vorbă de un spectacol de gală. Nu regăseam nimic din farmecul narațiunii lui Block. Scenariul era croit prost, cu vădite accente comerciale, actorul principal nu avea nici o legătură cu protagonistul cărții, relațiile dintre personaje erau false. După o astfel de vizionare nimeni nu s-a repezit în librării să cumpere *Opt milioane de feluri de-a muri*.

Filmul cu pricina mi-a adus în memorie zecile de ecranizări care au făcut un imens deserviciu literaturii. Unul dintre cei care nu s-au bucurat de o transpunere cinematografică de valoare a fost chiar Raymond Chandler, de care am pomenit mai sus. Nici unul dintre interpreții lui Philip Marlowe n-a izbutit să-i redea complexitatea sufletească. Câți pot să fie și tandri, și agresivi, și luptători pentru cauze în care se pomenesc cam fără voie, să încaseze și pumni, păstrându-și umorul, și să mai și reflecteze la condiția umană?

Desigur, mi-am dorit să văd multe filme realizate după cărți care m-au marcat. Dau un singur exemplu, ieșind din sfera policierului: *Orbirea* lui Elias Canetti. N-am cruțat să fi fost ecranizat vreodată. În orice caz, mi-ar plăcea să văd în imagini povestea savantului Kien, cel îndrăgostit obsesiv de imensa lui bibliotecă, de care este despărțit abuziv, precum un Don Quijote modern, deposedat de romanele sale cu cavaleri. Rătăcirea prin lume a eruditului incapabil să se apere de vicisitudinile vieții este facinantă și plină de învățăminte. Dar oricât de mult s-a rafinat limbajul cinematografic, oricâți regizori excepționali ar fi, și oricâți interpreți de marcă ar apărea la un moment dat, tare mi-e teamă că e aproape imposibil pentru oricine să se aventureze într-o astfel de întreprindere. Uneori, literatura rămâne o taină, pe care doar cuvintele o pot istorisi tulburător. Din această pricină, ea îi va mai însoți pe oameni vreme îndelungată, iar "moartea cărților" e o profeție mincinoasă.

Aron Biro

Cormac McCarthy – No Country for Old Men

Care e mai bun? Cartea sau filmul? E o întrebare cu care m-am măcinat destul până să realizez ridicolul pe care e clădită dilema. La mine originile întrebării stau undeva în ecranizările rusești după opera lui Jules Verne, pe care le vânam cu sete prin cinematografele comuniste și care toate sfârșeau prin a dezamăgi prin același neajuns: se terminau în maxim 2 ore, în condițiile în care lectura, de exemplu, a celor două volume din *Copiii Căpitanului Grant* mi-a luat aproape un an; ce-i drept, cu atlasul geografic alături și cu un pix pe care trasam traseul personajelor lui Jules Verne.

A compara un film cu un roman e pur și simplu o măsluire la cântar, o problemă de criterii, de unități de măsură. Filmul e un calup narativ care își bombardează vizual spectatorul într-o răsufare, cartea e un document care se supune ritmului cititorului și trăiește din forța sugestiei. Necazurile apar atunci când imaginația aproximativă a cititorului, clădită prin sugestie, nu coincide cu imaginea concretă oferită de o ecranizare, ceea ce se întâmplă suficient de frecvent încât să-l facă pe un amic al meu să închidă definitiv problema cu o pseudotautologie a absurdului: cărțile sunt mai bune decât filmele, punct. Sau invers, pentru cei care văd în filme o scurtătură, o scuză în a evita lectura cărții. Totuși, nu înțeleg de ce conflictul se ridică între filme și cărți. Când a apărut *Codul lui Da Vinci*, am evitat atât cartea, cât și filmul, preferând a treia variantă – jocul pe calculator, unde măcar puteam eu să decid soarta unor personaje, căci de valori artistice oricum nu putea fi vorba. Mergând mai departe cu argumentația – de ce nu banda desenată, de ce nu coloana sonoră? N-o să uit niciodată dezamăgirea avută la prima vizionare a filmului *Blade Runner* – nu semăna deloc cu ce îmi închipuisem ascultând în prealabil albumul cu același titlu al lui Vangelis (nu citisem încă versiunea scrisă).

Așadar, avem o dilemă care în mod rațional e nejustificată și totuși e unul din cele mai întâlnite clișee de critică intuitivă. Unul din argumentele cele mai frecvente în acest sens este că filmul nu respectă suficient cartea. Argumentul sugerează parțial superioritatea percepției persoanei care îl afirmă față de regizorul sau scenaristul care nu au avut, vezi bine, puterea să extragă adevărurile îngropate de autorul cărții și destinate doar celor iluminați. Ecranizarea *No Country for Old Men* se joacă cu genul acesta de dileme. E un film în egală măsură adulat și criticat datorită modului în care se raportează la romanul original al lui Cormac McCarthy. E una din cele mai fidele ecranizări care s-au făcut vreodată: începe și se termină exact cu monologurile

de pe prima și ultima pagină a cărții. Și totuși, publicul vede în asta un neajuns. Același gen de spectatori care compară merele cu cartofii și sarea cu piperul ar fi preferat ca filmul fraților Coen să fie un pic altfel. Nu se afirmă cu glas răspicat dar parcă ar fi fost mai interesant dacă nu semăna cu cartea. Parcă s-ar fi putut umbla un pic la final, poate personajul principal ar fi trebuit totuși să aibă altă soartă. Poate totuși autorul cărții e cel care a greșit? Ce ar fi să își rescrie McCarthy romanul și frații Coen să fie somați în a reface filmul conform cu ultimele modificări întru satisfacția publicului?

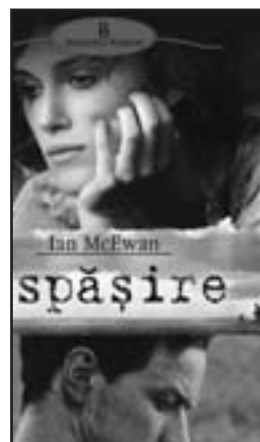
Desigur, frații Coen sunt recunoscuți pentru a ironiza soarta personajelor lor și sentimentele spectatorilor care se atașează de ele. Sunt convins că au selectat scenariul cu un pic de răutate: o facem de oare acum, dar dăm vina pe scriitor. Celor care apreciază filmele fraților Coen vor aprecia și răutatea gestului, e consistentă cu politica lor artistică. Ceilalți, să dea vina pe scriitor și să lase filmul în pace. McCarthy construiește prin romanul său o frescă a dezintegrării lumii, în care monstrul Anton Chigurh e un posibil cavaler al Apocalipsei, unul născut și crescut din femeie și bărbat, probabil tuns aiurea de maică-sa, ori poate e chiar Satana purtând o apreciere aparte pentru Beatles. Scriitorul alege drept cadru Texasul, probabil statul american cu istoria cea mai violentă, și drept structură de pornire westernul, ceea ce fraților Coen le convine din nou, în calitate de promotori și parodiatori ai regionalismului pulp american. Rezultatul este o simbioză carte-film în care ambele părți se deservesc reciproc, armonia fiind asigurată în special de închistarea personajelor care, nici în carte, nici în film, nu se dezvăluie sentimental, manifestându-se doar prin acțiuni motivate la latitudinea observatorului.

Revenind la dilema inițială, o carte e mai bună decât filmul dacă filmul e prost printre filme și cartea e bună printre cărți. Sau invers. În orice altă situație, e vorba doar de obsesia umană pentru catalogări și ierarhizări iar *No Country for Old Men* e o capcană întinsă acestei obsesii.

Magda Danciu

Sărutul Gretei Garbo

În cartea sa *Cultura Postmodernă. O introducere în teoriile contemporane* (1999, versiunea în limba română), Steven O'Connor reia o aserțiune a lui Walter Benjamin din eseul acestuia din urmă, „The Work of Art of the Age of Mechanical Reproduction”, anume că „filmul,

mai presus de orice, este cel care distruge sau desființează această esență a aurei [care înconjoară opera de artă]" (p.247), datorită efectului emoțional obținut prin mișcare și „implicarea spectatorului”, analizând lumea familiară spectatorului printr-un repertoriu tehnic mai puțin familiar lui, de genul „vitezei variabile, modificărilor teleobiectivelor și decorului”, înlocuind treptat o dimensiune trăită cu un domeniu care „este explorat activ”, printr-o fragmentare temporală și spațială.

Pornind de la aceste elementare premise, am revăzut filmul *Atonement/Ispășire* cu intenția de a identifica „distrugerile” mai sus menționate, în condițiile în care vorbim de succes și de o parte și de alta: filmul lui Joe Wright are 6 nominalizări și un premiu Oscar (pentru cea mai buna coloană sonoră) în 2007, în timp ce cartea lui Ian McEwan a fost nominalizată pentru Booker prize în 2001 și a câștigat mai apoi un premiu britanic (W.S. Smith Literary Award), unul american (National Book Critics Fiction Award), unul german (Deutscher Bucherpreis) și unul internațional (Commonwealth Writers Prize). Admitem cu toții că aceste „distrugeri” sunt urmările metamorfozării cărții în scenariu (Christopher Hampton) și ale redirectionării impactului operei de artă în favoarea emoției - situație care dezvăluie un soi de paradox artistic, căci în acest moment am înclina să credem că filmul depășește celebritatea cărții din care s-a născut, celebritate pe care, neîndoielnic, tot el i-a confirmat-o.

Am pornit CD-ul cu următoarea întrebare în minte : vor exista oare spectatori care să citească această carte sub magia filmului? Așadar, filmul mai întâi. M-am concentrat asupra elementelor specifice acestei arte vizuale : imagini, lumini, cadru, decor, mișcare, culori, obiecte, posibil metaforizate. Filmul este secvenționat cronologic astfel : începe la sfârșitul anilor 30', apoi trece la episodul Dunkerque, respectiv cel al Blitz Krieg-ului asupra Londrei din timpul celui de-al doilea război mondial, și se termină în 1999, anul nodal al confesiunii și al deznodământului întregii istorii/sir/i, a idoma celor patru capitole

ale cărții. Ceea ce Ian McEwan realizează cu ușurința naratorului omniscient, adică derularea unei scene, a unui eveniment, a unei reacții la ceva întâmplat, prin perspectiva receptivă a mai multor personaje, pentru grupul de cineasți (scenarist, producători, regizor), aceasta devine o strategie de lucru intrinsecă, manifestată prin revenirea în buclă la același moment, la aceeași scenă, dar cu sonorizarea altei voci, cum se întâmplă, de exemplu, în incidentul-cheie de la bazinul de piatră al fântânii, „auzit” o dată prin conversația dintre Cecilia și Robbie, și o dată prin teroarea mută a lui Briony, privitoare (voyeuristă?) a scenei, aflată undeva sus, în camera copiilor; sau în cazul sosirii lui Robbie în bibliotecă, precedând marea scenă hotărâtoare a filmului și a cărții.

Alternarea perspectivei fetei de 13 ani asupra unor întâmplări, aparent firești, chiar comune, dar devenite cruciale prin procesul de augmentare la care le supune Briony, cu evenimentele propriu-zise, dezvoltate prin memoria femeii adulte, în momentul critic al auto-explicării ei, este mult simplificată în film prin folosirea sunetului și a imaginii. Bunăoară, țăcănitul aproape continuu al mașinii de scris coincide cu partea de creație, de scriere a romanului *Ispășire* (sau a celorlalte titluri ale scriitoarei Briony Tallis), sugerând ficționalitatea, artificialitatea scenelor aferente, în timp ce coloana sonoră (Dario Marianelli) zdrobește evenimentele tragice ale războiului; dimpotrivă, există și opțiunea unei denudări de sunet pentru scenele de maximă emoție sau concentrare. Imaginea (Seamus McGarvey), beneficiind de generosul decor al țărmurilor din sud-estul Angliei, și de o superbă artă a folosirii cromaticii locale și de studio, devine adevărat moment de provocare intelectuală creatoare pentru cinefilul știutor: jocul luminii și al întunericului fascinează prin obstinența câte unei nuanțe: întunericul bibliotecii sau al barăcilor din Dunkerque, parcă ispitind privirea Lacaniană; sau gri-albastrul secvențelor despre incerta și nesperata poveste de iubire a lui Robbie și a Ceciliei; alb-negru pentru spitalul labirintic, în unghiuri drepte, cu nesfârșite coridoare glaciale în care se aruncă sora Tallis din dorința ei de a se ispăși; sepia câmpului de război, cu ruine fumegânde, camioane abandonate, cai împușcați, vele rupte, o roată mare, dezolantă, în perpetuă mișcare, nisipul mocirlos al plajei franceze; verdele crud al ierbii din parc, în armonie cu toate catifelatele culori ale hainelor, pălăriilor, stofelor din interiorul casei. Am remarcat parcimonia cu care se folosește culoarea roșie: o pată de sânge pe buza Ceciliei la cina festivă; un double-decker londonez cu o uriașă reclamă pentru Guinness; un câmp cu maci roșii în delirul lui Robbie; căptușeala roșie a capei infirmierei Briony, în momentul unei eșuate încercări de împăcare cu cei pe care i-a nenorocit.

Amănunțitele descrieri din carte sunt deseori epitomizate prin utilizarea ostentativă, aproape redundantă (cartea evită acest efect prin introducerea lor în mod mai moderat, mai „aerisit”), a unor unghii (drepte) sau obiecte de decor : încăperile, coridoarele, mobilierul, aranjamentele peisagere, toate aceste elemente de reper spațial sunt geometrizate excesiv, creând îmbinări și forme de perfecțiune aproape ireală. Obiecte, care în carte intră în economia textului cu măsură, aici devin mijloace repetitive de completare a spațiului, creând o osmoză particulară : mașina de scris, bricheta lui Robbie, țigările (de regulă fumate împreună), vechiul patefon, agrafa din părul Ceciliei, plicul cu scrisoarea obscenă, avionul ce traversează oberlichtul din camera lui Robbie, ligheanul în care îi sunt spălate picioarele în vis, se înconjoară cu o aură de enigmă în film, iar în carte capătă câte o poveste a lor, ce acoperă pagini, sau rânduri, în funcție de intențiile auctoriale.

Revin la întrebarea inițială – dacă va merge spectatorul din sala de cinema la bibliotecă sau la librărie – și constat, în curat stil postmodern, că răspunsul nu poate fi decât ambiguu: o persoană care dorește un produs artistic, gen film, bine făcut, echilibrat, cu suspense și romance, se poate mulțumi cu reflectarea asupra jocului celor trei Briony (Saoirse Ronan, Romola Garai, Vanessa Redgrave), a pasiunii dintre Robbie (James McAvoy) și Cecilia (Keira Knightley), a intrigii bine conduse, ș.a.m.d. Spectatorul care e mai curios și vrea să descopere sorgintea acestui produs/efect, anume, ce se ascunde dincolo de „bondarul de pe geam”, va trece și la textul lui Ian McEwan, acaparant, întocmai ca un bestseller ce este. Este o opțiune individuală fie pentru intersectarea dintre experiență, explicații, interpretare, fie pentru o comunicare în și prin distanță, ca să-l parafrazăm pe Paul Ricoeur, atunci când se referă la reflecție și imaginație.

P.S. Pentru a descifra titlul ales, se recomandă atât vizionarea filmului cât și lectura cărții.

Bibliografie:

British Fiction of the 1990s, edited by Nick Bentley, Routledge, London, 2005

Connor, Steven, *Cultura postmodernă. O introducere în teoriile contemporane*, Editura Meridiane, București, 1999

McEwan, Ian, *Ispășire*, Editura Polirom, Iași, 2003

Bogdan Hrib

Cartea și filmul – un parteneriat... strategic ?!

Într-o epocă în care informația reală sau trecută prin filtrul mass-media este de o violență ieșită din tiparele ideii noastre despre o societate normală, șansa individului este evadarea din realitate și regăsirea într-un spațiu al poveștilor, un spațiu în care pumnii și gloanțele nu sunt singurele argumente, culoarea roșie nu definește neapărat sângele și, de cele mai multe ori, binele învinge răul.

Să nu uităm că una din primele povești romantice, dar și cu tâlc, ce a făcut înconjurul lumii pe peliculă dar și pe suport hârtie, a fost romanul „Pe aripile vântului”. Un tenace coleg de-al meu de editură a numărat vreo 47 de ediții în hardcover și aproape 80 în paperback, numai în limba engleză. Se estimează peste 40 de milioane de exemplare vândute în lumea întreagă. Ne putem întreba dacă filmul a impulsionat aceste vânzări. Fără doar și poate, dar la momentul în care filmul a fost realizat, romanul avea deja vânzări de excepție pentru deceniul 4 al secolului 20.

Un exemplu oarecum invers este „Codul lui Da Vinci”. Filmul a fost realizat la trei ani după apariția cărții, când tirajele trecuseră deja de 60 de milioane de exemplare. Filmul e departe de a fi considerat un succes și nici nu cred că a contat în „regenerarea” vânzărilor, în ipoteza că ar fi fost nevoie de așa ceva... Din nefericire sequel-ul la acest roman întârzie să apară și astfel încet-încet interesul cititorilor va scădea.

Dar acestea au fost exemple extreme. Cele două titluri amintite mai sus sunt și în topul celor mai vândute volume din toate timpurile, între ele strecurându-se o altă lucrare... celebră: Biblia.

Cred că ar trebui să luăm în considerare două tipuri de filme realizate având la bază romane. Cele fantasy sau fantastice și toate celelalte. De ce? Pentru că în opinia mea după 2001 (mă refer evident la jalonul 11 septembrie!) fuga de realitate a devenit politică de stat, mai ales pe malul celălalt al Atlanticului, astfel încât s-au găsit fonduri și companii (or fi fost și de stat?!) care să investească în „Frăția Inelului”, „Narnia”, „Pulbere de stele” sau în volumele lui Philip Pullman. Nici Harry Potter nu s-a lăsat mai prejos... Astfel, după 2001, raportul Crime/Thriller contra Fantasy a început să se încline ușor-ușor spre cele din urmă. Și aceasta nu poate decât să mă bucure!

Dar este greu de spus dacă ecranizările sunt benefice pentru carte sau nu. În mod evident ele ar trebui să revigoreze vânzările, pentru că filmul în general se adresează unui public mult mai larg. La Tritonic am verificat această axiomă în cazul volumului lui Gaiman, „Pulbere de stele”. Tirajul inițial a fost de 2000 de exemplare. La apariția peliculei,

---

deja trecuse jumătate de an de la lansarea volumului pe piață, dar noul tiraj – tot de 2000 de exemplare – având de această dată pe copertă afișul filmului a avut un succes instantaneu, cu siguranță la un public diferit de cel inițial. Cu alte cuvinte am reușit să vindem și o frumoasă poveste de dragoste, nu numai un simpatic roman fantasy! Următoarele experimente în 2009 și 2010 se numesc „Soția călătorului în timp”, „Carbon modificat” și „Cutia cu fantome”... Așadar așteptăm filmele...

Cât despre ce este mai bun: filmul sau cartea? – cred că nu are rost să le comparăm. Revin la exemplul cu „Pulbere de stele”. Mie nu mi-a plăcut filmul... și nu știam de ce. Apoi am înțeles: îmi dorisem să fie o fidelă ecranizare a cărții. Și nu e! Dar dacă privești cele două opere nu ca frați, ci doar ca verișori, poți avea sentimentul că fiecare în parte este o reușită. Nu cred că pot fi comparate – cartea și filmul! Și nu cred că e bine... În fond se adresează și altor simțuri... Ah, când vom avea filme mirositoare? Sau cărți?... Sau parfumuri cu nume de cărți?

La bună vedere, conife și conași și, nu uitați, cititul nu dăunează sănătății!

Marian COMAN

Probabil că cine a văzut mai întâi „Dune”, filmul regizat de David Lynch, cu Kyle MacLachlan în rolul lui Paul Adreides, nu și-a imaginat că la baza lui se află o carte atât de bună cum este romanul lui Frank Herbert și nici nu a fost curios să arunce o privire prin librării, după carte. Cazul „Dune” nu este însă, din punctul meu de vedere, singura ecranizare proastă a unei cărți bune. Spre exemplu, trăiesc cu impresia că cele mai multe ecranizări realizate după romanele lui Stephen King sînt ratate, în comparație cu forța pe care o are scriitorul american. Firește că în lunga listă de filme care au la bază romanele lui King sînt și cazuri cu care pot fi contrazisi. „Misery”, cu Kathy Bates - actrița care a primit un Oscar pentru rolul celei mai înfiorătoare și mai pasionate cititoare din lume - este un astfel de exemplu.

Ceea ce vreau să spun însă este că moneda are întotdeauna două fețe. Si că un film poate face deopotrivă un serviciu ori un deserviciu unei cărți, dar că - și asta este mai important - cele două arte nu se exclud reciproc.

Și, ca să revin încet-încet la întrebarea ta, trebuie să spun că în cazul unui roman deja ecranizat prefer ca mai întâi să lecturez cartea și de-abia apoi să văd filmul, astfel încît personajele, decorurile, *starea* să se construiască natural în mintea mea, nealterate de viziunea vreunui regizor. Apoi - da! - sînt cărți pe care aș dori să le văd ecranizate și,

pentru a rămîne în registrul SF&F&H cu care am început, o să pomenesc de "Ubik" de Philip K. Dick. Aș fi curios, de asemenea, să văd un film realizat după "Jocul lui Ender", romanul lui Orson Scott Card premiat cu Nebula și Hugo în '85, respectiv '86. Pot să adaug că sînt norocos fiindcă, din cîte știu, "Ender's Game" o să fie lansat anul viitor, cel mai tîrziu. Nu-mi rămîne decît să sper că va fi o bună ecranizare și că cei care o vor vedea își vor îndrepta atenția și către romanul care stă la baza filmului.

Michael Haulică

Cred că încă de cînd am început să citesc – și sînt ceva ani de-atunci -, imaginile au însoțit lectura. Iar ecranizările sînt, în general, provocări intelectuale cu care regizorii incită, în primul rînd, cititorii cărților ecranizate. Invers? Cu siguranță F. Scott Fitzgerald a cîștigat mulți cititori contemporani după *Marele Gatsby* din 1974, al lui Jack Clayton, cu Robert Redford și Mia Farrow (despre care D.I. Suchianu, dacă îmi mai aduc bine aminte, spunea că ecranizarea e mai reușită decît cartea). Pentru mine, în ultimii ani, un exemplu de film care m-a făcut să caut cartea, a fost *The End of the Affair*, filmul lui Neil Jordan, din 1999, cu Ralph Fiennes și Julianne Moore (nu-l uit nici pe Stephen Rea), după romanul omonim al lui Graham Greene. Am găsit cartea, a apărut la Polirom în 2003 (în versiunea românească *Sfirșitul unei iubiri*). Am citit-o (o singură dată, pe cînd filmul l-am văzut de vrei cincisăse ori) cu mare poftă și cu mari dezamăgiri. Îmi aminteam mereu replicile din film și parcă sunau mult mai bine. Ca și Suchianu (sper că n-am greșit), pot spune că acest film mi-a plăcut mai mult decît cartea. Dar m-a făcut s-o citesc. Așa cum, acum, vreau să citesc *Atonement* (*Ispășire*) de Ian McEwan. Am văzut filmul și cred că lectura va fi mult mai interesantă. Am simțit ceva acolo... ceva pe care filmul n-a reușit să mi-l transmită, dar sînt convins că-l voi găsi în carte.

Ce ecranizări aș vrea să văd? *Un veac de singurătate* (Marquez), *Orbirea* (Canetti), *Jocul cu mărgele de sticlă* (Hesse)... SF&Fantasy, evident: trilogia Noul Crobuzon a lui China Mieville, de pildă, sau *Aer*, de Geoff Ryman... Sau, de-ale noastre, *Princepele* și *Săptămîna nebunilor*, minunatele cărți ale lui Eugen Barbu... Toate sînt cărți pe care le tot cumpăr și le ofer prietenilor... Sigur că mi le-aș dori ecranizate.

Și nu cred că, dacă vedem întîi filmul, cartea își va pierde din autenticitate. Pentru că o carte lucrează cu alt material. O carte se face din cuvinte, numai din cuvinte. În filme mai avem tăceri, priviri, gesturi... care ni se arată. În carte trebuie să le transpunem noi în

---

imagini. Poate că de multe ori am văzut filme și, în sinea noastră, ne-am zis: dacă aș fi fost eu regizorul – sau actorul – aș fi făcut altfel. De ce să împiedice filmul lectura? N-are de ce. Doar dacă nu ne sperie faptul că știm cum se termină... Dar cred că nici un cititor serios nu are spaimile astea. Pentru că nu contează ce se întâmplă, ci cum. Cel puțin pentru mine.

Petre Barbu

O mărturisire naivă

Am trăit următoarea bucurie: filmul „The Hours”, în regia lui Stephen Daldry, cu Nicole Kidman, Meryl Streep și Julianne Moore. N-am ieșit cu lacrimi de la acest film, ci foarte tulburat de povestea foarte bine scrisă, de trăirile personajelor, de jocul actorilor. Tulburat!, acesta e cuvântul.

A doua zi, la prima oră, m-am dus la librărie și, fără să clipesc, am cumpărat romanul „Orele” de Michael Cunningham (Editura Polirom), în traducerea doamnei Magda Teodorescu. Seara, eram încântat. O traducere foarte bună, cu un final de roman copleșitor, peste ecranizare. „Orele”, grație traducerii (pentru că întotdeauna uităm traducătorii!), mi-a dovedit încă o dată ce școală de roman au americanii ăștia! Recunosc, în afară de epilog, lectura romanului „Orele” mi-a fost acoperită de film. Dar nu regret..

Dacă aș fi citit mai întâi cartea, niciodată nu m-aș fi gândit la o ecranizare. Cum să faci un film „static”, numai din obsesii, depresii, gesturi, priviri, regrete, neputință? – întreb cu naivitate. Nu, n-aș mai fi avut nevoie de „The Hours”... Aș fi rămas numai la bucuria cărții.

În următoarea zi, la prima oră, am intrat în librărie și m-am repezit la „Doamna Dalloway” de Virginia Woolf (Editura RAO), în traducerea regretatului Petru Creția. Grea carte...

După acest traseu, film – carte – carte, străbătut cu frenezie, m-am simțit... mai deștept. Sincer, am simțit că am urcat o treaptă. Ce spun sună (iarăși!) naiv.

Și încă o părere: cred că toate ecranizările după romane sau piese de teatru sunt proaste. Prefer emoția lecturii, în locul unui film care „să-mi rumege” un roman bun.

Radu Pavel Gheo

N-aș asocia niciodată o carte cu filmul făcut după ea. Motivele sînt multe și le-aș enumera aici doar pe cele care îmi vin în minte acum, pe loc. E un adevăr bine-cunoscut că rareori o capodoperă literară a dat un film de același nivel. Cazurile se pot număra pe degete. Mie nu-mi vine în minte acum decît *Zbor deasupra unui cuib de cuci*. În general un regizor de geniu nu se va mulțumi să „ecranizeze” o carte, ci va căuta să-i dea alte semnificații (sau semnificații suplimentare), ba chiar să resemnifice cartea.

Pe de altă parte, tot așa apar și capodopere cinematografice răsărite din cărți mediocre sau, oricum, mult sub nivelul filmului la a căror origine au stat. Nu-i nimic neobișnuit aici: avem de-a face totuși cu două arte diferite, una centrată pe cuvînt, alta pe imagine. Literatura e o artă mai participativă – îi cere cititorului să colaboreze cu scriitorul prin lectură, creînd astfel imaginile în mintea sa.

În cazul filmului lucrurile sînt mai complicate. Simplificînd însă puțin lucrurile, aș spune că spectatorul filmului citește cumva cartea la a doua mînă. Creatorul de film este el însuși un fel de cititor al cărții pe care o ecranizează, doar că el transpune imaginile cărții în forma lecturii sale individuale. Produsul final, filmul, este de fapt cartea într-o lectură personalizată (cea a regizorului). Astfel, filmul este în primul rînd o lectură deja filtrată – căci actul participativ pe care îl presupune lectura unei cărți e deja făcut de regizor –, iar în al doilea rînd imaginea gata oferită de film elimină o parte din activitatea imaginativă a lectorului. În acest caz spectatorul e un cititor mai leneș. Doar în acest caz, adică în comparația directă carte-film (făcut după carte).

Dacă judecăm însă filmul individual, ca formă de artă specifică, activitatea participativă nu e eliminată nici în cazul spectatorului, doar că ia alte forme. Și aici vorbim deja de moduri de exprimare diferite, aparținînd unor arte diferite.

În fine, așa, concret, eu mi-aș fi dorit să văd o ecranizare a romanului lui Răzvan Rădulescu *Teodosie cel Mic*. Cred că ar cere investiții masive, cel puțin pentru efectele speciale obligatorii, dar e o poveste care, odată pusă pe ecran, ar fermeca – poate la fel de mult ca și cartea.

Robert Șerban

Nu știu dacă e firesc (sunt scriitor, nu?), dar pe mine filmul mă emoționează mai puternic decît cartea. Probabil că am citit cărți după ce am văzut filmele „lor”, dar nu mîncat de curiozități... comparative,

---

ci din întâmplare. E cert că imaginea manipulează cu o mult mai mare eficiență decât cuvântul, cum e aproape o regulă ca regizorii să rateze cărțile atunci când le ecranizează. Dar chiar și cu acest risc aș recomanda, spre ecranizare, două romane ale aceluiași autor: "Vremea minunilor" și "Maseurul orb", de Cătălin Dorian Florescu. Ambele au apărut la "Polirrom", traduse din germană, ambele sunt cărți a căror acțiune e plasată, în bună măsură, în România, deși autorul trăiește din 1982, când avea 15 ani, la Zurich.

Florescu e un scriitor crescut în cinematografe. Iar în Zurich sunt câteva zeci! "Vremea minunilor" este un roman autobiografic, scris din perspectiva unui puști timișorean de 13-14 ani, care are o severă boală musculară. Tatăl său – ce personaj! – încearcă "să-și repare" fiul, ducându-l în Occident pentru o operație. Întâi în Italia, iar de la Roma în SUA. Cei doi se întorc în România lui Ceaușescu, surprinzându-și negativ atât familia, cât și vecinii. În cele din urmă, mama, tata și fiul fug din țară (operația nu dăduse rezultate), cu mașina, reușind să înșele vigilența grănicerilor cu un set de acte false. Cam asta ar fi, frugal, povestea. Poate că un regizor "cu ochi" ar ști să transforme într-un film de mare succes dramaticul – deși finețea umorului topit între pagini mi-a amestecat pe obraji, nu de puține ori, lacrimile râsului cu... celelalte – roman declarat de Fundația Schiller cartea anului 2001 în limba germană.

"Maseurul orb" este construit în jurul unui personaj real, pe care am avut șansa să-l cunosc personal și despre care i-am povestit, apoi, lui Cătălin. Eu chiar am făcut un film despre Ioan Timiș, maseurul orb din Moneasa, dar un film-portret, cu iz... documentar. Imaginați-vă un om de 50 de ani, care a rămas fără vedere la 17 ani și care era un împătimit cititor de literatură și filosofie. Imaginați-vă că acest orb era librar (avea o tonetă în mijlocul pieții din stațiunea arădeană) și că era posesorul unei biblioteci personale ce sărea bine de 20.000 de volume, deși locuia într-un apartament amărât, cu două camere. Florescu a folosit acest "suport" și l-a topit într-un roman după care s-ar putea face un film formidabil. Dacă mai spun că romanul a apărut în germană, spaniolă, olandeză și urmează să apară în italiană și franceză, cred că am putea vorbi de un viitor succes de casă. Și, poate, de primul Oscar românesc. Dar până atunci, luați-o înaintea regizorilor și "jucați" în două cărți, citindu-le!

Șerban Axinte

Literatura și filmul sunt, firește, două lucruri complet diferite. Dacă aș vrea să regăsesc într-o peliculă cinematografică ceea ce mi se pare interesant într-o carte, aș fi, cu siguranță, foarte dezamăgit. Fiecare artă

cu instrumentele ei. Nu poți să ceri unui film să te provoace la fel de mult ca un roman. Într-o carte, imaginile se construiesc în funcție de toate cunoștințele tale anterioare despre lume și despre subiectul în cauză. În film, reprezentările vin direct, nemediate de imaginație și cultură. Nu sunt cineast și nici măcar un cinefil înrăit. Dar pot spune că am văzut suficiente ecranizări ale unor romane celebre ca să îmi dau seama că filmul, ca să fie bun, trebuie să-și adapteze mijloacele de expresie, să nu se încerce cu tot dinadinsul o transpunere fidelă. Cum ar putea să transpară dintr-un film stilul narativ al unui romancier? Doar printr-un limbaj cinematografic care să producă acel *altceva* la care a ajuns și scriitorul. Dacă lăsăm la o parte literatura de consum (din care rezultă filme de o valoare îndoielnică), putem observa că multe dintre peliculele nu reprezintă pentru istoria cinematografului același lucru precum reprezintă cărțile ecranizate pentru istoria literaturii. Există însă și situații inverse. Dau un singur exemplu. Filmul *Călăuza* lui Tarkovski este superior romanului *Picnic la marginea drumului* al fraților Strugațki. Numeroasele traduceri și reeditări ale acestei scrieri datorează mult ecranizării sale.

Ca să răspund punctual la întrebările din această anchetă, trebuie să spun că da, am citit cu mai mulți ani în urmă o carte în trei volume care mi-a plăcut la nebunie, tocmai pentru că era complet diferită de literatura pe care o studiam din motive profesionale. Nu după foarte mult timp de la parcurgerea cărții, a apărut și ecranizarea. Nu am fost deloc dezamăgit. Vorbesc chiar despre trilogia *Stăpânul inelelor* a lui J. R. R. Tolkien, cartea pe care ați dat-o drept exemplul în preambulul anchetei. M-am bucurat apoi să văd că foarte mulți oameni au început să citească Tolkien.

Referitor la cea de-a doua parte a întrebării, dacă imaginea gata construită îngreșează libertatea imaginației, pot spune că, la modul ideal, ar trebui să se creeze o simbioză între imaginea filmică și cea literară. Să vezi filmul prin ochii cititorului și să citești cartea având în minte reprezentările din film. Nu cred că se poate vorbi despre o îngreșare a imaginației, ci, mai degrabă, despre o direcționare a acesteia. În prezența valorii, autenticitatea rămâne aceeași, indiferent de chipurile și măștile pe care la un moment dat le adopta.

Tudor Călin Zarojanu

Pervertirea e dedicată firilor pervertibile

Sigur că, mai nou, imaginea bate imaginația (e chiar frumos spus!, chiar dacă trist...) Motivele sunt mai multe. Iată trei dintre ele: puterea de

---

sinteză, liberul arbitru și lenea. O imagine (chiar statică) arată *dintr-o dată* lucruri pentru care textul are nevoie de zeci, chiar sute de cuvinte *consecutive*, citite și percepute secvențial. În același timp, imaginea este lipsită de adjective, nu-ți scoate ochii, nu-ncearcă să-ți impună o concluzie, te lasă pe tine să decizi dacă este sau nu frumoasă, de pildă, pe când scriitura îți dă ea mură-n gură, zice „frumoasă”, ceea ce poate tu nu ești de acord. În fine, e mult mai comod și mai rapid să vezi și să auzi decât să citești și să-ți imaginezi.

În paranteză fie spus, înlocuirea imaginației cu imaginile gata făcute este benignă pentru adulți – dintre care mulți, să subliniem, n-ar citi cărți chiar dacă n-ar exista filmele, televiziunea, Internetul –, în schimb e o problemă severă pentru copii, a căror minte este în construcție. Noi citeam „balaur” și ne imaginam trei zile și trei nopți cum o arăta. Copiii de azi văd zilnic douăzeci de feluri de balauri, monștri, zmei, zâne, pitici etc. și nu se mai obolesc să-și imagineze ceva.

Nu-i mai puțin adevărat că o ecranizare reușită este un foarte bun mijloc de marketing literar. Mai mult chiar: dacă pentru autorii contemporani e o speranță în folosul lor, pentru clasici e o șansă în folosul tuturor. N-am nici o îndoială că există în lume milioane de oameni care au auzit despre Cehov sau chiar Shakespeare datorită unor ecranizări. Sau, chiar dacă știau ceva despre ei, nu-i citiseră și nu le văzuseră piesele montate pe scenă. E o oportunitate care nu trebuie minimalizată, necum ridiculizată. Mai ales că, în mod sigur, o parte din acest public a avut măcar curiozitatea *ulterioară* filmului de a accede la textele inițiale.

Da, mi s-a întâmplat și mie – ca și oricui, presupun – să citesc o carte și să-mi imaginez cum ar arăta filmul, respectiv interpreții. După cum au fost proze și piese de teatru pe care întâi le-am văzut și abia apoi le-am citit. Indiferent de ordine, în relația text-ecranizare am trăit toate tipurile de situații posibile, de la dezamăgire cruntă („Cireșarii”) la satisfacție profundă („Zorba grecul”), fără a uita cazurile în care textul și ecranizarea erau deopotrivă de cuceritoare, dar total diferite („Picnic la marginea drumului”, „Călăruza”).

Una peste alta, înclin să cred că, la un adult, imaginea gata construită îngrădește libertatea imaginației, într-o așa de mare măsură încât lectura să-și piardă din autenticitate, doar acolo unde imaginația însăși este lipsită de autenticitate, de nerv, de originalitate, de dorința de a avea imaginație. Cu alte cuvinte, și aici ca și în toate celelalte tipuri de amenințări cu care se confruntă literatura – cultura, în general – *pericolul e real doar dacă are sol fertil*. Un cititor adevărat, care citește cu plăcere, care are educația (*horribile dictu*) de a citi, nu va fi niciodată pervertit nici de Internet, nici de TV, nici de ecranizări discutabile.

Antologie lirică Familia

Hic sunt leones! - Poeți din Zodia Leului

Șerban Axinte
Linda Maria Baros
Dan Coman
Claudiu Komartin
Mihail Vakulovski
Mihai Vieru
Gheorghe Vidican
Miruna Vlada

Poeme

Șerban Axinte

sublim, sublim

cobor un etaj, ajung într-un salon curat, e prea multă liniște, nimeni nu e legat de pat, doar câțiva indivizi se rotesc în jurul unui ibric; cafeaua nu o să-i agite, după atâtea tranchilizante, câteva ore de luciditate o să-i ajute să meargă mai drept, mai apăsător;

așteptăm nerăbdători să vină masa, singura distracție a zilei; șterpelesc o scrumieră și-mi fac din ea o armă deosebit de periculoasă, am uitat niște bani într-o carte, cartea e acum la infirmier, citește și numără în gând bancnotele nou-nouțe;

nimeni nu va mai trece de mine, am un cuțit de sticlă în buzunarul de la pijama, mîncarea e bună doar pentru cei cu glicemia mărită, infirmierul se plimbă sfidător prin salon, eu aleg o victimă la întîmplare;

dorm lîngă un individ căruia amîndoi copiii i-au murit asfixiați, el plînge în somn, plînge cînd se trezește; poți să-l înjuri, poți să-l scuipi, să urinezi peste el, nu reacționează decît atunci cînd crede „mormîntu' mă-tii!";

*victima mea va fi cerșetorul de chiștoace, cadavrul ei, țigara strivită
cu ură de dușumea;*

ești un om mort, o pușlama nenorocită, te depresurizezi înainte ca pumnul lui să-ți mute fleanca; știi povestea lui de la alții, el a evoluat, nu vorbește cu nimeni; gata, l-am ales, mai are foarte puțin; eu sînt mîntuitorul;

---

prin crimă simți mai bine sufletul cald al aproapelui cum coboară mai jos de silueta desenată cu creta pe dușumea; prin crimă întri și ieși de câte ori vrei din salon, un du-te-vino sexual, sublim, sublim;

o femeie bătrână ne dă de pomană sarmale, cozonac și mere, mîncăm veseli, mîncăm; distracția se prelungește, e bine; după bunul meu plac se vor rîndui să-și ia medicamentele umbrele astea desenate aiurea prin aerul din ce în ce mai bogat în tîrîite, umbre, desene, holografii simpatice, depline;

strîng în palmă cuțitul, mă așez într-un loc ferit de camerele de supraveghere, aici îmi voi aștepta victima, ea speră să-i dau un chiștoc de țigară, trag cîteva fumuri, apare;

să mă ascund în toaleta fără uși dimineața, am auzit că cineva s-a spînzurat în timpul nopții și de atunci, cum se dă stingerea, gardienii smulg ușile de la locul lor, toată lumea e în siguranță, e bine, e bine, dau peste cineva care știe pe dinafară formula oțelului, știe foarte multe nume de scriitori și de muzicieni germani;

cum ar fi arătat destinul lui Hitler dacă ar fi ascultat mai multă muzică de Bach, *Prolégomènes à une science de la contradiction* de Stéphane Lupasco, ai auzit de Tristan Tzara, trist în țară, trist în țară, ovreiu! ăla de Samuel Rosenstock; o să mă întorc inginer consultant, patru ore pe zi sau nici una, o să le trimit toate informațiile prin telepatie;

vai ție, am nevoie de o cu totul altă formulă, pe tine te-au ridicat de la cafea și te-au dus direct sus, nu contează ce cred ei cu adevărat, tu știi rugăciunea inimii și a minții, mai știi și altele dar nu vrei să ne sperii, prea multe secrete aflate deodată paralizează mușchii limbii;

da, mi-am revăzut victima trîntindu-se la pămînt plină de sînge, rugăciunea minții și lama de sticlă i-au spintecat inima artizanală ce-i afirmă în buzunar ca o hernie rușinoasă, vai mie, am aruncat chiștocul și l-am strivit cu ură, iată crima, iat-o, acum îi desenez conturul cu creta, victima mea privește cu jînd la cadavrul de jos, iese puțin fum, mult praf, fum, praf, „mormîntu' mă-tii!";

boala intră și iese prin ochii ei, intră și iese prin ochi, sublim, sublim.

---

pe ocolite

dimineața mă trezesc cu gust de palincă în gură
nu am mai băut nici un strop de mai bine de trei luni,
dar văd că boala persistă,
îmi inflamează nările, îmi obturează sinusurile,
mă face să-mi doresc un cincizeci ca să mă dreg;

mă înțep într-o jucărie, așa-mi încep eu ziua,
mă țin cu o mână de spate,
cu cealaltă de mobilă,
mă balansez ca după noaptea în care am chefuit de unul singur;

cum vine asta, mă asigur eu că voi avea de răspuns
la cel puțin o întrebare și astăzi,
cum vine asta, cum să mă transform instantaneu
în cel ce-și părăsește domiciliul pe propriile picioare;

după ce ies din casă uit că sînt un om suferind
și îmi dau singur la gioale,
călcîiul drept în pulpa stîngă,
călcîiul stîng în pulpa dreaptă, pînă iese untul din mine;

pe drum constat că direcția în care mă deplasez
este greșită,
nu-i nimic, sînt încă tânăr,
peste ani și ani îmi voi dori nespus
să ajung la destinație cît mai pe ocolite.

ce am văzut prin geamul deschis în tine

... și am văzut prin geamul deschis în tine
ce mai făcea sora ta geamănă
pe care ai înghițit-o din greșeală
pe vremea cînd încă înotai în marea amniotică.

ce grozăvie, în tot acest timp te-ai crezut singură la părinți,
ți-ai amenajat camera după bunul tău plac,
nu mai zic nimic de grădină,
despre piticii din iarbă băutori de bere,
care se adăpostesc de ploaie sub o ciupercă,

ți se părea viața o recompensă binemeritată,
nu țin să te contrazic, oricine are dreptul să jubileze
cînd i se mai slăbesc testiculele din strînsoare
(pardon, în cazul tău nu se pune problema!)

singurul fapt important e crima,
o crimă despre care ai aflat abia acum că ai săvîrșit-o,
ar trebui să ai remușcări, dar ce să facem,
ai toate circumstanțele atenuante,
plus doza de naivitate congenitală;

sora ta geamănă a fost extirpată,
nici măcar nu împlinise vîrsta la care femeile devin perfecte;

ce mai rămîne de văzut, de spus;
spun ce văd: un molar, un premolar, piele, mult păr.

toate lucrurile se întîmplă cu voia mea

au trecut prin tine aburi negri,
cineva ți-a sorbit carnea de sub haine,
a rămas doar praful de pe scîndura noduroasă
și rece
ca un fotomodel.

acum vorbim despre ceva, nu știm despre ce;

îmi rup mîna de ciudă că nu te pot atinge,
lasă că știu eu cine face pasul înapoi,
cine în brațele cui adoarme.

povestea asta cu insula
se termină bine dacă o citești pe sărite.

de aceea încep o nouă călătorie,
poate îmi va folosi la ceva,
iau ceasul cu mine,
iau încălțăminte să-mi ajungă,
îmi pun în piept decorațiile de război ale bunicului,
mă înarmez cu răbdare,
îmi amintesc de niște rude îngropate în cimitirul cel nou

și plec.

pe drum observ că-mi pierd echilibrul fără nici un motiv,
mă minunez de perfecțiunea naturii și-mi fac singur cu ochiul;

toate lucrurile astea se întâmplă totuși cu voia mea,
rîd de mă prăpădesc;
chiar se întâmplă ceva, pot dirija obiectele din jur;
mă așez pe o buturugă și citesc
prospectul unui medicament nou de la *Steaua Divină*

prin tine au trecut aburii negri, dar nu te-ai speriat,
ai spus așa: carnea mea e carnea ta,
dar, ține minte, ăsta e marele nostru secret,
ai grijă că nu-ți iasă pe gură nici un porumbel.

mă așez pe iarbă;
constat din nou că natura e perfectă;

îmi fac autocritica.

rocada

prin tine au trecut aburii negri,
ți-a mai rămas aer doar pentru o oră,
să nu te miști, să respiri ca în somn;

pentru tine voi scobi pămîntul și
capacul de lemn:

ar trebui să recit acum paginile învățate pe dinafară,
nu am îmbătrînit deloc, nu am toată viața înainte,
de mine depinde totul;

memoria mea poate să o salveze,
de îndată ce le voi pronunța clar și în ordinea lor obișnuită,
buchiile astea nenorocite
o vor scoate pe ea dintre scînduri.

dar cineva trebuie să rămînă acolo
și să putrezească frumos.

---

un trup bine păstrat

scriu despre Dumnezeu,
rup pagina,
o mestec încet, încet
la masa de seară;

mîine voi vizita
muzeul de științe naturale.

să te văd
cum îți porți cu mîndrie
trupul bine păstrat
în saliva mea.

ce simt oamenii răi cînd mor

în fiecare zi iei din trupul meu cîte o bucată,
o ții ascunsă între cerul gurii și limbă.

pînă se face un fel de salivă vîscoasă,
plină de fibre și vinișoare albe.

nu vreau să te provoc,
nu vreau să-ți simt firele de păr cum mi se pliază în palmă.

astăzi fac dragoste cu tine din obligație,
din respect pentru frumusețea ta.

am auzit că după ce au dat la televizor execuția lui Saddam
niște copii au vrut să afle
ce simt oamenii răi cînd mor.

pe mine n-o să mă găsească nimeni spînzurat,
doar prăbușit peste trupul tău gol,
cu degetele de la mîna stîngă în gura ta,
cu degetele de la mîna dreaptă în gura mea.

SCARA

scara asta pe care amîndoi călcăm
are o singură treaptă lipsă;

pe ea vom păși, nestingheriți de nimeni.

și ce?

vom avea același număr de oase rupte,
chipurile noastre vor semăna aproape perfect
cu cele de dinainte;

sufletele se vor cuibări
undeva
între scăriță și trompa lui eustache.

cum să te fac să crezi acum pe dos?

m-ai crezut, ți-am predicat despre cît de fericiți sînt cei care mor
singuri și tineri;
dar să-i lăsăm în fericirea lor,
printre norișorii simpatici;

să ne amintim că în fiecare casă
cineva stă ghemuit
în fața unui mic dreptunghi de lemn.

el este o curvă stătută,
așteaptă să-l ameninț cu moartea
sau măcar să-l fac de rîsul lumii;

mă roagă,
se roagă la mine, dobitocul.

a aflat că am puteri extraordinare,
vrea și el un pumn între felinare,
zice că are vocație de cavaler medieval decapitat,
de luptător în linia a treia ucis din greșeală de un camarad.

---

orice se poate întâmpla acum,
a terminat de spus rugăciunea,
se plimbă senin cu mâinile la spate,
adăpostul lui seamănă cu un buncăr de lux,
lipsește dictatorul fugar,
doar cârțița dansează de jur împrejur ca o felină de talie mare.

m-ai crezut. cum să te fac să crezi acum pe dos?

travesti

femeile se despletesc,
doar astăzi își desfac picioarele
și mă așteaptă;

dacă s-ar întâmpla cumva
să mor acum
aș intra fără preselectie în calendarul creștin-ortodox.

sînt viu,
urc Golgota ca orice turist în trecere;

îl văd răstignit chiar în fața mea
pe Marchizul de Sade.

Linda Maria Baros

De-amor și cianură!

Nu mă chema la tine în mansardă,
răsucind – ca un zănatic răsucind! –
    butoanele aragazului, ca să scapi odată
    de urletele bătrânilor lupi din cuptor,
    de părul lor năpârlit,
    care-ți crește într-una pe brațe,
noaptea, ca niște bube – atunci când îți stingi
    țigările adânc, apăsate, în carne.

Nu mă chema la tine în mansardă,
frângându-ți – ca un zănatic frângându-ți! –
    între zăbrelele patului,
    în ușa, sub bocanc,
    tibia și peroneul
– le-aud cum pârâie pe telefonul mobil –,
    ca și cum ai frânge
vechea pușcă de vânătoare a tatălui tău,
prea încleiată ca s-o mai poți încărca vreodată,
    după ce și-a zburat creierii
    și, zvâcnind, și-a spart ușa cu lovituri de picior.

Tu nu mă mai chema la tine în mansardă,
fiindcă am să vin!
    Și am să-mi smulg inima din piept,
    am s-o cretez cu dinții
    și am s-o presar cu sare tăiată la târnăcop
    din pungile mele lacrimale

și am s-o arunc,
- ca pe o piatră de moară am s-o arunc! -,
să-ți zobesc cu ea tibia și peroneul
- fărâmițe! - ,
să-ți îndes adânc, în cuptor,
răsuflarea de amoniac
și să-ți sparg în două, pe veci,
capul sălbatic, de fiară!

În capcanele nărilor

Dimineața este-o femeie
care-ți sparge ferestrele cu sânii
- înroșit sfârcul lor din care sug cerșetorii...

Ah, cum bate ora de-a vânătorile...
(Vlașca și Teleormanul ei!)

Pregătește desantul!
Trapa pentru musafiri!
Întinde lațuri!
Dă-ți cu sânge pe față,
ca și cum din artere ți-ar curge
măștile-africane ale nopților nedormite!
Prinde-i vulpile roșcate-n capcanele nărilor!

Și, mai presus de orice,
pregătește desantul. Chiar dacă nimeni nu vine.
Dimineața - când singurătatea-ți seamănă
cu niște creieri sleiți pe pereți.

Noapte cu marsupiu

Autostrada își trimite iscoadele încoace.
Pe întuneric, după modelul inimii care bate cu tunul
în răcanii adormiți sub cearșaful asfaltului,
niște călători, acolo, și ei.

Buzunarele lor torc, excitate de roțile nopții...
Bocancii le stau lipiți adânc de ferestre, de nopțe.
În vis îi alăptează distinse domnișoare cu marsupiu.

Autostrada își trimite iscoadele înapoi.
Cosași care-au ieșit la câmp. Gluga de iarbă
le stă lipită sălbatic, cu tunul, de frunte.
Răstoarnă brazde de-asfalt, dau în polog pânze de ceață,
crestează inimi sub asfalt, despică vreun marsupiu.

Și nu departe – ca niște ierburi ațipite prin zăpezi –
suspina obosiți răcanii și fac de gardă-n somn,
pe dușumele lungi, date cu gaz.

Și nu departe, marea nopțe cu nasul turtit de asfalt,
îi strânge-n năvodul ei ca într-o cămașă de forță.

Cosașii sunt demult la câmp. Gluga de iarbă le cade peste ochi.
Ca un marsupiu.

Distinse domnișoare i-au alăptat pe îndelete.
Se duc de-acum la deal,
cară-n spinare cearșaful de-asfalt, gluga de smoală.
Se duce nopțea. Tunul tace.

Autostrada își împinge iscoade noi înapoi.

La turgescence de l'autoroute A4

Cei care vin și cei care se duc
nu știu nimic
despre turgescența autostrăzii A4.
Despre mirosul ei sălbatic,
de tărâță bătrână,
cu ochii de culoarea spiritului medicinal,
în care levitează camionagiii, cu gâtul sucit,
și, ca o lepră divină,
nivelul de trai.
Li se pare ca-n față-i orașul,
capul lui retezat le rânjește-n parbriz.

(Dar nu văd cum, pe asfalt,
orbecăie sfielnic bătlanii,
scot fisele-nșepenite-n tonomatul votiv al morții.)

La pompe, recruții benzinei tund la zero octanii.
Dau chip înserării.
Deschid cu cuțitul balamalele porții,
gâtul le fuge pe tăișul lui de oțel.

Iar cei care se duc și cei care vin
nu știu nimic
despre turgescența autostrăzii A4.
Trăiesc un simplu efect de tunel.

Copiii trecuți prin sită

Pentru tine, ca să fii mai înaltă și mai frumoasă
și mai dreaptă,
mi-am împărțit inima în două,
ca pe-o copită de miel.

Am furat și am mințit, am scuipat sânge.

Am spălat cadavre
și-am dormit pe pungi de plastic
umplute din pubele,
pe străzi care pun mâna pe cuțit am dormit,
printre solzii cerșetorilor bătrâni ai orașului,
care, în onoarea ta, și-au lăsat bărbile
să le crească până-n pământ,
precum vechii sumerieni
plecați la vânătoare de lei în cinstea iubitei.

Pentru tine m-am lăsat
bântuită de springari la miezul nopții,
lângă tine am plâns,
când scurmai cu unghia-n pământ,
ca un cal cu ochii scoși am plâns, ca un sinucigaș
cu picioarele-ncălzite de roțile trenului.

Am trăit printre copiii străzii, livizi
ca niște bolovani legănați într-o plasă de aurolac,
pe care sita-i întoarce în concasor, în canal.

Pentru tine, am urlat în răspântii, ridicată
- pe câte-un raclaj, ridicată! -,
în furcile barbugiilor.
M-am lăsat jefuită de springari, de țepari,
sub vuietul lingurilor cât lopata,
care se bălângăneau în castroane.

Am rătăcit prin cârciumi
care miroseau a gaz, a integrat ars, a rețea,
m-am frecat de piramide de votcă,
de mâinile marilor tăi bărbați
- cum se freacă pisica de manualul de electricitate -,
iar ei mi-au înroșit și obrazul celălalt,
degetele lor, în neștire, m-au izbit în coastă
și mi-au împărțit inima în patru,
râzând, « fiindcă așa sunt aureolele sfinților »,
și m-au trecut prin sită
o dată cu ceilalți copii ai tăi,
mi-au pus călușul altor vorbe.

În numele tău, ca o nemernică,
am ascuns în buzunare, între cârpe,
șobolanii vânoși ai trădării.

Am hrănit,
cu carnea mea am hrănit ogarul temniței.
Am plâns, când scurmai cu unghia-n pământ,
așa cum fac caii cu ochii scoși.

Da, pentru tine, am dat buzna în lumea largă,
ca un val de sânge care nu mai nimerește inima.

Liceenii își smulg păsări din rect

Într-un zbor cu noduri, de Mig 16,
se lasă seara peste Sankt-Petersburg,
ca printr-o placentă subțire, de sticlă roșiatică.
Niște nacele - domurile, țâtoase,

---

par că se-nșurubează
în aer, cu capul în jos.

E ora la care ies liceenii, rup ușile-nguste-ale clasei,
(își țin drujba legată de coapsă,
cu funiile hormonale ale delirului,
ale întâmplării).

Bat marile bulevarde care sună dogit,
gingia vânăță a vreunei rigole,
rozetele scuarurilor;
Magazinele stau cu mâna întinsă; vitrificate, ușile.

Parcă-i așteaptă, dar nu,
cu-nmugurite negresele sânilor,
pe străzi, în strâmte canioane roz,
fete subțiri, rimelate, de vară,
care n-au cunoscut pistolul de vopsit.

Părul lor are un zbor de F17,
scoate bărbații din case prin ziduri,
le sparge nările roșii.
Pe Nevski-Prospekt.

Vin liceenii, își țin echilibrul pe funia-nnodată a sexului
cu brațele azvârlite în lături;
gâfâie pe Nevski-Prospekt,
o dată cu uniforme, reformatorii, sosiile.

Dar fetele se plimbă cu capul în jos, înainte de vreme,
pe podurile circulare ale despărțirii;
pupilele lor injectate
rătăcesc visătoare pe cer, spre apus,
pe clădiri, unde,
sub roșii drapele-nțepenite-n mozaicuri,
aceiași muncitori ridică vajnic barosul,
aceleași mulgătoare cu degete de smalt
trag harnic țâța vacii.

Jur-împrejur, extras din tribune orașul, uscat,
tăiat în felii subțiate pe care
cerșetorii-și sună toaca dinților,
gingiile abrazive.

Răstignit în șurubul conic
al întâmplărilor zilnice.

Păsări de noapte planează, buimace, pe Neva.
Sub vecernii, limba ei tace.
Combinatorii dau votci peste cap, înghit plumbi
în acvarii luminate gălbui;
se rostogolește sub mese un cap de bulgar.
Alții așteaptă-n ganguri obscure,
care răsună a corp cavernos,
își flutură branhiile, cheamă.
Plescăie-n umbră gurile pasajelor subterane,
stenozate,
cu zvâcniri de sfincter.
Acolo se furișează bărbații, în galerii
cu plată, surpate.
Desfac nodul altor genunchi.
Își țin răsuflarea, degetul prins în ușă.
Tăioasă, scurtă, funia satisfacției.

Spre miezul nopții, departe, sub poduri,
cerșetorii-și sug arătătorul în somn,
scâncesc ca niște copii;
își arată gingiile, rîd.

Se lasă întunericul pe Nevski-Prospekt,
n-are milă, nu iartă.
Acasă, liceenii-și smulg păsări din rect.

B. C. B. G.

Atunci când noaptea nu-și mai depune sângele violet,
se-avântă sălbatic peste oraș dimineața,
ca un val de motocicliști punk,
pe care viteza-i dezbracă din mers,
până rămân doar cu țintele pe ei, cu cerceii,
până rămân lipiți ca o flegmă de ghidonul,
de țevăria, de carterul lor de inox.

Și dimineața trage răgușit cu tunurile ei de eșapament:
aruncă peste oraș flegma subțire a indiferenței,
saltă vioaie peste domurile-ncremenite
și peste cheliile funcționarilor cirotici,
care se-nvârt prin birouri

---

ca niște muște fără cap.
(De prin birouri,
de prin birouri se-aude
duduitul pixului cu care se bat ei în piept
ca-ntr-o armură de muci!)

O dimineață gălbuie,
care trage cu acceleratoarele ei de particule,
peste domurile-ncremenite...
Și se scurge în cele din urmă pe lângă ziduri
ca urina, în mici lingouri de chihlimbar.

Încă o dimineață.
Funcționarii mă vând liniștiți în hârtiile lor.

Poeme

Dan Coman

cel mai tare poem pornografic al generației mele

cînd a strigat prima dată toți cei din restaurant au crezut că doamna
fana fandiana
a văzut un șoarece fișnind de sub chiuvetă. zîmbind
au continuat să-și mănînce friptura și au continuat să vorbească
despre șansa lor.

dar era iulie și-n luna aceasta eu sunt aproape desfigurat de plăcere.
înr-afîit de desfigurat încît penisul meu, atîit de sigur pe sine-n alte dăți
nu-și mai găsește locul nicăieri pe toată întinderea mea.
în toată luna iulie penisul meu dispare și eu, fistîcîndu-mă,
trebuie să-i spun femeii mele că-ntr-o astfel de lună
penisul meu intră în sine pentru o lungă și anevoioasă meditație.

cînd de fapt imediat ce începe iulie penisul meu se cuibărește de
unul singur
îndărătul sexului doamnei fandiana .
e aici un loc vechi, încăpător și plin de cultură, un loc, cum s-ar spune,
plin
ochi de liniște și verdeață.

numai aici, numai și numai aici penisul meu are conștiința împăcată.
lenevește ca un sultan. are parte de zile întregi de somn.

uneori însă doamna asta face niște mișcări stranii :
poate din întîmplare, poate din neatenție își atinge sîinii așa pe furiș
ba chiar își trece scurt limba peste caninul ei aurit
și-atunci nimeni nu-l mai poate opri pe penisul meu:

---

lung și drept ca o cizmă de lux țîșnește la aer
și face asta atît de rapid încît doamnei fandiana nu apucă să-i
tremure nici măcar celulita.

numai ce vede dînsa între picioarele ei, spînzurînd ca un spînzurat
un penis adult și atît de sigur pe sine
și imediat, icnind, cu palmele sale atît de uscate îl împinge repede-
repede înapoi

dar penisul hop! în afară și doamna hop! înapoi
și hop! în afară și hop! și hop! și hop!
și doamna cu palmele tot mai uscate și cu strigătele rare și moi
cum numai ale dînsei pot fi.

și tot așa în toată luna iulie.

iar atunci, la restaurant, doamna fandiana era la baie
și tocmai își înfășurase cu mișcări iuți fusta în jurul burții
cînd ca o rază de soare penisul țîșni dintre picioarele ei
și se clătină zdravăn de cîteva ori
și ca o rază de soare îi pătă mînecele descheiate ale cămășii

---

Poeme

Claudiu Komartin

ridică-te și umblă

“ridică-te și umblă” îi spuse
în timpul partidei de bridge rinocerul
tiperi daltoniste și mioape fetei bătrâne
puțin încrețită pe la colțuri iar
dânsa-l privi cu oroare și jind ca pe
cel mai viril dintre amanții posibili

târziu în noapte orgasmul
strangulat geamătul ca un lung *guiiiț*
și rinocerul zguduind realitatea aceasta
atât de înșelătoare în care ea încă mai crede
cu îndărătnicie, ca în pascal de pildă
cu o rigoare chinovială

Să vină noaptea...

De la o vreme, visez doar să mă așez undeva prin preajma unui orașel mai ieșit din țâțâni, unde îndeletnicirile mele să nu bată prea mult la ochi. Sunt istovit de jocul la care m-am dedat – înfrumusețarea metodică și înverșunată a tuturor lucrurilor respingătoare sau numai disprețuite de ceilalți, cu care am ajuns să intru în contact doar pentru a le provoca; pe la petrecerile din cartierul meu, fac mici demonstrații de fascinație a detestabilului, fără de care viața mea nu mai are nici cea mai mică strălucire. Sunt considerat un fel de saltimbanc sumbru, clovnul care închide în fiecare glumă, în fiecare gag, în fiecare gest rizibil o presimțire sau un secret sângeros.

Să vină noaptea, ca o mireasă fugită de la altar, cu o insectă
brutală pe umărul stâng

Amintirea lui H. Desfourneaux

^^

^^^^^^^^^^ Am zărit multe lucruri prin fereastra ^^^^^^^^^^^
^^^^^^ deschisă pentru o clipă către privirea ta: ^^^^^^^^^

o sută de ciocuri strângând negreala din cerul gurii mortului
^^^^ o mie de brațe întinse peste umbra tăcerii viitoare ^^^^^

^^^^^^ glorie și spini, în tufele de la capătul lizierei ^^^^^
prăbușire și cioburi, peste grădina de trandafiri a călăului

^^

Vederi din Wondertunnel

Prima vedere. Un secret otrăvit

De la o vreme, visez doar să mă așez undeva prin preajma unui
orașel mai ieșit din țățâni, unde îndeletnicirile mele să nu bată prea
mult la ochi. Sunt istovit de jocul căruia m-am dedicat de ani buni –
înfrumusețarea metodică a tuturor lucrurilor respingătoare ori numai
disprețuite de ceilalți, cu care am ajuns să intru în contact *doar pentru
a le provoca*. Pe la petrecerile din cartier, fac mereu mici demonstrații
de fascinație a detestabilului, fără de care viața mea nu mai are nici
cea mai mică strălucire. Sunt privit ca un saltimbanc neverosimil,
clovnul care închide în fiecare glumă, în fiecare gag, în fiecare farsă
stupidă o presimțire sau un secret otrăvit. Să vină noaptea, ca o
mireasă fugită de la altar, cu o insectă răbdătoare pe umărul stâng

---

A doua vedere. Din racla de sticlă, Lenin face semne obscene

*"Lenin/ și azi/ mai viu decât cei vii/
ne-a fost și ni-i:/ știință,/ forță,/ armă!"
(Vladimir Maiakovski)*

Perfect conservat, trupul spilcuit al lui Lenin își așteaptă în fiecare noapte nostalgicii adoratori pentru alte și alte dulci martirizări cu iz de sodomie. Defunctul conducător, genial și sublim revoluționar, le suportă pe toate și se lasă posedat oricând și oricum, intuind, cu o luciditate pe care în timpul vieții numai o presimțise, că doar astfel se va vindeca de violentele-i porniri revoluționare. În nopțile moscovite cu mirosuri grele de comuniști în descompunere, hoardele de necrofili, fascinați de vigoarea legendară a tătucăi, abia își mai pot stăpâni bolnăvicioasa surescitare, cu gândul la interiorul călduros și căptușit al idolului lor

A treia vedere. În curtea policlinicii

Atunci mi-a spus pentru prima dată că scriu întortocheat, că nu înțelege și nici nu-și dorește să înțeleagă ceva din poemele mele; mi-a aruncat totul în față cu zveltețea umilitoare cu care ai întoarce pe dos pielea unui cocoș tânăr. În curtea policlinicii, asistente și doctori, infirmiere și brancardieri, estropiați și canceroși păreau că dansează, alunecând, în halatele și în pijamalele lor pătate de sânge proaspăt, într-un du-te-vino lipsit de sens. Se pregătea un bal, fără îndoială, sau un spectacol de circ. M-a privit și a izbuncit în plâns, apoi m-a rugat să o conduc până la poartă, unde un bărbat tânăr o aștepta cu o toporișcă în mână

A patra vedere. Tristan & Isolda

Pe suprafața neagră și netedă a Lacului de Cafea, insecta alunecă fără prea mare tragere de inimă. Capul îi e acoperit cu o pânză neagră, iar trupul înaintează numai din instinct: a jurat că nu va da pânza la o parte până când mireasa nu-i va spune că poate să o privească din nou. Prin vis, vede limpede cum, în tot acest timp, la capătul lacului, mireasa așteaptă în fața unei cești cu lapte, din care soarbe rar cu trompa ei micuță și delicată. Se mai ridică și se privește în oglindă, alintându-se, chicotind și trăgând de colțurile voalului alb care îi iese din gură ca un pescăruș cu aripile retezate. În dreptul ferestrei deschise,

---

șesătura flutură vestind sosirea insectei, cu mersul său distrat, de fan
exaltat al lui m. houellebecq

A cincea vedere. Ce a vrut să spună poetul?

Am zărit multe lucruri prin fereastra
deschisă pentru o clipă către privirea ta:

o sută de ciocuri strângând negreala din cerul gurii mortului
o mie de brațe întinse peste umbra tăcerii viitoare

glorie și spini, în tufele de la capătul lizierei
prăbușire și cioburi, peste grădina de trandafiri a călăului

Mihail Vakulovski

Sălăjan Sălăjan

toată noaptea lătrat de câini
toate nopțile pline de câini vagabonzi
îmi vine să zic
auzi cum bat câinii în sat?
această margine de București părăsită
și de țigani și de auroiaci
lătrat de câini pleoscăit de buze
Sălăjan – amantul lui B.B.
căreia Bucureștiul îi scoate cărți
în aceeași colecție cu Soljenițin și Grass

Patrie

am să duc
aceste
borcane
goale
în țara
din care
le-am adus
pline.
când Europa
va fi
o singură țară
n-am să te mai iubesc.
am s-o iubesc pe alta.

---

poem cu licurici

artificiile de astă seară
șuvițele tale lungi dintr-un film
nedevelopat
cînta o oarecare formație rock
eram cu cel mai bun prieten
- eu Sandu zăpadă noapte ger -
iar pe cer pletele tale
aduceau Piața Roșie din Moscova
pe Piața Victoriei din București

9 mai

sîngele curge prin mîini piept picioare mîini
apa curge la subsol
tancerile huruie
pe bulevardul Victoriei veteranii primului
război mondial depun armele la picioarele
veteranilor celui de-al doilea război mondial
tu te apleci și depui țigetele

prietenii mei și rugurile care au ars mai demult

prietenii mei au rămas în locurile
  prin care am trecut
prietenii mei au rămas lîngă lucrurile
  pe care le-am văzut
afară
prietenii colegului de cameră
au aprins un rug și cîntă *La mulți ani*
pe mai multe limbi și nivele de sinceritate
au ajuns la momentul cînd vorbesc
toți odată și se bucură că băutura
adusă de acela care va împlini astăzi
nu știu cîte sute de ani
îi costă doar cîteva urări de bine și mă rog de sănătate
mi-am îmbrăcat hainele de sport îmi amintesc
că Sergiu prietenul meu îmi scria
în una dintre ultimele scrisori că

---

poate trec la maraton și ajung într-un firziu
și pe la Chișinău
e ora mea de cros și va trebui să trec pe lângă ei

* * *

Boris Grebenșcikov zice "Valoarea mea e în faptul că mă voi căra"
cel mai bun prieten îmi scrie "frate, trebuie să ai sânge de țigan
nu reușești să-ți cari undeva lucrurile și te pregătești iarăși să pleci"
de fapt sînt foarte logic echilibrat stabil calm conservator gospodar
fidel obsesiv gelos îmi iubesc satul părinții
îmi iubesc cu toată ființa iubita noaptea iar în ultimul timp și
dimineața
peste două, trei săptămîni trebuie să mă car în alt oraș
și trupurile noastre simt asta
și florile cresc mai repede în
ghivecele de pe ferestrele ei
și munții și brazii de după fereastră
și-au lăsat multă albeață pe față
și eu ascult "Akvarium" și ție îți place
asta
iar cînd mama ta te întrebă la
telefon
"da' cu dragostea cum stai"
spui un "bine"
un "bine" hotărît, zici

Răcădău Răcădău

cartier săpat de pușcăriașii tiranului care ți-a inaugurat parcul central
între picioarele Carpaților Orientali și Carpaților Meridionali cartier
brașovean
în care cîinii tăi sînt urșii care coboară seară de seară la
tomberoanele tale de s-au plictisit de ei și copiii tăi care vă dau șuturi
în cur seară de seară șut
gol este pîntecele tău trupul tău este gol gol este creierul tău visele ta
le sînt tare departe de fițele tale pline de suc de soc din pădurile tale
din munții tăi care se uită la tine de sus și le e silă de ce le-a fost dat să
poarte între picioare

Poeme

Mihai Vieru

sunt sub ochii tăi sub verdele de sub ei
unde bătaia inimii se aude ca metrul la gurile lui
sub verdele de sub ei de unde privește ca o lamă ascuțită de apă
zăpada subțire de solzi de frunze de oval de palmă
de mușcătura de măr de iarbă de arțar înrudit cu trunchiul tău
de om
femeia mea primordială
APOI
soarele izbește dimineața cu capul de streșini sîngerii
ca niște rime sau varice esofagiene
aprinde luna, o dă la maxim, iubita îmi plutește la suprafața ochilor
vaginul ei de irealitate îmi sărută fruntea a somn
ea, eu sunt-suntem pe balcon
în cinci minute, ba chiar imediat
soarele lovește noaptea cu capul în gură
dinții de aur ai păpădiilor se rostogolesc în iarbă
peste noapte parașutistii sporadici aprind și ei luna
mai argintiu și un pic
strălucesc sufletele de nea ale păpădiilor ca niște *spotlights*
prelungind viața copiilor cu bucuriile lor pentru a doua zi de
dimineața
sunt sub ochii tăi sub verdele de sub ei
unde bătaia inimii se aude ca metrul la gurile lui

Acum este timpul meu AKUM

cînd soarele
pîrjolește iarba k pe un mic dejun fără rouă
fără rumegătoare umbrind cioturile de păpădii
care poartă săruturile aricilor tăiate conștiincios, la rîndu-le
de către omul care ajustează peluza minuțios
ca o moarte plictisită de moarte

Acum este timpul meu AKUM

cînd soarele
viking cu plete de cald de frig jefuiește cerul din
grădina lui iulie

Acum este timpul meu AKUM

să-mi amintesc brațul tău kum îmi pîrjolește și el
kum pielea de pe spate noaptea frînge pe traiectul soarelui
degetele tale

Acum este timpul meu AKUM

cînd tu cureți bucătăria pentru musafirii ce o să vină lună
eu las vina să-mi vină și să se tragă de peste mine lăsîndu-mă vechi
nașterea din nou

Acum este timpul meu AKUM

cînd aș vrea să mă întorc la liliacul scuturat de la casa ta
la aloia înflorită, la coada de bucurie a lui Picățel
scuturată ca un evantai de compasiunea ochilor tăi manga

Acum este timpul meu AKUM

ai rămas singură cu flaconul de Timișoreana
te rog, nu îl uita în congelator

unde bătaia inimii se aude ca metrul la gurile lui
sunt sub ochii tăi sub verdele de sub ei
prelungind viața copiilor cu bucuriile lor pentru a doua zi de
dimineața
strălucesc sufletele de nea ale păpădiilor ca niște *spotlights*
mai argintiu și un pic
peste noapte parașutiștii sporadici aprind și ei luna
dinții de aur ai păpădiilor se rostogolesc în iarbă
soarele lovește noaptea cu capul în gură

în cinci minute, ba chiar imediat
ea, eu sunt-suntem pe balcon
vaginul ei de irealitate îmi sărută fruntea a somn
aprinde luna, o dă la maxim, iubita îmi plutește la suprafața ochilor
ca niște rime sau varice esofagiene
soarele izbește dimineața cu capul de streșini sîngerii
APOI
femeia mea primordială
de om
de mușcătura de măr de iarbă de arțar înrudit cu trunchiul tău
zăpada subțire de solzi de frunze de oval de palmă
sub verdele de sub ei de unde privește ca o lamă ascuțită de apă
unde bătaia inimii se crude ca metrul la gurile lui
sunt sub ochii tăi sub verdele de sub ei

Gheorghe Vidican

Scrisori de pe Tamisa

I. Toamnă în Londra (I)

Se tânguie inima păsărilor
în frunzele căzute din pomii ce străjuiesc palatul Buckingham
așchii de ochi răstălmăcesc cercul
acoperă bănuiala soldatului
cu mâna plină de alge a parcului
neliniștea doarme în șarpele întins pe frânghii
ajunge până la călcâiul aripei gata-gata să zboare
săpând în frunza desprinsă
o nouă albie pentru apa Tamisei.

II. Micul dejun la Formula 1

Se folosesc degetele inimii
să extragi dimineața din ceașca de cafea
zâmbetul negru plin de candoarea femeii
are principii
ascunde în buzunare coperțile unei cărți cosmice
întinde la uscat dimineața
alungând roua
complice la foamea din ochii noștri
ce dau buzna între țâțele unei femei
ce devorase noaptea unor șoferi de tir.
III. Texco

Își poartă privirea pe o bicicletă de damă
surdo-muții la Texco sunt musafiri de-o seară
animează atmosfera cu mâinile
toamna răcnește în ultimele lire

---

uimind vânzătoarele cu şușotelile degetelor
complice pentru acest loc de întâlnire
ciocolata Milka
devoră îndoiala unui tânăr
șușotelile iau formă de sferă
emit principii
le rostesc cu mâinile
mâine dimineață își vor acsunde amintirile
în copertile cărților.

IV. Negresa din metrou

Împrăștie zâmbete cu frunze de ciocolată
privirea are pete negre pe umeri
și-a furișat-o sub unghii
sprijinind cerul de ochii copilului
sunt o prelungire a zâmbetului
buzele cămoase
în șuvițe subțiri își împrăștie mâinile
peste indiscreția noastră
așteptând ochii vrăjitoarei
s-o dezlege de păcatul culorii
arătându-și dinții ca pe o poartă a dezvățului.

V. La Londra cu surdo-muții

Frumoși ca un dascăl în prima zi de școală
surdo-muții duhnesc a șoapte
le rostesc cu degetele pline de uimire
ei fac abstracție de aglomerația din metrou
cu zâmbetul în colțul gurii ironizează timpul
la palatul Buckingham nu scot o vorbă
au atins nemărginirea cu palmele
lunecă cerul sub pașii lor
timpul suferă de frig în turnul Big-ben-ului
apa Tamisei le atinge obrazul
cu umbra lacrimii scursă din ochii reginei.

VI. Palatul Buckingham

Se-nțâmplă baroce plimbări prin erorile timpului
fabulosul fruct ce-ascunde sămânța puterii
îmi îmbălsămează privirea cu-atâtea naufragii
mă persiflează tăcerea leilor din fața palatului

---

dureros cosntruit cu sudoarea timpului
o iubire sângerează în altă iubire
incendiind palatul cu sânge de prinț
oare cine va găsi incendiatorul
ce-și pierde umbra la ruleta sorții ?

VII. Lăcrimând după garda regală

Duhnește Londra a nechezat de cai
lacrima soldatului din garda regală
se rostogolește ca și oul de șarpe
în opinia publică
săpând temelie în inima unei curtezane de la palatul
Buckingham
simt virtutea îmbrăcată în lacrima mea
tăcerea surdo-mușilor își are rădăcinile în palme
se reazimă de șoaapte
ca un scâncet de copil

VIII. Palatul Parlamentului

Se leagănă universul într-o după-amiază
de toamnă în apa Tamisei
sunt milenii de oglindiri și curgeri
a timpului din domnișoara din turn
muzica unui cimpoi curge în tăcerea palatului
își flutură Timpul Steagul Libertății
de-ați oglindi chipul în apa Tamisei
sclipitoare scânteiere a trecutului
împovărat de insomnii și pahare cu bere.

IX. Nimic despre dragoste

Se unduie ca un pat nupțial apa Tamisei
lumina crudă din privirea vânzătorilor de suveniruri
generează forma coapsei acelei sirene
ce se zvârcolește în genunchii melcilor
ca o percepție a ordinei mondiale
zig-zag-uri lichide ale puterii ricoșează în simțurile bărbatului
împovărat de fapte de arme
nimic despre dragoste
în cazematele ascunse în apa Tamisei.

X. Plimbare prin Londra

Mirosul puternic al viței de vie dată în pârg
mă urmărește pe străzile Londrei
comunică neantul cu dedesupturile istoriei
un sistem filozofic curăță sălbăticia cărnii
de dezmățul primar
cresc aripi în dreptul ochilor
albe și goale
negre și goale
femeile Londrei
își inundă trupul cu privighetori
ce spintecă sunetul cu apa Tamisei.

XI. Orașul seamănă a corabie

E o toamnă arară preaiubită răcoare de seară
orașul seamănă a corabie
vâslești pângărind lacrima
pe apa Tamisei pentru-ntâia oară
oamenii își asmuță umbra într-o clădire
tu iei întunericul de mână
dând foc felinarului cu zâmbetul
e toamnă arară, un început de poveste
orașul seamănă a corabie.

Poeme

Miruna Vlada

Aproape de Mayerling (fragment)

suntem pe un drum negru de seară
trăsurile trec pe lângă noi
și prin noi nu opresc niciodată
sunt desculță și mofangiii de pe Lipsani
mă strigă "Pena, unde ți-e prințișorul?"
*uite-l aici, îl țin între degete
și îl mângâi
ca pe o jucărie cu arcu stricat*

vreau să aprinzi în noaptea asta
*Hanul cu tei pentru mine
în prima zi mi-ai spus
îți voi face în dar un mare incendiu*

vreau să scoți toți ochii vampirilor
care se uită la mine
din spatele unor măști negre de catifea
îmi tremură mâinile, dragoste
șampania e prea tare
are gust de cianură
simt tremurul mâinilor tale pe jugularele mele
vibrează ca niște arcuri de ceas ruginite

nu te mai aud
doar o respirație rece în ceafă
iubitule
când ajungem în Mayerling?

---

la capătul patului nostru e marea
ne strigă ceva în rusește
văd o corabie albă
pentru mine o sa fii mereu cea mai albă corabie care vine din Smirna
nu
eu sunt Pena
banditule cu mască de catifea!
craiule!
lasă-mă să zbor de pe acoperiș!
eu nu sunt femeie
port doar o rochie de prințesă mâncată de molii

zbori corabia mea dincolo de toate acoperișurile astea balcanice
zbori spre Siberia mereu spre Siberia
și spre minele sale de aur
puțin mai încolo e Mayerling
dacă nu ajungem acolo la timp
păunii ne vor ciuguli umbrele

sunt o prințesă de caldarâm
mi-e frig, iubiture
închide fereastra și toarnă șampanie
peste memoria mea
să nu te uit niciodată
să-mi pot da drumul de pe pod în apele tulburi

n-ai decât o jumătate de aripă
și un dinte de fildeș
ești încălțată la un singur picior
dar părul tău zboară
deasupra mahalalelor
se face ștreang în jurul gâtului meu și mă trage în sus

ce facem? așteptăm o trăsură care trece doar o dată la o sută de ani
de ce ai cămașa pătată de sânge?
nu e sânge iubit sunt urmele buzelor tale
nu
eu nu sunt femeie
eu sunt Pena
dragostea mea e blestem

Mihai Vieru

Electromagnetismul epocii și supraviețuirea poezie

O lume în continuă transformare ne oferă spre citire cel mai recent volum de poeme al lui Șerban Axinte *Lumea ți-a ieșit așa cum ai vrut* (Ed. Vinea, București, 2006). Această lume se află în prelungirea primelor volume: *Starea balanței* (1996) și *Pragurile Apeironi* (1999). Dar și într-o altă structură. Aceea înfățișată sub forma unui spectacol al zilelor. Un spectacol al zilelor în care fiecare se încheie strict sub cheia autopersiflării, în imposibilitatea de a rata finalurile, cu un prozaism mai vital, mai dinamic, forțând poezia să accepte inteligibilul zilelor așa cum trec ele.

Nu știm dacă este vorba de electro-magnetismul epocii ceea ce declanșează prozaismul însă cu siguranță deștează poezia lui Axinte de un metafizic în criză reușind să privească mai detașat și mai lejer situațiile poetice și tensiunile ei, cu toate acareturile pe care le presupun și impun acestea. Cu alte cuvinte Șerban Axinte ia lucrurile la modul mai șugubăț, mai coțcăresc. Altfel spus nu mai este un nietzcheean, un înfrigorat: „gata, azi spun o rugăciune, /fac o piruetă, mă dau pe gheață, /pornesc mașina de spălat, închid aragazul, /îmi pîrlesc sprîncenele cu bricheta, /desenez un elefant pe o frunză, /miros mîinile iubitei mele, /gust din mîncarea pregătită pentru mîine, /îmi dau singur foc la valiză. Ciclul *Lumea ți-a ieșit așa cum ai vrut* este creat cu imagini menite să detensioneze și înțelegerea mesajului și imaginile însele situîndu-se astfel (poetul) într-un raport vizibil de tangență cu lumea realului. Astfel detensionarea poeziei lui Șerban Axinte se face pe situație și pe limbaj, „Aragazul” ca și „rambleul” lui Traian T. Coșovei nu are particularități poetice, însă alăturarea lui imaginilor și gesturilor în care

se relaționează poetul cu lumea reală transformă particularitățile strict pragmatice într-o „pragmatică” de limbaj, poetică: „plec într-o călătorie /prin apartamentul părinților mei, fumez țigări autohtone, /beau un singur pahar de țarie, /repar instalația sanitară din garsonieră./repar și aparatele electrocasnice, /plec iar în călătorie, /mă întorc fără pâine, nu mă plictisesc în fața televizorului; //gata, frate, gata, ți-a ieșit ce-ai vrut;”

Lucrul important pe care îl spune Doris Mironescu în prefața cărții lui Șerban Axinte este unul foarte pertinent și parcă profetizat de Nichita Stănescu odinioară: „Lupta cu îngerul poetic, dătătoare de fiori metafizici, trebuie să înceteze, deoarece unul dintre combatanți a părăsit scena. E timpul ca poetul să accepte că poezia se poate face și fără chinuri, fără suferință, și că e bine că e așa” și citează: „te arunci în fața unui vehicul ciudat/ despre care știi doar că nu te poate strivi/ în întregime” sau „pelicula de gheață a crăpat/ și am căzut în bulagra viselor,/ în nicolina precupețelor nefericite;// m-am udat pe haine; /asta care-mi inunda acuma plămîinii/ e limpede și bună de băut”

Al doilea ciclu Tub, deși aduce sonorități grave nu prezintă încruntări, ci mai degrabă mirări ale sau față de însuși condiția de Iona a poetului. E scrisă tot detașat, cu un optimism presărat cu ciudă. Situația se poate mula pe o *mundus subteraneus* care niciodată nu poate fi așa de gravă. Întrucît este reflexia celei exterioare care în interior se poate modifica îmbogățind la modul real posibilitățile de creare ale imaginii plastice prin cuvînt: „să mă spăl bine pe față,/ să nu uit să-mi iau /pachețelul cu hrană rece,/ să privesc în stînga, în dreapta,/să intru și eu în tub;//gata frate, gata,/ primul genunchi în splină /e cel mai puțin dureros,/ din prima nu-ți pică toți dinții,/ nici ochi umflați, nici ficat mărit./ /oglindea asta ne mutilează în fiecare zi cîte puțin;/ se vede prin ea/ o siluetă simpatică,/ un maxilar ciudat,/ o țigară complet arsă/ între degetele mici de porțelan./ un scuipat de la tine e mană cerească,/ rămîne singurul fluid vital/ ce poate ține locul/ întregului sistem circulator;” fără să vrem ne duce cu gîndul un pic către același motiv al tubului pomenit de Adina Dabija în al său *Stare nediferențiată*, dar mult mai puțin sîngeros, mai senin, mai plin de lejeritate întrucîtva, căci pînă la urmă lecția învățată, cea de supraviețuire înseamnă cea de supraviețuire a poeziei, a sistemului întreg.

Toate aceste tehnici de ironie, auto ironie și persiflare, de delestare a conținutului poemei toate justifică, în concluzie supraviețuirea poeziei *at all costs*.

Deslușire criptică într-un excurs inițiativ

Un expozeu liric al unui voiaj inițiativ obstaculat ne supune atenției Linda Maria Baros prin cel de-al patrulea volum de versuri al ei „Dicționarul de semne și trepte” (Ed Junimea, Iași, 2005), volum împărțit în 4 cicluri „Universul. Sfiocă ordinea lucrurilor”, „Povestea celui care ridică bariere”, „Muzeul virtual de semne” și „Coapsele gărilor”. Cu un *hint* aluziv la simboluri vernisate încă de la William Blake sub forme variate de la back door man, meșterul de chei spre funcționarul care ridică bariere cu o expresivitate indusă a unei limbi franceze mulată pe limba română, cu accederea la mituri rescrise dar păstrate în esență, cu un imaginar propriu și un imaginal cind violent colorat cind blând uluitor ca în pânzele lui Van Gogh, Linda Maria Baros deschide cu cheile proprii un lirism complet neasemănător cu poezia tinărară, complet diferit ca expresie, păstrînd însă vigoarea brută și prospețimea ei la un nivel de înțelegere altul. Mai ermetic, mai puternic cu o propensiune spre o vehiculare a misterului ce o pune într-o relație aparte cu esențele universului, care o postează într-un registru de *Elemental* atît fizic cît și metafizic. Dacă acest *Elemental* se găsește la nivelul textului printr-o expresie diferită, atunci și în metatextual cît și în subînțeles el accede la coduri personale poetice ale tinerei scriitoare dar și ușor de descifrat prin însăși lecturarea poemelor ei. Credem de bun augur această diversitate de expresie și de sensibilitate poetică fiindcă Linda Maria Baros apelează la zona mulțimii intersectate dintre simbol, mit, metaforă și imagine. Cu acest tip de imaginal ea practic resetează cotidianul amintind tangențial de „Labirintul lui Pan” al lui Guillermo del Toro.

Lirica Lindei Maria Baros se deschide pe un fond de acaparare a diafanului, a subtilului a frumosului mic care creează frumosul mare, a situării omului între acestea ca intermediar meșteșugitor, ca verigă și nu în ultimul rînd la confluența invizibilului din care este alcătuită lumea vizibilă. Este interesant cum poeta reușește să stabilească relația și să pună în ecuație sensibilitatea umană. Este o poezie a descoperirii și redescoperirii vitalului, a unei descifrări într-o cheie de imagine prețioasă fără a friza *folies*-ul: *pîlnia undei de șoc/care străbate încă fulgerăto, infinitu;/pare un fel de suflu sistolic, deavuat, remanent,/al unui ventricul uriaș,/care pompează timpul stelar/în arterele secetoase ale materiei*. Se observă o structură a înțelesului versului pe care nu o prea folosește nimeni aceea a verbelor mai multe pentru un subiect într-o aparentă contradictorialitate: „*Răsunetul ei – dezgropat de arheologi – stăruie încă/în straturile fosile ale zgomotului de fond/se pierde.*”

„Dicționar de trepte și semne” propune o viziune a funcționării lumii în esențele ei nevăzute și pulsatorii. E uimitor cum Linda Maria Baros reușește să se folosească de un arsenal al polisemiei simbolului, care, să recunoaștem, nu prea se mai aruncă în textura poeziei de azi: *„Trepțe arcuite – învelișurile lui./ (Se golește universul de semne/ trece prin el însuși/cum trece întunericul prin lumină./ Gata să spargă plasa de sîrmă a inerției// Răsucitedin placenta neantului/învelișurile lui concentrice...../ombilicul sferic care-l leagă de Big Bang,/crusta coaja gongul //Iar sub ele, taurul cu șapte planete în coarne,/păsările negre, spiralate, care zboară în flăcări.....Mecanismul cu arc este acolo/-intoarce antenele parabolice ale galaxiilor,/lagărele uzate, suspensiile Căii Lactee,/pompele de vid ale nesfîrșirii, quqntonii/și, desigur, barierele”* „...trepte și semne” este ca expresie un simbol puternic și cu trimiteri la imagini ale încercării grele și ale puterii de dincolo de ele, la imagini ale călătoriei cu obstacole, la o scară a lui Iacob, bunăoară, la inteligibilitate a *intelligible*-ului de fond, la *saisi(r)*bilitatea, capacitatea de între legare a lucrurilor și a vibrațiilor ce definesc complitudinea unei sfere perfecte a lumilor rostite de un Dumnezeu la începutul timpului, la o anumită sonoritate care le poate exprima, care le poate reda în scris, ea la rîndu-i trebuind translată prin descifrarea cu ajutorul „Dicționarului de trepte și semne”.

În cele din urmă volumul de poeme al Lindei Maria Baros se constituie ca o îndrăzneată abordare, ca un gest paradoxal de deschidere/revelare ermetică, de rostire axiomatică și totuși revelată prin propria experiență, filtrată prin propria sensibilitate. La bun exemplu: *„Tornadaprimei bătăi de inimă/defrișează și azi – prin univers – vămile cunoscute/sucțiunile, empireul.Nne lustruiește belciugul și oboseala.”*

Am insistat în ideea de călătorie inițiativ-obstaculată, atât de vizibilă și de bine reprezentată prin dimensiunile cosmice și prin reiterarea aproape obsesivă a barierei, întrucît expozeul liric evidențiază asta și în latura lui gnoseologică: *„...și desigur barierele/barierele care se învîrtesc înnebunite, fosforescente//Ca niște ace de busolă./(Atît cît le îngăduie plasa de sîrmă a elementelor”*, sau: *“bariera le zîmbea sibilic/lungindu-se sub soare”* (V.R.P. 6). Linda Maria Baros ajunge la un moment dat să aducă în prim plan și imaginea în expresie eliotiană revigorînd-o surprinzător întîi în franceză și apoi în românește: *„Tălăzuită, mușcă liniștea-n strîmtorile/de bosfor ale blocurilor/...../în cuibul cîmpiei, oul ei alungit”*. E fantastică și surprizătoare această propensiune la discursul expresiv și imaginal eliotian, care, deși nu este în priza vremii, aduce ca rostire un val de frumos contras în esențe.

I am not Coman, Coman! I'm D great Coman!

Moto: *prietenii mei speriați urlă
printr-o gură de bivoli în gura mea/
și gura mi se umflă ca o măciucă/
de-aș vorbi acum le-aș sparge
tuturor buzele.*

Parafrazînd vorbele personajului magistral interpretat de Jeff Bridges, sigur sînt că nu fac nici o greșeală că Dan Coman, așa retras și fără exacerbări de *show off* cu viața personală, este, probabil, cel mai bun poet al momentului de la intenția lirică la produsul finit. Spre deosebire de Bucureștiul poetic al începutului de mileniu unde s-a forțat punctul de plecare al doi miismului, provincia a început să dea continuitatea procesului prin Dan Coman, Ștefan Manasia, Vasile Leac, Șerban Axinte, George Vasilevici etc.

Dan Coman, flamboaiant în imagine, fără a fi baroc excesiv în sensul curentului pur, revelează stări vizate poetic excesiv, mă rog ce poate fi excesiv în poezie, dacă nu cel care o generează în primul rînd, halal redundanță, revelează imagini aparent comune dar într-o cheie de impresionism upgradat la electro-magnetismul creierului omului de secol XXI: „*astăzi împlinesc douăzecișișase de ani./din cele o mie de ploi prima acum./sorb din cafea și îmi trec mîinile peste biroul masiv la care scriu./port în cap o cîrțiță galbenă/ cu fiecare zi mai grasă mai adînc săpînd./mama și tata au prins pasărea și brațele le atîmă de-a lungul trupurilor./ochii lor înghesuindu-se la ochiul meu stîng/ împingîndu-se în pielea subțire lovind cu nerăbdare/zvîrcolindu-se ca niște pești grași deasupra irisului./ochiul meu stîng e însă de tablă./mă ridic de la birou.*”. Nu am menționat degeaba atingerea de impresionism, întrucît ea este una din cele mai evidente din punct de vedere plastic, și nu negăm nici tangentele lui Coman la un surrealism mai vital, mai aproape de factorul uman casnic, în-locuind întregul univers. Locurile sînt comune, viziunea este alterată de impresia celui care construiește imaginile și care își speculează poetic stările. Aici se află paradoxul lui Dan Coman. El trăiește blînd viața și își exorcizează stările pe hîrtie, fără a sucomba explicitului sau mărturisirii directe tocmai ca această paralelă să îi poată furniza pe mai departe elemente și să îi alimenteze scrisul. E adevărat expresionismul literar este pandantul impresionismului din pictură, însă am simțit nevoia să precizez că, fiind o poezie de stază și

de imagine cât și de imago, trebuie imprimat ca impresionism modul vizionar al poetului bistrițean.

În continuare ar trebui enumerate câteva imagini pentru o mai bună înțelegere a determinanților folosiți. Așadar: „*toți îmi spun dan.și eu: dan.dan, trebuie să ai grijă./cu mișcările mele bruște treizeci de ani am rănit animalele aerului/și acum îmi picură sânge închegat peste păr*” apoi surrealism: „*în fiecare dimineață dintre brațele acestei femei îmi scot capul/și latru alături de câțiva căței negri.*” Nu este vorba de o rețetă, sper să nu se înțeleagă greșit, ci de o foarte bună alternare și o foarte bună combinație a stilurilor vizionare cât să redea perfect starea unui univers aparent comun dar în care miracolul și durerile lui dau în imagine un comun în revers. Ca soi de fantastic revelat aș spune că Dan Coman se apropie de un E.T.A. Hoffman și chiar de un fantasy de tip Lewis Carrol. Acolo chiar miracolul și intruziunea în universul casnic și social, chiar dacă de basm, se potrivesc exact cu expresia lui Dan Coman, în expunerea sub propria impresie a universului familial, ieșită în stare de spirit și bine plasticizată poetic.

Păpușarul din buza faliei ontologice

Despre Claudiu Komartin spuneam într-un număr al revistei Tomis că forțază mâna lirismului începutului de mileniu pe un nivel al esteticii de rezonanță dură cu alternativele ei, balansându-și sensibilitatea de la o extremă la alta, forțând chei ale duioșiei în situații ale registrelor de apariție a grotescului și abjectului și în direcția unei stilistici a imaginii dinamizate prin inserare de interstii cinematice și metaforice într-un obvios comun discursiv nelipsit de situațiile lui kafkiene, de multe ori spus în maniera lui Agopian vădind nuvelistica lui Boris Vian, dar de expresie lirică.

Acum la ediția a doua a *Păpușarului*, Ed Vinea 2007 mă simt nevoit să nuanțez spunând că poetul Komartin are viteze diferite pentru toate emoțiile sangvine pe care le transpune lyric cu o indubitabilă vitalitate a autenticului. Poate Claudiu Komartin este dintre puținii tineri poeți care chiar se metamorfozează în scrisul poemelor lui. Poemele scrise sînt poemele trăite. Spaimetele, angoasele, spasmele sînt așternute febril și vital pe hîrtie.

Al Cistelecan spunea despre poetica lui Claudiu Komartin ca fiind deopotrivă „maleficiu și sacrament” astfel definind în mare balansul

acestui de la minus infinit la plus infinit. În fapt, scrisul este cel care oferă echilibrul fiecărei stări în parte. Nu este o noutate că scrisul exorcizează și repară fiziologic și afectiv, însă Komartin în *Păpușarul și alte insomnii* nu face numai atât. Ar fi nedrept să rezumăm poezia lui la un act de chirurgie sau tratament. El este un frame stylistic și estetic aparte, foarte bine legat de teorie și de un fundal de erudiție pe care nu îl folosește deliberat și forțat, ci cu o naturalețe surprinzătoare pentru un om cu trăirile simțite violent și expressionist așezate pe hîrtie. Bine, acum spunem expressionist pentru o vagă orientare în spațiu, însă nici aceasta nu reprezintă o ștanță pusă pe poezia lui Claudiu Komartin spun asta pentru că e greu de răsucit lirica poetului într-un model sau current strict. Nu poți menționa postmodernism sau metafizic deși folosește oximoronul ca pe mai mult decît o figură stilistică, ca pe o alăturare inedită a existențialului individual. Să spui "ambiguitate" sigur că ar funcționa dar fără să vrem atunci ne gîndim la o manieră, ceea ce este departe de a defini poezia lui Claudiu Komartin. Cîteva rînduri de poem ar mai putea lumina ușor situația la care, dealtfel, nici nu trebuie să ne gîndim ci să ne potrivim imagine a pe suflet: "astfel/sub o lună cît craniul desprins de corp al unei maimuțe/ în mine se string nebuni și copiii/ ca într-un clopot de sticlă prin care moartea/ privește – întotdeauna altfel/ decît cum se obișnuiește să vezi – un tigrul/ în gura unui crin tînăr/ decapitat" (Trei lecții de autocompătimitate) sau "cineva s-a strecurat înăuntru/ în timp ce dormeam// vorbește în idiș are obiceiuri caudate// și o carapace neagră/ strălucitoare" (arătarea asta e poate chiar Franz) sau "Un scorpion dansator în praful de aur al zilei/ e ultima amintire din așteptarea aceasta lungă, prieteni./ Fără uimire, timpul ne părăsește/ și stăruie-n voi, ca și-n mine, noaptea unei promisiuni/ mincinoase// Nestrăbătut de fiori, grîul întunecat tace// Dinaintea porților zăvorîte, grîul întunecat ascultă// E un nebun ce lovește cu furie clopotul adunării./Pe-aproape o mamă șiiță plînge. (fără s-oștie, timpul mă părăsește// Un scorpion dansator în praful de aur al zilei// Iar versul de foc e-al veninului său. Mușcătura// DELIREZ// (alergînd pe lumina neînșeuată a dimineții) (Tulburătorul vis al soldatului din Bagdad)

Umorul lui Komartin, venind înspre el, cu zoom pe detaliu, este un auto-cinism sistematic reiterat ca justificare la posibilitatea înțelegerii la fiecare colț al străzii a exploziilor halucinantului uman într-o arhitectură sufletească structural irațională. Bogdan Ghiu spunea despre Claudiu Komartin că este un revoltat cultivat. Ceea ce șochează însă, la o primă lectură, este că sentimental care te copleșește în mod constant și continuu este unul de vehiculare a misterului, de poezie de falie, de poezie din tărîmul extremului care prin presiunea ce o pune asupra poetului îl și poate mîntui ca un fulger înspr în sus.

Armonia cucerită

Aș categorisi ca vădit gest de îndrăzneală, cea mai recentă ieșire de sub tipar a poetului Gheorghe Vidican, (*Tratatul de liniște*, Ed. Brumar, Timișoara, 2006), un gest deloc gratuit sau van, nici un demers de orgoliu exacerbat sau ostentativ, întrucât poemele au fost lăsate la maturat cam peste 25 de ani, au fost sistematic scoase la puricat și deparazitat de stilistica decadelor 60 -70, au fost chinuite cu brutalitate și cu acribie, au fost turnate și răsucite în forme, au fost trase în fire și folii astfel ca maleabilitatea și ductilul să nu le fie alterat de forme stricte, și în direcția în care conținutul să îmblânzească rigoarea formei. De ce spun asta? Pentru că Gheorghe Vidican iese la rampă cu un sînge proaspăt de poezie cu rimă!! Ați auzit bine, cu rimă! Dar o rimă care nu afectează sub nici cel mai mic aspect calitatea și dinamismul imaginii, nu estompează deloc explozia acesteia dînd senzația unei *barruecco* incandescent. Pentru un novice, pentru un ucenic în ale poeziei, pentru oamenii simpli – pentru un target major, cum s-ar spune azi în publicitate – *Tratatul de liniște*, cu lejeritate poate fi luat drept de curs de *creative writing* pentru studenții la filologie; cît despre cei înveterați/înveterați în analitic ei nu pot ieși cu mîinile goale fie chiar și dintr-o singură intrare, aruncătură de ochi sau căutătură pe diagonală spre poezia lui Vidican. Iată rezultatul unui demers atît de zăbovit în timp la macerat: la bun exemplu: „*Putea-vom, oare, improviza ospățul/cu orele tîrzii și tu să minți/că somnul ierbii plouă peste fluturi/cu ochii tăi în zvonuri înfloriți.*” Nu e însă cazul să menționăm o putere subtilă din spatele cuvintelor care este așteptarea răbdurelnică – atribut destul de aplicat în zona tabu-ului, mai ales la poeți – a autorului și care a simțit justificat și deloc triumfalist să precizeze aproape brut în moto-ul volumului că „*Acest Tratat de liniște a fost scris cu gîndul la victorie*”.

Deși un postmodern prin gesticulație și spectaculosul vieții trăite, abordînd chei moderniste totuși de la calmul unui Ion Pillat cum sublinia și Mircea Mihăieș pînă la o afectivitate contemplativă tipică unui expresionism de tip Blaga, Vidican apare în versuri exuberant ironic și erotic diafan, revelînd o sensibilitate reversă brutalității și expansivității acestei lumi a puterii, în care, aparent, poezia nu deține un astfel de resort. Ce ne demonstrează poezia lui Gheorghe Vidican este următorul lucru: orice sentiment, oricît de brut și de necioplit, oricît de dăunător și violent, în timp denotă armonia creației. O curgere de lavă pe un versant în Hawaii distruge tot creînd pămînt în mare. Și apoi pe el apare ordinea unei noi vieți în cîțiva ani. Așa cum un vin tulbure are un comportament și induce un comportament haotic, o maturare îl implică într-un ferment al bucuriei de tîrziu la înălțime răsplătită.

Această poezie se identifică cu împlinirea lucrului făcut pînă la capăt, un înger ne-extropiat: „*Urcam între doină și cînt de caval/în fiecare seară aveam o iubire/pădure-nțepase o gleznă de deal/și iarba curgea în neștire*”; „*Dar noaptea scăpată-n fîntînă/purta un nume feeric/pădurea ținea dealul de mînă/sau eu nu mai vedeam prin întuneric*”.

De obicei o grimasă apare la cuvîntul „iubito” ca fantomatică apariție și încarnare a clișeului fatal. Ei bine, la Vidican, alăturarea imediată lîngă – greșit considerat – vetustul „iubito” a unei situații stilistice aparte îl redresează și îi conferă valențe noi redescoperindu-l esențialmente altfel. Nu că ar face un exercițiu de redresare stilistică sau operații estetice pe clișee sau pe cuvînt ci îl reinventează cum numai Bacovia reușea și în bun modelul lui optzeciul lunedist. Aici în îndrăzneala folosirii Gheorghe Vidican li se aseamănă, le intersectează postscriptum starea de fapt a re-inventării și redefinirii valorii cuvîntului. Nu există frica de cuvînt, el trebuie să se regăsească cu aceleași stări vitale oricînd oricum. Trebuie să o și poți face. Iar Vidican se pare că reușește cu brio: „*Mi-e inima-ncărcată de somn și așteptare/Nu inventa ecoul plecării.../bat caii a-nflorire și-a uitare/și trupul ți-e, iubito, un anotimp imens*” sau „*iubito se scutură merii/ o parte din vis te pricepe/sînt stinse răcorile serii/.../din suflet ne crește o toamnă/sînt triste răcorile serii/în palmele tale doamnă*”.

În cele din urmă ne vedem să dăm curs obligatoriu celor spuse de Mircea Mihăieș și anume: „Gheorghe Vidican nu se ferește de confesiunea directă, nemediată....darnici nu-și refuză deliciale cochetării cu sentimentalismul ironic. Purfînd această mască de formulă a învins modele și a triumfat asupra contextelor. Masca Vidican conferă stabilitate și dinamism unei voci lirice îngroșate cu sistem și delicată ca metodă.

O poetă crudă

Pauza dintre vene (Ed Cartea Românească, 2007) este un produs al deja instalatei maturități a Mirunei Vlada. Am spune că orice semn de interstițiu este un semn al conștiinței separării limbajelor, fără neapărat a fi o fractură deliberat stilistică, ci mai degrabă o bună înțelegere și stăpînire a imaginilor prin tipurile de limbaj. O poezie crudă practică Miruna Vlada și nu în sensul crudițății timpurii ci acela al cruzimii al revelații angoaselor sub forma imaginilor contorsionate ale metafizicului transpuse în biologia organismului. Toate stările de spirit

prefac în rană fiecare mecanism al fiziologiei umane. Și acest procedeu de transpunere a simțămintelor în fizic face ca lirica ei să fie inteligibilă între povestire și poetic. Am spune că Miruna Vlada naracează poetic despre stări, locuri și locuri de suflet unde se poate ajunge greu sau dacă se ajunge sunt greu exprimabile, greu de împărtășit. Alexandru Matei spunea despre poezia Mirunei Vlada că este una „autenticistă, crudă dar nu mai puțin programatică”. Miruna Vlada alcătuiește un *puzzle vibratoriu* între organismele supuse afectelor imediate: oamenii de lângă, părinții prietenii, aproapele. Acest aproape în versurile Mirunei Vlada e un îndepărtat, un înstrăinat: „ce poate fi mai teribil/ decât această zi/ în care rîd cu gura căscată/ și nu simt nimic foșnindu-mi în inimă// dar simt cum crapă tavanul/ deasupra mea/ și nu mă mișc// iubesc și dărâmaturile acestea/ care vin peste mine/ precum fulgii acelei ierni crude/....”

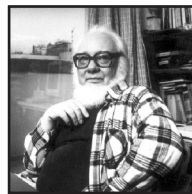
Și erotismul este unul departe de a friza vreo mecanică plată a sexelor, sau de a exploata un limbaj violent. El este îmbinat în inconfortabil, în dureros, într-o foarte rece dorință de uitare: „geamătul crapă în gura mea/ o pasăre captivă își zdrobește capul de pereți// îți croisei haine noi/ dar mîna mea dintre pulpe căuta să asorteze altfel/ lumile noastre// s-a luat curentul/ și abia acum vedem cum/ inimile noastre sunt conectate prin mii de fire/ la prize/ inutil” sau „plîng pentru că vreau să te inunde// trupurile celorlalți bărbați sunt de ipsos/ mădularele lor groase nu pot pluti în lacrimile mele/ deshidratate/ doar corneele tale/ sunt o barcă de lemn/ ce traversează lent/ corneele mele înlăcrimate”. Tot erotismul poeziei Mirunei Vlada se leagă, se întrețese metafizic, un pic mai dur, mai frust nu găsibil neapărat în lucrurile comune vădite ca la inițiatorii poeziei metafizice, însă dacă se întâmplă în lucruri obvioase, zilnice, atunci ele sunt cele care sunt puse într-o lumină a metafizicului și de acolo Miruna Vlada le coboară în ochii cititorului strict numai nevoia de concret. Imaginile acestui erotism neîmplinit – deci clar de sorginte romantic-metafizică – sunt șocant de frumoase: “atingerea e o cratimă/ între ceea ce vedem și ceea ce vrem să nu vedem/ doar să înghițim” să ai viziune iubirii ca o grădină botanică a clipelor deja asta înseamnă că, aici, determinanții se aplică ca definiție fiecăruia dintre lucrurile determinate: “sunt coridoare lungi/ și oameni cu momente speciale/ legate de capete/ și se dă în mâini câteva secunde/ o clipă specială/ intensă/ cu mai mult sânge în obraji/ și apoi un bandaj/ trecem unii pe lângă alții/ cu plase în mâini/ clipele se văd unele pe altele se recunosc/ se freacă unele de altele// vor rămâne mereu spații verzi pentru clipe// și cuvintele de dragoste/ care nu au nici o semnificație/ ele sunt cele ce nu apar în statistici/ dar cuvintele roșii stau în clipe, în plase pe care nu le mai putem mișca din loc/ rămân urletele/ ca niște spații verzi / fără

memorie" . Această revelație bruscă a iubirii complet neâmpărtășite din cauza lipsei memoriei e șocantă. Toate ingredientele există și brusc în *lua d'inferno* descoperim că trăim fără amintiri, amnezici, locuim urletul ca pe un spațiu verde.

Poate să fi avut dreptate Aurel Pantea când spunea că energia mărturisirilor Mirunei Vlada suferă de o "voluptate a deziluzionării, ce trimite în limbaj impulsurile unei feminități ce-și clamează toate libertățile și toate decomplexările".

Proză în Familia

Salon de vară
2008

Paul Goma
Nicolae Prepeliceanu
Radu Țuculescu
Traian Ștef
Ioana Nicolae
Florin Ardelean
Ștefan Jurcă
Anton-Sebastian Florațiu
Lavinia Branîște
Diana Todea
Ștefan Doru Dăncuș
Stelian Müller
Gavril Cornuțiu

Proză

Paul Goma

Infarct

în curs de apariție la
Editura Curtea Veche

1 ianuarie 2001

„Mi s-a descoperit un infarct”, zice ea.

„Infarct? Ai avut tu așa ceva? Când, cum? Și cum se descopere un infarct?”

Cum se descopere un infarct? Nu știu alții cum fac, însă eu când vreau și vreau și vreau să descopăr ceva – sau pe cineva – aplic cea mai complicată, cea mai sofisticată metodă: caut. În memorie. Pornind din-aproape în-departe; din clipa de acum-o-clipă cobor timpul din treaptă-n treaptă, până dau de căutat.

Sau am impresia că am dat de el.

Ea este ea a mea. Când ne-am cunoscut, ea era foarte tânără, eu cam-destulde-foarte bătrân. Ne-am luat, luați am fost, și la bine și la (mai ales, mai des, mai cu osebite, de regulă, de obicei) la rău. Poate dacă ne-ar fi fost normal pe la viață, după doi-cinci-nouă ani ne-am fi despărțit, fiecare căutându-și perechea în altă parte, în alte părți. Ne-normalul ne-a ținut alături. Lipiți. Făcînd una, nu doar în simțiri, ci și în cuget.

„Te ocupi de Catherine, de Valérie, de Groznaia, de Skanderbega – ba chiar și de Măslina – însă nu de mine; nu și de mine”.

Are dreptate: totdeauna m-am ocupat de alții, de altele. Mult mai puțin – sau deloc – de cei din familia mea. De parcă aș fi ținut cu tot dinadinsul să evit favoritismul; să nu cad în nepotism: fiindcă

nu se cade să-i privilegiezi pe cei din familia ta... Dar să-i ignori, deci să-i nedreptățești, cade-se? În ultimul timp mă (pre)ocupasem de persoanele numite de ea, fără gelozie, fără invidie, fără excludere – dovadă că zisese: „și de mine”...

Are dreptate: totdeauna mă ocupasem de ai altora, nu de ai mei.

Are dreptate. Cu atât mai vârtos, cu cât pentru întâia oară, în 33 ani [cartea a fost scrisă în 2001], spune cu glas acest adevăr.

Tot 1 ianuarie

Am internat-o la Pitié-Salpêtrière. La Cardiologie. Pentru o intervenție...

„De ce intervenția?”, am întrebat-o.

„Mi s-a descoperit un infarct”.

„Infarct? Ai avut tu așa ceva? Când, cum? Cum se descopere un infarct?”

„Ți-am explicat cum...”

Și reexplică, ea o face mult mai limpede decât un doctor – chiar și decât o învățătoare de țară, ca mama:

„Te iei de mână, te duci la un laborator să faci un examen. O ecografie.

Îți dă rezultatele, Dr. Schaan le citește – și te întreabă:

– Când ați avut infarctul?

„La această simplă întrebare am rămas mută. Interzisă. De piatră”.

Stană de sare, ca nevasta lui Lot.

„Știam că atunci când ai un infarct – îl simți. Măcar tu, dacă nu întreaga ta familie”.

Nu știam că știam. Nevasta lui Lot nu are nume.

La profesorul Thomas a fost internată; în urma recomandării doctorului Schaan – urmare a recomandării doctor[îț]ei Sabourin.

„Când am avut eu infarctul?”, m-a întrebat, după ce s-a întors de la spital.

„Când ai avut, ce?”, i-am „răspuns”.

Se uita la mine – eu la ea – *asta facem de 33 ani (și ceva)*.

Și, ca de obicei, ia în deșert cuvântul necazului: îl ia peste picior; în glumă – ca să alunge spectrul seriozității realității cele cumplit de reale.

„Când am avut eu infarct?”, a repetat – și numai decît:

„Dar când n-am avut!?”

Așa am supraviețuit noi doi, peste trei decenii. Ai ei tot trei – milenii.

„Că, slavă Domnului, ocaziile n-au lipsit”, a adăugat.

„Că, din păcate, ocaziile... – așa se spune, așa e mai bine de spus”,

am corectat-o cu grăbire.

„Așa să fie: din păcate...”, a acceptat, neconvinsă.

1 ianuarie (tot 2001)

„De ce intervenția?”, am întrebat-o.

„Mi s-a descoperit un infarct”.

„Infarct? Ai avut tu așa ceva? Când, cum? Și cum se descopere un infarct?”

După rețeta descoperirii Polului Nord: dai la o parte pătura de pe el — însă numai pentru două secunde: ca nu care cumva să răcească — asta a fost un foarte bun banc prost.

„Doctorul Schaan citește rezultatele ecografiei și întreabă:

— Când?

„Am rămas mută, stană de piatră”.

Stană de sare, ca nevasta lui Lot: și aceea se uitase în îndărăt, să vadă. Să vadă, ea, altfel nu era de trăit — și, văzînd, a murit — în fine: n-a mai trăit. A vrut să vadă, să știe. Când-unde. Că și ea e om, a vrut să privească în urmă, să afle: unde-când Dumnezeu?

„Știam că atunci când ai un infarct — îl simți. Măcar tu, dacă nu întreaga ta familie”.

Nu știam că știam. Nevasta lui Lot nu are nume — nu i se dă, în Facere. Nici fetelor-incestelor. Iahve nu a îngăduit femeii să privească în urmă, să vadă cum Sodoma și Gomora sunt arse în foc și pucioasă (unii adaugă smoala, dar smoala ia foc de la început, abia apoi se adaugă pucioasa — cât cuprinde) —, dar a îndrituit fiicele lui Lot să-l învinșeze pe bătrîn, apoi să se întroloace, pe rînd, cu matolitul lor tată.

Ca să nu le piară spița...

Dealtfel, numele fiului fiicei mari: Moab ar însemna în ebraică: „Apă de tată” — adică: lichid sămânțial.

Și tot nu înțeleg de ce femeia lui Lot a fost pedepsită: fiindcă s-a uitat îndărăt? De asta, nu de alta, doar fusese înștiințată de îngeri. Bine — dar de ce așa? Ei, de ce: execuți, nu discuți. Iahve nu îngăduie ca tu, muritor, să privești înapoi — din grijă față de om: să nu te împiedeci și să cazi, dracului, pe-acolo; sau din grijă de Sine: să nu vezi tu reaua-faptă a Lui, a Domnului, ca distrugerea celor două cetăți. Și, consecință: întru mpreunarea tatălui cu fiicele-i.

Sau poate că Iahve nu permite omului să privească înapoi în trecutu-i...

Pentru că...

Nu știi pentru că de ce.

Nici asta — atunci?

Nu, nu: ocaziile (de infarct) nu ne-au lipsit.

1 ianuarie. și: 2001

„Mi s-a descoperit un infarct”, zice ea.

„Ai avut tu așa ceva? Când, cum? Și cum se descopere un infarct?”

Încercăm să deducem care dintre evenimentele-violentele pe care le străbătusem ar fi putut provoca un infarct.

Constatăm, râzînd (foarte) galben, că acele „ocazii” fuseseră, ca în Caragiale: „Multe, Domnule...”

Bine, bine, multe — dar care să fi fost ocaziunea care ar fi putut să...?

Cam toate, vorba Ardeleanului.

Până la internare, am numărat pe degete — ocaziile:

„Poate că... poate că repetatele spaiime că au să mă intercepteze secii noștri cei indispensabili pe la apărarea cuceririlor poporului și au să-mi confiște scrisorile, manuscrisele duse la Dussart, în vederea expedierii la Paris — odată mi s-a făcut rău în antreul blocului diplomaților, la doi pași de ușa apartamentului belgilor — aceea să fi fost? Atunci? Doctorii spun că e foarte vechi, dar ce-or fi înțelegînd ei prin: foarte — un deceniu? două?”

De la întâmplarea aceea au trecut... Dacă încă nu se născuse Filip, înseamnă că s-au făcut peste douăzeci și cinci de ani...”

*Ar însemna că și eu am (la activ) două-trei-cinci unsprezece infarcturi (infarcte? — și dacă: infarcti?). Câteva provocate tot de drumurile, de cursele cu obstacole: majungerea la „cutia poștală”. Da, dar pe acelea (sau o parte din ele) le-am povestit în cărți. În aceleași cărți nu am povestit drumurile ei — mult mai numeroase. Ba da, am amintit în Culoarea curcubeului întâmplarea cu scrisoarea adresată mie de Ion Negoitescu în fapt, nu mie îmi era destinată, el mi se adresa, ca să existe, de formă, pretextual, un interlocutor vizibil, un cruzitor (și dătător din cap, că da, înțelesese mesagiul), adevăratul destinatar al scrisorii-manifest era, desigur, scriitorimea, în special, în general culturêștea românească, cea din 77 [muuult mai puțin mizerabilă, muuult mai puțin de-plâns și, consecință: ceva mai puțin de-disprețuit decât a devenit după decembrie 89], cea care, atunci când el, Nego fusesse arestat, protestase în corpore, cu un admirabil curaj pentru că „un membru al Uniunii Scriitorilor fusesse privat de libertate, fără proces...” (dar dacă ar fi fost cu-proces?, mai protesta?), însă nu s-a raliat, doamne-ferêște, textului propus de către privatul în chestiune — de ce? — se vede că nu asta ar fi meseria membrilor (Doinaș, Gelu Ionescu, Breban, Fănuș Neagu, Blandiana, Nina Cassian), ei înșiși făcători de texte... iar după liberarea provizorie („Mi-au dat sfoară, ca la pește — așa ziceau **ei**”, povestea Nego, zâmbind galben), prietenimea scriitorală îl sfătuisse, presase: „Scrie, dragă, ce ți se cere, dă-le un articol patriotic,*

ce te costă, tot nu-l citește nici dracu..."; și după ce Negoîtescu, „întors în cușcă”, refuzase, deși fusese insultat, umilit, bătut, amenințat cu un proces-de-moravuri dar cedase după ce i-l aduseseră pe Petru Romoșan – atunci scrisese ce îi cerea Securitatea să scrie.

Re-liberat, fusese luat în primire de aceiași oameni apropiați, în formație de... primire? de atac? (și dacă i-aș zice: haită?, mai bine: turmă) de prieteni-de-o-viață care se năpustiseră asupra lui, acuzându-l că cedase:

„Ne-ai făcut de râs – ce-o să spună lumea de noi, prietenii tăi: că te-am lăsat să te bagi în aceeași troacă cu Goma ăla, care nici talent n-are, vrea să-și confecționeze o notorietate prin scandal – în plus îi provoacă pe ruși, de să ne invadeze ca pe cehi, îi provoacă pe unguri, de să ne ia Ardealul-Sfânt, pe ovrei, de să ne ia... în fine... – de ce te-ai băgat, dragă, într-o chestie politică, dacă știai că n-ai să reziziți presiunilor Securității?

E-he, prietenii noștri cei foarte talentați și foarte nepolitici... ei „nu se bagă”, nu pentru că s-ar ști lipsiți de curaj, de demnitate, de coloană vertebrală, ci pentru că sunt siguri-siguri că n-au să reziste... în care caz, ce-i cu rezistența prin cultură?

Cum Nego avea un singur exemplar, am multiplicat eu textul la mașină; cât să fi durat dactilografierea, printre picăturile vizitelor semnatarilor? – o oră? – și jumătate? – oricum un exemplar a fost pe loc pus-la-cutia-poștală – prin Ana Maria. Nego a rămas cu mine, până când ea a reușit să-și strecoare glasul printre tentativele telefonice ale celor care se interesau de adresă (5 secunde: prea puține pentru amatori și naivi; 3 secunde: aproape suficiente pentru avizați și descurcăreți – și o singură secundă pentru a mea): „Majuns!”

Ceea ce însemna că telefonă din casa consulului belgian Dussart; ceea ce însemna că ‘majunsese cu bine, fără pierderi; ceea ce însemna că misiia ei fusese ‘majunsëtă – spre uluirea – și admirația – lui Nego.

Bine: acest episod a fost consemnat – dar altele?

(din nou) 1 ianuarie

„Mi s-a descoperit un infarct”, zice ea.

„Infarct? Ai avut așa ceva? Cum se descopere un infarct?”

Așa cum se descopere la noi, cei (pro-, par-)venți din Europa de Est: după decenii – bine că nu postumă, descoperirea...

„Poate că... Sau când te-au arestat ultima oară, la 1 aprilie '77... – să fi existat vreun umoreț printre cornutele încizmate care să glumeze ca la ei, la cazarma MAI? Nu cred. Ei n-au umor, în schimb stăpânesc tactica rusească potrivit căreia atacul se programează pentru ziua-din-săptămână cea mai potrivită – ce zi era în acel 1 aprilie?, o sâmbătă sau o vineri?”

„Nu mai țin minte — am uitat”.

„Tu, să uiți? Tu ții minte și ce-am uitat eu. Ai fi capabil să ții minte și ce n-ai știut, tu continui să memorizezi și după ce mori... — cred că am spus o prostie, iertare”.

„Crede și ți se va!”

„Mulțumiri din inimă. Ziceam: Poate că... Securiștii băștinoși (ca Hristenco!), avînd școală sovietică, pornesc la atac, fie într-o sărbătoare (lovitura de stat din Polonia, în 1981), fie într-o vacanță: 1968, ocuparea Cehoslovaciei, fie într-un sfârșit de săptămână, ca arestarea ta. Cum Occidentalii se adună de pe drumurile 'uichendului' abia marțea, ei și-au asigurat câteva zile de tăcere-radio... Dar nici ei, tovarășii care le știu pe toate nu erau siguri că Americanii erau de partea lor. Erau: au blocat știrea arestării tale o vreme — ce, o-vremel!, pentru tine, o eternitate de două săptămâni! — ca nu care cumva să cadă pe jos și să se spargă prietenia-de-veacuri-ceaușo-americană. Dacă după două săptămâni a scos capul — și, spre satisfacția noastră, chiar a făcut: bum! — înseamnă că va fi existat, de o parte, căcăcioasa politică a Departamentului de Stat, alimentată cu false informații de însuși ambasadorul Geims' Barn's giunior, boy-ul, nu doar prieten al lui Ivasiuc, ci el însuși ostatic al Securității prin... — *cherchez la femmel...*”

„Pôte dōră numa-n... Pardon, am vrut să spun: *Cherchez la poule...* — rostit românește”. „... grație grațioasei sale consoarte cea ghinișor răpidi di șăli, cum se spune pe la tine, prin Basarabia — vorbesc de dameza neglijată de excelența-și personală...”

„Tot n-am aflat cum se scrie Numele Domnului: James Barnes sau Burnes...”

„... drept care dânsa de la dânsul 'zvârlea cu-ntr-înșana populațiunea pașnică aborindigenă de la orașele și satele române pe sub fusta obiectivelor aparatelor foto-kino ale Securității Naționale...”

„Înainte de '90 nu ne ne trecuse prin cap posibilitatea asta... Chiar dacă ne ajunsese la urechi ceva — dar câte nu ne ajunseseră la urechi...”

O respinsesem ca prea groasă, prea vulgară — iată cum i-am supraapreciat pe seci: ei erau și mai porci decât îi credeam. Atunci, cu Barnes... Sau Burnes... Puneam totul pe seama lui și a convingerilor lui... americane, deci filoceaușiste. Însă după '89, când s-au publicat acele dezvăluiri ale capcanei Securității în care căzuse madam ambasador — pe bază de sex, cum scriu atât de ne vulgar iluștrii noștri simpatrioți, altfel nesecuriști, dar descoperiseră gazetăria la un colț de cotitură și o credeau activitate la gazeta de perete în câteva sute de mii de exemplare... — am început a face legături între cauze și efective, vorba lui Săraru...”

„Tot Săraru zicea: «Din cauza efectelor...?»”

Proză

Nicolae Prelipceanu

Spectacol pentru doi
sau
O seară, probabil ultima, la Teatrul Miiic

Mă gândeam, în seara aceea, mergând spre Teatrul Miiic, la un spectacol, primul pe care-l văzusem, cred, în sala de pe Zărlindar. Pe-atunci jucau acolo, uite că m-am cam grăbit cu pluralul verbului, juca – doar de el îmi aduc aminte – Vasile Nițulescu, mare actor, voce răgușită de alcoolic, dar ce expresivitate. Voluntară. Nu era un teatru unde să ajung foarte des, invitat cum eram și, sau mai ales, în multe altele. Nu pentru că fără mine nu s-ar fi putut ține premierele, dar eram băiat simpatic – oare? – și în orice caz, mai măzgăleam câte ceva în ziar apropo de ceea ce văzusem. Mulți se vor fi mirat de distanța între cele văzute de ei și ceea ce mi se păruse mie că am întrezărit pe scenă, sau, mai bine zis, ceea ce reușeam eu să exprim despre spectacol.

M-am așezat într-unul dintre fotoliile adânci de după renovările din ultimii ani și am așteptat răbdător începutul spectacolului. Piesa mi se părea cunoscută, eram sigur, totuși, că n-am mai văzut-o niciodată reprezentată. Cât despre lectură, nici nu putea fi vorba.

Scena era deschisă și puteam să vedem, din sală, toți cei prezenți vreau să zic, decorul, așa cum avea să ni se înfățișeze el de-a lungul acțiunii. De-a lungul? Sau poate de-a latul. Ceva mă făcea să fiu nesigur pe mine, pe faptul că eram la teatru, că am să văd un spectacol, că piesa mi se pare cunoscută, că am mai fost în acest teatru de încă, să spunem, douăzeci de ori, că e ora șapte și ceva seara, că am fost invitat la noua premieră a Teatrului Miiic. Atunci mi-am adus aminte de ultimele

cuvinte ale unuia dintre primii piloți care au fost sorbiți în Triunghiul Bermudelor – totul pare fals, ori, vorba lui Sorin din "Pescărușul" lui Cehov, așa ceva.

În fața mea, la vreo două rânduri, vedeam capul rotund al lui Dorel Bodea, care se agita ca de obicei – nu începuse încă spectacolul – iar alături pe acela, tot rotund, dar nemișcat, al lui Sir Loby. Deci situația era, vorba cuiva, sub control. Era? Dracu știe. Acum știu și eu, atunci habar nu aveam. Mă uitam la cei din jur cu indiferența obișnuită cu care te uiți la cineva pe care ai să-l mai vezi și mâine și poimâine și sigur și altădată. Rău facem că nu ne uităm la tot ce ne cade sub ochi ca și cum l-am vedea sau am vedea-o pentru prima și ultima oară. Eh, așa fi spus atunci, dacă un asemenea gând mi-ar fi trecut prin cap, filozofie de doi bani jumate, fără să mai punem la socoteală, vorba lui Jerome K. Jerome, și luna lui Gauguin. În fine, a lui Somerset Maugham pusă-n seama lui Gauguin...Sau, nu știu cum să vă mai spun ca să înțelegeți ceea ce e, oricum, de neînțeles, dovadă că și eu, atâta timp după aceea întâmplare, încă nu sunt lămurit ce dracu a fost în seara aceea de sâmbătă. Premieră sau început/încercare de holocaust? Na, că m-am scăpat și v-am spus ce n-ar fi trebuit să vă spun deloc, doar să sugerez, eventual, mai târziu. Dar care mai târziu că s-a făcut, ia te uită, miezul nopții.

Oricât vi s-ar părea de ciudat, de fapt oricât mi s-ar părea, mie, de ciudat, spectacolul a început cu numai un sfert de oră întârziere. Am trăit începuturi de premieră chiar mai întârziate, dar trebuie să vă spun că nu, nicidecum, nu era un obicei al teatrelor bucureștene din acele vremi să înceapă premierele cu mari întârzieri. Cele două capete de mai sus erau în situația descrisă acolo. Unul se agita, celălalt stătea liniștit.

Alături de mine, o femeie frumoasă, trecută bine de patruzeci de ani, se autocontempla în sinea ei. De unde știu? Cum de unde? Doar se vedea, atunci, totul prin noi, ca prin sticlă.

Deodată am simțit un miros ciudat. Nu, nu era parfumul frumoasei tomnatice, nu, nu era nici boarea alteia, mai primăvăratice. Era altceva. M-am neliniștit, nu știu nici azi de ce, de obicei nu am reacții de apărare cine știe ce prompte, ba, poate, dimpotrivă. Mă uitam în altă parte, dar când am simțit mirosul, instinctiv, mi-am îndreptat ochii spre scenă. Un fel de abur sau de fum ieșea din planșeu, o ceață, ca la spectacolele rock, de data asta ciudat mirositor. Mi-am amintit – de ce, oare? – de lecțiile de apărare civilă, ALA, nu știu de ce se chema așa materia aceea bizară din primul an de facultate care n-avea nimic comun cu chimia, și totuși învățam cum miros gazele de luptă. Era, altfel, o teribilă luptă pentru pace, în urma căreia, cum spunea un banc încă și mai vechi, pe care tata îl auzise de la un amic, nu va mai rămâne piatră pe

piatră. Ce-i drept n-a prea rămas piatră pe piatră, s-a dărâmat tot ce a fost posibil, fiind înlocuit cu betonul. Apăruse și un cântec, o parodie la unul popular sau semi, în grădina lui Ion, partidu-a turnat beton...

N-am stat mult pe gânduri și, cum nu eram departe de ușa acoperită acum de perdeaua grea de pluș, am tuit-o fără să mă mai uit înapoi. Am mai avut timp să le șuier celor rămași, adică toți ceilalți, vedeți că vă gazează, dar cine să mă asculte? Ciudat e că, în loc să ies și din holul de la intrare și să o iau pe Zărlindar în sus la picior, să-i spun Marisei ce bine a făcut că, fiind obosită peste poate, a rămas acasă, m-am cățarat pe scările care duceau pesemne la balconul unde nu fusesem niciodată și am intrat în cabina de sus, de unde se regla ceva, nu știu ce, luminile, proiectoarele, poate chiar fumul. Iarăși ciudat, nu era nimeni aici, așa că am putut să-i văd pe toți cei rămași în sală, și nu ieșise nimeni după mine, fie pentru că mă consideraseră în sinea lor, o clipă, nebun, fie pentru că nu mai avuseseră putere, cum adormiseră sau muriseră, căzuți în poziții care mai de care mai caraghioase, de fapt, poate, tragice. Aici, în cabină, sus, nu pătrundea nici un miros, totul era normal, dacă n-ar fi fost privescătoarea aceea a sălii, cum nu mai văzusem niciodată, doar imaginându-mi, însă, ceva la o altă scară (de valori sau de valuri?) de câte ori venea vorba de frumoasa din Pădurea Adormită. Doar că aici erau mai multe frumoase, dar și destule urâte, și destui frumoși și destui urâți, combinați după regula urât-frumoasă și frumos-urâtă, fără excepție, nu știu, zău, de ce. Pe scenă apucaseră să apară și primii actori, se vedeau mici de tot, dar încremeniți și ei, ca și spectatorii din sală, doar nu erau izolați unii de alții, erau în același spațiu, ceea ce le e greu, altfel, spectatorilor să accepte. Că joacă și ei, într-un fel, în spectacolul pe care cred că doar îl văd, acolo, pe scenă, că de atitudinea lor, fără să știe nici ceilalți, actorii, aceștia depind, jocul lor adică e schimbat în funcție de ea, de atitudine. Teatrul Miiic devenise mare maaare, o vastă sală a unui holocaust tăcut și anonim, așa cum avea să rămână, se pare, în vecii vecilor. Căci nici pe mine nu m-a crezut nimeni când am început să spun în dreapta și-n stânga ce s-a întâmplat, deși nici Sir Loby și nici Dorel Bodea nu au mai fost văzuți de cineva vreodată. Cât despre ceilalți spectatori, cum nu-i cunoșteam, nu puteam să verific dacă au dispărut sau nu. De cine să întreb? Că nu mi mai aminteam, probabil din cauza micii cantități de gaz luxuriant (luxuriant? ce-ți veni?) pe care, totuși, îl inhalasem.

Am privit de sus spectacolul sălii și-al scenei, pe care încă mai șerpuia o dâră de gaz vizibil, albicios, printre actorii încremeniți în poziții bizare sau tragice, dracu știe.

A fost un spectacol scurt, foarte scurt, mi-am dat seama de asta când am ajuns acasă și Marisa m-a întrebat ce-i cu mine, de ce n-am stat până la sfârșit. Cum să-i explic și cu ce argumente că

începuse cu sfârșitul și că de fapt începutul și sfârșitul e a lumii două fețe? Parcă așa a scris clasicul, marele, unicul, deplinul, nu? Așa că i-am spus că mă doare capul, că am profitat de faptul că aveam locul chiar lângă intrare-ieșire și nimic despre gazul luxuriant, care făcuse dintr-un spectacol pentru câteva zeci de oameni unul numai pentru mine. Mai târziu aveam să aflu, din întâmplare, la un cocteil unde, ca de obicei, întâi n-am vrut să mă duc și pe urmă m-am lăsat convins, că, de fapt, se mai salvase o persoană, tocmai frumoasa de patruzeci de ani din apropierea mea, era normal, era aproape de ușă, dar mai erau și alții, mai erau și alte uși...Văzuse și ea spectacolul, din cabina alăturată, de sus, fără să știe, ca și mine, de altfel, că-l mai urmărește cineva. N-a fost deci spectacol pentru unu, ci, vorba filmului rusesc, spectacol pentru doi.

Când mi-am dat seama că e ea, am dat bir cu fugiții, ea la fel, așa că nu am putut face schimb de impresii, sau, cum s-ar fi spus în alte vremi, de experiență.

În programele Teatrului Miiic, spectacolul acela se joacă în continuare, cu sala plină, dar n-am avut curiozitatea să văd dacă lucrurile se repetă în fiecare seară. E drept, am mai constatat dispariția și a altor cunoștințe sau persoane pe care le știam pur și simplu din vedere, dar ar fi hazardat să pun asta în seama regiei care recomandase gazul luxuriant. Cei care se duc la teatru, poate, sunt în continuare în pericol. Poate nu. Ceilalți, sigur, nu. Pot trăi liniștiți în propria utopie căreia-i spun viață, fără să și-o amestece vreodată, vreun pic, cu utopia artistică, de pe scenă și din creierul unor artiști. Cei care se duc la teatru sunt oricum o minoritate a minorității, fără reprezentare în Parlament ori în alte organisme, așa că lipsa lor nu va fi observată, deși, poate, un confort sporit vor simți, în societate, fără ei, toți ceilalți.

Radu Ţuculescu

Parfum de Înviere

Hohoteam amîndoi (ca doi băieţi care nu împliniseră, încă, paisprezece ani...) şi nici prin cap nu ne trecea că tata, aflat undeva deasupra noastră, ar fi putut auzi. În acele momente, nimeni şi nimic nu ne mai speria.

„Dacă şobolan nu apare... am altă idee...”, am zis, mijindu-mi ochii cu viclenie.

„Scuip-o!”

„Păianjenii sînt o mulţime în jurul nostru.”

„Bună idee, mă, Adriane! Îi vîrîm într-un borcan... uite, sînt cîteva goale pe raftul ăla... au şi capac...”

„Apoi... hihhi... îi eliberăm la marea înghesuală...”

„Se vor căţăra, frumuşel, pe spatele credincioşilor...”

„Şi ai credincioşilor... Li se vor vîrî în păr...”

„Pe sub gulere... vor coborî pe gît în jos...”

„Le vor intra în nări... în urechi...”

Ne cutremuram de rîs. Terminasem de înghiţit toate bucăţelele de pîine, straşnic îmbibate în vin. Ce mai rămăsese pe fundul cîinii, am băut frăţeşte. Vin amestecat cu firimituri.

În pivniţă se făcuse cald. Totul se transformase. Umezeala dispăruse complet. Pe jos apăru, brusc, un parchet lucitor, în jur mobilă veche, stil, împărătească. Noi şedeam în două jilţuri somptuoase şi ne amuzam straşnic. Razele soarelui se plimbau pe chipurile noastre, precum lumina unor proiectoare. Ne-am uitat după pînzele de păianjen. Atîrnau ici colo, artistic, ca într-o expoziţie. Ţesături colorate, cu diferite figuri geometrice. În cîte un colţ, stăteau creatorii nemişcaţi, cu multele lor picioare parcă înţepenite. La capete aveau gheare.

Ciudat, erau mult mai mari decît atunci cînd îi descoperiserăm. Ca și cum ar fi crescut rapid, pînă ne-am terminat de înghițit bucățelele de pîine. Aveau un aspect războinic. Așa de tare se holbau la noi că le ieșiseră ochii din orbite. Nu încăpea nici o îndoială. Auziseră și pricepuseră ce ne trecuse prin cap. Privirile lor lansau săgeți invizibile. Ne pișcau obrajii. Atunci am renunțat să le mai dăm vreo importanță. Ne-am frecat fața și ochii, ca la trezirea dintr-un somn adînc.

„Am auzit că unii păianjeni sînt otrăvitori”, zise Răzvan

„Ai auzit bine... mușcă!”

„Mușcă al naibii. De parcă ar avea dinți ascuțiți...”

„Asta ne-ar mai lipsi... să ne umflăm pînă mergem la biserică...”

„Să ne învinețim... să borîm chiar...”

„Mere și... pîine cu vin... altceva ce dracu să borîm?”

„Să ne ducă bătrînul tău la spital... În loc de biserică ne alegem cu... niște paturi albe...”

„O să fie cam gol spitalul...”

„Mai bine îi lăsăm în pace”, hotărî Răzvan. “Renunțăm la ideea cu adunatul păianjenilor...”

„Renunțăm...”, am întărit spusele prietenului. “Păcat că s-a terminat... pîinea...”

„Mai este vin...”, sugeră Răzvan.

„Atunci mai umplem cana... o singură dată și... o împărțim frățește... Altfel ni se urcă la cap...”

„Mie deja mi s-a urcat la scăfirle dar... foarte puțin... Umple cana!”

Am umplut-o. Am băut, fiecare, cîte o mică înghițitură. În pivniță, lumina soarelui deveni de-o veselie de-a dreptul obraznică.

„Ce ar fi să te învăț cîntecul...”, am zis.

„Ce cîntec?”, întrebă Răzvan, ștergîndu-și buzele cu dosul palmei.

„Ăla care se cîntă la noapte... cînd ne învîrtim în jurul bisericii.”

„Excelent! Doar n-o să tac numai eu... ca bou! Dă-i drumul!”

„Întîi îți zic textul, așa, fără melodie. Să-ți intre în cap. Fii atent!”

Răzvan se încrunță, făcînd o mutră gravă, serioasă, de elev conștiincios, pus pe fapte mari.

„Hristos a înviat din morți/ Cu moartea pe moarte călcînd/ Și celor din morminte/ Viață dăruindu-le.”

„Asta-i tot?”, întrebă Răzvan, de-a dreptul mirat.

„Asta-i tot...”

„E o nimica toată... dar ce vrea să spună cu... moartea pe moarte călcînd?”

„Habar n-am. Îl putem întreba pe tata...”

„Las-o baltă și... dă-i drumul la melodie!”, zise Răzvan, apucînd cana și bînd o nouă înghițitură din vinul cel roșu precum sîngele Domnului.

„Hristos a înviat din morți...”

„Adriane!”, mă întrerupse Răzvan, ” de ce o dată e Iisus altă dată e Hristos...?”

„Păi... este Iisus Hristos... numele întreg...”

„Nume și prenume... care-i numele?”

„Nu mă mai ameți cu întrebări idioate!”, m-am răstit la el. ”Să-l întrebi pe tata... pe mine scutește-mă! Vrei să înveți cîntecul ori nu vrei?”

„Scuze... Nu mai pun nici o întrebare. Că doar nu mă fac popă! Te ascult..”

Răzvan deveni mieluşel. Asculta și repeta după mine, cu sfințenie. Eu eram profesorul iar el elevul cel silitor. Începea să-mi placă postura. Atunci am priceput, de ce unora dintre profesori li se urca la cap. Îngînfarea și tembelul sentiment de superioritate, le zdruncina creierii. Ca domnișoarei Mokosch. Cum să nu te crezi deasupra tuturor, cînd ești ascultat precum un comandant de oștil?

„Cu moartea pe moarte călcînd...”

Răzvan învățase repede textul. Eram curios cum stă la capitolul ureche muzicală. Îi cîntam domol, rar, cît se poate de clar.

„Și celor din morminte/Viață dăruindu-le...”

În scurt timp, cîntam amîndoi, pe-o singură voce. Cu tot mai mare entuziasm și elan.

Cînd omul cunoaște ceva temeinic, cînd devine sigur pe el, atunci nu se mai teme. Așa că Răzvan începu să cînte tot mai bărbătește. Glasurile noastre deveneau tot mai revoluționare. Sfînta melodie se transforma, tiptil, în cîntec patriotic cu un ritm pe care se putea, lesne, bate pas de marș. Creștea în intensitate și avea accente din ce în ce mai puternice.

Am repetat strofa de mai multe ori, îngrășîndu-ne entuziasmul. Brusc, am întrerupt reprezentația, cu o mișcare hotărîtă a mîinii stîngi. În dreapta țineam cana.

„Mi-am adus aminte...”, am zis

„Ce ți-ai adus aminte?”, întrebă Răzvan, întinzînd mîna.

„Din cauza mormintelor...”, am zis, pasîndu-i cana.

„Ce morminte... că nu pricep..”

„Mi-am adus aminte de un cîntec pe care l-am compus la patru ani! Mama mi-a povestit...”

„Grozav! Ești un geniu precoce și eu... habar n-aveam! Compozitor o să ajungi. I-a cîntă-mi-l!”

„Aici e o problemă...”, am recunoscut eu încurcat.

„Ce problemă? Nu-i nici o problemă...”

„Nu-mi mai amintesc decît textul... așa cum mi l-a amintit mama. Nici ea nu-și amintește melodia... Mai mult urlam... zicea...”

„Spune textul... Îi facem noi o melodie adecvată...”

„Stalin cu sapa-nainte/ Trece, vesel, printre morminte/... apoi urma lalala... atît.”

„Bă, e grozav!”, continuă Răzvan să se entuziasmeze. „Seamănă puțin cu celălalt... despre Iisus ori Hristos... Poate-i compui și-o melodie. La talentul tău... e o nimica toată!”

Niciodată nu mă lăudase Răzvan atît de mult. Am băut, fiecare, cîte o nouă înghițitură scurtă și ne-am pus pe compus. Rapid se născu o melodie simplă, foarte asemănătoare cu cîntecul Învierii. Avîntul nostru nu mai avea margini. Bucuria și mîndria reușitei ne bombau piepturile.

„Stalin cu sapa-nainte
Trece, vesel, printre morminte
Cu moartea pe moarte călcînd
Viață dăruindu-le...”

„O să ajungi un compozitor celebru în toată lumea!”, mă asigura Răzvan, de cîte ori făceam cîte o scurtă pauză ca să ne mai tragem răsuflarea. Și să mai tragem cîte o dușcă din sîngele roșu al Domnului.

„Hristos cu sapa-nainte
Cu moartea pe moarte călcînd
Trece printre morminte
Viață dăruindu-le...”

Năuceala dospea cu mare veselie. Cana ne flutura în mîinile înălțate, împrăștiind stropi de sînge peste capetele noastre tot mai înfierbîntate. Cîntam în asemenea hal de tare încît începură borcanele să tremure pe rafturi, lovindu-se între ele, acompaniindu-ne sticlos. O adevărată orchestră. Păianjenii dispărură cu toții. Naiba știe unde. Pînzele lor curcubeic colorate se umflară ca suflate de un vînt puternic. Urmau să plesnească, una cîte una. Pentru noi nu mai exista nimic decît textele cîntate la nesfîrșit. Uitarăm de toți și de toate. Eram singuri pe-un vîrf de munte.

„Stalin a înviat din morți
Și celor din morminte
Cu sapa-nainte
Viață dăruindu-le...”

Am urlat așa, pînă cînd în cadrul ușii apăru mama. Pe față avea o expresie în care se amestecau o doză de sperietură cu una de amuzament. Am amuțit amîndoi. Ne înțepenise cîntecul în gîtlej. Pivnița redeveni, dintr-odată, umedă, murdar luminată, plină de pînze de păianjeni...

„Pentru Dumnezeu, ce v-a apucat? Urlați ca niște nebuni...”, zise mama. „V-a cruzit tata... și m-a trimis jos... nu are chef de scandal, în ajun de Înviere... E furios dar se abține...”

„L-am învățat pe Răzvan ce trebuie să cînte la noapte...”, am bîlbîit eu.

„Da, chiar așa! Acuma știu!”, confirmă Răzvan bîlbîielile mele.

„Și... cu cana aia ce-i?”, întrebă mama, începînd să se lă-murească.

„Păi... am preparat niște paște... să-i arăt lui Răzvan cum se face și... ne era al dracului de foame...”, am explicat curajos.

Mama îmi luă cana din mînă și-o ascunse printre borcane.

„Am priceput... vi s-a urcat vinul la căpățîne...”, zise mama, zîmbind.

„Doar am gustat puțin...”, am zis noi în cor.

„Uite cum facem”, zise mama. “Urcăm iar voi trageți un puișor de somn pe terasă. Vă întindeți, frumușel, pe bancă iar eu aduc pătură și perini. Lui tata îi explic cum ați învățat cîntecul. Nu iese el din birou ca să vă miroase...”

Am urcat în urma mamei. Ne-am întins, frumușel, pe bancă, de o parte și de alta. Afară domnea un aer călduț iar păsărelele ciripeau vesel. Pe tata, mama l-a calmat repede, povestindu-i cum l-am învățat pe Răzvan versurile și cum nu ne-am dat seama cît de tare cîntam.

„Entuziasmul vîrstei dar și... frumusețea textului și a melodiei...”, mai zise mama și atunci tata fu chiar plăcut impresionat de inițiativa mea.

Am adormit precum niște copilași de cîteva luni, în pătuțurile lor, după ce au urlat preț de vreo oră, fără ca cineva să priceapă de ce.

Ne-a trezit seara, cu palmele ei răcoroase. Ne cam dureau coastele și simțeam un gust neplăcut în gură. Pe măsuta de pe terasă, apăruseră alte mere. Am mîncat cîteva, în tăcere. Ne aruncam priviri unul altuia, abținîndu-ne să nu izbucnim în rîs. Putea auzi tata. Și-a făcut apariția pe terasă. Inspiră, adînc, de cîteva ori, chiar lîngă balustradă, cu spatele la noi.

„Am aflat că l-ai învățat pe Răzvan cîntecul de Înviere”, zise tata, fără să se întoarcă spre noi.

„Da...”, am răspuns, aproape șoptit.

„E frumos din partea ta. Acum veți putea cînta împreună la biserică”, zise tata.

Am vrut să-l întreb ce înseamnă cu moartea pe moarte călcînd, dar m-am abținut. Răzvan la fel.

Noaptea, ca un păianjen negru, uriaș, începu să-și țeară pînza deasupra noastră. Cu mare repeziciune. Ici colo, cîte o stea îndrăzneă să pulseze.

„Bine că nu plouă”, am bombănit eu, fără chef.

„Mergeam și dacă plouă?”, întrebă Răzvan

„Evident. Își imaginezi... pelerine, umbrele, picioare ude...”

Prin perdeaua de la fereastra care dădea spre terasă, o zăream pe mama cum aranjează masa în sufragerie. Era atentă la cel mai mic

amănunt. Dacă ar fi lipsit ceva, să zic scobitorile, tata s-ar fi supărat. Iar într-o noapte sfântă, nu e bine să te enervezi. După ce a terminat, mama ieși pe terasă și se așeză pe bancă, lângă noi. Cred că erau primele ei momente de odihnă. N-am auzit-o niciodată plângându-se de oboseală.

„Cum vă simțiți, băieți?”, întrebă mama bine dispusă.

„Ați pentru a participa la eveniment”, răspunse Răzvan iar eu am confirmat cu un mormăit.

„Atunci totul e în ordine. Stau cu voi câteva clipe, e plăcut pe terasă...”, zise mama.

„Când erați de vîrsta noastră, mergeați noaptea la biserică de Înviere?”, întrebă Răzvan

„Desigur”, răspunse mama. „Locuiam într-un sat de lângă Sibiu. Ne îmbrăcam cu cele mai frumoase haine. Biserica era micuță, încăpeam puțini în ea. Rămîneam, mai mult, pe afară. Nici aici nu încapă toată lumea în biserică. De aceea, preotul va face slujba în ușa bisericii, s-o audă toată lumea.”

„Și... nici atunci nu ați mîncat nimic toată ziua?”, continuă Răzvan cu întrebările.

„Aproape...”, răspunse mama cu glas scăzut. „Obiceiul era mai blînd...”

Întinericul se instalase pe întreg teritoriul terasei. O plasă uriașă în care deveneam captivi, fără a fi agresați, nici măcar amenințați. O captivitate răcoroasă cu tot mai dese puncte luminoase, tremurătoare și mult prea îndepărtate de noi pentru a le pricepe intențiile. Cîțiva cîini începură să latre.

„După cum latră, parcă-s supărați...”, am zis.

„Poate nici ei n-au halit nimic azi...”, zise Răzvan.

„Au ținut post... precum stăpînii”, am chicotit eu.

„Le-ar putea da acum ceva oase... că deja e noapte...”, zise Răzvan iar mama se amuza, ascultîndu-ne.

„Dacă noi am fi avut un cîine, îi arăta lui tata post timp de patruzeci de zile”, am zis, lăsînd vorbele să-mi scape din gură la voia întîmplării. „Vax oase, vax carne. Doar mămăligă, fasole frecată, sarmale cu orez... cîte o pîine cu magiun de prune... I s-ar fi schimbat și lătratul...!”

„Și cum ar fi lătrat?”

Era vocea tatălui. Apăruse pe terasă, fără să-l audă careva. Ca o fantomă într-un castel. Respirația mi se opri printre dinți sub formă de firișoare de nisip. Ne așteptam la orice.

„Ar fi avut un lătrat subțirel, firav, sfîrșit...”, răspunse tot tata. „Plus un acompaniament amplu al mațelor ghiorăitoare...”

Acesta era tata. Un imprevizibil, un om al surprizelor. Te ținea mereu în șah apoi îți deschidea diverse porțițe de scăpare.

„Eu merg înaintea voastră la biserică”, zise tata, după ce ne lăsă să ne revenim din șoc. „Voi o așteptați pe mama. Trebuie să se spele și să se îmbrace frumos...”

Ca și cum mama n-ar fi știut că trebuie să se spele... și să se îmbrace frumos. Tata era, întotdeauna, printre primii care intrau în biserică. Poate chiar primul, alături de preotul cu care era bun prieten. Nu ne obliga niciodată să-l însoțim. Ne cunoștea limita și nu forța acolo unde nu era necesar. Important era să ne înfilnim la sfârșitul ceremoniei. Îl așteptam pe aleea din fața bisericii.

„Nu uitați să luați lumînările”, mai dădu tata o ultimă indicație, înainte de a dispărea în întunericul nopții.

Pînă ce mama s-a pregătit, Răzvan și cu mine ne-am plimbat de colo colo pe terasă. Ne amorțiseră oasele de atîta stat.

„Tatăl tău este, cu adevărat, foarte credincios?”, întrebă Răzvan

„Este”, am răspuns. „În fiecare dimineață, înainte de a lua micul dejun, zice rugăciuni ori le citește dintr-o carte. Stînd în genunchi și cu coatele rezemate de-un scăunel.”

„Părinții mei mi-au spus că le este teamă să meargă la biserică”, zise Răzvan. „Pot avea necazuri...”

„De tata, oamenii au nevoie. Că-i doare-n cot ori în cur... tot durere se cheamă și tot la doctor ajung... Cînd era mic, se gîndea să se facă preot...”

„Atunci e clar!”, trase Răzvan concluzia pentru a încheia subiectul.

A venit mama și am pornit-o toți trei, spre biserică. Străzile erau palid luminate. Rar cîte un bec pe-un vîrf de stîlp. Destul să nu dăm chiar în gropi. Ne lătrară cîinii de prin curți. Puternic, viguros, semn că habar n-aveau ce-i acela post. Cu cît ne apropiam de biserică, în aer se concretiza o aromă aparte. Un parfum deosebit ne învăluia cu discreție și gingășie. Parfum de înviere.

Lume multă se afla adunată în curtea bisericii. Unii șușoteau între ei, alții povesteau destul de sonor, mulți tăceau și păreau să asculte slujba. Toată lumea ținea lumînări aprinse în mînă.

„Sper că nu le-am uitat acasă...”, zise mama, deschizîndu-și poșeta. „A, iată-le!”

Ne dădu fiecăruia cîte o lumînare.

„Trebuie să luăm foc de la o lumînare aprinsă... nu de la chibrit”, i-am zis lui Răzvan.

„De ce?”

„Pentru că vine din biserică... din altar... preotul aprinde primul și... dă flacăra mai departe...”, i-am explicat.

„Preotul cu ce aprinde lumînarea?”, continuă Răzvan cu întrebările, începînd să mă agaseze.

„A suflat asupra ei... și s-a aprins!”

„Da de ce vorbim în șoaptă... că sîntem afară...” mai zise Răzvan și se abținea cu greu să nu izbucnească în rîs.

„Ca să întrebe idioți ca tine!”

Ne-am aprins lumînările și eram hotărît să nu mai răspund la nici o întrebare. La nici o provocare. Dar Răzvan... mi-o luase înainte. Adică, brusc, nu mai puse nici o întrebare, nu mai șopti un cuvîntel. Amuți, ca și vrăjit de textele nazalizate ale preotului și ale celor două ajutoare care-l acompaniau ori îl îngîneau în dreptul intrării în biserică. Pe furis, mi-am cercetat prietenul. Nu se prefăcea. Era impresionat. Asista la un astfel de spectacol, pentru prima oară în viața sa. Oamenii din jur își făceau, adesea, cruce bolborosind cuvinte de neînțeles. Răzvan își făcea și el, imediat cruce, imitîndu-i ca o maimuță docilă. Am încetat să-l mai urmăresc. M-am lăsat și eu purtat de val. Amețit de parfumul Învierii care ne lua în captivitatea sa, ca un clopot uriaș și nevăzut, coborînd, lin, peste ființe și lucruri. Peste întregul pămînt.

Hristos a înviat din morți

Cu moartea pe moarte călcînd...

Mulțimea începu să se miște în valuri domoale. În frunte, preotul și cei care duceau praporii. Începea înconjurarea bisericii. De trei ori. Trei zile atîrnase Iisus pe cruce, bătut în piroane. Ne pierdusem de mama. Nu era nici o tragedie. Urma să ne întîlnim la sfîrșit, după ce lua pîinea cu vin în cana adusă de acasă. Ne întîlneam pe aleea pietruită și încadrată de brăduți micuți și dolofani.

Pășeam umăr lîngă umăr. Era o înghesuială molcomă, pufoasă, lipsită de agresivitate. După ce s-a încheiat primul cerc, începu nebunia. Poate este un cuvînt prea dur, nu tocmai potrivit. Poate mai corect ar fi să spun că mă cuprinsese spaima. Ori teroarea inexplicabilului. Nu puteam ști ce se petrece în mintea celorlalți. Nu puteam comunica nici cu Răzvan. Cu nimeni. Brusc, am realizat că a dispărut orice urmă de înghesuială. Nu mă mai atîngea nimeni. Nici umărul lui Răzvan, aflat în dreapta mea, nici a vecinului din stînga, cu toate că nimeni nu se îndepărtase. Din contră. N-am întors capul să cercetez, m-am prefăcut că nu s-a întîmplat nimic. Dacă era doar o halucinație de-a mea? Pe nesimțite, m-am apropiat de prietenul meu. Nici o atingere, nici o rezistență. Mă mișcam în gol. Ca și cum trupurile se transformaseră în fum, în... nimic. Simțeam că mă cuprind fiorii, dar am reușit să mă stăpînesc. Am continuat să mă apropii, aproape că i-am atins fața, singura porțiune vizibilă, luminată de lumînare. Nimic. Atunci am întins mîna, mîna mea stîngă. În dreapta țineam lumînarea. Așa credeam, cel puțin. Am pipăit în jurul meu. Nici o atingere. Nimic consistent. Doar chipuri, ca niște măști, luminate aproximativ de flăcările unor lumînări care... pluteau singure în fața fiecăruia, cam la înălțimea brîului. Chipuri

și lumînări înaintînd în noaptea încolăcită în jurul bisericii. Precum un șarpe uriaș. Negru. Mi-am întors mîna spre mine. Cu teamă. Așa a fost cum mă așteptam. Nu am dat de nimic, n-am atins nimic. Nu aveam ce atinge și nici cu ce atinge! Eram și eu doar un chip, o mască palid luminată de lumînarea care aluneca în fața mea. Am renunțat să mai gîndesc. Acceptă și nu întreba.

Am făcut al doilea cerc.
Hristos a înviat din morți
Cu moartea pe moarte călcînd
Și celor din morminte
Viață dăruindu-le...

Apoi am pornit în trasarea celui de al treilea cerc. Ne apropiam de ușa bisericii unde ușa era închisă iar preotul trebuia să bată în ea cu pumnul, să i se deschidă. Oare va avea cu ce să bată? O întrebare care-mi trecu prin minte, scurt și rapid, fără a lăsa nici o urmă. Și, dintr-odată, am auzit un țipăt. Am deschis, larg, ochii. În fața mea, erau flăcări. Părul lung și blond al unei fetițe, luase foc de la lumînarea care glisa în spatele ei. Flăcările izbucniseră cu violență, gata să înghită căpșorul drăgălaș. Țipetele mulțimii se înălțau spre turla bisericii, lovind clopotele, făcîndu-le să răsune. În clipa aceea am căpătat, toți, consistență. Am revenit la ceea ce fuseserăm inițial. Niște trupuri din carne și oase și piele și sînge... Un bărbat și-a dat jos haina și-a acoperit capul fetiței. Flăcările s-au stins și era, cît pe ce, să se stingă și viața copilei. Nu din cauza focului ci a hainei strînse în jurul gîtului de către bărbatul salvator. De fapt, nu știu exact cum s-au sfîrșit toate. Fusesem măturat de vuietul mulțimii, aruncat departe de locul faptei. Dar țipetele mulțimii încetară iar preotul își continuă scena. Bătu în ușă.

„Deschideți porțile...!”

Iar porțile s-au deschis și totul a decurs normal. S-a stat la coadă în mod ordonat. Preotul amenajase mai multe puncte de distribuție a vinului sfințit și a pîinii sfințite. Să nu aștepte oamenii prea mult, să ajungă repede pe la casele lor.

Șarpele nopții încolăcit în jurul bisericii, se destinse și el, tînjind după un măr...

„Toată lumea ar trebui să vină, de acum încolo, cu lumînări acoperite la Înviere”, zise tata, pe un ton jovial, în timp ce ne așezam la masă. Multă vreme nu a mai scos nimeni nici un cuvînt. Am mîncat. Am înfulecat. Gurile au devenit adevărate malaxoare. Răzvan și cu mine am halit în asemenea hal încît nu ne-am mai putut ridica de la masă. A trebuit mama, ca pe niște butoaie, să ne rostogolească pînă în pat.

Apoi am mai crescut puțin.

(fragment din romanul Stalin cu sapa-nainte)

Proză

Traian Ștef

Cum Florian îi cere Martei să-l tundă toc- mai cînd ea făcea o plăcintă sofisticată cu vișine și scorțișoară

- Nu ai vrea să mă tunzi tu? Nu m-am tuns de vreo trei luni. Doar din foarfecă, scurtat să fie, tot la fel, e ușor.

Dacă vrea să-l tund eu înseamnă că acesta ar fi un semn din partea mea. Să-i umblu cu degetele prin păr, să-l mîngîi, să-i masez tîmplele, mușchii cefei, încordările. Să-i arăt afecțiunea mîinilor mele, a corpului meu, să-i dau înfățișarea care mi-ar place mie, să stau cu picioarele între picioarele lui, să le apropii de ale lui, cum fac frizerițele, să mă îndepărtez, să-l privesc preocupată, să mă apropii, să mai corectez cîte un smoc, să-i aranjez firele de pe frunte. Tata-mare povestea despre prima lui experiență sexuală cu frizerița din colț, îi cunoștea pe băieți, cînd le apăreau tuleiele îi tundeă altfel, îi mîngîia pe păr după fiecare tăietură a foarfecii, își băga degetele prin părul de la ceafă mai apăsător, se apropia cu pieptul de nasul lor, halatul alb peste corpul gol era deschis pînă la sîni, stătea cu sîni în obrazul lor, cu piciorul mîngîia picioarele lor, le studia reacțiile, ei știau de la ceilalți mai mari, erau pregătiți, le simțea pătrunjelul, așa-i spunea, îi privea drept în ochi, avea o privire largă, rotundă, ca o iluminare, îi ducea în camera din spate, cu oglindă și patul de o persoană, înalt, cam pînă la brîu, cu ligheanul pe un stativ de fier, cu loc pentru săpun, îi săruta în treacăt pe gură, dacă n-ai făcut pînă acumă vii diseară,

prima dată e gratis, și-l învăța cum se face. Oare el știe? A mai făcut-o pînă acum, cu o curvă, cu o colegă experimentată, în toaleta școlii, unde fumau de-a valma, băieți și fete, Emanuela îi prindea de penis și testicule cu toată palma, îi strîngea și le spunea vreau cu tine, acum, pe WC, sau vrea cu mine și nu știe cum să-mi spună? O să-mi umplu bucătăria de păr, foarfeca e bună, foarfeca mea pentru breton, am un singur pieptene, pentru părul meu, și peria, trebuie să-i pun ceva pe umeri, să-i leg prosopul la gît, prosopul nici nu se poate scutura de păr, mai bine un batic de nailon, ar fi bun scaunul de lemn, pantalonii nu sînt și așa din stofă, ceva sintetic, se scutură cu mîna, să-i pun baticul peste cămașă, sau vrea pe bustul gol.

În timp ce îi treceau prin minte tot felul de imagini și gînduri amesteca într-un bol de aramă rămas de la bunica ei ungueroaică măritată cu un român greco-catolic dintr-un sat de lîngă graniță, Sîntion, măcelar, bol pentru spume, asemănător cu ceaunul de aramă în care se fierbea la foc deschis bograciul, o mîncare cu legume, carne de vită, de porc, găluști, mîncare de sărbătoare cîmpenească de familie, ca grătarul american. Voia să facă o prăjitură cu vișine, un fel de plăcintă mai sofisticată. Era una dintre plăcerile ei plictisite, de cheltuit timpul între amintirile copilăriei și prezentul anost, o madlenă pe care o înfuleca împreună cu fata din vecini, a învățătoarei.

- Da?

- Nu știu, n-am mai tuns pe nimeni pînă acum.

Florian avea foarfeca în buzunar. O adusese de acasă. Una metalică, așa cum au frizerii care după fiecare tăietură o mai joacă de cîteva ori ca și cum ar folosi-o în gol. Stă în picioare între masa de bucătărie cu două scaune pliante, masa de la mobilă cu tăblia mai groasă pe care pregătește mîncarea, într-un colț fundul din lemn de fag pentru tăiat și bătut șnițele, suportul pentru cuțite de toate felurile, unul din lemn pentru vinete, să nu se oxideze, și alte ustensile, pentru cartofii prăjiți, pentru șervețele, prăjitorul de pîine, Martei îi place, dimineața, pîinea prăjită și un pahar de iaurt cu fulgi de porumb, auzise de la colegele preocupate de corpul lor că acesta e un mod de a mîncă sănătos, dimineața fulgi de porumb cu lapte degresat sau iaurt, Florian mîncă acasă la mama lui, cînd se scula, dimineața, avea pregătit micul dejun, pe măsuta din camera unde dormea, cîteva felii de salam, ouă, gem, uneori felii de cozonac cu lapte și miere, alteori brînză telemea sau cașcaval cu cîte o roșie tăiată în bucăți mici, Marta nu-l vizitase niciodată, dar își închipuia că toate erau în ordine în odaia lui, costumul pe un scaun, cămașa călcată decuseară de mama pensionară, fostă contabilă, chiloții maieul, șosetele, pantofii la ușă, de aceea avea un fel de burtă ca o minge, burtă de bărbat tînăr prins în comoditatea grijii de gospodină pensionară, acum sta în picioare într-un fel de dans al

nehotărîrii bărbătoase, să-l tundă prietena lui, soția viitoare, nu mai poți aștepta, îi spunea mama, trebuie să faci pasul acesta, nu poți rămîne tot singur, și eu îmbătrînesc, să ai și tu familia ta, o gospodină în casă, copii, tatăl nu era prea comunicativ, pleca mereu în misiuni, era ofițer de informații, nu avea grija casei, iar băiatul avea deja un început de chelie care-i spunea că nu mai trebuie să-i dea sfaturi, la vie mai lucrau împreună, la via din deal, și atunci mai povesteau, la amiază cînd desfășurau pe masa improvizată din scîndură de brad bătută în cuie pe doi butuci șervetul înflorat și mîncarea de prînz, aceeași ca acasă, în cratițe, dar cu mai multă carne, se balansa cînd pe un picior, cînd pe altul, ținea mîna dreaptă în buzunarul cu foarfeca, palma spre exterior, să nu se vadă prin pantaloni forma foarfecii.

– Uite, am adus și foarfeca.

Așa erau dialogurile lor. Scurte. Parcă vorbeau mai mult în gînd. Martei i-ar fi plăcut ca el să-i povestească amintiri plăcute, întîmplări fericite, necazuri de familie, despre tatăl misterios cu care nu schimbasese nici o vorbă, doar o privire tăioasă din ambele părți, a lui știutoare, pe mine nu mă poate nimeni duce de nas, a ei îi spunea că nu este subordonatul lui, un schimb de priviri ca între doi amanți care nu vor să se trădeze, parcă și-ar fi spus tot, dintrodată, unul despre altul, despre trecut și viitor.

Nici nu are prea mult păr în cap, cărarea pe stînga, firele lungi care traversează începutul de chelie, mai bine s-ar tunde chel, acuma e la modă, tot mai mulți bărbați tineri se rad în cap să-și ascundă chelia, mai mult păr la tîmple și la ceafă, să trec palma peste chelia lui să-l mîngîie direct pe epiderma capului, dacă e umed ca mîna o să mi se facă greață, ce caută el la mine, ce treabă am eu cu el nu știu, nu vreau să mă mărit, mama ar vrea, exigențele ei încep să scadă, numai să mă vadă odată măritată, să calc, să spal chiloți, să știe că am în pat un bărbat, același.

Bătea în continuare spuma. Prepararea prăjiturii era o adevărată ceremonie. Una de sărbătoare. Prăjitură, cuvîntul, nu-mi spunea nimic în comparație cu ceremonialul pregătirii ei, cu ceremonialul servirii ei. Bunicul rostea păzitură, adică, înțelegeam eu, ceva ce ademenește, provoacă, mulțumește, păzește gusturile bune, plăcerile din cerul gurii. Era servită după ce se adunau farfuriile, coșul de pîine din nuiiele de pe masa de lemn un pic unsă de vreme și se acoperea cu fața de masă brodată de bunica, din lada ei de zestre, peste fața de masă se așezau farfuriile mai mici, smălțuite, ornate cu forme ondulate ca un S (mare) și în culori din care nu lipsea verdele unguesc. Marta avea o astfel de farfurioară pe care o folosea în loc de scrumieră, Marta începuse să fumeze pe la 30 de ani, bunica tăia pentru fiecare un pătrat, era încununarea mesei de familie. Bunica alegea rețetele după

anotimpuri. Iarna, cînd afară scîrîia zăpada sub cizmele lui Nicolae și ale trecătorilor îi plăcea să amestece mierea și nuca aromate cu praf de cuișoare, tot atunci se fierbea țuică și vinul mai ales în serile geroase și nu lipseau cuișoarele, îmi plăcea să țin între dinți cîte un cuișor, chiar așa arăta, și era un pic iute și parcă mentolat, la începutul verii, cînd spicul grîului creștea și lua nuanța părului blond mătăsos, așa se vorbește despre grîu, deși eu am alte experiențe cu spicele de grîu, un băiat mi-a îndesat cîteva spice pe mîneacă și m-au înțepat rău, începea ceremonia vișinelor. Vișinii au două culori, albul încărcat al florilor și vișiniul încărcat al fructelor, sînt mai frumoși decît cireșii, mai deși, mai ușor de cules, mai puțin rîvniți, n-am pomenit pe nimeni să se laude că a furat vișine sau că s-a urcat într-un vișin, că a făcut o mare bravură cu vișinul. Știa bunica o mulțime de metode să umple diferite aluaturi cu vișine, totdeauna alegea, cum zicea ea, soiul spaniola, cu boabele mari, sănătoase, cărnose, din care se desfăceau mai bine sîmburii albi, îi desprindea din carnea fructului cu mare pricepere, eu mă umpleam de zeamă, nu știam să desfac sîmburele ca să rămîină jumătatea întreagă, nici acum nu știu, mi se înroșesc mîinile de must, ca de sînge, pregătea totul din timp pe masa de bucătărie: cîntarul vechi cu talgere de aramă, bolul pentru bătut spuma, tot din aramă, dar dat pe dinăuntru cu ceva substanță argintie, să nu coclească, să nu prindă gust preparatele, strălucea bunica între farfurii, boluri de porțelan pline cu făină, zahăr pudră, migdale măcinate, scorțișoară și lămîie, untul lucios, fiecare pe vasul destinat. În coșulețul împletit se ascundeau ouăle alese de fiecare dată din lada cu făină unde le păstra, cînd făcea prăjituri, cele mai proaspete. Așa începea migăleala. Pe tablă așeza sucitoarea, unguii folosesc masculinul, sucitorul, telul și o lingură de lemn. Nu-și mai aducea aminte de unde luase rețeta plăcintei cu vișine, poate dintr-o revistă a anilor 30, poate de la cunoștințele ei care trăiseră vremuri mai îmbelșugate, poate de la Teri Mama, vecina care fusese în casa unor grofi, servitoare, vecina care vorbea tare și se auzea peste trei case cum îi istorisea tot felul nepoatei, oricum era ceva elegant, nu de toate zilele, mai ales ingredientele dădeau această notă. Măsura componentele la rînd pe cîntarul balansor, 25 gr. făină, 15 gr. unt, 3 linguri de zahăr, nu știu cum potrivea greutatea, cînd într-o parte, cînd în alta, greutatea ca de farmacie. Spărgea ouăle, punea albușurile în vas, dădea de două ori cu degetul prin găoace să iasă tot, gălbenușurile în cocă și 2 linguri de smîntînă. Degetele ei amestecau grațios aluatul, așa, cîte trei degete de la fiecare mîină, apoi îl frămînta cu palmele întregi și-l întindea și iar îl frămînta cum ai face masaj. Întindea o foaie subțire pe tavă, o cocea pe jumătate, apoi așeza jumătățile de vișine amestecate cu scorțișoara și vanilia peste aluat. Peste cîteva minute din cuptorul cald se strecura un miros plăcut, mirosul acela mă îmbăta

întotdeauna, voiam să fiu atunci acolo de fiecare dată, mirodenie de vară abia începută, abur dulce, acru, amar, abur copt de fruct care pătrunde prin nări în tot corpul ca o dorință de femeie îndrăgostită și domina scorțișoara. Apoi, cu mișcări hotărâte, bătea albușurile cu telul, care se lovea de peretele vasului arămiu, albușul creștea asemenea norilor de vară, sau ca vata de zahăr din parcul de distracții, bătea pînă se întărea spuma, pînă puteai întoarce vasul cu fundul în sus, presăra zahărul, în spuma întărită amesteca migdalele măcinate și coaja de lămîie. Din cînd în cînd gusta din spumă, ca din amintiri. Comparația asta îi plăcea ei foarte mult. Multe erau ca din amintiri. Deschidea ușa cuptorului cu rutina grațioasă deprinsă de-a lungul generațiilor. Peste vișinile rumenite turna spuma și aluneca tava înapoi în cuptor. Bunicul improvizase un cuptor din tablă albă, lîngă cuptorul mare, unul pentru mărunțișuri, poame, pînici, plăcinte, lui îi plăceau plăcintele cu brînză amestecată cu ou, coapte în cuptor, ca niște cozonaci.

Eu acum trebuie să tund un bărbat căruia îi spală mama lui chiloții. Stă în fața mea, în picioare, și se ține de foarfecă. Eu bat albușurile astea de nervi, n-o să iasă nimic din plăcinta mea specială. Bine că nu mi-a stat pe cap în timp ce făceam aluatul. Îl puteam arunca la gunoi. Mă umple de nervi, mă urmărește ca un detectiv plătit, curiozitate cu plată, policlinică cu plată. Parcă ar vrea să bat spuma cu o mîină și să-l tund cu cealaltă, mai bine și-ar băga foarfeca aia în fund, mai bine i-aș tăia coițele cu ea, dacă are, că nu se vede, nu le simt, nu tremură aerul de dorință în jurul lui.

- Te grăbești? Nu pot lăsa plăcinta. Dacă te plictisesc toate mărunțișurile astea, uită-te la televizor.

- Mai stau. Cînd eram mic mă punea mama să bat spuma sau să amestec margarina cu zahărul, pînă se muia. Nu-mi plăcea, dar îmi lăuda puterea și trebuia să-i fiu recunoscător cumva. Tata e din Sud, aștepta să i se pună masa, și acum se așează pe scaun, la masă, și mama știe că trebuie să se execute, farfurie, lingură, furculiță, ciorbă, îi plac mîncărurile la cuptor, fără carne, vinete coapte cu coaja, cu mult usturoi și bulion, nu-mi plac, am gustat o singură dată.

Florian privește vasul de aramă pe care Marta îl prinde cu forță între picioare, peste șorțul agățat în gît, cu urme de făină și spume care sar din tel, șorțul peste pantalonii scurți, de casă, mîinile subțiri, un pic uscate, parcă mai mult decît ar trebui pentru vîrsta ei, treizeci și ceva, doi, trei, Marta nici nu se uită la el, bate mai departe.

- N-ai mai mîncat așa ceva, numai să-mi iasă.

- Să înțeleg că e pentru mine în mod special, sau pentru noi...

- Să zicem. E pentru amintirea bunicii mele care a avut trei bărbați și i-a îngropat pe toți trei. Am și eu o teorie cu bărbații. Sîntei cam ridicoli.

- Mi-ar place, totuși, să mă tunzi, după aceea.

Femeia stătea pe scaunul pliant, bărbatul încurcat își schimba picioarele sub balastul tăcerii.

- De ce nu, rosti ea scurt și tăios. Le lăsă pe toate începute, aluat, spumă, porni spre comoda din antreu repetînd întruna de ce a venit asta, și de ce acum? Densitatea clipei era insuportabilă, numai pendula ticăia răbdătoare pe perete. Stăteau încordați, ea în așteptarea retragerii lui, el în așteptarea capitulării ei.

- Stai jos, veni oferta ei rapid, surprinzător, împingînd scaunul de către el. El se așeză pe scaunul maro ca pe rămășițele unei nave naufragiată. Marta luă din sertar oglinda și piaptănul, el tocmai își dase jos cămașa cu gesturi stîngace, apoi luă baticul de pe coșul în care ținea hainele curate pentru spălat.

- Ce mai face mama ta, întrebă Florian, Marta tocmai îi acoperea umerii cu baticul, apoi luă foarfeca din mîna lui întinsă ca o tavă, clincăi de cîteva ori, se întoarse către el după ce îl ocoli o dată, îi luă bărbia în mîna stîngă, într-un joc ștrengăresc.

- Cum doriți, cu cărare, lung, scurt, peste ureche sau... în ochii lui observa supunere și orgoliu. El stătea nemișcat, într-o veșnică așteptare, să nu mă ating de el, să nu mă ating de urechile lui, ce formă interesantă au.

Simți metalul foarfecii, nu o putea potrivi pe degete, avea degetele prea mici pentru ochiurile mînerelor ei, încerca s-o potrivească, o trecu în mîna stîngă, o luă iar cu dreapta, el lăsase bărbia în piept, arcuind ceafa și gîtul în așteptarea primei șuvițe care să cadă pe ziarul așternut lîngă scaun, avea vinele proeminente, una juca, ochii ei se fixară pe vasul acela de sînge care tresărea nervos și simți că se întunecă în jur.

Proză

Ioana Nicolaie

O pasăre pe sîrmă
-fragmente-

în curs de apariție la
Editura Polirom

14

Cînd au intrat în garsonieră și-au închis ușa după ei a fost ca și cum le-ar fi dispărut un strat de pe chip. Era 10 ianuarie și se întorseseră de o săptămînă în București. (...)

În garsonieră, diminețile vernil ieșeau din pereți, amiezele orange aveau suîsuri prelungi, serile bleu își puneau haine puștești. Sabina trăia altfel, înăuntru cu zece etaje temătoare, în piept cu nopți flaușate, în inimă cu învălmășeală. Peste cartierul lui tanti Norica pocnise un fel de copertă, ceasurile închise-n troleu dispăruseră într-un plic la prietenul ei de departe, nopțile nedormite rămăseseră-n cămăruța ei cu pervaz și castane. Încă să plece, a plătit chiria pentru o lună în plus.

- Nu, drăguțo, s-a fînguit tanti Norica, nu trebuie!

Dar banii au trecut în portmoneul gol în miez de ianuarie. Fusese o fată cuminte, zicea tanti Norica, și chiar o îndrăgise. Acum era surprinsă, nu știa ce să facă. N-ar putea să se mute și prietenul ei acolo, în cămăruță? Dacă tot erau cinci, n-ar mai fi contat al șaselea. Dar știe și ea că tinerii de azi vrea singuri, mai ales la-nceput. *Doar că-mi pare rău, Sabinico*. Și fața ei palidă alunecă spre bucătărie.

Bătrîna oarbă o îmbrățișă în tăcere. Prinsese drag de ea. Băiatul cel mic se duse să repare ceva pe balcon. Era prea prins cu treaba ca să-și ia la revedere. Cînd, însoțită de Eman, ajunsese în fața blocului, fata îl căută cu privirea, ca să-i facă un semn. Dar nu mai era nimeni acolo.

Vremea garsonierei avea să-i rămână Sabineei în minte ca un drum invers cu metrour. În stația de urcare chioșcurile, oamenii și afișele îi jucau amețitoare în față, în stația finală totul îi era familiar, știa coridoarele, gangurile, cunoștea scurtături. Avea cerșetori favoriți, știa brutăria cu pâine albă și caldă.

Timpuri Noi, cartierul în care se mutaseră, a-nceput cu trotuare sparte de ger, florării și, prin spatele fabricii, cărarea. Blocul lor cu zece etaje îi aștepta după un mic povârniș pe care se mai găseau, nedemolate, câteva cocioabe. Țigănuși cu părul vilvoi apăreau de după gard, femeii tinere se-ncingeau peste vreo curte la hață, cearceafurile se uscau între fereastră și corcoduș. Buldozerele care dăduseră jos cartierul lăsasera îndărăt numai hârtoape. Excavatoarele mușcaseră în stînga și-n dreapta, răspîndind ici și colo dumicați de argilă și cărămizi, de ciment și cabluri sfișiate.

Șirul de blocuri ieșea ca o barieră dintre ciulini și gunoaie. Locuințele fuseseră ridicate în ultimii ani ai comunismului. Cvartalul avea o șosea, alei și trotuare asfaltate pe-alocuri. Cîteva clădiri, neterminate, își arătau scheletul cenușiu, vuitor de la vînt. Peste ele încremenise un braț de macara. Era frig și nu începuse încă noroiul de primăvară.

- Oamenii au intrat imediat după Revoluție în apartamentele astea, le spuse proprietara. Și-apoi, se știe, nu s-a mai făcut chiar nimic. Totul a paralizat după '89. De-asta cer și eu chirie mai mică.

Era o fată tînă, studentă-n an terminal. Se pregătea să ajungă inginer-constructor. Deținea trei locuințe în oraș. Făcuse rost de ele după ce venise în București. Pentru că avusese mare noroc să-i mai prindă pe comuniști. Mai apucase programul de locuințe pentru oamenii tineri. Case mărunte și proaste, cu materiale furate și țevi gata sparte, cu lemnărie grosolan finisată. Cu liste uriașe de așteptare. Dacă aveai noroc, ajungeai chiriaș la stat în cîteva ani. Ea însă intrase, fără să-și dea seama, pe ușa din spate. Se împrietenise la toartă, încă din anul întii, cu o colegă. O fată urîțică de care, cel puțin la-nceput, îi fusese doar milă. În scurt timp a aflat că era fiica șefului care tăia și spînzura la fondul de case. Așa că s-a procopsit încă din primul an cu o garsonieră. Mai tîrziu i s-a semnat apartamentul din Decebal. Și chiar în vara lui '89 îi venise plocon și garsoniera pe care acum le-o închiria. Avea dezavantaje, era la ultimul etaj, dar compensa prin mărime. Caloriferele nu mergeau, însă puteau să se încălzească cu aragazul. Lua studenți cu plăcere, se simțea pe teren sigur cu ei. Nu căuta străini fiindcă aveau mai mulți bani, cum făceau alții. Se vaccinase de cînd închiriasse unui arab care-i făcuse o gaură de cîteva sute de dolari. Nu plătise nici măcar o factură.

Între pereții proaspăt zugrăviți ai garsonierei se afla doar un pat. Iar în bucătărie, pe o masă preistorică, era un aragaz cu două

ochiuri. Caloriferele înghețaseră, iar apa caldă curgea, de obicei, după douăsprezece noaptea. Fericiți, au zis da și au plătit pentru două luni în avans. Noroc cu economiile lui Eman. Apoi au cărat prin metrouri muntele lor de bagaje. Le-ar fi fost imposibil să ia un taxi. O singură cursă ar fi însemnat cât cheltuielile lor pe o săptămână. Erau două punctișoare din patria tranziției, în care oamenii abia reușeau să trăiască. Bursa Sabinei nu le-ar fi ajuns nici pentru mîncare. Au închis demni ușa în urma lor și-au început rearanjarea. De fapt, aranjarea, fiindcă în locuința lor confort unu bătea vîntul.

Lunile fericite ale relației lor au fost cele de-atunci, cu liniștea stropilor de var pe cercevele, cu nopțile lungi, sclipind de podoabe, cu trupul Sabinei aplecat peste cada unde apa caldă venea întii ca un șuvoi de rugină ce se limpezea treptat, pe măsură ce ea freca și limpezea hainele, și cu vrafuri de cursuri întinse pe jos. Își puneau amîndoi ciorapi de lînă și se înfofoleau în puloverele cele mai groase. Cînd își simțeau mîinile sloi, se-ncălzeau la flacăra aragazului. Într-o după-amiază au adormit și, la trezire, au descoperit că între timp gazul fusese oprit. Dacă i s-ar fi dat drumul puțin mai devreme, nu s-ar mai fi ridicat nici unul, niciodată, din pat.

Aveau și-un calorifer electric, cumpărat dintr-o piață de vechituri, și-adesea rămîneau ceasuri întregi cu spatele lipit de el. Sabina citea despre foneme și lexeme, iar Eman își pierdea vremea cu mărunțișuri care trebuiau potrivite. După ce-au găsit loc pentru toate lucrurile pe care le aveau, au întins perdelele înflorate la fereastra care-i despărțea de acoperișurile blocurilor, denivelările cartierului și, în dreapta, de Panteonul straniu ruinîndu-se pe locul unde soarele ar fi trebuit să apună.

- E un circ al foamei. Așa le-au numit oamenii încă de cînd se construiau. S-au ridicat șase în tot Bucureștiul. Nici unul n-a fost terminat...

Sabina încremenea deseori privind cupola fantastă și zidurile imense care o susțineau. Era ca o tumoare de beton pe un pămînt năpădit de mărăcini și dezolare. În ultimii lui ani, Ceaușescu visa la egalitatea totală, coreană, și, prin asta, la deposedarea oamenilor de bunurile lor. Economiei urma să i se înalțe un templu uriaș, în care să fie interzisă risipa. În el, oamenii muncii n-aveau să-și mai bată capul cu măruntele cerințe trupești. După raționalizarea hranei, după oul pe care-l primeau o dată pe săptămână și jumătatea zilnică de franzelă, după sticla de ulei care le era dăruită lunar și jumătatea de kilogram de zahăr, după carnea pe care doar uneori o dobîndeau la capătul cozilor fără sfîrșit, iubitul președinte hotărîse să mai adauge ceva la marele bine: cantine cu hrana la cazan... Înainte de-a intra în uzină, muncitorul și-ar fi putut bea acolo ceaiul, la ieșirea din schimburi ar

fi putut înfuleca ciorbele și tocănițele țării, iar duminicile ar fi admirat perfecțiunea arhitectonică a Marii Cantine.

O dată, Sabina încercă să se apropie de osatura ei. Deși părea la o aruncătură de băț, fata merse mai mult de zece minute pe aleea mărginită de gropi, pe care abia o vedea de la fereastră. La ultimul bloc locuit, ca să evite un canal ce dădea pe dinafară, o luă pe lângă zid. Și-atunci căzu, azvârlit de sus, un obiect greu care o făcu, înfricoșînd-o, să se oprească. Își închipui întâi vîjîitul pe care nu-l auzise. Apoi murmură uluită: *ar fi putut să-mi cadă-n cap...* Dar singurul lucru care o durea era un genunchi. Vasul ceramic – acum numai cioburi – i-l ștersese-n cădere. Șchiopătînd, Sabina făcu calea-ntoarsă spre casă.

(...)

De lunile lor fericite țineau și cartofii prăjiți. Curățau cartofi în fiecare zi, pentru cină sau prînz. Îi tăiau pai, rondele, cuburi sau la voia-ntîmplării, pentru tocană, îi prăjeau, îi fierbeau, îi striveau și turnau usturoi pe deasupra... Îi luau cu kilogramul de la magazinul deschis într-una din casele nedemolate și-i completau cu pîine, orez, verdețuri și, uneori, cu cîrnați. Își numărau în fiecare seară banii. Trebuiau să fie cumpătați, fiindcă nu mai era mult pînă la plata chiriei.

(...)

De vremurile bune ale garsonierei se leagă și spaima căderii în gol. Eman atîrna, agățat de pervaz, deasupra hăului de zece etaje. Dar asta se întîmpla către vară, cînd se obișnuiseră cu vecinii și cu bătrînelul afabil din bloc. Totul plecase de la țevile de alimentare cu apă. Se crăpaseră undeva, supurau în pîntecelul unui perete. Scurgerea era un dezastru, credea vecina de dedesubt. Ea tocmai își pusese gresie, faianță și nu suporta să le vadă distruse. Îi picura de undeva, din tavan, de la ei. Așa că să verifice despre ce-i vorba. Că n-o dădeau banii afară din casă.

Și-au cerut scuze, erau chiriași, nu proprietari. Și în ziua următoare au adus instalatorul. Omul a rîciit ceva lângă zid, a vîrît o sîrmă pe țeavă, a verificat să vadă dacă sub cadă-i uscat. Și-apoi le-a spus că totul e-n regulă. Acum chiar nu mai era nicio problemă. Aude și ei că apa se duce mai bine? Păi sigur, că doar scosese porcăria de dop...

La nici un ceas după ce muncitorul, bine plătit, plecase, s-au pomenit cu bascul în vizor. Îl știau bine pe posesorul cu tîmplele albe, mereu veghind la ce se întîmplă pe scară. I-au deschis, fără să bănuiască revărsarea care avea să urmeze.

- Păi, bine, așa ne fusese vorba, flăcăi? Sunteți tîmpiți, sau ce? Că iar m-ați inundat! O să-mi plătiți voi tavanul cît nu face, o să vedeți! Nimeni nu-și bate joc de munca mea!

Pirliți de doi bani, concubini nenorociți, că știa el! O să telefoneze chiar acum la poliție. Avea el ac de cojocul oricui. Cum îndrăzneau să-i închidă ușa în nas? O să-i zboare el de-acolo, o să-i trîntească de n-or să se vadă...

Sabina și Eman încremeniseră după ușă. Vedeau încă întărirea bătrînului. I se prelingea, parcă roșie, către bărbie. Ce Dumnezeu se întîmplase? Cum să inunde atîtea etaje? Pînă la patru, mai erau nu știu cîți locatari. Și cum își permisesese să le vorbească așa? Păi în Franța, moșul ar fi acum pe mîna poliției! Or, aici n-a deschis nici un vecin vreo ușă. Te pomenești că-l știau cu toții de frică?

Urmarea a fost că au renunțat la chiuveta din baie. Se spălau pe dinți și pe față în bucătărie. Doar dușurile nocturne continuară să și le facă în cadă. De rufele murdare se ocupa Sabina, de la miezul nopții încolo, de pregătit mîncarea, cînd se putea. Se apropia a doua sesiune și se temea pentru bursă. Amiezele rămînea în sala de lectură. Cînd ieșea de-acolo, o orbea soarele.

Cea dintîi primăvară cu Eman apăruse în tricouri de rocker. Le purtau și ei cînd ajungeau împreună în parc. În Cișmigiu se uitau la lalele. Vorbeau despre călătorii și bani. Cîndva n-o să le lipsească nimic. Or să meargă la munte, poate vor ajunge și la mare. Or să-și cumpere iaurturi cu fructe. Or să stea serile la cîte-o terasă. Dar pînă atunci aveau de plătit iarăși chiria. Nu știau cum să mai facă. Poate ar trebui să încerce o mică afacere. Cu țigări, poate, s-a gîndit Eman. În depozite erau mai ieftine ca-n magazine, doar să afli locurile în care să vinzi. În orașul lui, era sigur, s-ar găsi clienți mai ușor.

(...)

- Nu, Eman, a zis Sabina. Nu faci bani dintr-un amărît de cartuș de țigări. Ne trebuie altceva. Doar să treacă sesiunea mai repede...

Poate avea el noroc, cu școala lui pariziană...

- E stupid să n-aibă nevoie de tine. Cîți absolvenți mai găsesc ei cu diplomă la Paris?

Apoi ajungeau în Herăstrău și se plimbau pe lîngă lac. Vaporașul se rotea între debarcader și insulă. Era o ruină față de ce văzuse Eman pe Coasta de Azur.

Într-o după-amiază s-au oprit în Tineretului și-au stat pînă tîrziu. Se-ntinseră pe iarbă într-un loc mai ferit. Pe cer sclipeau avioane, claxoanele automobilelor purtau prin aer smocuri de vată. Ochiurile de lac erau împîclite cu verde, trestii își scuturaseră mițișorii. Încetul cu încetul i-a prins soarele.

Mai tîrziu, așteptînd la centrul de pîine, și-au dat seama că-i ustură pielea. Eman a mușcat din colțul franzelei. Se făcea seară. Blocul li se păru, ca și alte dăți, nesfîrșit de înalt. Pe holul lor era, firește, răcoare. Și, ca de obicei, nici țipenie. Doar garsoniera, ultima ușă din stînga, îi

aștepta. Eman a dat s-o descuie. Ceva însă nu se potrivea. A încercat încă o dată. Nu, ceva era în neregulă! Cheia nu intra în broască. Dacă schimbaseră proprietarii încuietoearea? Nu se putea una ca asta, i-ar fi anunțat! Își plățiseră chiria, nu erau restanți la întreținere... Trebuia să fie altceva. Au făcut mai multă lumină, deschizînd ușa balconului de la capătul holului. Sub clanță văzură picături solidificate.

- Cineva a vîrît *super-glue* înăuntru. Cum naiba i-o fi dat prin cap? Chiar așa, cu clei?

Nu mai era, deci, nimic de reparat. Cheia nu le folosea la nimic.

- O să sparg ușa. Sau, mai bine, încerc să mă salt de pe balcon pînă la gemulețul băii. Doar să pot trece prin el! Și-apoi, dinăuntru, deschid yala.

- Nici să nu te gîndești, a zis Sabina.

Nu putea să-l lase: zece etaje, și ferestruica aia îngustă. Dacă aluneca? Dacă i se făcea rău de înălțime?

- Avem bani să plătim ușa spartă?

Nu aveau, dar puteau să împrumute. O să-i întrebe pe antrenor, pe Roxana...

Dar Eman o dădu la o parte. Pantofii sport erau singurul lui avantaj. Își ridică un picior, așezîndu-l pe marginea de ciment a balconului. Cu o mîna se ținea de tocul ușii, iar cu cealaltă se sprijini de perete. Încetul cu încetul se pregătea să cadă în gol. Apucă pervazul ca și cum ar fi fost într-un pîntec și-ar fi împins cu tălpile ca să intre în viață. Și-atunci, pentru cîteva nesfîrșite secunde, rămase suspendat peste tot ce nu voia să poarte cu el mai departe. *Avem bani să plătim nenorocita aia de ușă? Avem bani pentru ușă...?* murmură. Reuși să se apuce cu ambele mîini și-apoi se ridică spre geam. Știa că trebuie să treacă, fiindcă nu se mai putea întoarce. Se împinse cu umerii, își învineți brațele. Din julituri izbucniră pîrîiașe de sînge. *Avem bani pentru nenorocita aia de ușă?*

În spatele ușii, pe coridor, îl aștepta Sabina, care-l strînse nebunește în brațe. Și cîteva luni mai tîrziu, cînd își coborau gențile ca să se mute-n cămin, îl aștepta și moșul cu basc. Atunci văzuseră că avea un tub de *super-glue* în buzunarul cămășii.

Florin Ardelean

Stăpânul visului

Depresia se instala, infiltrându-se în masa gândurilor mele. Totul începuse în urmă cu o lună sau poate doar trei săptămâni. Acum, priveam stropii de ploaie cum cădeau pe caldarâmul plin cu băltoace, tramvaiul ce baleta prin intersecție, într-un sfert de rotație, și urmăream absent mai multe umbrele grăbite ce purtau sacoșe pline cu legume. Piața din Rogerius gemea de gospodine, de perechi casnice, placide, previzibile, tânguind ceapa, conopida sau roșiile. Am cumpărat un kil de mere ionatan și trei de morcovi.

- 12 lei, mi-a spus vânzătoarea care mă cunoștea și de câte ori treceam pe acolo îmi zâmbea, lăsând cântarul mai greu cu 100 de grame.

- Mulțumesc!

Am luat restul și m-am îndreptat spre casă. În fața mea, la nici 5 metri, o copilă își plimba câinele. Maidanezul dădea din coadă și amușina niște coji de portocală. M-am uitat la ceas. Era miezul zilei. Iată, mi-am spus oarecum contrariat, cu trecut 8 minute de când nu mă mai gândesc la ea. Nu mai ploua.

Am trecut plasa în mâna dreaptă, copila și câinele s-au oprit, eu am traversat spațiul betonat unde se vindeau pepenii, apoi am urcat pe Transilvaniei, înspre Ștefan cel Mare. O rază de soare străbătea, tocmai când am ajuns lângă o cabină telefonică, pânza norilor indeciși. Aș fi vrut să mai plouă și mă gândeam cum voi ajunge acasă și voi pune morcovii în cutia de plastic din frigider, iar apoi îmi voi face un suc, la robotul meu de bucătărie, marca Philips, pe care dădusem o cușmă de bani, la Metro, în urmă cu o toamnă.

Când am băgat primul morcov, imaginea ei a explodat în mintea mea vulnerabilă. I-am văzut, brusc, buzele, apoi obrazii plânși, brăzdați de acele cute care, fie erau moi, delicate, fragede, fie, dimpotrivă, aspre, întunecate, agresive. Reveria mea nu uita fruntea și ochii întunecați, de-o tristețe de câine bolnav. Mi-au fulgerat genunchii și un fior metalic mi-a străbătut inima. N-am avut puterea să continui. Am oprit scula și am privit prin sita pentru țânțari a balconului închis. Vizavi, la etajul 8, bruneta era și ea acolo pe scaun, sorbindu-și țigara. Nu cred că avea mai mult de 20 de ani, de-o bucată de vreme o pândeam, mai ales sâmbăta, dimineața, dar și duminica, cum se așeza pe un taburet, își aprindea țigara și stătea apoi minute în șir, urmărind cu privirea, în stânga, în față sau la dreapta, mișcări și zgomote ale străzii. Niciodată, nimeni nu era cu ea. Zăbovea cam zece minute. Câteodată, își ridica piciorul drept, cu laba piciorului desculț pe muchia taburetelui. Atunci avea picioarele desfăcute, dar nu puteam decât să ghicesc dacă are sau nu chilotul sub șort, câtă vreme sticla mată și gălbuie a plexiglasului ce placa balconul estompa foarte mult imaginea. Îmi plăcea să cred că este o domnișoară singură și îndrăgostită de un prinț ce-a murit deja, iar dacă nu, nesmintit a plecat mult prea departe pentru a se mai putea întoarce. Niciodată nu am ieșit și eu în balcon, poate pentru a nu o speria, ci am preferat, asemenea unui voyeur, să stau în penumbra bucătăriei, la doi metri în interior sau după jaluzelele din camera mare.

Am repornit robotul și am terminat de făcut sucul. Apoi m-am dus în fotoliu, am închis ochii și am sorbit cu înghițituri mici lichidul spumos, rece, reconfortant. Televizorul mă privea, ostil și misterios, îi vedeam ecranul fără imagine, conturul dreptunghiular în stânga geamului nespălat de trei ani, altfel decât de binecuvântatele ploii. Chiar când îi rememoram vocea și îi admiram, din secvențe traumatice, pulpele maronii, străbătute de vinișoare violet-albastre, dezgolite de palmele mele poficioase, a sunat telefonul. M-am ridicat fără nici un chef și am privit numărul de pe ecranul verzui-fluorescent al telefonului Nokia. Nu era un număr. Era un nume. Al ei...

O cunoscusem în urmă cu trei luni, într-o zi de joi, la o reuniune a unei organizații de femei. Fusesem invitat să vorbesc despre integrarea europeană. Am șocat asistența printr-un discurs sceptic, presărat cu mici teribilisme. Erau adunate în sala mică din primărie cam douăzeci de dudu, unele ofilite, altele mai tinerele, dar niciuna interesantă. Făceau parte din categoria damelor plictisite, cu deficit de sex, ce bifau astfel de reuniuni în speranța unui fior, a unui seism interior, doar-doar se va ivi acel ceva care să le anime viața. La un moment dat, oarecum cu o nepăsare ce se născuse din ambianța fadă, am spus că Europa își repudiasse feminitatea, că devenise un fel de monstru rațional, având o

singură obsesie: belșugul. Un fel de fermă organizată impecabil, în care femeile să fie bune de lapte și de montă, capabile să nască pui vii și să-i crească judicios. Ea a intrat cu puțin înainte de a spune eu asta. Poate chiar proapăta apariție m-a și instigat. Am văzut-o și dintr-o dată m-am aprins, banalitatea s-a risipit și am avut acel motiv pentru care să-mi solicit mintea și imaginația. S-a așezat pe diagonala mesei ovale, spre stânga mea. Când i-am întâlnit privirea, a zâmbit și dintr-o dată chipul ei masculin s-a luminat, tăieturile aspre ale feței s-au îndulcit, iar buzele groase s-au deschis, într-un gest neverosimil de senzual. Un miracol, acel spectacol pe care doar femeia erotizată ți-l poate oferi și întreține. Părul negru îi era lăsat să cadă pe umeri, iar bretonul se oprea cu o jumătate de centimetru deasupra sprâncenelor desenate impecabil. Cărarea pe mijloc îl despărțea într-o simetrie aproape perfectă, cu o fantă triunghiulară pe mijlocul frunții. Privirea mi-a lunecat apoi spre bluza ei albastră, cu decolteul adânc, tăiat cutezător între două țâțe ce promiteau delicii. Europa devenise, brusc, un subiect interesant, am riscat să mai spun că generațiile de peste 40 de ani vor plăti din greu costurile integrării și că, biologic, ar trebui eutanasiați pentru a nu compromite visul de mâine al bătrânului continent, tot mai decrepit.

- Pot să vă rețin un minut?

Am întors privirea și am zărit-o pe ea. În dreapta mea, chiar la ieșirea înspre coridor. M-am oprit și aproape că am atins-o în clipa în care am fandat spre perete. Nu s-a retras. Degetele ei îmi prinseseră stofa vestonului cafeniu, mai precis mânăca mâinii stângi. Parcă ar fi vrut să mă aresteze.

- Firește, am zis. Chiar mai multe minute. Nu mă grăbesc.

Ne-am retras doi metri, spre colțul antreului, și am schimbat cinci, poate șase replici. Nici nu mai știu ce anume am zis. Ne priveam în ochi de la mică distanță, îi simțeam parfumul și intuiam cum respiră sacadat și sânii i se urcă spre gât, făcând-o și mai voluptoasă. Nu mai auzeam nimic, nici măcar sunetele ei, produse de o voce baritonată de tutun, ci mă desfătam urmărindu-i privirea ochilor tulburi, ascunsă totuși de semiîntunericul tandru. O complicitate stranie tocmai se consuma:

- Vă invit la o cafea, am zis cu glas stins, afectat de mici sincope, din cauza emoției.

- Te invit, a subliniat ea. Apoi mi-a luat palma dreaptă între degetele moi, catifelate, miraculos de ferme. Mă cheamă Mirela.

Am mers Sub Pasaj, la o cafenea, pe terasa din stradă, ne-am așezat în două fotolii de tei, cu pernițe cafenii-pal, de pluș. Am sporovăit cam trei, poate patru minute, până când o servantă roșcată și minionă ne-a luat comanda. Ea a vrut 50 de coniac Zaraza, iar eu m-am oprit asupra unui ceci verde.

- Știu aproape totul despre tine de la o cunoștință comună.

- Cine?

- Ornela, cea care are magazinul de cadouri și fel de fel de nimicuri adorabile, de lângă Teatru.

- Atunci s-ar cuveni să aflu și eu ceva-ceva despre tine. Nu?

M-a privit pentru prima dată serios. Tocmai sorbea prima înghițitură. Eu mestecam cu o linguriță cele două plicuri cu zahăr și mă pregăteam să storc trei roade de lămâie. Undeva, sus, în stânga mea, vitraliul celebru cu vulturul părea că ne ascultă.

...Auzeam telefonul sunând, priveam ecranul cu numele pe care sta scris „Mirela”, dar nu știam ce să fac. Nu mă mai sunase de două zile. Ultima dată, pe la ora trei, dimineața, după ce eu îi trimisese un mesaj: „Ultimul coșmar a fost devastator. Nu mai rezist. Nu mă mai căuta. Cruțămă!”. Drept rezultat, m-am ales cu nu mai puțin de zece apeluri, unul după altul, cu o perseverență care ar fi continuat până la ziuă, dacă nu m-aș fi decuplat de la rețea.

De data aceasta, am apăsat tasta „ silențios ” și m-am dus în bucătărie. Cam în același timp, femeia brunetă de vizavi, dar cu două etaje mai aproape de cer, a apărut și s-a aplecat peste balustrada balconului. Prin plexiglasul galben îi puteam întrezări conturul diluat al picioarelor. Părea să mă privească, iar eu am înfruntat-o, pentru prima oară, chiar din balcon. Ochii noștri comunicau, ori era doar o iluzie, o dorință a mea. Am deschis cele două dreptunghiuri cu pânză contra țăntarilor și m-am aplecat, la rândul-mi, cam în aceeași poziție ca și ea. Mă chinuia dorința de a ști dacă mă percepea cu adevărat sau eram doar o piesă ștearsă într-un decor colectiv, de elemente banale, pe care ea le inventaria dintr-un plictis programat. Aș fi vrut să-i fac un semn cu mâna, pentru a-i vedea eventuala reacție. După cinci minute chinuitoare, în care fiecare stam nemișcați, cu privirile înțepând golul dintre cele două blocuri, am schițat o balansare timidă a palmelor mâinii drepte și m-am îndreptat de spate. Imediat s-a îndreptat și ea, s-a întors și a făcut doi pași spre intrarea în casă, dar și-a întors capul chiar înainte de a dispărea în dreptunghiul întunecat. După alte cinci minute, în care am așteptat-o în zadar, am intrat și eu. Telefonul suna, iarăși. Același nume, aceeași încrâncenare, disperarea mea nepotolită, imposibilitatea de a-i răspunde. Îmi promisese să nu o fac, indiferent de consecințe, știam că trebuia să mă feresc de ea dacă mai țineam să trăiesc cât de cât convenabil.

M-am dus și m-am trântit în fotoliu. Cred că am ațipit instantaneu, dar am auzit ca prin vis piuitul aceluiasi telefon blestemat. Sunetul inconfundabil mă anunța cu privire la un mesaj primit. M-am ridicat, într-un târziu. Telefonul era lângă cuptorul cu microunde. L-am luat și am apăsat unde se cuvenea, pentru a vedea cine și ce mi-a transmis. Mesajul ce venise de la ea suna previzibil: „Ești o pulă. Un căcat cu ochi.

Te detest și voi avea grijă să ajung la tine pentru a te strivi". Ciudat, vorbele dure nu-mi mai provocau nici o reacție. Devenisem imun, indiferent, o piatră șlefuită de agresiuni, dar fără tentația unui răspuns. Primul mesaj de acest fel, venit cam în urmă cu trei săptămâni, mă răvășise. Turbat aproape, am sunat-o. Nu mi-a spus nimic, doar i-am auzit râsul isteric și i-am simțit din plin bucuria de-a fi reușit să mă instige, să mă atingă cât se poate de dureros. Probabil, era iarăși beată.

Petreceam o sâmbătă după-amiază oarecare, obișnuită, fără evenimente și stridențe, retras total în singurătatea mea, decis să nu abdic de la plăcerea de-a nu vedea pe nimeni, de-a nu ieși în oraș sau de-a mă interesa ce mai fac inșii cunoscuți. Vegetam, consumam o siestă molcomă, fără acutele unor întâmplări cât de cât semnificative. Spre seară, urma să citesc, poate chiar să scriu, iar apoi să meditez asupra nimicului. Era aceasta, într-un fel, rebeliunea mea împotriva existenței, refuzul de-a mă conforma aceluia sfârșit de săptămână perceput de cei mai mulți drept intervalul ieșirii din sordidul zilei.

Rememoram acea primă întâlnire, discuția de Sub Pasaj, frânturile de cuvinte, ochii ce ne erau injectați de dorință, freamătul ce ne învăluise, pofta de-a ne atinge. Totul era erotizat, gata să facă bum, să ne sugrume sub patimile ce abia erau amorstate. Preludiul aventurii propunea o ofertă atât de tentantă.

...Zâmbetul mi-a încremenit în colțul buzelor. Nu mai era femeia cochetă, ci ochii ei erau gravi, poate chiar triști. Se însera, aerul devenise cu ceva mai răcoros, iar începutul verii era acum mai tandru ca oricând.

- Ce ai vrea să știi despre mine? Poate când am devenit femeie sau câți bărbați au ajuns între picioarele mele.

Am privit-o cum stătea tolănită, cu părul negru căzut pe umerii acoperiți de bluza albastră. Ochii verzui aveau o luminiscentă sălbatică, de fiară surprinsă în timp ce-și alăptează puii. Nu putea avea mai puțin de 35 de ani și mai mult de 38, hai, 40. Nu știam ce să-i răspund. Nu mă interesau amănunțele invocate, știam că dorea să mă provoace, dar ceea ce mă surprindea cu adevărat era precaritatea echilibrului interior al unei femei ce poza, ce era pe punctul să izbucnească în plâns. M-am aplecat și i-am prins degetele mâinii drepte, lăsate undeva înspre mijlocul mesei, ca și când ar fi fost avanpostul ce trebuia să o protejeze, să-i indice dacă eu voi ataca sau nu.

- Mirela, uită-te în ochii mei.

- Da, a zis stins, dar fără a reuși să mă fixeze în priviri, ajustate distanței ce ne separa, de 80, poate 100 de centimetri.

- Nu pricepi? Uită-te chiar în ochii mei!, am insistat.

De atâtea ori i-am cerut asta, poate de sute sau chiar de mii de ori, mă rog, în toate acele împrejurări nepermis de multe în care se

abandona, în care naviga confuză spre abisurile din care nu mai dorea cu nici un preț să se întorcă.

- Ai coniac acasă?

Nu i-am răspuns, am intrat și am achitat nota de plată, apoi am zis:

- Hai. Mergem cu mașina mea.

- Dar cu a mea cum rămâne?

- Rămâne unde e parcată și te aduc eu, mai încolo, s-o recuperezi.

- Bine, hai să mergem.

Am sărutat-o pentru prima oară, cu totul neașteptat, la un „Stop”, la doar câteva minute după ce am urcat în mașină. M-am aplecat spre ea, tocmai când își întorcea capul spre mine. Aproape că ne-am ciocnit, dar am avut răgazul să evităm amândoi; ea era speriată, eu excitat, gata de încercări cutezătoare. I-am atins doar un sfert din buza de jos, în secunda următoare ea mi-a prins capul și m-a tras spre gura ei deja pregătită pentru un sărut crud, supt, o amestecătură de limbi ce-și schimbau salivele și lăcomiile. Am simțit o durere violentă, apoi am auzit claxoanele din spatele mașinii. Înainte să coborâm, m-am uitat în oglinda retrovizoare și am văzut linia subțire de sânge scurs între firele bărbii albe.

- Am ajuns, am zis.

- Nu coborî încă. Să mai stăm câteva momente, mi-a cerut femeia ce ținea ochii închiși, respira greu și părea afectată de cele ce se petrecuseră în ultima oră. Am nevoie să-mi revin înainte de a ajunge la tine în casă. Și mai am o rugămintă...

- Spune.

- Când ajungem sus, nu te năpusti la mine. Avem timp să o facem fără a părea niște nenorociți.

- Bine. N-am să sar pe tine, i-am promis, iar apoi m-am aplecat pentru un sărut de confirmare. Și-a ferit fața, apoi a coborât. Eram surprins, dar nu prea aveam timp să-i analizez reacțiile. Nici nu prea avea rost. În câteva momente eram în apartamentul meu murdar și prăfuit.

... Se însera. Pe la ora 7, am mâncat pui și pilaf de orez. Aș fi vrut să citesc, dar aveam o stare de emoție difuză, ceea ce mă bloca. Simțeam că nu am stare, din când în când mergeam în balcon și încercam să ghicesc mișcările de dincolo de zidurile ce o mascau pe fata brunetă. Poate avea să iasă și ea în balcon, să schițeze un gest de salut. De fiecare dată, speram degeaba. Jos, pe trotuar, oamenii se plimbau, profitând de vremea călduroasă și de răcoarea binevenită a începutului de noapte.

Brusc, am luat telefonul și am scris un mesaj. Era pentru Mirela: „Unde ești?”. Am așteptat. Simțeam că inima îmi bate atât de alert încât puteam face un infarct. După două minute am auzit cum sună. Un refuz

neașteptat, imposibil de reprimat, mă cenzura în tot ceea ce aș fi dorit să fac. Nu eram în stare să pășesc, să iau în mână telefonul și să apăs o tastă. L-am lăsat să sune, am tras pe mine blugii și un tricou negru, după care am fugit pe scări în jos.

M-am plimbat cam trei ore, preferând de data aceasta să merg în Episcopia Bihor, până la ieșirea înspre Biharea. Mă dureau picioarele, aș fi vrut să beau un pahar cu apă, dar nu mă puteam opri. Ceva îmi dicta să merg mai departe. Încet, gândurile s-au coagulat și am refăcut din senzațiile trăite frenetic în prima noastră noapte de dragoste.

... După ce am urcat, și-a turnat singură cam 200 de Jidvei, apoi a inspectat sumar apartamentul și a zis:

- Cum poți trăi într-un loc atât de infect?

Nu i-am răspuns. M-am apropiat de ea, i-am prins mijlocul și am încercat să o sărut. S-a ferit a doua oară în zece minute, și-a luat paharul cu băutură și s-a pus în fotoliu. Mă tensionasem. Trebuia să mă abțin, de fapt în urmă cu doar trei ore nici nu o cunoșteam pe cea care acum venise la mine acasă. Uimit, îmi dădeam seama că nu știam nimic despre ea, în afara faptului că aflase de la Ornela câte ceva despre mine. Putea fi oricine, chiar și o prostituată deghezată în femeie onorabilă sau, de ce nu?, o hoată măiastră. Mă vărăsem singur într-un bucluc ce părea să se consolideze. Am rămas câteva minute în bucătărie. Când am intrat în camera mare, am văzut-o cu ochii închiși, cu trupul răsfrânt înspre partea ei stângă și cu capul atârnat mult în lateral. Sânul stâng îi era dezgolit destul de mult ca să se vadă sutienul din broderie albă ce ascundea ceva ce-mi stârnea deja imaginarul.

- Dormi?, am întrebat-o.

Nu a răspuns. Stăteam în picioare și așteptam, dar nu știam ce. Îmi plăcea să o privesc, să o văd acolo și să sper la ceva plăcut. Afară era deja întuneric. Ceva lumină venea de la neonul din bucătărie.

- Hai, ajută-mă, mi-a cerut ea întinzând spre mine mâinile.

M-am aplecat și am ajutat-o să se ridice. Mi-a rămas în brațe și am început să ne sărutăm, tot mai pasional, mângâindu-ne și frecând cu palmele corpul celuilalt. Eram amândoi excitați, gata de dragoste.

- Vrei să te dezbrac eu?

- Nu m-ar deranja, mi-a răspuns femeia.

În cinci minute, era goală. I-am simțit șoldurile pline, pulpele afectate de celulită, dar atât de elastice, glorioase și bombate la întâlnirea cu încheietura, pântecul bombat, plăcut la pipăit, apoi sânii generoși, albi și nervoși, puțin lăsați și gata să alunece în lateral, cu sfârcurile imense, ca două renglote. Respirația ei mirosea a coniac și asta mă excita și mai mult. În timp ce îmi desfăcea nasturii de la cămașă, i-am mângâiat clitorisul încă retras și am coborât cu un deget în vaginul umed, încarnat.

A gemut ușor, fără nici o stridență, de fapt un oftat mai semeț, și s-a repezit la curea.

- Ești sănătos?

La început, nu am știut ce vrea, dar mi-am dat repede seama.

- Da, sunt sănătos, dar dacă vrei, am prezervative.

- Nu, vreau să risc. Vrei și tu?

Nu i-am răspuns. Mă grăbeam să aștern patul, să întind cearceaful și să pun pernele mici și albe. Am tras-o peste mine, ne-am rostogolit unul peste celălalt, fiecare dorind să rămână deasupra, apoi am reușit să o fixez. Câteva secunde a rămas inertă, dar imediat apoi s-a răsucit și a reușit să mă domine. Mă mușca de buze, locul deja rănit mă durea, dar excitația era atât de mare încât toată atenția mea se concentra asupra ideii de-a nu ejacula precoce.

După o oră, eram epuizați. Ea, mulțumită, eu - orgolios. Fusese o nemaipomenită partidă de sex, cu reprize orale și climaxuri la limita suportabilității. Aproape că adormisem când am simțit că se ridică. După un minut, am auzit cum, în bucătărie, are o discuție la telefon. Când a revenit, s-a lungit lipindu-se de mine, cu piciorul stând îndoit peste mijlocul meu încă transpirat. A început să vorbească încet, liniștită.

- Am vorbit cu fiică-mea. Are 12 ani. I-am spus că o să întârziu sau că voi lipsi toată noaptea. Dacă nu știi, află că sunt măritată, soțul meu este medic și e plecat cu o bursă de studii în Franța. Se va întoarce cam într-o lună și jumătate. I-am spus când a plecat că am să mă fut atunci când hormonii mă vor provoca. De asta sunt aici, acum. Un exercițiu de reglare a organismului unei femei nefutute de patru-cinci săptămâni.

- Îmi spui asta ca nu cumva să cred că ar fi vorba de ceva sentiment?

- Exact. Ar fi penibil.

- Cu ce te ocupi?

- Am terminat industrie ușoară, la Iași. Am o afacere. Fac comerț cu îmbrăcăminte sportivă. Merge destul de bine.

- Câți ani ai?

- De ce ești bădăran?

- N-am vrut să te supăr.

- 33. Sunt mulți?

Toată noaptea am făcut sex. Dimineața, s-a îmbrăcat și a plecat tocmai când eu eram la baie. I-am găsit puțin mai apoi chilotul negru, căzut între fotoliu și pat. A doua zi, undeva pe mochetă am zărit ceva. Era un cerceț din arabescuri maronii.

... Când am ajuns acasă era deja miezul nopții. Am mâncat trei mere și am băut un sfert de litru de apă plată. Uitasem de telefon. Când mi-am adus aminte, m-am repezit și am constatat că mă sunase de 15

ori. Vecinii avuseseră parte de un regal cu melodia din opera „Carmen”, așa cum fusese aleasă de cei care au pregătit soneriile pentru Nokia. Știam că va urma o noapte sinistră. Am coborât și am plecat cu mașina înspre Băi. Nu aveam nici un scop, nici o dorință, ci doar să fug de mine însumi. Pe drum, am memorat secvențe din cele două luni și mai bine de vis petrecute împreună. Aproape că se mutase la mine, făceam dragoste în fiecare zi, cu supliment cerut de unul, iar apoi de celălalt. Eram siguri că Dumnezeu ne creditase cu o porție de fericire care va dura fix cât vom trăi. Când mi-a spus că nu-i venise ciclul de o săptămână, am rămas cu un surâs pe fața uimită. Nu știam ce să-i spun. La câteva zile, a ajuns în țară soțul ei. Atunci a început drama. Trei zile nu mi-a răspuns la telefoane, apoi, când am vorbit, mi-a spus că sunt un ticălos, că acel surâs o făcuse să-și de-a seama cât sunt de nemernic. Făcuse avort. Nu dorea să mă mai vadă, chit că bărbatul întors din Franța intentase acțiune de divorț și se mutase la prietena lui. Căsnicia lor era în agonie de ani buni. Criza a durat o săptămână, apoi, într-o noapte, pe la ora 3, m-a sunat și mi-a cerut voie să urce la mine. Era schimbată, palidă, înspăimântată, tremura din tot corpul, se uita la mine cu ochii de fiară hăituită, dar mai ales duhnea a băutură. I se întâmplase ceva, ceva atât de grav cum nu mi puteam închipui.

Străzile orașului erau aproape pustii, aveam viteză și am ajuns repede la sensul giratoriu de la drumul de centură. Era ora 1 și jumătate. Nu avea nici un rost să mă grăbesc, așa că am domolit accelerația. Nu știam ce voi face în Băi, unde mă voi duce. Îmi lipsea scopul, puteam să mă opresc, să o sun și să-i propun să ne vedem, cum, de altfel, puteam să merg înspre Beiuș sau chiar mai departe, până dimineața. Capul îmi vâjâia, mă usturau ochii și aveam senzația că o să leșin dintr-o clipă în alta. M-am gândit să intru într-un bar de noapte. Putea fi o variantă plăcută de a petrece o noapte imposibilă, dar mi-am dat seama că nu aveam la mine nici un ban. Nici actele nu erau în buzunarul de la piept al cămășii. Le uitasem pe birou. Am tras pe dreapta, în dreptul Hotelului Crișana, am coborât, mulțumit să respir aer proaspăt, rece, adiat ușor de vântul nopții. Spre stânga, era o mică pădurice, apoi un câmp ce ducea spre Haieș. Ce ar fi să merg pe jos, înspre Betfia? Dacă tot băteam câmpii, să o fac la propriu.

M-am decis repede. Am închis mașina. Cerul era senin, stele nenumărate luminau o boltă întunecată, stranie. Dinspre Termal, se auzea un zvon de muzică. La Hotelul Mureș, mai toate ferestrele erau întunecate. Stațiunea părea calmă și primitoare, precum un sanatoriu, deși era o noapte de sâmbătă spre duminică. Curând eram pe cărarea ce străbătea întinsul înierbat, siluetele caselor puteau fi văzute la lumina gălbuie a becurilor, iar lătratul câinilor se accentua pe măsură ce pășeam. Mă simțeam bine, eram atât de aproape să-mi recâștig,

aproape miraculos, liniștea. Poate din cauza efectului nopții, pentru că aveam senzația că lumea este un copil somnolent, iar eu un rătăcitor pe cale să găsească ceea ce căutam, arveam o stare de luciditate ce nu mai claca atât de ușor în anxietate. M-am oprit. Unde mergeam? De ce?

Peste doar 40 de minute eram acasă. Nu-mi venea să intru în holul blocului și să urc cele 6 etaje. Ce mă aștepta sus? Am ridicat privirea spre acel apartament de la etajul opt, din blocul de peste drum. Beznă, liniștea violată doar de mugetul slab al zonei industriale, neliniștea mea apărută din neantul rău, inhibându-mi toate îndemnulile, orice inițiativă a reconcilierii cu trecutul de dinaintea de Mirela. Eram captivul unei obsesii. Cum s-a plasat ea în psihicul meu, iată o poveste halucinantă. Îmi va trebui multă perseverență pentru a putea să o schițez măcar, să o încolțesc și să o spun, fără a o trăda.

...O priveam. Stătea în fotoliu, iar plânsul o zguduia cu violență. Ce era să fac? M-am aplecat, apoi m-am așezat în genunchi în fața ei și am încercat să-i iau capul în palme. Și-a lăsat fața pe umărul meu drept și i-am simțit obrajii umezi, fruntea rece și palmele nervoase, coapsa și genunchii apăsându-mă, șoldul rotund și abandonat unei nepăsări șovăitoare.

– Hai, iubito, trebuie să te liniștești. Ce s-a întâmplat? Trebuie să-mi spui, vreau să te ajut. Încearcă să nu mai plângi. Hai! Sunt cu tine, gata, gata, ce-a fost rău a trecut. Mi-a fost dor să te strâng în brațe. Nu ne-am mai iubit de zece zile, cred. Abia am așteptat să vii la mine. Nici nu știi cât mi-ai lipsit!

Vorbele mele începeau să aibă efect. S-a ridicat, m-am așezat eu în fotoliu, apoi ea s-a pus în brațele mele. Nu mai plângea, dar suspinele o sfâșiau des. Era liniște, întuneric, o anume tandrețe începea să ne alinte. Mi-a cerut să o las să se liniștească, m-a sărutat pe buze, apoi tăcerea ne-a învăluit pe amândoi, poate chiar o jumătate de oră. Ațipisem când ea și-a început confesiunea. Mă durea piciorul stâng, din cauza greutateii ei, și mi se înțepenise tot corpul. Mii de furnicături îmi urcau prin membrele picioarelor. Eram îmbrăcat doar cu un șort galben. Nu simțeam nimic senzual, nu mă tenta să o dezbrac, ci o simțeam doar ca o pacientă ajunsă la camera de urgență. Avea nevoie de primul ajutor, de o șansă, de un diagnostic suficient de uman pentru a-i mai da ocazia să trăiască o zi măcar, dacă nu mai multe.

La început, abia de-i puteam percepe sunetele, dar după câteva fraze ezitante întunericul nopții i-a făcut loc, i-a facilitat vorbirea.

– Am avut o săptămână cumplită. M-am îmbătat în fiecare seară, dar am refuzat să te caut. Am crezut că te voi putea uita. El s-a mutat imediat după ce a venit în garsoniera pe care și-a cumpărat-o acum cinci ani. Știam că are o amantă, ba chiar mi-a prezentat-o la spital, când i-am

dus o cămașă curată, fiind de gardă două zile la rând. Fetița am dus-o la mama, i-am explicat ce s-a întâmplat și a înțeles. O sun și de zece ori pe zi. Mi-e dor de ea, dar nu am puterea să merg până la Marghita, să o văd. Aseară, m-am gândit să ies. Eram, cum ți-am mai spus, epuizată. Doream să văd lume, să mă distrez, așa că am ajuns la „Lord’s”. Nu cunoșteam pe nimeni, la început, apoi a apărut un tip. Vâna femei. Îl știam de mai multă vreme, ba chiar am flirtat cu el când relația cu bărbatu'meu s-a deteriorat, dar i-am respins avansurile când mi-am dat seama că e un dobitoc. Face afaceri cu petrol. Avea doar scopul să mi-o pună, să mi-o tragă, pentru a se putea apoi lăuda prietenilor că a futut-o pe soția medicului cutare. A venit la masa mea și m-a întrebat ce mai fac. L-am invitat să rămână, apoi el a comandat niște coniac. Într-o jumătate de oră, cu mai venit doi inși, prieteni de-ai lui, s-au prezentat și au rămas să bea cu noi. Eram deja amețită, după cinci coniacuri mici.

Mirela s-a oprit din povestit. S-a ridicat din brațele mele, a mers în bucătărie și a băut apă, din frigider, cum făcea nu cu multă vreme în urmă, după fiecare partidă de sex. Nu m-am mișcat, ci am așteptat-o. Când s-a întors, a preferat să se întindă pe canapea. Stătea cu capul înspre mine, nu mă vedea, fapt care m-a determinat să-mi imaginez o scenă dintr-un cabinet de psihanalist. După câteva clipe doar, a reînceput să povestească.

- De la o vreme, cu toții se uitau la mine ca la o curvă, îmi vorbeau vulgar, cu apropouri sexuale, ba chiar încercau să mă atingă. Tonul l-a dat tocmai tipul cu care flirtasem acu câțiva ani. La început m-am simțit bine, eram flatată de faptul că trei bărbați tineri și arătoși îmi acordau atâta atenție. Cred că i-am provocat atunci când unul m-a întrebat cu câți bărbați am făcut dragoste în același timp. I-am spus că de mai multe ori am fost făcută poștă de un camion cu soldați, fără a-i mărturisi, totuși, că asta se petrecuse exclusiv în imaginarul meu. Am râs și am mai băut câteva pahare. Nu mai știu cine a propus să mergem la el acasă, am ripostat, dar fără a fi foarte convingătoare. Ba chiar m-am lăsat sărutată pe obraz de unul dintre inși cu care eram acolo. Oricum, nu mai avea importanță. Eram beată.

- Și te-ai dus cu ei?

- Da...

- Cum? Nu te-ai gândit la faptul că vor încerca să te violeze?

- Nu, mărturisesc. Îl știam cât de cât pe Andrei, dar nu credeam că s-ar putea preta la așa ceva. Apoi, eram deja beată, cum ți-am spus, poate chiar dornică să fiu călărită, ca să fiu sinceră. Nu-mi place abstenența, fiecare zi fără sex este pentru mine o dramă.

Am tăcut, deși aș fi vrut să-i spun că în cazul acesta și-a găsit, probabil, ceea ce și-a dorit. Aș fi fost crud, nedrept, mitocan. Eram încordat ca un arc, aș fi dorit să mă întind lângă ea, dar am preferat să aștept. A

tăcut o lungă perioadă de vreme, ba chiar am crezut că adormise. Abia când s-a cuibărit iarăși în brațele mele, am tresărit și am ascultat-o.

– Am ajuns la unul dintre ei, Mihai, care are un căsoi undeva spre Podgorie. Ne-am instalat în living, a adus băuturi și a dat drumul la televizor. Al treilea, Sabin, s-a oferit să sune la un patron de night club și să mai aducă două curve. Cred că a chiar sunat. La început am fost cu toții crispați, dar era clar că aveam să se dea la bine. Mi-au propus să dansăm, am refuzat, spunându-le că sunt prea beată, apoi Andrei s-a aruncat pur și simplu pe mine. Acesta a fost semnalul. N-am apucat să țip.

Mirela a reînceput să plângă. Tremura, așa că am strâns-o în brațe. Lacrimile ei îmi cădeau ca niște picături fierbinți, pe gât. Am strâns-o tare, am sărutat-o pe gură și am întrebat:

– Bine, dar când s-a întâmplat asta?

– Acum două ore.

Am tăcut amândoi. Ea plângea, fără a fi însă în starea în care mi-a intrat în casă. Acum comunica și avea reacții controlate.

– M-au dezbrăcat cu forța. Am încercat să mă opun, dar mi-a fost imposibil. M-am trezit cu Andrei deasupra mea, mi-a înșfăcat pulpele și mi-a dat la o parte chiloții. Sutienul îmi fusese deja rupt, iar ceilalți doi așteptau cu pulele sculate să le vină rândul. Ce-a urmat nu mai vreau să-ți spun...

Eram furios, în primul rând pe ea. Dar nu-i puteam spune asta. Cred că și adormise la mine în brațe, pentru că respira uniform și nu mai părea să fie conștientă. Fruntea îi ardea și gura îi duhnea a coniac. Am trezit-o, chiar când am încercat să mă ridic și să fac patul. Era ora 4.

– Cum ai scăpat de acolo?

– Când și-au golit coaciele, au devenit râncezi. Au adormit pe rând, lângă mine, așa că am apucat să mă îmbrac și să fug. Norocul meu e că am găsit repede un taxi, apoi te-am sunat.

– Vrei să-i reclami pentru viol?

– Nu știu. Nu la sta îmi stă capul acum.

– Dar la ce?

Și-a ridicat capul și m-a privit. Nu știu cât vedea din mine.

– La noi, idiotule...

A rămas la mine. Am făcut patul și ne-am culcat. Nu m-am atins de ea. Ne-am trezit după 10. Când i-am privit fața, m-am speriat. Era umflată, albă ca varul, cu ochii roșii și buzele vineții. Când mi-a zâmbit, am recunoscut-o pe Mirela pe care o iubisem. Am făcut un duș împreună, ne-am atins și ne-am excitat, apoi, după o primă repriză de sex în cadă, am ajuns în pat. Era capabilă de-o dăruire cum n-am mai pomenit, poate chiar pentru a șterge urmele nopții. Carnea îi era tare, sânii se lăsau modelați de degetele mele, gemea excitant la fiecare acută a mișcărilor

și dorea ca totul să țină la infinit. S-a urcat pe mine și a preluat inițiativa. Turbase, se apleca să mă muște, după care dansa în penisul ce nu reușea să o domolească. N-am avut orgasm, dar ea a intrat în transă erotică de mai multe ori, înainte de a cădea lângă mine, sfârșită sau doar amorțită. Un sfert de oră, tăcere.

- Crezi că ți-ai revenit?

- Nu, nu știu, dar mi-a prins bine să facem dragoste. De altfel, să știi că în fiecare noapte, în ultima săptămână, visez cu tine. Mereu același vis, de nenumărate ori.

- Ce vis?, am întrebat ca un nătărău.

- Nu ți-l spun. Sau nu ți-l spun aici. Oricum, nu încă. *Dar trebuie să știi că ești stăpânul visului.*

N-am insistat. A plecat după o oră, iar eu am rămas să mă gândesc la pățania ei. Când am adormit, la prânz, s-a întâmplat pentru prima oară...

Este duminică, dimineața. N-am dormit mai mult de două, poate trei ore. Plimbarea cu mașina îmi priise. Am mers la toaletă, apoi am făcut o baie bună, fierbinte, în care am și ațipit, poate un sfert de oră. Când am ieșit, am observat că bruneta era pe taburet, în balconul scrutat de atâtea ori, dar fără mari izbânzi. Cerul era senin, soarele strălucea, doar eu eram tulbure. În urmă cu trei săptămâni, eram cu totul răvășit. După ce-a plecat de la mine, am sunit lucrurile pe toate părțile. Ba eram gata să-i denunț eu pe cei trei, ba o acuzam pe ea de inconștiență, de faptul că și-a căutat-o cu lumânarea. Nu știam atunci ce va urma.

Am ieșit în balcon. De data asta eram sigur că ea mă vedea, că se uita la mine, că zgomotul străzii nu-i mai mișca privirile încolo și încoace. Am stat mai bine de un minut. Ea, în picioare, cu o cană în mâna dreaptă; eu, tot în picioare, cu brațele încrucișate. Minutele s-au adăugat unul după altul. Am cedat eu. I-am făcut cu mâna un gest lipsit de orice echivoc și am intrat. N-am întors capul să văd ce face. Am preferat să merg și să citesc. Așa a trecut toată dimineața.

...Imediat după prânz, am încercat să dorm. Până atunci mă mișcasem prin casă, fără a reuși să mă concentrez asupra vreunui lucru. Alarma se declanșase în capul meu, iar pățania ei din noaptea de dinainte îmi copleșea rațiunea și patimile. Mi-am făcut o omletă și o salată de castraveți, apoi am prăjit un cârnaț. Nu aveam chef să mănânc, dar aveam, oare, chef de ceva?

Am făcut patul și am încercat să dorm. Eram, oricum, epuizat după partida de dragoste cu ea. Nu bine am închis ochii, nu bine am alunecat în reveria de dinaintea somnului, că s-a declanșat coșmarul. Părea atât de aievea încât m-am trezit țipând, la doar câteva minute după ce am pus capul pe pernă. Tremuram, auzeam în urechi vorbele

ei - *Dar trebuie să știi că ești stăpânul visului*, repetate la infinit de o voce tot mai stridentă, iar memoria îmi reținuse fiecare detaliu din vedenia ce-mi inundase creierul: o femeie, la început dulce și desfătătoare, ce se apleca asupra mea, mângâindu-mi creștetul, precum o mamă grijulie, apoi chipul acela descompus, gelatinos, acoperit cu praf de talc, tot mai fioros, mai cu seamă ochii exoftalmici, cu expresivitatea asasinului și grozăvia spaimei, fața cadaverică, palmele devenite o ghilotină. Îi vedeam atât de bine obrazul împietrit, apoi, senzația că ea se ridicase dintr-un coșciug și că viermii îi ieșeau dintre buzele stafidite. Dintr-o clipă în alta, putreziciunile din stomacul ei aveau să-mi acopere gura, iar sufocarea mea avea să fie lentă, progresivă, chinuitoare. Nu puteam să mă ridic și să fug, ceva invizibil, o forță imposibil de înduplecat îmi împiedica voința și mușchii, apoi cadavrul acela se prăvălea peste mine și întunericul îmi năvălea în plămâni, ochi și între dinți. Urletul meu puneă capăt coșmarului, precum scroll-ul unui film. Inima îmi bătea ca un ciocan pneumatic, gura uscată, limba cât un balon, mușchii înțepați de mii de ace. Întregul organism se mobilizase pentru a face față agresiunii, pentru a stopa arătarea ce pornise spre mine pentru a mă înghiți. Cumplit! Neașteptat, imposibil de evitat, eram prada unei trăiri apocaliptice, experimentând trăirile agonizante ale unui muribund, șocat de sunetul acela șuierat, tot mai costeliv și obsedant: *Dar trebuie să știi că ești stăpânul visului...*

Mi-au trebuit ceasuri bune să-mi revin. De fapt, nu-mi reveneam, ci aveam tentative de-a coabita cu spaima.

...Cele trei săptămâni de luptă cu ea, dar mai cu seamă cu mine însumi, m-au adus la epuizare. Întreg sistemul meu de a trăi ca un om singur a fost dat peste cap. Depresia s-a accentuat pe măsură ce nu mai înțelegeam ce mi se întâmplă, după ce coșmarul s-a instalat asemenea unui virus informatic în softul unui calculator. Ori de câte ori încercam să adorm, mă pomeneam cu femeia aceea asaltându-mă, reușind de fiecare dată să mă isterizeze și să îmi producă o criză interioară dominată de teamă și disperare.

Citeam „Jurnal de scriitor”, al lui Dostoievski, și recurgeam, adesea, la textele lui Lev Șestov cu privire la personajul real și contradictoriu care l-a creat pe Raskolnikov. Încercam să înțeleg cum anume un scriitor a creat prin opera lui cel mai mare abis în care a fost vreodată judecat omul. Astfel mă chinuiam s-o uit, să o pun într-o paranteză convenabilă, ba chiar credibilă, câtă vreme nu aveam nici un chef să aplic metoda care spune că o femeie este uitată doar atunci când o înlocuiești cu alta, disponibilă, dacă se poate tandră și fără inhibiții. Deocamdată, bruneta din balcon nu era nici măcar o promisiune. Contactul nostru se rezuma la observații vagi, dorințe neconfirmate și

gesturi cât se poate de amăgitoare. Ea nu era nici măcar o iluzie, ci, cel mult, o formă contextualizată, materialitatea unui impuls dubios, evazionist. Mă gândeam dacă Dostoievski a fost sau nu un ticălos și cum a avut revelația subteranei, când am auzit semnalul prin care telefonul mă anunța despre sosirea unui mesaj. Imediat mi-am pierdut toată acea susținere, echilibrul și forța care îmi permisese să citesc, să o abandonez, în sfârșit, să o predau unei memorii secunde, astfel încât memoria de contact să fie disponibilă. M-am ridicat și m-am dus să citesc mesajul. Era de la ea. Iată-l: „Tocmai m-am futut cu Andrei. Agreeabil. Diseară, orgie cu toți trei. Abia aștept. Nu vii și tu?”. Încerca să mă lovească, să mă dărâme definitiv. Am închis ochii și mi-am frecat cu două degete tâmpile. Trebuia să mă calmez, să nu reacționez după primul impuls, să caut, eventual, soluția la care ea nu s-ar fi așteptat. Nici Mirela nu era într-o situație mai fericită decât a mea. Întreaga noastră iubire se transformase într-o ură acerbă, capabilă să ne mobilizeze energiile și să ne facă disponibili unor strategii diabolizate. Puteam găsi acel lucru care să-i dejoace planul, să i-l convertesc în scenariul care să conducă la efecte bune pentru mine? Or, dacă nu bune, măcar profitabile în situația dată.

Am scris un mesaj: „Vin cu cea mai mare plăcere. Ador orgiile! Poate, dacă vom fi patru, nimfomana din tine va fi onorată așa cum se cuvine”.

Am așteptat. Minutele treceau și ea tăcea, probabil nu găsea antidotul, era blocată în inițiativa mea de a-i accepta invitația. Era tot mai clar că totul se dovedise a fi o șarjă a unei femei mai disperată decât mine. Era ora 15. Afară ploua anemic, cam de-o jumătate de oră, suficient însă pentru a mai răcori atmosfera. Bruneta era în balcon, pe taburetul faimos și fuma. Chiar atunci mi-am adus aminte de un amic ce avea un binoclu. Am tras blugii pe mine, am luat o cămașă și sandalele în picioare. Nu stătea departe, preț de trei minute cu mașina. Aveam ocazia să o văd, în sfârșit, altfel decât ca un contur aproximativ, ca un chip depărtat și misterios. Poate era o femeie frumoasă, la fel cum s-ar prea putea să nu-mi placă. Binoclul avea să mi-o aducă în fața ochilor, să mă confrunte cu ea. Abia așteptam să-mi dau seama cine mă fascinase în fiecare zi, de-o bună bucată de vreme. Tocmai când am ieșit din casă, am auzit telefonul. Sosea un nou mesaj, dar nu m-am mai întors. Binoclul era tot ce doream. Urgent, imediat, ca și când ar fi fost o chestiune de viață și de moarte. Femeia ce mă chinuia nu mai era conținută în primul impuls, ceea ce-mi dădea o speranță.

Mirela își pierduse mințile. Ne-am întâlnit la ea, după cinci sau șase zile de la noaptea în care mi-a relatat scenele cu violul. Era beată, zăcea întinsă pe pat, alternând momentele de luciditate cu acelea de

somnolență bahică. Când și-a dat seama că sunt acolo, a tresărit, s-a uitat la mine cu ochii injectați de furie și a început să urle. Cine mă chemase, ce căutam acolo, în sfârșit, de ce nu vine poliția să mă lege? Am încercat să o calmez, să-i spun că ea a fost cea care, seara, pe la 8, mă invitase la ea să discutăm și să găsim o soluție. S-a ridicat și mi-a căzut în brațe, apoi a alunecat pe covor. Nu se putea ține în picioare.

- Hai, i-am zis, încearcă să te aduni. Sunt eu, eu, cel care te iubește. Ți mai aduci aminte? Câte nopți fascinante nu am fost împreună! Voi avea grijă de tine, hai să te pun în pat și am să stau și eu lângă tine.

- Nu, nu. Nici să nu te gândești. Pleacă.

- Nu plec. Nu te pot lăsa în halul ăsta. Ești beată.

Am dus-o pe pat, apoi am rămas pe un scaun. Era ora 11, seara. Televizorul ei era pornit pe un canal Discovery. M-am dus în bucătărie și mi-am făcut un ceai. O pândeam, speram să adoarmă. Pe masă am găsit o sticlă de coniac goală. Eram decis să rămân cu ea, acolo, și s-o veghez. O iubeam, țineam la ea și speram să o pot ajuta. Preferam să o evoc din perioada noastră fericită, în care era exuberantă, ironică și gata mereu de afecțiune. Am auzit-o strigându-mă:

- Ce faci? De ce nu dispari? Nu mai vreau să mi-o trag cu tine. Știu că numai asta ai dorit de la mine. Să mă fuți. Asta ai vrut, asta ai avut. Acu', gata, cărăbănește-te, în pizda mă-ti. Mi-e silă să te mai văd. Îmi ajung visele cu tine. Nu știu cum faci, dar *ești stăpânul visului*. În fiecare noapte visez cu tine. Cele mai fascinante vise sunt după ce mă îmbăt. Hai du-te. Vreau să visez cu tine acum, chiar acum.

O ascultam, stăteam și încercam să o înțeleg, să ghicesc ce este adevăr și unde începe delirul.

- Dacă nu pleci imediat, țip. Ai auzit? Dispari! Dispari acum, imbecilule.

A început să urle, am căutat să o liniștesc, dar nu a fost chip. Până la urmă am plecat. Nu aveam chef să mă fac de râs în fața vecinilor sau poate chiar a poliției.

Am ajuns acasă și m-am culcat. M-a sunat imediat după ora patru. Părea trează, poate chiar volubilă. A încercat să se scuze pentru scena făcută acasă la ea, părea să regrete, ca și când o altă Mirela, o Mirela bună, s-ar fi întors de departe pentru a locui în trupul femeii dorite.

- Hai, mi-a zis, hai chiar acum la mine, să uităm totul și să ne iubim. Am nevoie să fac dragoste cu tine, ca altădată. Hai, vii?

- Nu, iubito, nu pot acum, dar poate că diseară vii tu la mine. Și eu vreau să uităm pățaniile din ultimele zile.

- Atunci lasă-mă să-ți povestesc ultimul vis cu tine. A fost nemaipomenit.

- Bine, spune-l, numai că eu am adormit abia la 3.

- Îl spun repede. Ai apărut când nu mă așteptam. Se făcea că

suntem pe un câmp, ori la marginea unei păduri. M-ai prins de mână și am observat că arzi de nerăbdare. În secunda următoare eram goi, întinși pe un pat. Poate era un studio sau un platou de filmare, pentru că mii de inși se uitau la noi. Măinile tale mă mângâiau, iar eu ardeam de nerăbdare. Te-am mușcat de buze, apoi de ureche, iar tu ai intrat în erecție. Ți-am șlefuit cu palmele penisul, apoi l-am luat și l-am sărutat. Am început un număr de sex oral, fiecare năpustindu-se asupra celuilalt. Ți spuneam la ureche, repetam încontinuu, tocmai pentru că simțeam cât de mult îți place: *ești stăpânul visului, ești stăpânul visului, ești stăpânul visului...* Când am avut primul orgasm, mi-a fost teamă să nu mă trezesc. Se făcea că știu că e un vis. Erăi neobosit, făceam amor pe scena aceea, sub o baie de lumini și în interesul aprins al atâtoră, dar nici că ne păsa. Ne futeam ca doi profesioniști ai plăcerii.

O ascultam. Încercam și eu să trăiesc alături de ea senzațiile erotice descrise, mă excitasem chiar. Povestirea era acum de-a dreptul porcoasă, insistând pe detalii, căutând să fie cât mai expresionistă, cu scopul evident de-a se autosatisface. Respira greu și sunt sigur că în timp ce ascultam toate acelea, degetele Mirelei răsفățau zonele cele mai erogene. După câteva minute, vocea îi era sugrumată. Orgasmul din vis a fost sincron cu orgasmul trăit la telefon. Am închis înainte de a-i spune „la revedere”.

Știam că dacă o să adorm voi avea un nou coșmar. Mi-am făcut de lucru la calculator, dar pe la cinci și jumătate am căzut în fotoliu. Nu am închis bine pleoapele, că femeia a apărut, m-a mângâiat și m-a privit cu ochii ei nemaipomeniți - mari, calzi și drăgăstoși. Când a fost sigură că sunt al ei, metamorfoza s-a petrecut într-o clipită. Monstrul s-a urcat din adâncuri, înspre epiderma angelică. Chipul i s-a împietrit, ochii dilatați au devenit ficși, spaima a alunecat în ființa mea vulnerabilă. A năvălit înspre mine, dar am avut răgazul să sar în picioare și să mă trezesc. Însăpăimântat, am mers și am făcut un duș. Era vital pentru mine să nu o mai aud, să nu o mai văd, să nu o mai percep. Mirela era izvorul coșmarului meu, cam la fel cum eu eram izvorul visului ei.

În zilele care au urmat, mi-am pus planul în aplicare. Am evitat să o mai văd. Nu i-am răspuns nici la telefoane, până când, cam în urmă cu cinci zile, m-am pomenit cu ea la ușa mea. A fost chiar în ziua în care m-am întâlnit cu prietena noastră comună, Ornela. De fapt, am trecut eu pe la magazinul ei să-mi cumpăr o curea crem.

- Ce s-a întâmplat cu Mirela?, m-a întrebat imediat ce a dat ochii cu mine.

- Nu știu. De ce mă întrebi pe mine?

- Nu mai face pe nisnaiu. Toată lumea știe că sunteți împreună.

- De la cine?

- De la ea, cum de la cine? Dar nu e adevărat?

N-am știut cum să-i răspund. I-am spus în linii mari ce s-a întâmplat după ce soțul ei revenise în țară.

- Da, am văzut-o și eu beată, mi-a mărturisit Ornela. Chiar de mai mult ori. Am încercat să-i atrag atenția, dar nu m-a băgat în seamă. Mi-a spus că tot ceea ce bea și fute e exclusiv treaba ei. Okei, i-am răspuns, n-ai decât.

Am lăsat-o să intre. Nu părea a fi beată.

- Nu mă săruți?

Am sărutat-o pe obraji, dar mi-a prins bărbia și buzele ei au strivit buzele mele. Ne-am înbrățișat, am simțit cât o doresc și n-am mai făcut nimic altceva decât să o dezbrac.

- Te doresc, i-am spus la ureche, turmentat de plăcerea de a-i suga sfârcurile, de-a o acoperi cu limba în toate locurile ce mă chemau să le răcoresc. Ne-am împreunat chiar acolo, în hol, în picioare, hămesiți și incapabili de-a mai aștepta să facem drumul spre pat. În nici cinci minute, eram gata! A râs, mi-a luat penisul cu grijă și a avut dexteritatea să-l readucă foarte repede cu capul în direcția cea bună. Am întins păturile și pernele chiar pe mochetă, apoi am sărbătorit extazul dragostei, oferind fiecărui simț porția de apoteoză.

- Ai fost cum n-ai mai fost demult, i-am zis. Asta a părut s-o doară. După un timp a încercat să-mi povestească visul.

- Nu, nu vreau să-l aud. Am replicat.

- Dar de ce? *Tu ești stăpânul visului!* Nu se face să refuzi așa o ofertă.

Am insistat să tacă, ba chiar am încercat să inițiez un nou număr. Nu mai avea poftă. Era rece și cu un singur gând, tot mai tiranic: să mă facă să-i ascult visul. M-am infuriat. Nici ea nu era mai calmă. I-am ars prima palmă, după ce i-am spus să se îmbrace și să plece, dar ea începuse deja să povestească preludiul. Ne-am încăierat de-a binelea. Nu o menajam, la fel cum ea căuta să mă atingă în părțile sensibile. Am imobilizat-o și i-am șuierat la ureche:

- Dacă nu pleci chiar acum, te arunc pe geam!

Tremuram, eram convingător, gata să o fac de teama coșmarului ce mă pândea.

- Îmi rupi mâna, derbedeule. Lasă-mă și plec.

- Bine. Chiar te rog.

Am eliberat-o. S-a îmbrăcat, în timp ce un plâns nervos o făcea să pară victima unei nenorociri de neînchipuit, nemeritate, revoltătoare.

- N-ai să mă mai vezi, a zis cu o altă voce, chiar înainte de a ieși.

- Sper, i-am răspuns.

De-atunci, coșmarul a venit în fiecare noapte sau ori de câte ori, ziua, ațipeam. De fiecare dată mă lăsa aproape de moarte, ba chiar dorind-o.

N-am mai văzut-o. În schimb, mă suna ca să-mi povestească visele ei cu mine, voluptoase, pornografice. Nu puteam rezista mai mult de un minut. Asta nu mă scutea de nenumăratele sms-uri, până înspre dimineața când, bănuiesc, epuizată fiind, adormea.

Îmi era teamă să nu înnebunesc. Mă gândisem cât se poate de serios să merg la un psihiatru. Plimbările lungi nu-mi erau de cine știe ce folos. Vineri, după ora 22, am ieșit, totuși, gândindu-mă că voi întâlni în vreun local pe cineva cu care să omor o seară. Am ajuns Sub Pasaj. M-am oprit și m-am uitat pe geam să văd cine mai e prin „Lord’s”. Am fost sigur că o zăresc la masă cu trei bărbați. Am fost tentat să intru, dar m-am abținut la timp. Nu bine am făcut zece pași că a sunat telefonul. Un număr necunoscut. Am ezitat, primul impuls fiind acela de a nu răspunde. Apelul s-a repetat după un minut. De data asta, a învins curiozitatea. Era un bărbat care s-a prezentat, după ce și-a cerut scuze pentru deranj. N-am înțeles chiar de la început, dar m-a cuprins groaza când mi-am dat seama cine era – soțul ei. N-aveam nervi pentru așa ceva. Îmi era imposibil să ascult sau să mi se ceară explicații, să fiu înjurat sau amenințat. Zbuciumul meu îmi prisosea, era mai mult decât puteam duce, nu aveam cum administra un altul. Am închis.

...Am luat de la prietenul meu binoclul, după ce am făcut față unui val de insinuări și ironii. Până la urmă, i-am mărturisit că o tipă mișto se dezbrăca în fiecare seară cu geamul neacoperit, după care face dragoste cu soțul, parcă dinadins pentru a-și stârni privitorii mai mult decât bănuieți. A fost gata să vină să vadă și el. I-am promis că îl primesc în seara următoare.

Imediat ce am ajuns acasă, m-am instalat în bucătărie. Mai era o oră bună până să se întunece. O așteptam să se ivească în balcon, să se așeze pe taburet și să fumeze. A trecut un sfert de oră. Dacă nu era acasă? Începeam să cred asta, tocmai când am zărit-o. Intra în balcon!

Am pus binoclul la ochi și am privit. Nu am văzut mare lucru, dar apoi am manevrat sistemul de reglaj al distanței până când am fixat foarte clar balconul și femeia. Erau atât de aproape... Inima a început să-mi bată tare. Încet, metodic, amânând plăcerea, am urcat dinspre glasvandul gălbui spre trupul femeii. Îi vedeam bluza maronie, mâna cu țigara aprinsă, fumul ce se răsfira în aerul cald. Într-o secundă, i-am încadrat fața. Chipul era palid, ochii se uitau la mine, surâsul era angelic. Am țipat, iar genunchii mi s-au muiat. Îmi vedeam coșmarul.

Proză

Ștefan Jurcă

Orașul pictorilor

„Vocile mari se rostesc rar” îi spuse redactorul cu glas încet, căzut pe gânduri. Desigur că nu versurile l-au plasat în lumea meditativă dar nici sigur nu este. Poate-și amintea de anul când el însuși avea optsprezece ani și cine știe cărei mari personalități literare i se destăinuise ca unui zeu care l-ar fi putut polei în aurul gloriei. „Ce poeți ai citit?”. Nu știa cum să răspundă; era după examenul de bacalaureat, se gândise la un răspuns evaziv. Chiar citise în coloanele foii în al cărei local se afla un eseu despre „Blaga poet orfic”. Vine de la Orfeu, poetul care s-a coborât în Infern s-o readucă pe pământ pe Euridice. Îi farmecă pe zeii Infernului care-i condiționează restituirea soției: să n-o privească pînă nu trece de tărîmul morții. Din teama de-a nu fi amăgit Orfeu o privește iar ea se destramă ca o umbră. Atunci, parcă fără să vrea răspunde că l-a citit pe Iannis Ritsos, Marin Sorescu, Ioan Alexandru. Îi citise și pe Șolohov, Kataev...Nu era mulțumit poetul redactor. Sorescu este un butadist iar cu poetul „Infernului discutabil” arvusese o polemică. Era o greșală. Tăcu în continuare. Redactorul vorbea ceva însă el nu-l auzea. „Vocile mari se rostesc rar” auzi un glas ce sosea dintr-un raft cu cărți. Era redactorul care-l sfătua să-i trimită versuri însă la anume intervale, probabil că era asaltat de corespondența candidaților la nemurire.

Clau, tolănit în fotoliul gri cu linii negre, pe parchetul strălucitor așezase paharul cu vin.

„...Euridice, Euridice mi-ești complice, mi-ești complice...” repeta încercînd să lege un vers de finalul acesta sonor. Se gândise la iubita lui Orfeu cea care rămăsese în Infern ori la propria sa iubită? Ceața

și ploaia aburiseră ferestrele încît toată lumea părea cenușie și rece. Poetul se veselea de unul singur cu paharul de vin.

De la redacție plecase, dezamăgit, spre casă, redactorul îi ceruse să transcrie cîteva poeme cu un toc rudimentar dintr-o călimară din sticlă verzuie. E tîmpit, gîndi, de ce mă pune să scriu cu peniță și toc cîteva file cu cerneală neagră și lucioasă. Cine știe cînd vor vedea ele, poemele, lumina tiparului...

În autobuz era înghesuală. Lume nervoasă și urîcioasă. Am pierdut o zi de viață, gîndi, ajuns acasă. Atunci era vară, știa precis că era după examenul de bacalaureat și după cel de admitere la facultate. Acele poeme n-au apărut pînă azi, cine știe în ce coș redacțional își vor fi aflat sfîrșitul dar nici la poșta redacției nu-și găsisese numele. Nu știa ce să creadă.

- Euridice, Euridice...se tînguia Clau.

- Poemul acesta o să-l tocești de tot de cînd pritocești la el...

- Scrie tu unul mai bun...

- Poftim, vorbește dacă ai cu cine...

- Mai bine să tăcem în doi...

- Mă stîrnești la amintiri...

- Du-te la masă și scrie ori la mașina de scris. Dacă ești Marin Preda, scrie...

- N-avem ce să discutăm...te las aici.

- Vine Călugărița.

- Vine Euridice din fundul iadului.

- Mă superi...

- Mie de ce nu-mi dai vin?

- Că nu mai am...Euridice...Euridice...

Dorin plecă spre casă; în scuarul de lîngă șosea un cetățean își recupera un roi de albine, umbla cu o coșniță după ele adunate într-un tufiș. Trecu podul apoi strada Republicii, dincolo de spitalul județean. Întîlnirea cu redactorul îi stăpînea memoria, se vedea cum căutase sediul redacției citit din caseta redacțională, drumul de la gară prin parcul vechi și încremenit parcă, îl revăzuse parcul era la fel. Doar secretara se afla în cele trei încăperi. Redactorul fusese anunțat de venirea sa și sosise să-l întîmpine pe „noul poet”. Îi era jenă dar și ciudă pe situația sa pe care singur și-o crease. Îl impresionau malurile Crișului Repede bine zidite, apa ce părea neclintită, umbra clădirilor peste oglinda apei, o lume pe dos. Aici Săsarul e mult mai natural are malurile lăsate de izbeliște dar așa pare mai neaustriac. Pictorul Mihai Arin plecase din țară, ultima întîlnire cu el în casă la Clau și

poemul Salvador Dali se pregătește să moară. Poezia se reducea la această premoniție despre viața pictorului aflată la final. Chiar așa s-a întâmplat, Gala a rămas singură și neconsolată, fostă soție de poet. Salvador o iubea trecându-și limba peste lobul urechii sale, moment în care îi venea inspirația. Picta lucrări suprarealiste, făcuse senzație în lumea politică, se vorbea că însuși Nebunul se interesa de opera sa. Omul cu mustățile în sus ca o furculiță, coroana florală purtată pe frunte cu care apărea în presă.

Eu m-am născut într-o tipografie, acolo s-a dus mama să mă aducă pe lume pentru că tata avea menirea să conducă primul ziar al orașului Z. de după război. Tata a fost latinist, profesor de matematică, apoi la universitate. Și-a susținut doctoratul la Al. Graur cu Satirele lui Iuvenal. A tradus în limba română opera latinului Iuvenal.

Păstra pe masa de lucru câteva volume dactilografiate și legate în carton cu opera comentată a lui Iuvenal. Da, Decimus Iunius Iuvenalis era un mare poet satiric roman. Suspectat că prin satirizarea trecutului face aluzie la prezent, în bătaie de joc, la 80 de ani a fost trimis în Egipt unde a murit repede de „chin și scârbă”. Cele 16 satire care ne-au rămas de la Iuvenal au fost comentate în fel și chip. Roma imperiului devenise metropola lumii fiind populată de străinii plecați din orient. Iuvenal îi socotește uneltele corupției moravurilor romane și îi detestă ironizându-i în scrierile sale, considerate cele mai vii și expresive opere din literatura latină. Asta este povestea tatălui meu cu Iuvenal la care a trudit toată viața.

La noi acasă veneau colegi de-ai tatei de la universitate, stăteau la taifas pe terasă, eu le aduceam sticla cu pălincă pe care o primeam din Șimleu, de la bunica iar mama le cînta romanțe. Era o atmosferă romantică, ce mai? Numai cînd îmi aduc aminte și încep să povestesc mi se pare că am spus un roman. Dacă ai răbdare și talent scrie-l chiar tu. Ce lume se aduna în Aleea Berăriei la mine acasă? Fetele de la Conservator spuneau că nu le primește portarul de la cămin că au întirziat la repetiții și veneau la noi, rămîneau pînă dimineața sub nucul din grădină. Aici aveam un butoi cu apă rece unde lăsam sticlele de bere și de vin să se răcească, le apăram de cocleala căldurii caniculare. Făceam recitări, se cînta, ce mai, o viață și un trai. Poetul de care-ți vorbeam chiar lansase o maximă: Fetele de la conservator/Au ceva în c...ul lor. Muzica și arta se fac și așa...

- Adineauri vorbeam de Iuvenal și de lumea coruptă a Romei...

- Istoria nu face pași înapoi dar se dezvoltă în spirală, nu așa zice dialectica dom scriitor ?...

- De la inferior la superior...
- Păi, ce să mai vorbim, n-avem ce discuta, dacă nu te știi, o luptă-i viața deci renunță...
- Deci și corupția socialistă va fi una superioară, o corupție mai profundă...n-ai auzit de burghezia roșie?...

- Rahat dom scrietor, rahat... ascultă aicea: Euridice, Euridice...
- Ca o placă de patefon uzată repeți de câteva zile aceleași propoziții. Ai băut o colecție de vin.
- În acest caz nu mai avem ce discuta, ori ești ori nu ești! Ce spui tu cu scrisul tău? Nu spui nimic. Creezi atmosferă. Și ce-i cu asta? Nu-i nimic. Ars longa, vita brevis, adică las-o în plata domnului. Nici măcar pe prozatorul Antonie Deiași nu l-ai citit...
- Care, mă? Numai tu ai auzit de el, cu gașca ta de pe Berăriei...
- Să știi că mă supăr... n-ai auzit de Antonie Deiași? N-ai pic de cultură, ce să mai vorbim? N-avem ce discuta... Euridice, Euridice...
- Mi-ești complice, mi-ești complice...

Deja am vârsta lui Iisus Cristos și nu am dat nimic care să rămână. Dacă după această vîrstă eu n-aș mai fi pe lumea aceasta, atunci ce ar rămînea după mine? Însuși Eminescu după 33 de ani n-a mai scris nimic valoros. Să începem noi să limităm vîrsta creației, s-o suprapunem cu cea biologică? Iuvenal la 80 de ani a fost exilat. Eminescu își intitulase scrisorile satire?

- Sînt multe părți întunecate ale istoriei culturii, maestre. Nu trebuie să facem din aceasta o știință care să impună canoane. Goethe la 80 de ani se îndrăgostește și scrie... Unu spun că dacă pînă la 25 de ani n-ai ajuns poet n-are nici un rost să mai insiști. Uite-l pe Labiș. A rămas în istoria literară deși n-a trăit decît 21 de ani.

- Știai că Rivulus era un oraș al pictorilor ?
- Unul zice că Oradea era orașul îngerilor, Los Angeles...
- Lasă-l pe R.P.R. S-a întors în copilărie după ce a fost legănat la Cluj și acum în capitală de Clanul Nebunului.

- Și, totuși, de ce Rivulus a rămas în memoria culturală un oraș al pictorilor, de ce n-a fost Satu Mare, Baia Sprie ori Szolnok? Și acolo au trăit pictori, crezi că este o fascinație a locului ?

- Fascinația vine de la fascie? Ai citit despre fascism. Fascia era o legătură de nuiiele cu care erau bătuți cei pedepsiți. A fascina este un cuvânt nou pentru noi, vine de la fascinare, adică a vrăji lucrurile, a seduce pe cineva. A-l introduce în altă lume decît cea reală. Am să încerc să-ți explic cum este cu școala de pictură. Sînt lucruri care depind

de o întâmplare. În anul 1896, pictorul Hollosy Simon a găsit înțelegere la primarul orașului care l-a primit cu turle și surle în gara orașului. Lui și elevilor să-i le-a aflat cazare cam pe unde este acum Câmpul Tineretului, Lighet în denumirea veche. Hollosy venea în oraș în vacanțele de vară, făcea lecții cu elevii săi de la München, apoi expoziții. Până la urmă pe Hollosy l-au îndepărtat din oraș, s-a retras la Teceu. Sigur că și peisajul montan i-a atras pe pictori, în zonă erau mineri care achiziționau lucrări de la pictori. Se întâlneau la restaurantul Ștefan din Centrul Vechi, mergeau la o cafea ori la o tărie. S-au remarcat printr-un stil liber, "plein-air", se așezau în diferite colțuri din oraș și pictau în văzul lumii. Acest armean era de loc din Sighet, înainte s-a numit Corbul. El a imitat modelul francez de la Barbizon colonizând orașul cu studenții săi din spațiul bavarez.

Pictorul Iosif își mîngîie barba colilie apoi privește blînd către cei doi, poetul Clau și Dorin.

- V-am ținut o lecție de istorie culturală, trebuie să-mi plătiți!

- Maestre, servește cașcaval, am și altă variantă, din cel afumat...

- Da un pahar de horincă n-ai?

- N-am bade că eu nu obișnuiesc decît vin, ar trebui Dorin să se simtă...

- Na, că nu mă sesizez...eu l-am rugat să-mi spună de școala ungurească de pictură? E treaba lui...

- Măi, ce patriot... Ar trebui să mai citești. Unde era Rivulus în 1896? cînd vine Hollosy de la München ? În ce administrație, ai uitat?

- Austriacă, bă... ce credea că spun cum vroiai matale?

Pictorul soarbe dintr-un pahar cu vin apoi mușcă din felia de cașcaval adusă de la fabrica de brînză din Vatra Dornei.

- Nici n-am mai gustat cașcaval afumat...

- Se face doar pentru export, maestre. Ce mai rămîne ajunge și pe la noi, la pulime...

- Așa deci... sînt acolo niște peisaje superbe. mi-ar place să le pictez...

- Te duc eu într-o vară, stăm la socrii mei...

- Aș vrea să ajung și eu zilele acelea...

- O să le ajungi, maestre...

- Mira-m-aș...

- Parcă Vatra Dornei nu era tot sub austrieci...se aude Dorin răbufnind.

- Austrieci, neaustrieci, unguri ori ce or fi fost, români și neromâni dar pămînteni, vorba piticului, dar au lăsat ceva bun în urma lor, școala de pictură.

- Spune-mi cîțiva pictori de-acolo !

- Iaca, îți spun: Simon Hollosy...

- Mai spune...
- Nu am chef...uite: Alexandru Ziffer, Tasso Marchini, Eugen Pascu, Iandi David. I-am uitat pe Mikola, Gh.Manu...
- Da, trebuie să ne inițiem și noi veneticii în istoria acestor meleaguri. O chestie de cultură elementară...
- Vezi, Dorin câte ai de învățat ?
- Că tu dacă ești de la Iași le știi pe toate și-mi tot dai cu Iuvenal și cu Euridice de mi s-a acrit...
- N-avem ce discuta dom Dorin, ce să să mai vorbim...Ars longa vita brevis!
- Marele latinist din secolul 20...
- Euridice, Euridice...
- Mi-ești complice...acolo în fundul iadului, parcă tu ai fi Orfeu, bietul, Iuvenal de Iași exilat în Egipetul rivulusian, Bravos națiune!

„Dragii mei, știu că așteptați această scrisoare însă eu am întârziat cu răspunsul pînă ce Anișoara și cu fetița noastră au venit acasă din spital. Iată ce vă scrie, prin mine, Dana nepoțica voastră: Dragă bunicuță și bunicuțule, eu am venit pe lume adusă de barză, miercuri 28 februarie la ora 21 la spitalul județean. Pe tăticiul l-am zărit prima oară prin fereastra de pe hol iar acasă am ajuns după o săptămînă. Am peste 3 kilograme și 49 de centimetri înălțime. De la tăticiul moștenesc urechile mici și degetele mici de la mîna curbate. Eu sînt cuminte, plîng doar cînd îmi este foame și cînd scutecele sînt murdare. Băița de fiecare zi mi-o face tati ajutat de mami. Vă aștept să veniți la noi să ne cunoaștem. Pînă atunci eu o să mai cresc un piculeț. Vă aștept, Dana.

Acum scriu eu că fetița a obosit. Anișoara a născut fără cezariană, durerile au durat două zile fără să aibă dilatații. Au stat o săptămînă în spital din cauză că a avut complicații și a făcut tratament. A slăbit 10 kilograme. Fetița este drăguță, eu am îndrăgit-o din prima clipă. Are fața ca un trandafir, ochii sînt ca două biluțe, probabil negri. Noi ne decurcăm deși mai greu, spălăm toată ziua scutece. Acum este aproape miezul nopții, vreau să dorm și eu. Vă sărutăm cu drag, Dorin, Anișoara și Dana.”

Inclusiv Iosif povestea de vâlva poetului. Aici în Colonie, în această vegetație sălbătică, în chiar mijlocul orașului apăruse o pasăre. S-a învîrtit printre copacii din Colonie, avea aripi ușoare, frumos colorate, un fel de canar sau ceva apropiat. Planase printre arbori apoi pornise cîteva triluri dintr-o melodie stranie, o melodie care te făcea atent

oriunde ai fi fost plecat cu gândul. Iosif îl pictase pe poet într-o poziție încremenită la fel cum îi fixase pe marii luptători.

Lucaciu, Mociulski. Adică maestrul se străduia să arate că arta portretului evoluase în Colonie, apăruse nonfigurativul etc. Deși dacă te-ai fi oprit să-l analizezi pe Constantin Piliuță cu ale lui portrete ai fi sesizat de la început că moldovenii și ardelenii au firi diferite. Portretele moldoveanului erau mai lirice, mai calde pe cînd ale ardelenilor păreau mai reci, mai încremenite, încheiate la toți nasturii, cum ar spune cineva. Nu aici vroiam să ajung ci la poetul nostru. Se apropia de cincizeci de ani și intrase deja în legendă. Pădurarii aveau și ei povestea lor. Cică atunci cînd poetul a trecut peste Gutii un vultur de specie necunoscută a fost zărit trecînd din copac în copac pînă a dispărut în vineția codrilor Maramureșului tot așa de misterios cum apăruse. Era vulturul poetului dacă vrei, era vîlva sa, spiritul său trimis printre oameni ca un semn. Iosif îl pictase într-o poziție fixă cum făceau fotografiile imperiului ori pur și simplu așezați pe un tron simbolic, orice ardelean avea în sînge tronul imperiului, un tron simbolic așa cum fiecare soldat are în raniță bastonul de mareșal.

Pictorul Titus venise cu ideile sale, îl citise pe Hölderlin iar pe poet îl făcuse ca pe un flăcău cu părul în vînt. Desigur că nu avea nimic din caracterul concret al personajului dar aici el era. Pictase ideea de poet. Faptul că lui Iosif i se acceptase portretul pentru salonul de iarnă provocase tensiuni în lumea plasticienilor. Dacă ei ar ști cît de aleatoriu este totul nu s-ar mai fi stresat atîta. Efectul expunerii lucrării în expoziția de iarnă nu putea fi decît bănuț: achiziționarea tabloului de către o instituție, bani, reclamă în presă și, oricum, un fel de protecție din partea regimului. Adică: dacă te îmbeți la crîșma Tisa ori la Carpați, ori bei cafea cu vodcă la OJT nu riști să fii amendat de vreun plutonier codaș la amenzi. Și nici ochii și urechile statului n-ar fi fost atît de harnice să consemneze banalități referitoare la ce a debitat intrusul în crîșmă. Sigur că nu am înțeles niciodată unde se afla vîrful acestei instituții dacă însăși Nebunul se ferea de ea. Cică unul de-al nostru vînduse instituției microfonul măslină, o sculă performantă. Într-o scrumieră, farfurie era uitată o măslină, două. Unul dintre obiecte era microfonul performant care putea capta convorbirea de la distanță.

Venirea poetului în Maramureș era urmărită cu mare atenție. Inclusiv sârbii l-au simțit că este de-al lor, acele „oase plîngînd” nu sînt cele ale rasei sale din răsărit? Bunicul său și unchiul său după mamă au fost cazaci. „Patria mea este limba română” este o metaforă superbă și înțeleaptă. Acestea sînt speculații să nu le spunem aberații însă trebuie să recunoaștem că le facem din drag de poetul nostru.

În vară trecînd pe la căminul cultural al comunei Rărești am revăzut portretul pe care, culmea, încep să-l îndrăgesc, începe să mă

fascineze. De atunci au trecut mai bine de 25 de ani și uite că nu pot să uit istoria sa pe care puțini o mai știu azi. Eu am fost cu ideea de a-i trece în jurul capului acea culoare galbenă, adică o aură asemenea picturilor bizantine. A prins bine pentru că a luminat un pic cerul tabloului, spațiul de deasupra umerilor.

Acum gîndul care mă încearcă este soarta celor trei exilați: Ovidiu, Iuvenal și Dante. Nici nu știu dacă le-am trecut numele în ordine cronologică ori la întîmplare. Sînt niște repere de neocolit în cultura latină. Ovidiu exilat la Pontul Euxin, Dante în afara Romei iar Iuvenal în Egipt.

Dragă Jean, am fost plecat trei zile în excursie în Sofia. Dimineața am ajuns pe teritoriul stîncos al Bulgariei moțîind în vagonul de clasa a doua. La Russe clima pare să fie la fel cu cea din București. Deși s-a luminat de ziuă pe stîlpii de tensiune ard în risipă cîte patru și cinci becuri. Mi se pare extravagant față de economia care se face la noi. Străbatem 22 de tuneluri pînă la Sofia. Vameșii bulgari au nas lung și arcuit în sus ca un bot de vulpe. Sînt într-o continuă adulmecare. În Sofia ajungem după ora opt dimineața. Ne așteaptă un autocar. Ghidul nu știe românește numai franceza. Se găsește un intermediar. Ziua hotelieră începe la amiază, pînă atunci facem turul orașului în autocar. Luăm micul dejun în restaurantul hotelului Hemus: ceci cu unt ambalat în cubulețe, gem de căpșuni, cremvurști, suc natural. Banii de schimb îi vom primi după masă cînd ne vor da foaia de schimb valutar. Sofia pare un oraș liniștit la cei un milion de locuitori. Unitățile economice sînt amplasate în jurul capitalei la circa 30 de kilometri de centru. Tramvaietele sînt vechi dar nu sînt de loc aglomerate. Au început lucrările la metrou însă după primele săpături au dat de zidurile vechii cetăți Sofia. Lucrările la metropolitan s-au oprit. Au multe pasaje de trecere subterană bine iluminate. Pasajele au magazine pentru artizanat, articole cosmetice.

Ajungem la catedrala care domină prin imensitate zona: catedrala Alexandre Nevski, clădită între anii 1904-1912. Ghidul de la catedrală vorbește românește. Candelabrul are 3 tone, cupola de deasupra altarului este imensă, zice că un deget al Pantocratorului are 2 metri mărime. Icoane încadrate în marmură albă cu geamuri de sticlă. Catedrala adăpostește și osemintele personalităților religioase. Filiala de artă veche bulgară cu icoane din secolul XII și pînă în secolul XVIII. În anul 865 Boris, prințul Bulgariei convertește poporul bulgar la creștinism, devenind religia oficială a statului bulgar. Vizităm Galeriile Naționale, mausoleul lui Dimitrov. Ajungem la hotel obosiți. Hemus este un turn Babel: greci, iugoslavi, turci, unguri și iar iugoslavi care

„sciu” românește. Cele două lifturi ale hotelului sînt mereu ocupate. Una dintre ospătare este româncă, se trage din Ploiești. La magazinul universal ZUM o fetișcană, vânzătoare la raionul pentru copii vorbește romînește. A văzut și filmul românesc: Eu, tu, Ovidiu și ceilalți. Cei tineri nu mai pot fi deosebiți după cum se îmbracă, au blugi, cisme din piele și scurte îmblănite.

Am ajuns și pe muntele Vitoșa, în apropiere este cartierul Lozeneț. Aici este zăpadă de sus, de pe munte orasul pare o construcție din cuburi făcută de copii.

Cu drag, Dorin.

7

Lumina galbenă de la atelierul lui Mihai prelungește umbrele arborilor din parc, prin iarba înaltă și umedă. Ieșirea creației picturale în aer liber s-a datorat coloniilor de pictură. Lumina zilei transpusă pe pînză fiind difuză mărește umbra lucrurilor care n-a fost pictată în negru ci în mov-albastru dîndu-i expresie artistică. Pictura plein-air a pornit de la naturalism metamorfozîndu-se apoi în pictură impresionistă.

Clau n-are astîmpăr, o ia înainte printre arbori și buruieni, se deslușește o cărăruie pe lîngă gardul din plăci de beton. Ca un miracol dincoace de gard este liniște, printre tufișurile verzi se furișează vrăbiile vesele. Urmează pavilionul dinspre stradă cu două nivele. Aici își aveau locuințele și atelierelor de creație cîteva familii de pictori. Clădirii i s-a mai adăugat o aripă, atelier de creație pentru tineri. Vis-a-vis este pavilionul pentru expoziții cu trei săli, bine luminat, în spate clădirile administrației. Alte două clădiri din beton, la un capăt este atelierul lui Mihai Arin. Începe grădina cu arbori seculari. Un rîu trecea chiar pe aici prin Colonie, a fost mai apoi drenat și făcut să curgă subteran. În anul 1896 orașul avea la zece mii de locuitori iar după aproape nouăzeci de ani a trecut de sută de mii. Colonia de pictură a rămas un spațiu natural în mijlocul orașului, ocolită de cutiile de beton care s-au înălțat mai jos către cursul rîului Săsar. În cinzeci de ani s-au manifestat aici cel puțin trei generații de artiști. Hollosy Simon, ilustrul pioner și pedagog avea în Germania o școală privată de pictură, în capitala Bavariei, la München. Luîndu-l de model pe Henri Matisse a generat mișcarea „neo”, pe urmele fauvismului. Asimilînd concluziile cezaniene vor asimila realizările avangardiste.

Clau pufăie din țigară, caută zadarnic scrumieră în atelierul lui Mihai, aruncă scrumul pe o pagină de ziar,

- Români nu prea au fost pe aici, bade Mihai...
- Cum, nu? Traian Bilțiu Dăncuș, Eugen Pascu, Ipolit Strîmbu...
- Ajunge, Mihai, nu prea sînt, era doar imperiul austriac pe atunci...

Maestrul lucrează la o pînză ce vroia să fie o familie, mai corect o mamă cu trei copii. Deși rigide personajele au expresivitate, deși li se dăruiseră doar două dimensiuni. Strivite în corporalitatea lor ca de o oglindă strîmbă. În alb pe un fond verde, personajele mioritice păreau reale.

- Vă dau o sticlă de vin dacă țineți degetele arătător și mijlociu îmbinate cum vă arăt eu. Degetele lui Dorin și ale lui Clau formau o îmbinare de patru elemente, un simbol al modulului universal. Mihai folosea îmbinarea dintre trei elemente, spațiul cu trei dimensiuni. Ce ușor se realiza desenul pe hîrtie față de culcare pe pînză. Mihai avea o temă pe care o selecta din vrafal de desene făcute în atelier ori pe terasele din oraș, în aer liber. Nu folosea umbrele colorate pentru a adînci formele și a le plasa în spațiu. Dimpotrivă formele sale erau plate, aveau o ușoară notă de naivitate.

Sticla de vin o aducea Dorin, tot pe banii săi, că era ieftină. Lua sticla de schimb din grămada aflată lîngă atelier, o curăța bine apoi trecea strada la alimentara „Tisa” de unde alegea vin de masă. Întorcea sticla cu fundul în sus să vadă dacă nu are depuneri de sulf ori alți conservanți, o scutura și dacă vinul nu se tulbura o ducea la cassă. Vinul se servea din pahare mici fiind doar un motiv de a-și amăgi spiritul însetat de miracolul creației. Dacă se nimerea cineva în vizită și repeta comanda cu altă sticlă de vin Mihai ieșea în ușa atelierului și-l striga pe Ilie. Locuia în pavilionul dinspre stradă. Era bărbos într-un pulover de lînă. Privirea i se fixa pe lucrarea din șevalet și nu scotea un cuvînt. Înainte de a pleca spre casă se oprea în fața șevaletului: mai pune un pic de roșu și un pic de lumină aicea, apoi traversa grădina înverzită.

Clau lălăia cu țigara aprinsă între degete. Avea ochii albaștri măriți, privea în gol și încerca să memoreze versurile sosite în memorie. Mihai refuza să-i dea o bucată de hîrtie să-și transcrie versurile. Erau tot timpul supărați dar se împăcau repede. Oricum compania lor devenea obositoare. La intrarea în atelier, pe partea dreaptă era o stivă de scînduri, rame, șasiuri. În continuare un aragaz mic lîngă soba de teracotă, baia și patul unde maestrul se așeza să citească. Mai spre mijlocul atelierului un fotoliu și o măsuță. Pereții erau acoperiți de lucrări format mare cu temă abstractă. Un Crist de lemn vechi pe un colț al peretelui. Păhăruțele aveau și urme de culori dar erau spălate de fiecare dată cînd urma să fie umplute. Clau nu pleca acasă pînă ce nu se supăra cu Mihai dar mai ales după ce se termina vinul.

Cartierul Săsar părea pustiu iar apartamentul lui Clau nelocuit.

Căuta o carte în bibliotecă.

- Hai să citim, Clau...

- Citește-mi din Mihai Ursachi...Dacă ne trece atunci poetul e mare.

Știi că poezia vindecă?

- Ce să vindece?

- Sufletul, bă Lică Sămădău...

- Măi Iuvenal...

- Hai să facem vorbire...Tu știi ce-am spus la liceu? Că Mihai Eminescu este un flăcău care a dezvirginat limba română...

- E o prostie...

- Așa a spus și directorul și m-a exmatriculat din liceu pe trei zile ...

- Bine ți-a făcut...

- Deci așa, te dai cu ei?...

Aproape de miezul nopții apare și Mihai cu două sticle de vin galben ca aurul.

- Vă dau câte un păhărel să gustați. Adu niște păhărușe mici și ceva de mâncare...

- Pâine uscată...

- Se poate prăji, hai Dori, cu usturoi...

O prăjea pe aragaz apoi o freca cu usturoi. Feliile astfel pregătite erau unse cu puțin ulei de floarea soarelui.

- Asta ne lipsea, Clau.

- Da, măi Dori, Mihai are dreptate... Are gusturi ori mai corect posedă arta supravețuirii.

- Michelangelo când a pictat Capela Sixtină s-a hrănit cu pâine și vin doi ani de zile.

- Știi elegia „Pâine și vin” a lui Hölderlin? Zii Dori!

- S-o caut în volum.

„Căci cu spirit, bucurînd, ce-a fost mare-a devenit mult prea mare /Printre oameni, și încă lipsesc cei meniți bucuriei supreme, /Însă tainic trăiește și calm o fărîmă de mulțumire, /Pâinea e fruct din pământ, însă soarele-o binecuvîntă”.

Crocantă, pâinea dispare din farfurii în gurile înfometate. Mihai umple iar păhărușele cu vin auriu.

-A fost contemporanul lui Goethe și abia acum îi vedem măreția, copii, zice pictorul.

- Mai citește, Dori...repetă Clau

- Gata cu povești la gura sobei. Noapte bună copii!

Heidegger l-a adus în actualitate: Trakl, Rilke și Holderlin sînt modelele pe care analizează „Originea operei de artă”. Noi acum locuim în casa poemului. Dorin frunzărește cartea de imnuri și ode a lui Hölderlin. Un praf ușor, roșietic asemenea celui de pe aripile de fluture se înalță în văzduhul camerei. Era de pe filele cărții.

- De mult n-a mai trecut pe aici Euridice, dragă Orfeu!
- Ce Euridice, Diotima, Dori, că iubita lui Hölderlin era Diotima. Ia caută poemul în volum!

- Gata, am găsit: „Către Diotima”:

„Frumoasa mea viață! trăiești, precum iarna plăpîndeale flori, / În lume-mbătrînită trăiești, închisă în singurătate. / Spre cerul de-afară tînjești, să te scalzi primăvara în soare...”

Se lăsa o liniște grea ca un fald de pustiu. Clau adormise pe jumătate. Afară se auzeau mișcîndu-se frunzele cireșilor umezite de picurii ploii. Mihai ar fi dorit să citească mai departe de unul singur. Ia din mîna lui Dorin volumul cu imnurile și odele.

- Acum pot să beau și eu ca lumea. Chiar pot să fumez o țigară. Uite, voi deschide ușa balconului, așa, sper să nu-mi faci nasoaie!

- Vezi că doarme, să nu răcească...

- Acoperă-l cu ceva, cum spune poetul...

Pe Ilie îl cunosc de cînd a sosit în Rivulus, cu el și cu Mircea am făcut un trio de pomină, am fost nu cei trei mușchetari ci craii de Curte veche ai picturii. Am fost și la el acasă, are mamă vitregă, mașteră. Părinții săi erau la lucru la Constanța, acolo s-a născut pictorul în timpul războiului. De mic a urmat liceul de artă apoi institutul Nicolae Grigorescu din București. Un profesor de-al lui spunea că la liceu le bătea pe fete cu bulgări de zăpadă.

- Mai dai o sticlă de vin?...

- Dar să meargă Clau să o cumpere...

Mihai continua povestea pictorului vecin cu figură de dac.

- Să nu-i spunei că eu v-am spus povestea lui, este un tip sensibil și discret...Auzi Dorin?

- Bine bade Mihai

- Du-te și spală paharele pentru vin, vezi să nu aibă vopsele în ele. Știi că oxidul de zinc este otrăvitor...Cu el se formează pînza înainte de a trece la pictură...

În atelier existau mai multe feluri de pahare, de forme diverse. Unii le transformaseră în scrumiere. Chiar maestrul pătase marginile cîteorva, aveau buzele în mai multe culori. Îi trebuia ceva timp să robotească la toaleta atelierului unde nu era decît apă rece. Reuși să limoezească trei pahare.

- Mircea n-are minte... Are și el o biografie... S-a tot prezentat la examenul de licență la București, numai că fie pe tren, fie în capitală se întîlnia cu cineva și nu mai ajungea la examen. El n-a apucat bine să-l cunoască pe bunicul său cînd s-a întors de pe front, din primul război că a trebuit să meargă taică-său în al doilea război. Are acasă

un cuțar în care păstrează obiecte de familie: o perie de haine, o curea și o oglindă de buzunar. Sînt suvenirurile lui și nu le arată la oricine.

- Eu le-am văzut, sare Clau...erau într-un cuțar de lemn. Mi le-a arătat, zicea că părinții săi se trag din Bucovina.

- Du-te afară cu țigara...nu suport fumul, știi bine...

Cînd povestirea era mai frumoasă Mihai se supăra și strica totul.

- Să știi că noi nu plecăm pînă ce nu bem tot vinul, Dorin l-a plătit...

- Stați numai afară, așa...acolo puteți face fum.

Știa că în acea zi totul era compromis, povestirea nu se mai lega iar Clau se îmbătase deja.

După jumătate de ceas de tăcere Mihai lua rotringul și începea să deseneze pe bucățelele de hîrtie aduse de la tipografie.

- Fă-ne și nouă portretele...îndrăznea Clau.Mihai se prefăcea că îl desenează dar pe hîrtie apărea fie o femeie călare fie un ciine peste o capră.

- Ce drăcii îți mai trec prin minte...

- Îți mai dau un singur pahar cu vin că tu te bolunzești de cap deși te trași din patria vinului.

Mircea povestea că a fost în Moldova, la Iași, mă, era plin de muște și de mizerie, mă, nu aveai loc de ele...Dar aveau cărturari, mă... niște cărturari, mă cum n-a vozut Parisul, mă...Așa-i mă fisculaș...mari cărturari sînt la Iași, mă. Ardelenii sînt belitori, mă, ne belesc pe toți, mă. De cultură, de bani, de orice. Îi lucrează, mă.

S-a făcut întuneric. Dorin ia punga cu sticla goală și pleacă după alta la alimentara din colț, lîngă crîșma Tisa. Între atelierul lui Mihai și pavilionul în care viețuiește Ilie e plin de iarbă și frunze umede. Îi place cum foșnesc sub espadrilele sale. Nu se grăbește. Amurg în Colonie. Seară de octombrie. Sfirșit de mileniu în Rivulus. Îi trec prin minte titluri de poeme și de povestiri.. Spre capătulcelălat al grădinii, primăvara cresc brînduși violacee și atît de viguroase de parcă ar fi cultivate artificial. O oază de liniște și verdeață creată în urmă cu cîteva decenii devenise acum chiar centrală, aproape de mijlocul orașului. În stînga era pavilionul pentru expoziții, alături mălinul alb care se îngroșase și se pregătea de iarnă scuturîndu-și frunzișul. Cînd înfloreă era o adevărată florărie în fața pavilionului. Printre merii pitici, pe aleea asfaltată ieși în stradă unde vuietul traficului sosea amenințător, să traversezi în grabă era chiar o problemă. Și Clau își avea povestea lui, ca fiecare om. Tatăl era basarabean, mama ardeleană, el născut lîngă Zalău și crescut la Iași, stabilit de ani buni în Rivulus. Dorin era plecat de dimineață la servicii, la întoarcere trecuse prin Colonie. E deja seară, îi era foame dar poveștile și vinul țineau loc de mîncare. Citea revistele literare dar poeți și scriitori de aici nu găsea publicați în paginile revistelor. Și cei

de la Cluj apăreau în revistele centrale rar de parcă numai în București existau creatori iar magna provincia ar fi o aula magna în care toată lumea citește ori ascultă balivernele de la televizor. Când se rătăcea vreun scriitor ori pictor pe aici rămânea uimit de „dinamismul” vieții culturale. Ei credeau că aici este o zonă moartă, o mulțime inertă de consumatori de cultură. Orașul Rivulus devenise un centru plastic râvnit de toți absolvenții de arte plastice de acum. Dorin citise că Ziffer a fost evreu dar a trecut la credința luterană, a fost ales și presbiter la biserică. Apoi s-a însurat cu o femeie din Germania, din Bavaria. Mai întâi a fost să-și vadă mireasa. Soacră-sa îl întreabă de ce religie sînteți? Ziffer spune că este luteran. Bine că nu sînteți catolic, zice nemțoaica. Dacă ar fi știut că el este iudaic... S-a format o idee despre școala de pictură, cea din Rivulus fiind socotită de expresie mai rece, de origine germană iar cea de la Balcic mai caldă, mai veselă.

În anul 1935 Katz Marton i-a făcut portretul lui Ziffer, iar Ziffer i-a făcut și el lui Katz portretul, se portretizaseră reciproc. Știau oare că azi lucrările lor au o valoare de invidiat? Sau dacă nemțoaica din Bavaria ar fi aflat că presbiterul luteran este evreu l-ar mai fi acceptat de ginere? Cine știe pe unde ar fi sfârșit-o și Ziffer asemenea lui Katz Marton pe care nemții l-au făcut săpun. O frumoasă poveste de dragoste s-a înfiripat între Lidia Agricola și Katz Marton, care cum ziceam, a sfârșit-o în Ucraina într-un lagăr. Un talent care n-a apucat să se afirme în toată puterea sa murind la 31 de ani. Lidia a trăit 80 de ani. Pictura lui Katz este influențată de expresionismul german pe care l-a înțilnit în picturile lui Ziffer care studiasse și pictase înainte în Germani, la Munchen și la Berlin. După Hollosy Simon, capii noii mișcări plastice devin Iosif Klein, reîntors de la Paris și Alexandru Ziffe, artiști receptivi la nou.

Unde este acum hotelul Minerul exista o cofetărie care avea o tablă neagră pe care era scris numele fiecărui pictor consumator. De cîte ori servea ceva se trăgea o linie în dreptul lui. Când se completa suma pictorul trebuia să dea un tablou să-și plătească astfel datoria. Proprietarul cofetăriei s-a trezit că a devenit colecționar de artă. Toată lumea își dorea să aibă în casă o lucrare de artă, devenise și un fel de modă. Proprietarul cofetăriei a fost deportat iar tablourile s-au împrăștiat care pe unde. Iosif Klein a plecat cu soția la București unde și-au deschis un salon de pălării. Ziffer se situa în opoziție cu școala de pictură, în acei ani mai trăiau Mikola, Krizsan, Thorma, Pascu. Într-o vreme și pe mine m-a obsedat ideea de a scrie o istorie

A școlii de pictură. Am corespondat cu Raol Șorban, mi-am adunat bibliografie. N-a existat interes pentru așa ceva în acea vreme. De asta știu așa de multe lucruri despre școala de pictură. Le-am adunat de prin cărți, interviuri, cataloage și albume de artă. Sînt și multe polemici legate de cine-i mai mare și mai tare. Hollosy și elevii săi n-au activat aici decît

pînă prin 1901, din anul 1904 s-au stabilit la Teceu. Studenții săi erau adunați din toată Europa, școala sa funcționa la München la standarde academice recunoscute internațional. Viața artistică din Rivulus a fost succedată în mai multe etape: școala liberă de pictură, școala de arte frumoase și școala de pictură a sindicatului mixt de artiști și ziariști. Mai știu o poveste de dragoste dintre doi artiști Tasso Marchini și Letiția Munteanu, el a murit de tînră din cauza unei boli de plămîni. Aici unde am eu acum atelierul a fost un sanatoriu pentru bolnavi de plămîni, în memoria localnicilor a rămas ca Vila Wagner, el a fost primul doctor care a întemeiat sanatoriu, doctor care nu știa atîta pictură cîtă anatomie știe un pictor, poate doar pictorul doctor Ion Țuculescu să fi îmbinat cele două științe: anatomia, adică medicina și pictura, arta. În jurul vilei este un cîmp în pantă iar lîngă zidurile vilei este plin de buruieni și urzici. Maestrul Iosif ne servește ceai în căni de plastic, aici pe vîrfurile colinei are un efect deosebit, tonifiant. Clau fumează țigară din țigară, își cheamă inspirația după cum se foiește și nu-și găsește locul asta caută, inspirația. Vă dați seama că atunci cînd s-a pornit școala de pictură Rivulus era un centru minier cu vreo zece mii de locuitori. Și oamenii aveau deschidere spre artă, mai jos de noi, dincolo de Valea roșie este parcul Regina Maria. A fost pictat de atîtea ori de corifeii școlii de pictură, să nu mai spun de cîmpul giștelor, dincoace de Săsar, prin zona muzeului, ori turnul lui Ștefan, sînt tablouri simbol prin care identifici orașul dintr-o lucrare de pictură. Mai apoi pe lîngă malul Săsarului au rămas pînă azi niște case vechi pe care le pictaseră artiștii sosiți aici.

- De ce nu le scrii, maestre?...

- Poate că le-au scris alții deja și noi nici nu știm.

Clau nu mai zice nimic, s-ar putea să fie scrise. Noi acum citim poeme de Nichita Stănescu și romane de Marin Preda, de Marin Sorescu și Nicolae Breban. Nu avem timp de scrierile istorice. De altfel bucureștenii spun că a fost școală ungurească de pictură. Asta pentru cei de suprafață. Lumea instruită știe că aici a fost școala germană din Bavaria iar la Balcic școala franceză de la Barbizon. O școală cu lucrări în tonuri calde din țara smochinilor iar Ada-Kaleh, țara migdalelor.

Împreună cu Mihai și Ilie au pornit din fața atelierului cu mașina lui Dorin. S-au oprit la pompa de benzină de pe Minerilor, în zona unde localnicii o numiseră „cîmpul giștelor”, un crîmpei des întîlnit în lucrările vechilor maeștri de la școala de pictură.

- Ce minune e și mașina asta pe lume...un pic de tablă și niște benzină...îi dai foc, minunea face fum și pornește din loc...E un cal fermecat..

- Ai uitat cînd plecam împreună cu mașina mea?

- Cu Trabantul...

- Da...
- Aia nu-i mașină deși scoate fum, e construit din carton...
- M-ai jignit...
- Să-ți fie de bine...acum el e șeful!

Serpentinele peste Gufii erau neaglomerate, singurul inconvenient că trebuia să ai frîne bune și motorul să nu consume ulei. Dacia era nouă dar șoferul Dorin Pedală era și el nou. Au trecut muntele fără probleme. Chiar pe vîrf se afla Hanul Pinteia, mai sus de locul unde se spune că este mormîntul eroului care-i jefuia pe bogați și dădea la săraci. Pînă la Ocnă lucrurile au mers bine. Cînd vroia Mihai redevenea învățătorul care fusese în tinerețe: atent, calm și povățuitor. Trecuseră de atunci ani destui iar pictorul era încă purtat de acele glorii care uneori îi luau mintea. Pe serpentine pur și simplu îi se făcea rău din cauza cotiturilor și a mirosului de carburant.

Pietrarul era în atelierul său, un zdrahon de om cu un singur ochi și cu păr roșcat. Tocmai șlefua cu mecanismele sale niște pietre din granit negru. Zgomotul pietrei abrazive și scînteile care fișneau din piatră te blocau. Iată-l pe Hefaistos, îți spuse. Avea și doi ucenici. La sosirea mașinii cei trei au avut un moment de șoc: Mihai și Ilie erau mari pictori ai zonei iar pietrarul îi ajuta uneori la finalizarea unor lucrări de sculptură.

Se simțea onorat de prezența celor doi artiști. Monumentul de care tot pomenea Ilie era o cruce din granit negru cu plăcile șlefuite care îi dădeau reflexe luminoase.

Apoi s-au scăldat la Băile vechi, o baltă cu apă sărată și părăsită. Toți trei s-au aruncat în apa lacului care era călduță și plăcută, te ținea deasupra. Zgomotul înotătorilor a atras curioșii satului, priveau de pe marginea lacului oamenii care se bălăceau goi în apa sărată. Au mîncat mici apoi, au băut bere. Dorin era cu ochii pe ceas, se uita îngrijorat la cei doi grăbindu-i la drum. Cînd au ajuns peste Mesteacăn și-a dat seama că nu mai are frîne. Au oprit la un service și problema s-a rezolvat ușor. Cînd au ajuns la destinație se însera. Mama mașteră a lui Ilie era pregătită cu mîncare dar Mihai n-a vrut să servească nimic. Dorin se simțea jenat să fie el centrul atenției, ce buni fuseseră cartofii copti în cuptor. La întoarcere s-au oprit la Gherla unde Ilie a cerut cafele. Nici aici Mihai n-a vrut să servească nimic. Devenise inabordabil. Era deja noapte cînd au ajuns acasă. Drumul era bun, frînele noi dar nu conduseseră noaptea și simțea în el o teamă inexplicabilă.

Romulus Zaharide, romancier și ziarist scrisese un articol contra lui Mihai prin care îl declarase mulă, o combinație între măgar și cal, o insultă. Zaharide fusese educator în pușcăria de la Gherla, Mihai îl făcuse securist. Tocmai cînd treceau prin dreptul edificiului îi amintea de toate acestea. Clădirea părea scufundată în pămînt, un submarin

pe uscat, la adâncime se aflau ateliere de mobilă unde lucrau viețășii. Zaharide devenise reporter peste Transilvania și era un om temut de organele locale. Ilie încerca să dezghețe atmosfera.

- Așa-i el plăvan și n-ai ce-i face...

Nici așa Mihai nu-i răspundea. În final Zaharide plecase din țară să se trateze de o boală și nu s-a mai întors. Și azi Mihai întrebă de dușmanul său care l-a ponegriț în ziarul local.

Proză

Anton-Sebastian Florațiu

Bigis-Fluor NEMINIS
A l t e c â t e v a f i l e r u p t e d i n
C A R T E A B U N D R E N I L O R ...

«– Cântă ciuvica, iar, mămicăă !...»

«– Las-o dracu' să cânte ! D'_aia fusăi și_eu p'_afară, să văz undi cântă : la Cășcăi s'_aude ... ie_'n tufan la Cășcăi, dă-o dracu' s'_o ia !»

«– Mămică, ba nu...la noi în dud s'_aude! Scoal'-te tălică și strigă-l p'_Andricu ... s'_o zburătăcească iel c'_un liemn dă pă sală ! Mie 'mie-frică...»

«– Ba, nu mă scol niam ! ...Că dac'_o zgândări și_ea tot nu pliacă, ne ia casa foc și murim, dracu', toț' ! Așa...o muri doar unu' dîntre nooi.»

Mirica stă cu ochii deschiși, lac de sudoare și de frică stă pitulită'n pătură și-ascultă, se bâzdăcăne din vreme'n vreme. Dar într-un sfârșit adoarme ; și peste un timp – se lumina deja de ziuă, din scânduri se aude șiroind pe pământul gol de su' pat primul însemn al cântecului de ciuvică : pișatul mult – de fată-mare, care parfumează odaia, acu' de dimineață.

«– Fire-ai a dracu' să fii! Dă-tie, fă, mai la părete, că mă uz' și pă mine! Măine tot eu să schimb iar paili...că nu te mai saturi, firi-ai a dracu',

---

...COMMENT: Prea-lăudata novelă – de către literatoarea Christa-Labiola Bunațiu de la Revista (numită de către noi benign) "ICARUS" (după cuvântul antroponim și „sinonim” greco-român de la mănăstire meșter-mare din Manoilești-Deal) ; dar pe care numitul (tot de către noi) Minciunescu-Ștorf Alex (pro-director tot la revista-aceea) ne-a calificat-o („profesional”) ca fiind însă "de-o vulgaritate care face greață" ! (semnul aldin, desigur, ne aparține) ; și nouă ne face, tot așa, probitatea lui profesională - "caccanaretică".

bagi în tine ca o spartă toate bolbotinili !Mă mir că nu te şi caci pă tine ! Ie, fă, vr'un măr sau vr'un păr dîn via lu' tac'tu mar'li pă care să nu'l fi călărit tu ?!...» ...Mirica trage şi_o băşină groasă, de duduie patul...aşa, tot în necazul Chivii lu' Petrache ; dar cât pe_aci să sară'n sus, de sperietură, şi ea – Mirica lu' Florea.

«– Scoal'te, firi-ai a dracu' cu mă'ta dă mi te-a lăsată mie să tie criesc ! Undi-e, fă, tac'tu (?), să'i arăt că nu copiii miei să pişe'n paat !... Da' lui ce_î pasă (!)...doarme la răcoare, cu căştili_ 'n urechi ; ...şi_ascultă cântece, nu ca mine, proastă (!), pişurili şi băşinili fie-sii !»

Ceea ce pe jumătate măcar e cam adevărat, dar Florea este şi bolnav.

...De_astă primăvară, de când vărsă pe gură sânge, tot mai palid este şi_a slăbit peste măsură ,de „gălbinare” – vorbeşte lumea că suferă... doctorii – că „de fapt, ulcer sau chiar icter negru” etc. Oricum, nu i-a reuşit prima operaţie; l'_a doua nu prea s-ar mai duce, degeaba (!) ; stă, mai bine_acasă la el aşteptându-şi – supărat – sfârşitul.

...Doarme_ 'n odaia-bună din fund, cu fiul mic lângă el – câteodată – şi cu_ăl mare, cu Andricu-flăcăul, care doarme_ 'n celălalt pat...ca să_î fie de pază la o adică, dacă l-ar apuca din nou crizele.

...Bine că măcar n'_o mai aude, şi noaptea, pe nevastă-sa blestemându-i întruna copiii din prima lui căsătorie.

Pe fată a dus-o el şi la nişte doctori din Piteşti, dar... nici un rezultat ; i-au spus că n'are ceva bolnav Mirica nici la pişetoare şi nici la rinichi, doar o frică de'ntuneric – care'i va trece cu timpul', către maturitate. Dar uite că se-apropie de şaispe ani, şi-aceeaşi fricăde-a ieşi noaptea, singură,-afară – să se pişe. Iar Cioroaga nu vrea s'o trezească din vreme'n vreme – să se pişe-amândouă de pe sală, mai ferit, la cheotoarea casei.

{«Du-ţi-o tu, că 'i-a ta !” / “Cum s-o duc eu, fă (?)... că e mare, 'i-e şi ei ruşine – că sîn' ta'so, fire-ai a dracu' !” / “Atunci, să Ț'o ducă fi'to ! Că ieu Ți i-am dusă ră p'amândoi pân' s-a' făcută ră mari!” / “Du-te dracu' de proastă şi de scorpie ! Aşa, mai bine suferă şi miroase 'i pişatu' ! Proastă-o fi să nu Ți se şi cace'n pat, că tare_a dracu' muiere ești ! Dî la'nceput aşa nu mi i-ai suferit... şi doar ştiai, fire-ai a dracu' (!), ştiai de când te-am luat că am copii din urmă de crescut.” / “Alta ca mine nu mai găs'ai tu, mă ! Paie-Ț' bine că când îȚ' intră om în casă, nici nu să cunoaşte ci_a fostă ră noaptea?!... Ț' _ă casapahar !» / «...”Şi viața – amar, fire-ai a dracu' ! Crezi tu că doar cu_atâta se ține_o casă (?), cu curățenie doar şi cu gospodăreală?!... Şi cu sufletu', fire-ai a dracu' ! Unde_ 'l Ții, fă, tu sufletu' (?), dacă ai şi tu aşa ceva – că eu nu Ți l-am văzut nici-o dată ! Mi l-ai mâncat p'_al meu, o să mă_ 'ngropi mâine-poimâne – şi nu Ți l-am văzut vreo-dată ! De_ ai tăi... doamne_iartă-mă (!), ai noştri... văd şi_eu că_ ai grijă şi milă ; dar_ăştialăȚi doi ... bine că_ au crescut şi_or scăpa de „grija” ta (!) ... nu_or fi, fă, tot ființe omenești pe pămînt?!... Nu te-am văzut şi_eu vreo-dată mîngîindu-mi-i

sau spunându-le vreo vorbă bună...nici când erau mici, dup' aia nici atâta ! Gospodină (!)... :cu_asta_'mi scoți tu mie ochii ; mai bine_'mi luam una_'ngălătă - ca frati-mio Chelu - da' cu milă și cu dragoste de oameni !...»}}

Poate că nu era chiar astfel ; mai uita, poate, și Florea - la necaz - că pe când erau mici nu fusese Chiva chiar cățea cu copiii lui, dar acum așa era... de_aia se oțăra și el în drăcuieli. Pleca dup'aia, supărat, în camera lui și se lungea'n patul mare, de bolnav.

Își potrivea căștile pe urechi, și_asculta veștile lumii ; lume de care era îndrăgostit și pe care_o simțea pierzându-și rosturile fără el, dar mai ales un hău simțea că i se deschide ; și n'_apucase nici atâta - să_'și vadă cătunul electricat. Se zbătuse el pe unde trebuia, reușise doar să_'ngroape, la un metru_'n pământ, parii lungi și groși de lemn, apoi se_'mbolnăvise - de icter negru sau ce_o fi fost.

Nu, nu se (mai) îndoia de "cartea roșie" a noilor vremuri - el era unul dintre cei chemați s'_o înfăptuiască, dacă_'l va ajuta... Dumnezeu!

...Dar în Cel-de-Sus nu prea mai credea ; singur se convinsese, sau alții_'l sfătuiseră, că el și alții ca el - "în frunte cu partidul atotbiruitor" - sunt adevărații dumnezei pe pământ ! Dar acum - când vedea că nu se mai însănătoșește_odată, ciudos începuse a se_'ndoi și_așa ... de cuvintele pe care el însuși le rostise - pe la ședințele deputățești, la Sfat.

*

* *

«- Florio, hai-mă, scoal'_tie să mănânci ! T'_am fier' lapte ș'_am tăiatără și_un puui !...> :l'_îmbie Chiva, din ușă, pe_o voce complet nouă și_'ndulcită. <~ Hai, mă omulie !»

Se retrage apoi, parcă ciupită de puiul care_'i ieșise din gură.

«- Ce_are asta ?!...> ; vorbi ca pentru sine și mirându-se de glasul neveste-sii ; pe care nu'l mai auzise astfel ... de_atunci de-mult, de când o adusese'n casa lui. Simți că'i țiuie urechile-a nesigur că vorbise, și'l strigă pe fiu : <~ Ia du-te, mă Andricule tu, să vezi (!), așa e?... Ori o fi vrândă să m'otrăvească, ori ce dracu' are?!... Eu n'am mai auzit-o_așa vorbind... nici nu mai țin minte de-când ! Ai auzit-o și tu, nu ?... Ori am visat eu eu, Andricule-tată ?!... Doamne,_am început să_aud ca cucu'n gură !...> ; încercă să rîdă, spre_a se convinge măcar acum că nu visează și că vorbește cu fiul său.

«- Bă tătucule,_ai auzit bine ! Și_eu eram cam somnoros, nu-ș' cie visam... O fi mămica_a bună (?), ieu parc'am și visat-o_az'noapte... Aai?!... Poa' să vorbească l'amândoi odată'n vis și pă glasu' Chivii?!...>

«- Vezi-ți, mă flăcăule, de_alte vorbe(!), ce treabă_ai tu cu mă'ta-acuma ?!... Eu te'ntreb, ca să mă scoți din dezmeticeală... și tu mă bagi'ntr-alți sperieți?!... Ce mă'ta (?), care mă'ta (?), că tu nu știi cum arăta dacă' din poze ! T'i_adiuci tu aminte de ea (?), că tu doar doi ani jumate-aveai

cân' să prăpădi! Scoal-te, 'n dumnezeii mă'tii – doamn' iartă-mă, c'ăi' a fost glasul' Chivii lu' Petracne, nu_al mă'tii ! Scoală-te să vezi – a tăiat și pui?... Da' dă unde dracu' pui (?), că sîn' mici și p'ăilalți... parcă tu spuneai – că i-a luat vulpea pă toți !... Da' mai știi (?), dă unde dracu i-o fi scos?!...» / «I-o fi clocit ea !...» :vru chiar să zică, și chiar spuse – dar pe_o voce moale de tot, încât 'și-o auzi doar el mai mult în gând decât pe dinafară.

« – Aăă!... Bă tăticle, să știică 'i_ădăvărat !>

(/ «– Ce să fie, mă_ădevărat?!... » :rise Florea, continuându-și gândul.)

<~ Bigiu nu mă' e lăngă tălică, ăăă?...»

«– Nu, nu mă' e, și ce_i cu asta ?!... Că nici Bigiu nu...(!)»

«– Băă, 'l_cuzam ieu ieri pă Bigiu că... a ochit el două găuri dă gheoroaie_ 'n Fundu' Boușorului! Să știi c' _ăla s-a dus și_a scos puii d' _acoloșia! Mi-a zis și mie_ăsară să mă duc cu iel, da' n'_am vrut că iera_ 'ntuneric. Hai, că mă duc să văz, da' sigur 'i_ășa !»

«– Nici nu te mai duu (!), și_eu cred că 'i_ășa.»

Tatăl își ridică ochii 'n tavan și aproape că plânge la gândurile care_ 'l petreceau ; reluă tot el o cuvântare mai de taină și de durere :

«~ Măăi Andricule, ...și tu ești copilu' mieu, și toți sînteți ai miei – că eu v-am scos p' _o țavă pă toți, da' ...mie...cel mai mult rău îmi pare d' _ăsta – dacă m' _oi duce. Tu ești maare, o să te_ 'nsori mâine-poimăine... Mirica – s-o găsi și pentru ea vreun creștin, că nu e bolnavă cum credeam ... Volina – o s' _o ia mă-sa cu ea, că uite, mai mult p' _acolo stă, s-a_ 'nvățat la Sălcioare... Poate_o să_ 'l ia și pe el – dar ăsta s-a_ 'nvățat mai mult cu voi (!), eu din ăst'_ aș fi vrut să scot om mare, măă!... Și din tine_ am vrut, da' tu fugeai de la școală – căm' te dădui la Cotmeana, 'ți-a plăcut mai mult cu caii (!). ...E dăștept la carte și judecăcios, măă... N'_ai văzut că (?)... cred că_ ai observat, el ține la mine mai multdăcât la ea ?!... Și_eu l-am mai și chelfănit câteodată... mă-sa – nu (!), dar...»

«– Ahăa (!), și nouă ne i' _apărarea_ 'n contra mă-sii !»

«– Ei-da, vezi ?!... Are el așa simțu' _ăsta de dreptate_ 'n el, și nu l-a_ 'nvățat nimenea să nu țină cu mă-sa ; altele - nu spun că nu l-oi fi dădăcit și eu, și la școală... Eeei, da' poate că trăiesc să mi-l văz avocat sau chiar judecător ca pe Georgiu Pisălug, sau ce_o vrea el să se facă !»

«– Baa, mai bine popă să să facă, bă tăticle, săă...» Dar Andricu nu mai spuse și "pentru ce săă..." ; Florea_ 'l completă zămbind :

«–...Să_ 'ți dea și ție colivă și colaci ! .. Ce popă, mă flăcăule (?), ce, ăstea mai sînt vremuri de popie?!... A' lu' Pisălug n'_a făcut popia (?), și_ acum e judecător?!...»

«– Ahăa ! Da' nu ne spuneai tălică, ast'_ iarnă, și dăspre_ăla (?), Ion Creangă...parcă_ășa, că_a fost tot popă ?!... Sau Mitu Stăncănescu 'ți spunea lu' tălică...»

«– Lasă-l, mă tu p' _ăla, pe... nu de Stăncănescu zic (!)...că doar nu ne

comparăm acum cu... A fost el și 'nvățător, ca și... Dar Bigiu_al nostru – popă nu se mai poate ; ar însemna să... Doar dacă mor ieu... Mă scoate dracu din... mormânt> (schimbă Florea cuvântul, ca să nu înțeleagă fiul chiar totul), <~...dacă s-ar face popă !...>

Andricu chiar nu pricepu și 'l scoase totuși din încurcătură pe tată :

«- Sau... să fie 'n Vale 'nvățător, și să 'i zică domnu' toată lumea ! Și ai miei să 'i zică (?), dac' _o ajunge ?!... Că...»

...Dar tăcu prudent, nu 'și spuse propoziția explicativă.

«- Ba n' _o să 'i zică "domnu" neam ! Care ai tăi, mă ?...> (se luă după gândul nedus până la capăt al fiului.) <...Mă, eu... parcă te-am învățat că gata cu vorba_asta !...> "Însurătoare, candelă mă-tii !" – se ascunse 'n gând, însă pe dinafară și continuă firesc pritoceala politică :

<~ Tu n' _ai văzut că nici Stăncănescu nu mai... (?), și se face că plouă când îl strigă cineva "domnu 'nvățător" ?!...>

«- Da' și tălică te ma' ia gura pă dinainte și 'i zici așa !»

«- Mai uit și eu, de (!); că așa 'i ziceam și lui și lu' ta-so când învățam eu carte ; dar acu', gata (!), s-a zis cu "domnii" ! ...Sîntem "alt-ceva" de acumă !...> Dar nu zise "tovarăși", ca să nu se supere cu fiul arțăgos.

«- Băă tăticule, dacă s-o face judecător...> (se prinse din nou flăcăul în vorbă, căci își adusese-aminte de ceea ce 'l durea pe el), <~...să 'i dea 'n proces p' _ăia dă vrea să ne ia pămîntu' dîn Vale !...>

«- Pă cine, mă ?!...> // «- Pă comăniștii tăi !...»

Florea nu vru să se contrazică deodată (: "...Mai dă-o dracu' și dă politică !"), o luă pe ocolite, convins fiind că poate așa n' _o să intre 'n arțag : «~ Pân' s-o face el, dacă s-o face (!), crier eu c' _o să ni-l ia și p' _ăsta din Deal ; adică...n' _o să ni-l ia, de bună voie_o să 'l dau eu.»

«- Păi, nu e, mă tăticule, _al nostru pămîntu' ?!...»

«- E _al nostru...bine zici ; ...și _a' lu'...Traian, să zicem.»

«- Care, mă tăticule, Traian (?), Sărăcioiu?!...»

Bolnavul îi face semn cu capul, că... "da, Sărăcioiu!"

Se scarpină flăcăul după ureche, nervos, și coborînd din pat să se îmbrace. Își puse și cozondracii, că se 'ntâlnește – pe Valea Boului – cu _a lui Coasteș ... (poreclit și "Cozonac", unde se lăuda că mănîncă des așa ceva și 'n loc de mămăligă sau chiar de pâine – familie de bogăteni) ; vorbește din oglindă 'n care și potrivește freaza :

«- Păi, bă tăticule, Sărăcioiu are acte pă pămîntu' nostru (?), n'ai tălică actili ?!...»

«- Am, da' și el are dreptu'!»

«- Ce drierpt, mă tăticule ?!...> Fiul se enervase deja, poate că "din influențe burghezo-moșirești" – dacă tot intrase pe fir cu _a lui Coasteș-Cozonac de pe Chiu' Gârlii ; continuă :

<~ Da' tălică n'ai pămîntu' dî la Oanță (?), și el dî l'Anton al bătrân

?!...Și_al mămichii nu ie cu acte dî la Giogenești ?!... Hai, p'al Chivii nu'l mai punem – zîci că divorțăzi, dar... da' dă unde până unde să vie Traian Sărăcioiu și să culiagă prunili dă pă pămîntu' mării ?!... Că ieu îi dau cu sapa'n cap, dacă...!»

«– Ba ... o să vie și n'o să'i dai dăloc ! C'ășa trebuie : n'are acte, da' are dreptu' – pricepi ? Uite, dacă i-aș explica lu' Bigiu chestia_asta, m-ar înțelege.»

«– Lasă-mă, bă, dracu-n pace și cu Bigiu_acuma !...»

«– Da' tu ... o ții p'a ta, vād ;parc'ăș vorbi cuPricorici ăl bătrînsau cu Mitroi Brutaru ! Schimbă-ți, flăcăule, ideili_ăstea, că mă bași și pă mine'n belea – cu_a lu'...Cozonac, tu ! Dă-i su' coadă, dacă poți, da'... să n'auz eu dă'nsurătore cu_asta (!), ți-am mai spus eu de ce...»

Flăcăul se oțărăște la părinte, uitînd pe moment că e bolnav :

«– Da' ce (?!), dumneata, tu-băă și cu_ai tăi, dă unde dracu' v'adunat și cine, mă impuneț' voi, ăăă (!), cu cine să mă'nsor și cu cine nu ?!... Scrie și_asta'n cartea voastră ?!... Fi-v-ar cartea dracu' (!), și_a ta, și_a lu' Mitu Stăncănescu, și_a Frosii, și_a lu' Bigiu... Vă ia mama dra-...!»

«– Măă...> (se ridică tatăl oareșicum mîniat, în capul oaselor), <~...tu țiți la mine ?! ...T'am dat cu troaca și te-am șters la cur dă căcat, și pă tine și pă Mirica, după ce se prăpădi mămică-ta și pân'ăș aduce-o p'asta slugă la voi...că mai are și_asta dreptate câteodată!...»

Se uită la fiu și'l dojenește mai departe cu ochii doar ; pe care i-a belit de tot, că se și sperie flăcăul Andricu – care_și adună, de ciudă, nodul în gât și_și strînge ochii să nu_'i pleznească 'n plîns.

...I_e frică să nu_'l vadă pe tată dînd ochii peste cap și să_ajungă iar să'l ia la palme – ca să'l aducă din moarte, cum făcuse și_astă-primăvară.Se uită ficși unu' la altul.

«– Iartă-mă, tăticule !> (Ajunge până la marginea patului și_'i ia dreapta slăbănoagă într-a lui, pupîndu-i-o și plînge.)

<~...Iartă-mă, bă tăticule (!), nu vrui să te supăr...»

«– Te iert, da'...> (zâmbește Florea de ideea ce'i venise), <~...dacă pe pămîntu' mă-tii_ar veni să culeagă prune Voichița lu' Cozonac, ț'ar conveni ?...»

«– Păi, mă lași să mă'nsor cu ea ?...»

«– Mă, eu te-am întrebă una și la aia răspunde-mi, flăcău' tatii !>

Flăcăul pricepe cam pe unde-ar vrea să bată Florea cu gîndul, căci discuția nu era chiar nouă, și'i răspunde încolțit : «– Mi-ar.»

«– Și mie, să știi ! Și ea și ta'so, și tot neamu' lor să culeagă, iar eu... să viu așa doar cu șareta să'i vād ! ...Nuu să țiți la ei, cum urla Coastiș ăl bătrîn, hă-hă (!) – nu'l știi tu – când eram eu copil. ...Și Gheorghe, iar să știi tu, era mai prost ca mine la carte ; că_a ajuns el în București, de_aia... Și_eu puteam să rămăi, dar mie mi-a plăcut...»

«– N'_o să_'mi spui mie tălică_acuma că ț'_a' plăcut sapa și plugu'»

- haida-de !...» ...Nu vru să'l rîcîie mai mult.

«- Mă, și d'astea am făcut... că doar nu sînt ce sînt dă cînd m-a ouat Filoafta, dă'... vezi ce nu'nțelegi tu (?), că ne-a venit și nouă vremea !»

«- Bă, dă' măcar președinte dă sfaat o să_ajungi ?...»

«- Știu_eu ?!... Poate că nu doar ! Nici cu centu' n'a fost rău, și dacă m-oi scula...tot cu centu'aș lua-o dă coadă iar, și cu aprozaru'... Pînă s-or așeza treburile. Or să'mi dea și carnet...»

Bolnavul vorbea mai mult cu propriile-i planuri decît cu fiul său...

Care se scărpină cu unghia a lehamite pe fruntea crestată de_dungă roșie, operația de_acum doi ani - cînd îl lovise calu' cu copita'n cap ; cine-știe la ce se gîndea.

Florea'l privește, duios și mîhnit, îi atrage atenția :

«- Și pentru tine_ar fi ceva... Tu, dacă n'ai fi așa cu țină, ai putea să_ajungi...după ce_oi face_armata (!), laGAC în Sălcioare-Luncă, președinte... Eeei, mă_apucați să'ți spui atâtea ... și_eu nu știu dacă mă_apucă anu'...»

«- Păi-da (?!)...să mă drăcuie lumea și pă mine ! ...Tot arveț', bă tăticule, dă gînd s'o faceț' ?... Te drăcuie lumea, tăticule, zzău (!), și p'aici pă Deal ; unii te blastămă să nici nu te mai scoli...»

«- Zău ?... De unde știi(?), cine ?...»

«- Păi, dac' ai ști... că și naș Florea lu' Oneacă ! ...Nu chiar te blastămă, dă' nu prea'mi mai răspunde la "săru' mîna!"»

«- Chiabur !...> :se oțărăște bolnavul.<~ Ce să'i fac eu, dacă e...!»

«- O fi (!) ce zîci tălică, dă'... ț'a ținut lumînărilor la cununie cu mămică-bună, și...> (dete flăcăul a rîsu-plînsu'), <~ ...ț'a și văzut-o la biserică p'aia d'o ții tălică_acuma doar ca aparat dă pișcat...»

«- De unde știi tu, mă, c'o țin doar așa ?!... Mă mînzule-m'(!), ia adu-mi-o tu pă Reta, pă cumnată-ta - cum ar veni, dacă mor eu - , să vezi cum ți-o crauun !...»

Îi întrerupse din pălăvrăgeala de duh - Chiva, care venise din nou la ușă.

«- Andricule, te-ai îmbrăcat ?... Ia ieși, mamă, c'am dă vorbit cu tat'to o vorbă ! Vez' că_a strigatără și Luțu Floarii să vă duceț' pă Rogozu, cu caii și cu vacili... Ț'am pusă,mamă,și țiiie două bucăț' dă pui fript și brînză'n traistă !»

Se uită unu' la altu', tată și fiu... : nu le vine a'și crede urechilor vorba-ceasta "mamă",- pe care Chiva n'o prea rostea, din parte-i către el și nici pentru Mirica, decît poate la un an o dată, de cînd începuse să plodească'n casă la Bundreni.

«- Ce_ai, fă, să'mi spui ?...> (răspunde tatăl-om,și el duios,parcă trezit la alt-fel de viață.) <~ ...Hai intră (!), s-a'mbrăcat dă mult.»

«- Păi, deschide-mi, tu-Andricuț, ușă, că sînt cu greutaate...»

Flăcăul îi deschide, nu dă s'o ajute la „greutate” – că nici nu era de adevăr, îşi ia la-revedere din ochi de la taică-său, şi dă să plece.

«– Vez, mamă, c'o să vie şi Bigiu...cu vaca şi cu caprili, cu voi... 'L_iei şi pă iel, băiatu' mamei, ăăă ?...»

«– 'L_iau, bre,'l_iau (!), da', mămică, ...»

Rupse şi el, ceea ce i se mai întâmpla din când în când – de ochii lumii sau de gura tatălui ; că altfel se iubeau ca şoarecele cu pisica.

«~ ...Cu caprili nu să duce, bre, Mirica ?...» ; tot el întrebă.

Chiva înaintează rîzînd, şi mergînd vorbeşte :

«– Eeei, ia mai lasă-mi tu fată'n pace ! Ce_ai tu cu ea ?!... O fi_avîndă şi_ea vr'o triabă !» Pune strachina cu lapte pe masă şi mămăliga, fiul o aşează pe cealaltă ; mămăliga scoate aburi şi bucăţile de pui întregi răspîndesc un miros lacom de viaţă.

«– Stai, fă, jos!...Andricu_a plecat. Stai lângă mine, că nu te mănânc !»

«– Păi, stau !...> ; rîde Cioroaga.

<~ Dă cie să nu stau (?), nu ieşti tu omul meu ?!...»

«– Ia gustă tu_ 'ntâi ! ...Că eu tot nu ştiu ce vrei să faci.»

Chiva se schimbă la faţă, şi i picură două lacrimi mari în strachină

;

dar apucă o bucată mare de mămăligă, pe care_o făcu cocoloş,o'ntinge'n lapte – dup'ăia peste pui, şi_o'ngHITE ;

se uită, foarte înciudată, la bărbate-su – grăieşte :

«– Chiar aşca mă crez' dă căţea, măi omule ?!...Păi, cie Ț'am adus ieu aicea... să nu mai mori niciodată, nu să tie omor ieu ! Măă...duc l'ale mele, dacă ie vorba p'ăşa !» Şi se ridică de pe pat ;

iar el, şi el cu lacrimi ascunse'n ochii lui palizi, o trage înapoi ...

«– Acu', stai !...şi nu te supăra de bănuială, dar eu nu te-am mai simţit de mult aşca ! Mă'nvăţasei, dracu', cu_ altfel d'apucături ! ...Mirica unde e ?...» // «– Aa... pliecat şi_ea cu fetili, de ! Ieu am învoit-o_acu'; s-a dus l'a lu' Nete să'şi puie păru' pă moaţe.»

«– Da' ?...» :vru să'ntrebe alt-ceva Florea şi se ruşină de gându-i.

Muierea, i se băgase'n gând şi'n suflet, răspunse cu bunătate :

«– Ieu crez că i-a trecut... Ci_o fi arvută şi_ea, biata fată, că...zău-Florio (!), acuma'mi parie rău dă...»

Nici ea nu'şi crede urechilor ce spune. Dar nici el nu-i mai puţin mirat, şi nu'ntinde mâna la mîncare ; ci nu fiindcă ar mai avea vreo bănuială, dar e încă trîznit de_aşa schimbăciune a situaţiei familiale.

«– Hai omule, mănâncă, omule... că d'ăia Ț'adusăi, să mănânci !»

«– Mănânc, fă, mănânc !> Şi'ngHITE cu noduri totuşi, desigur alt-fel de noduri - dar noduri. Din când în când se uită la faţa mulţumită şi_ aproape veselă a neveste-sii. <~ Fă, dac'ai zis că n'o să mai mor niciodată, adu, fă, şi_un pahar de vin, că tot ne omenim !»

Chiva – fâști (!) lângă ușă, voioasă, și vine cu două.

«– Eu mâncai cu copiii, da' de băut... să beau și eu cu tine !»

Și se'nghesuie lângă omul ei ; ciocnesc și se uită unu'n ochii altuia.

«– Acu'...> (o luă 'nainte Florea), <~...ce_ar mai fi ?... Îi trimisărăm pe toți d'acasă...»

«– Mă, da' stai întâi să-ț' spui :n'o să mai mori, mă ! Boala ta e luată, zzău (!), ca cu lingura !» (// Non-cacofonie – nota Bigis^{..dico}.)

«– Ai făcut farmece !... Hm !...»

Nu prea mai crede el în d'astea ; mai bine zis – nu prea mai credea, 'nainte de_a'l trânti de Paști prima criză de gălbinare. Dar apoi s-a mai lăsat el și pe mâna Filoaftei – din respect de mamă, poate nu chiar crezând ; și pe_a Geogenicii – că'i era și rudă de_un fel, unchie (cum ar veni), după prima lui nevastă.

«–...Diec ! Mai abitir dăcât fermece, mă ! Bigiu_a adus-o !»

«– Ce_a adus, fă ?... Că eu nu mai știu ce să cred despre copilu'ăsta (!)...și_as'primăvară – urzici, că mă sculă din morți... Acu', ce_a mai adusă ?...» // «– Păi, tu nu văzuși că_o bucată da' pui fusă mai mare și mai ațoasă ?!... Am fierț-o ieu 'nainte s'o frig, da'...»

«– N'am observat, fă ! Vreo găină pitică ș'bătrână descântată de Geogeanca ?... Da' a fost bună, să știi ! ...ce 'i_al tău 'i-al tău !»

«– Diec ! Ț'am spusă că mai abitir dăcât...»

«– Hai, nu mă mai fierbe-atâta... ca pă găina Geogenicii (!), sau a tăiat-o Bigiu (?), și spune-mi odată !...»

«– A prins-o când a luat puii dă gheoroaie, și_a adus-o tăiată.»

«– Ahaa !...> ; sonor și bucuros de ghiceală :<~...gheoroaia bătrână !»

«– Nu, mă, nu gheoroaia ; ciuviica, mă ! Și_eu crez că iera aia dă nie cânta noapte dă noapte'n dud... și_az-noapte n'a mai cântatără !»

«– Și tu crezi că...?...»

«– Eu crez, Florio ! Și crede și tu, omule, dacă vrei să scapi dă moartie... c'aviem copii dă criescuut !»

«– Stai așa, și nu te mai smiorcăi ! Întinde-te_aci lângă mine!»

Se uită Florea și se crucește ; cât pe_aci să_și facă și semnul crucii.

«– Văd că ți-ai pus și chiloți !... Făă, tu ai dat în mintea...>

(“ălora de la Curtea de Argeș?”...vru să'ntrebe, dar o'ntorse :

<~ E_ai fie-mii (?), sau de unde dracu 'i_ai ?!...»

«– Baa nu 'i_am niam dî la fii-ta ; dîn Vale i-am cumărat ieri. M-am dus după sare...și dac'am văz't că Dumitra Pătroii 'și-a luat, mi-am luat și_eu ; rău_am făcut ?!...» // «– N'ai făcut, fă, nici un rău, dar...> (începu să rîdă Florea, <~...și Dumitra 'și-a luat (?), s-a'ntors lumea cu curu'n sus !... Păi,

^{..dico} Sau dacă, totuși, poate fi catalogată respectiva sintagmă drept astfel – mie de fapt mi se pare chiar “literară”, atunci când vorbesc personajele.

cui dracu' i arată Dumitra (?), că e fată-mare asta (!), sau nu ma' e ?!... Făă, de când zac eu la pat, așa dă repede să schimbă lumea ?!... Hai, tu ca tu, cin' te-o fi văzut poate_a zis că te-ai milostivit și'i cumperi lu' Mirica ; dar, dandanaua dracu', Dumitra...cu cin' s'o fi' ncurcat ?!»

Era una dintre cele trei fete-mari bătrâne din Deal, mai bătrâne cu un an /doi /cinci și decât Chiva ; lăstate_așa de Dumnezeu, de izbeliște - cu pizda-iască, dar altfel și ele foarte gospodine și curăţioase. Dumitra creştea chiar un copil, în fine...

«- Eeei, las-o dracu' pă Dumitra !... Florio, poţ', mă ?...»

«- Pot, fă, pot ! Păi, n'ai zis tu că n'o să mai mor niciodată ?!... Cum să nu pot ?! Da'...> ; se uită iar și face pe prostul. <~...eu nu prea ştiu să scot ăştia de pe tine, că cu d'astea n'am umblat !»

«- Haci-die (!), mie'mi spui ?!... Măă (!), dar a lu' Stănoiu n'avea ?... Toată lumea ştie c'ai fost l'a lu' Stănoiu ; da'... hai să nu ne mai certăm acuma, că... n'aviem timp !»

{Îl minţise de fapt că și Pătroaia_și cumpăraseră chiloţi ; dintr-altă parte se şiretuise Chiva - chiar de la Vetuţa lu' Stănoiu, cu care se certase și_aproape că se păruiseră'n Dealu' Sălcioarelor.

Iar a lui Stănoiu strigase la ea, fără nici un pic de ruşine (chit că, vinovată fiind, era și mai mică destul de ani :

«Fă, fire-ai dracu' de țărancă'mpuţită ! Ieu dacă pui mămă pe tine și'ţ' ridic poal'li'n sus, fiie ți să zgâmbocăie pizda... că tu nici chiloţi n'ai, fă Petrechioaio! Moderniază-te după miersu' lumii, proasta pământului, dacă vrici să'ți ții omu' lângă curu' tău ! ...Nute mai luade mine-așa nitam-nisam ! Ieu... vrei să ți-i arăt ?...»

Și_și ridicase poalele'n brău, arătându-și picioarele de_o diavolească albă strălucire - rotunde și spălate, poate chiar mirosind a izmă și_a busuioc (...a parfum, poate) ; dar pizda nu i se văzuse, că era acoperită'n dantele. Se crucise și lumea toată, oprită'n cărare la cearta lor ; babele - că de_aia n'o să mai plouă vara_asta, pe toată comuna !...

«Curva'ndrăciului ce iești, aiiii!...> : țipase cealaltă, ca prinsă de streche, tulburată nu doar de dantele - care erau și ele roz-bonbon, ca'n cărțile de povești cu poze, dar mai ales de picioarele prea albe și drăcești ale Vetuței.<...Cu_astea mi-ai aținut tu, făă, omu' dîn drum, fire-ai a toţ' dracii dă'mpieliţată! Huoo (!), tăuroaica dracu' !...»

Și de_atunci își pusese'n gând să_și cumpere și ea chiloţi sau să_și facă rost de undeva.

«Ești o țărancă proastă și'mpuţită, fă, costiliva dracu'!» :vorbe cam tot la fel i le aruncase'n față și_a lu' Caşcalete, de mai multe ori - când se certau pe hotarul de la vie ; dar Mărioara măcar e cucoană de Bucureşti - de vreo trei ani încoace vine cu copiii doar vara_'n Dealu' Chingii.

«...Și_asta să cunoaște, dracu', că ie cocoană, întinde rufili pă sârmă roşie... și miroase_a parfum cîn' le_'nșiră, dă ță' drag să treci pă drum

cân' să crapă d'a'n luminli !...> (...)<...Da' Vetuța...>, se_ 'ntoarse cu gândul zburându-se la ea,<...n' _are după ce bea apa, dac' _o scuturi mai bine dă păduchi !> ; vara, își vinde toate fructele – pe care nu le culege singură, cheamă oameni...la clacă, zice ea, - dar adună numai câte doi-trei, sau chiar unul singur, bărbat să fie sau flăcău tomnatic ; scoate vin cu tâlău' dintr-o botă'ncovoiată rău ... e_așa un fel de butoi turtit cât o masă'ntinsă mare și borțoasă ; mîncare totuși trebuie să_și aducă omul din băătăura lui...

:«Eu-s femeie singură, drăguțele, și_am și copilu' _ăsta dă crescut, uite cât e de frumos, mîncă-l-ar mama !>}}

...«N' _o fi a' lu' Florea?...», se gîndi Cioroaga tăcut uitînduse'n ochii omului ei ; dar toată lumea știa că...

{{poate, «e_al Udrașcului de la Moară, că cât a mai trăit el, copilu' nu umbla așa cu lumînări la nas și era'mbrăcat !>}}

Alții – mai miloși, bărbați mai ales – alt-fel comentau :

«Fugiț', fă-dracu', voi d' _aci cu prostiili voastre !... Copiilu' iera'ngrijit dă Udrașcu, fiin'că Stănoiu_a fost slugă_acolo, și'i dădea omu' – dă milă, nu la ce vă gîndiț' voi, fir'ați ale dracu'! Copiilu'o fi al cui a vrut Dumnezeu, da' cât a trăit Stănoiu – lasă Udrașcu (!), o ducea' iei mai bine !>« Păi, da' n' _a' murit, mă, cam amîndoi odată ?>»

«Triaba lor ! Vouă vă ie năcaz că n' _aveț' și voi pulpili ca Vetuța, și fiții sumese – dă nu_ț' mai vine să_ț' iei ochii cân' te uiț' la ia ! >}}

«...Florica_al meu cum o fi ajuns la ea?... că doar nu s-a dus _ăsta să_ 'i bată prunili și merii !Acu'...nu sînt ieu proastă să_ 'l întreb – că mă dă_ afar' din odaie, punie dup' _aia pă fii'so dăsară să_ 'nhame caii la căruță și să mă ducă'n Sălcioare... cu tot ce 'i _al meu, fără copii (!) ; mai bine 'l _întreb al'ceva, să vază și_el că_ 'i por' dă grijă !>»

{{Nimic mai simplu... ea'l chemase :

«Nea Florică, să vii matale pîn' la mine, că mai am niște bolbotine_ acasă, și să vezi ce ie cu ele ... li_ aduc aci să le predau (?), or' le las dracu' să putrezască bine și mai încoloșea tot la tălică li_ aduc !>»

Asta, dec, pe cînd aranja ea niște prune boierești (rotunde și mari) și niște pere pergamute'n lăzi ; ...cu geonotele_ălea_ale ei dezvelite numai cât să iasă flăcări din ele spre ochii lacomi ai șefului de aprozar sătesc, iar el ... făcîndu-se că'i aratăcum se_așează perele mai bine, cu tălc, o mîngăiase ca omul pe genunchi...de simțise mîncărime dulce'n podul palmei – așa se'nfiorase de tare...Știa, cum știa toată lumea, că e darnică și duce fără mofturi la tăvăleală, și_ apoi nu era chiar lepădătură : cu câți se_ auzise că s-a încurcat nu erau fitecine ; drept îi că nici chiar funcționari de stat, ca el (și mâine-poimîne – dumnezeu-știe-ce), dar nici găji sau prostălii...cum se_ auzea de altele.}}

Întins cum sta acum – dar cu nevasta lîngă el, chiar își trecea prin fața ochilor toate acestea și faptul în sine... :pui fript pe masă (pentru el

tăicase totuşi), vin roşu şi dulceag de la Bostan...^(3Add))

«– Florio, te mai doare, mă, burta ?...»

«– Ce zici ?... aa, nu, Ve (...)!» Dar Chiva n'auzi "(...)", ci doar completarea deznăscută pe care o aduse tot el : «~...Nu vezi că nu mă mai doare ?!...»

Se prefăcuse furat un pic de picoteală, ţinuse chiar ochii închişi...ca să'şi revadă, mai ferit, filmul „vechi”.

«~...Nu mă mai doare, de vreo lună nu mă mai doare, adică de vreo săptămână...uitai (!), parcă ți-am mai spus ; dar operația pe dinăuntru parcă mă strânge, și pe afară mă mănâncă...Ia uită-te și tu (!), s-a vindecat ?...»

«– Atunci, ...> ; stă la'ndoială dreaptă Cioroaga.

<~... Florio, zău (!), dac' _aș putea, ți' _aș da sănătatea mea ! Că dă niam sînt ieu așa... fieru' dracu', vorba ta !»

(Vorbea _n rime ?...așa i se lega ei, câteodată, cuvântarea.)

Alt porumbel, din gura Chivii, parcă zburase și se așezase guruind în străchinile goale de pe masă ... la'nceput într-a de gheoroi prăjiți (sau ce_o fi fost) – dup' aia, și'ntr-a de lapte ... ciugulea, pare-se, firimituri de mămăligă de pe cărpător.

«– Auzi, fă (?), dar dă-ți-i tu jos, căzău nu știu pe unde s' _o bag !»

«– Ba... dă-mi-i tu jos ! 'Ai, că _ți mai arăt cievea !»

Își descheie fără grabă cămașa _nflorată, de crepdeșin, cheotoare cu cheotoare, o descopce de pe unde era prinsă _n copci...cămașă de_a ei, cusută de ea – de fată -, și _i arată țigetele.

Bărbatul își face cruce _n gând, nu _și poate înghiți întrebarea :

«– Și sutien ți-ai luat ?... Că n' _are la Neață, și nici Mirica nu cred că poartă ! Fă, tu nu cumva te-ai dat la pulă străină (?), cât am fost eu prin spital ?!...»

«– Eeei, na !... Lasă-l dracu dă sostieneu, scoate-mi-l tu, și haai...! Dî la Norvica ! _am ; nu vez' că nu e nou ?!...»:...se descoperi ca proasta.

Al Norvicăi era...se convinse și-el în gând ; că'l mai văzuse, când venise cumnată-sa de la Sălcioare pe_aici și dormise la ei...Florea, ca omul, trăsese cu ochii, dar... : «Sorăde nevastă (!), nu se cade, prea mare halam ar ieși, până'n gura Sfatului s-ar auzi și s-ar duce de rîpă tot și 'nălțare'n scări" – cum zice Mitu, o fi și fată-mare...»

Chiva se _apleacă peste el, dar cu grijă...mai mult pe lângă el...și'l pupă pe gură, dup' aia pe tot pieptu' lui slăbănog, și coboară spre buric. El stă ca mielul și se'ntreabă dacă nu cumva nevastă-sa, cu gura-meliță, s-o fi legat de vreo curteancă de la Argeș – iar aia, tot vreo țitoare guralivă, s-o fi apucat s'o'nvețe (vorba-vine) că bărbatul se ține și cu gura făcută lipitoare pe cosor, nu doar cu pișetocrea spălată'n grabă cu săpun de

---

^(Add) asociatul sau doar ajutoru' lui – nimeni nu știa prea bine, căci se purtau prietenește ; nota Bigis biographica...

leșie ; năpădit de gânduri și de plăceri vrăcești, bărbatul din el așteaptă... (coboară Chiva cu gura și mai jos ?). Dar uite că se înșelase, sau poate că nevastă-sa are vreo jenă... Se trase, ca din greșeală, mai sus – cât să i pice Chivii ochii'n pulă ; tot ce mai putu obține fu doar gestul muierei, oricum și_acesta nou, de a'i petrece, singură, chiloții'n jos, lui, până la glezne... după care se'ntinse, rușinată parcă lângă el.

«– Hai, fă, scoate-mi-i de tot ! Ce mi i-ai lăsat acolo (?), mă'mpiedici cu ei, ca pe cai ?!... Nu mai sînt armăsar, așa că-ajută-mă !Și tu ce dracu' faci? – nu ți-i scoți ?!...Hai, că ți-i scot eu, da'... ce dracu' i-ai strîns așa fedeleș ?!... Fă, eu n'am mai umblat la d'ăștia !!...» (minți din nou și rîse – parcă pentru-a se'nțelege că glumește.)

<~ I-ai luat din Vale sau sînt ?... („dî la Norvica” – își răspunse'n gând, căci le renoscuse culoarea. <~...sînt de la Dumitra Pătroi din ladă ?...»

Chiva, totuși atentă cumva, la „faptul” acesta vru să_ajungă : din gândurile lui – și_ale ei, de femeie proastă – crezând că bărbatul ei se dăduse și la Norvica (pe care_o credea, totuși, fată-mare și era), se înșelase poate sau nu ...tăcu, 'și-i dădu singură'n jos, arătându-i-o lui Florea (pentru prima oară) despită, nu așa ca pân'acum – îi săltai doar fusta, și'i vedeai pizda, fără nici un efort...în fine...

Începură un futai de zile mari – cum nu prea mai avuseseră ei parte amândoi. Florea o futea și pe Vetuțatotodată, la care gândul îi rămăsese agățat ; se și mira că le poatepe_amândouă fute, cât era de bolnav.Desigur că nevastă-sa nu știa nimic și poate nici n'ar fi înțeles ea cine-știe-ce din ceea ce (nu) se vedea de fapt... :

Vetuța, cu picioarele ei albe și pufoase - cu fițele ei ca niște pere pergamute moi și nu fleșcăite, locuia'ntinsă lângă muierea'ndrăciului și din clipă'n clipă chiar înlocuind-o mângâindu-l pe bărbat cu vorbe zemoase, tot ca perele pergamute, urcându-ise'n suflet cu mieunatul ei de pisică prinsă'n călduri, dar uite că și Chiva miaone (<...parcă n'ar mai fi văzut pulă, și_asta !> / <Florioo-Florio, măă, aaauu-acuu'!...>) și se mișcă'ndrăcită sub el, care_o'ndeamnă de deasupra când și când uitând de cealaltă...se și ridicase Vetuța la un moment dat dintre ei și plecase (<...dă-o'n pizda mă-sii!> bineînțeles că o'njură doar în gând) ; <- hai, fă, hai tu...că eu nu mai sînt în toate puterile !> (vorbea tare acum), <...ridică, dracu', picerili mai sus !> – și cu asta se convinsese că nevastă-sa era tot aia, nu se dăduse la pulă străină...ceea ce'l gâdila'n mândria lui de bărbat casnic, chiar de_ar fi vrut-o pe nevastă-sa ca Vetuța de pricepută...

«– Hai, fă, haai (!), hai muiere, haai !... mișcă tu, că eu...»

Hîrnie Chiva pe ultimul metru de pulă, Florea'și mișcă și el curul - încet și trist (<...Doamne, asta o fi ultimul meu futai ?...>), se opintește'n cele din urmă plăceri ca și cum ar sparge lemne'n bătătură – “hec-hec-hec!”, și terminară până la urmă.

Se ridică în capul oaselor, întinse mâna pe masă - de unde'şi luă iar căştile... Dar uite că una s-a murdărit de lapte şi de mămăligă, se repede Chiva - lăsând pe pat harnaşamentul cu care nu era obişnuită - şi'ncepe s'o şteargă bine, cu ce ? ...cu chiloţii sără-sii, pe care'i puse după aia pe masă, nu şi-i trase pe ea - o strîngeau rău (mujere'n jumătatea vieţii, de !), totuşi mai osoasă şi mai lată ca Norvica.

Se acoperise doar cu fusta ei neagră şi lungă peste genunchi, scoasă_acu' vreo oră /două din cufărul mare (lada ei de zestre), îşi băgă pe cap şi cămaşa de crepdeşin puţin de naftalină ; sutienul uitase lângă perna lui om-so, îl ridică şi'l puse tot pe masă - de ce ?... Se uită şi Florea descumpănit şi'ntre timp refăcut după efort, dar nu prea atent la ce mai face nevasă-sa - căci el ascultă glasul lumii iar din căşti... Chiva - cu mâna pe deasupra odoarelor de pe masă; (<...asta mulţumeşte, văd, Sfântului pentru pulă, 'n loc să'mi mulţumească mie !>); cât era de „surd”, cu căştile peste urechi, tot o_aude bodogănind ceva... (<di d'_astea să...!>)

Îşi scoate căştile şi'ntreabă : « ~ Ce zici, fă ?!...»

«- Ci_ai pus aicişea...» (dar îşi îndreaptă mâna ruşinată spre pizda_'nfoliţă_'n fustă), <~...şi criează c'_ai pusă ră, să dea Dumniezău dă d'_ăstia s'_aivă parte ! ...Că băiat o să fie,_'n locu' lu' Costel - săracu' (!), că mi'l arse focu', dă miic !...»

Ursire poate că era (?), şi_o rugăminte către Cel-de-Sus ?... O dorinţă_a ei pentru fiinţa care va să fie din sămânţa pusă_'n brazda cea fertilă, poate doar un gând de răzbunare că n'_a avut şi_ea parte "di d'_astea", sau chiar un blestem ... nu se_'nţelegea prea bine. ...Comment :

Florea - cu toată durerea, şi_a lui, pentru copilul scrumit cu trei ani în urmă -, zâmbeşte nepătruns de înţelesul vorbelor scurse'n urechi şi care'i alergau ca argintul viu prin creier ; nu'şi putu reţine gândul păgân şi sfânt - deodată - vorbi :

«- Acu'..., tu ce_ai vrea de la Dumnezeu, sau la cin' te-adresezi tu-acuma ... băiat să fie, dar să poarte d'_astea (?), doamne-fereste !... Proastă mai eşti !»

Căci el, om umblat prin lume şi prin cărţi întrucâtva (destul pentru el), auzise şi de d'_astea ; şi'n Dealu' Viilor era una...dar despre care nu se_auzise decât că'ntr-o lună era de_un fel, şi'ntr-ailaltă viceversa, mai mult - nu ! (Amintiri patent - ASF)

«- Ce'ţ rizi, mă, dă mine ?!... Nuu, mă, nu !... Heei !...» (oftă, <~...copiulu' mieu, aolieuăăă, copiulu' mieeeeu !!...»

..Comment : Dar vă spun eu că s-a'ntâmplat așa : copilul din urmă, bărbat în floarea vârstei deja, făcut-a şi cred că mai face "cadouri" d'_astea - pe toată săptămâna de lucru, chiar dacă şi_ele, „curtencele”, posedă chiloţi. / Şi_al dracu' (vămar !) mi se confesa că ar vrea să-i dăruiască (dacă nu cumva i-o fi dat !) şi celei care mi-a fost mie nevăstă vreo patru ani - "personajă" din «PROLES...» («Şi_aşa nu mai suntem rude... de ce să nu i-o pun şi_eu o dată ?...») ...Proză - intru, dracu', într-alt "roman" !

Dar se-opri, dându-și seama că n'avea nici un rost să_și lungească
jeluiața, deși poate că_n gândurile ei avea tot temeiul;

lacrimi îi curgeau însă pe obrazii ei costelivi.

«- Ce_ai, fă, plângi?... Pă Costel îl plângi sau pă cine?!...»

(.....*)

«- Ei, da' pă cine?!... Pă el, și pă... Scoal'te și tu și... mai umblă p'în
curte, să te mai vază și pă tine lumea!»

«- Da, da!...»; răspunse neveste-sii, dar și către sine - că poate găsisese
înțelesul: «...să fie curvar ca ta'so...», zîmbi trăgînd concluzia, "și cu noroc
la muieri închiloțate și da' pă Suus, mânca-l-ar tata!»

Dar se întristă la gândul vorbit:

«- Fă, așa să dea Dumnezeu...cum ursiși tu, dar de ce plângi
atuncea?... Ei, dac'aș apuca și_eu să'l văăz!...»

Se mîhni, cu greu oprindu-și în gât plînsușoarea lui - care'i răsare
totuși, două boabe mari de strugure acru.

«- Păi, nu ț'am zîs, mă, că nu mai moori?!... tu to' nu vrei să
crez'?!» Zîmbind, ca după plîns totuși, repeta faptul; încercînd să'l
convingă și răzgîndindu-se pe ea însăși - în temerile ei că ar putea
avea într-o zi...într-o lună, peste_un an nu doar doi orfani trăgînd-o de
fustă, ci trei! Dar uite că luată de gânduri și de neobișnuință până la
urmă, uitase ce o dăscălise soră-sa Veta din Slătioare să mai facă după
treaba rușinoasă; trecu dincolo, în antreu, și încercă apa - cu deștu', cum
zice dînsa; bombăne de_acolo:

«- Aulieu, Florio, uitai, măă! Să răci, mă Florio, apa... fi-i-ar zîua
dracu'!»(Pe cine blestema cu draci muierea'ndrăciului? -

pe_altă muiere, era de vină_de, că se răcise; dar se întoarse la
bărbate-su, liniștindu-l cu toată convingerea:

«~ 'Ai, mă, că nu e rece da' tot! ...Să te știerg, mă!»

«- Fă, eu acumaAscult, că_cruzi ce zîc ăștia rău da' Stalin! L-a' văzut
mort, și_acuma... Da' fă ce vrei!»

**Stărcită'n fața patului, muierea'și șterge bărbatu' la {...pe la
cocărau^(6*)}; cu sîrg, însă ușor și cu grijă, cum ar șterge un copil de
nici o lună la cur de căcaț, cu drag. El stă ca mielul, mijind de_o altă
plăcere - neștiută până_acum de la nevastă-sa, și parcă_ar mai vrea o
dată să i-o vâre. ^{7...Dico:}**

(⁶*)Muierea'ndrăciului (fragment de novelă)

Se dedică, de_aici până la capăt, domnului doctor în fobocritică Alex Podobescu-Slast.

(⁷*) Să încerc și_așa - prin „sinonim”, deși sînt convins că e mai expresiv latinescul
moștenit, fără_a fi fost rotacizat; curios, de ce?... dar asta-i treabă de latină dunăreană,
nu mă bag eu acuma pe domeniul fonolo-morfologic al d-lui meu profesor Peșteac - el
trebuie să știe / că nu mai e decan! (Nota '95...dar din mai târziu confesez că nu mai
e de_loc, rugînd - așa am auzit - azil politic în Hadesia, pișicherul, cam tardiv însă.)
Și_alt-ceva să vă mai spun - că...:

...Dico: Fraza „boldină” de mai sus reprezintă tot ce mi s-a publicat vreodată până_acum

Pierduse firul ştirilor din căşti, dar îşi concentră mai mult atenţia.
Se lasă îmbrăcat cu alţi chiloţi, vorbeşte :

«- Hai du-te, femeie! Las' că cu_ălelante mă'mbrac eu singur, că pot
> (se sumeţi voios, chemat la altă viaţă iar. <~ O să ies şi eu, sigur ies !>

Ca pentru el doar : <~ Dacă tot a murit Stalin !»^{[8]Comment :}

Vru Chiva să mai spună ceva, dar el o certă cu un "sîit!" poruncitor,
şi chiar era cât pe_aci s'o dea şi dracu' taman acumă când vru să se
laude iar - pe bună-dreptate sau nu, somă :

«- Taci, că vorbeşte Doncea, 'tu-l în cur pă mă-sa !...> {/"Nu m'o
pîrî asta, dracu', la ?..."} <~ Făă, şi_ăsta nu ştia nici tablă'nmulţirii, ce să
mai zicem dă regula dă trei simplă ... când făcui eu p'a cincea'n Valea
Cocului ! Să mă scol eu, că...> ("pân' la el o să_ajung!" - vru să se ridice
cu gândul în scări de viitor ; dar se trezi vorbind tot de pe pământul gol
de_acasă, spoit cu baligă de vacă şi cu var de către cea la care se răstise
: <~ Du-te, femeie !»

Nevastă-sa plecă, se duse nesupărată în timnic, îşi vărsă o oală
de apă rece între picioare, se şterse cu o bucată mare de monton de pe
hambar ; pe care o ţinea împăturită şi_o aşternea şi jos la un an o dată
sau la doi când îşi lepăda copiii morţi. Ieşi. De pe sală se uită la drum.

...Mai treceau agale sau grăbiţi - unii, oameni la treburile lor
; femei şi fete-mari - sporovăind de_ale pământului şi de_ale căşilor;
copii, băieţi de_o şchioapă ca ai ei şi găgâlici de fete, adunaţi câte doi-
trei şi mânându-şi cârdul de oi sau de capre ; ici-colo câte_o vacă / două,
iar la coada ei - copii mai răsăriţi sau flăcăi deja.

Lumea din Dealu' Cătuşii. Se uită Chiva şi'i vine să strige la toţi :

«Măă, să lecui, mă, Floria_al meu !...»Şi să le spună ea cu ce 'şi_a
doftorit bărbatul - "cu carne dă ciuviică !" Dar fiecare - cu_ale lor, că şi
ei au necazuri şi nădejdi, cine_ar sta să o asculte pe ea?! Cât sunt ei de
miluiţi - unii, poate că nu i-ar da nădejde, sau poate că_ar şi rîde-o...

«Lumea e_a dracu'! Că şi_ăsta n'arvă ce face dăcât să să bage'n
prostiili ăloră dî la Sfaat !...> // <...Acumă, uite că trece una lume şi nici nu
să uită'n curtea mea... Cât o mai fi a mea ; că - dacă moare, sîgur mă dă
ai lui afar' dîn casă!... Nici eu n'am arvută habar dă ei, da' dă unde era eu
să ştiu?!...»:vorbeşte cu cealaltă din suflet.

Şi intră iar în casă, ia din antreu căldarea veche de tablă, iese pe
sală, se dă jos în băţatură, trece băţatura de_a curmezişu' spre lac, ajunge
la pârleaz şi'l trece, coboară la un metru deasupra lacului, se_upleacă
şi scoate o căldare plină-ochi din lac. Se întoarce pe sală, stropeşte cu

---

în Revista Lor" ...Litteratorum [2]" , cu toate că fost-am lăudat (ca scriitor!) şi'n revista
vecină - "The Daystar", a lui Sullone ; drept pentru care ne_aducem mulţumirile
„cuvenite" d-lui doctor în fobocritică - de_aia dedicarăm fragmentulStephaniei-Sale !
Comment : Să ne explicăm totuşi - Stalin murise mai de-mult ; "acum" începuseră
contestaţiile post mortem , am fi deci prin anii '58-'59... vom fi greşind însă.

apă blănile – să se moaie praful, dă și cu mătura de mestecăn ; ieșise și Florea... se uită la el, curioasă.

«– Du-te, mă, d’aci, să nu te uz ! Ișiși?...»

Îl ocolește ea să nu’l ude, și’și vede de treaba ei.

De peste gard - de pe sala lor, se uită Măruța lu’ Brebu și Brebu, așteaptă să se uite și_ei – ”nenea și lelița” – într-acolo, peste gard, și să intre’n vorbă, ca vecini și ca frații. Dar Florea își potrivește scaunul cu spetează lângă stâlp, preocupat de treaba lui, se așează.

«– Adă-mi, fă, trusa !> :strigă la muiere.

<~...Vez’ că e’n raft, și_oglindea dî la lamba-mare !>

Dar tot nu’și ridică ochii, cu gându’ la trusa lui...

O cutie de lemn înflorată, destul de arătoasă și de mare – cât să încapă în ea toate acolo, instrumentele lui de ferchezuit ; cam fistichii pentru ceilalți oameni din Deal, prea multe – până și o pilă mică de unghii, ba chiar și o pudrieră ; iar pe capul răzătoarei și pe lighenaș – o gheară încârligată. ...Același semn – și pe setul de tacâmuri, adus el_știe-de unde ; de_a vrut Gruiac milițianu’ să i le confiște, politicănește.

(«...Du-te, mă, n pizda mă-tii ! Mănânci cu ele ca un spart, bei... că uite, te-ai și’mbătat ca porcu’, și_acuma... Spune-mă cui vrei, și ce dacă mă spui?!... Hai-hai, ieși !...»

«– Florio, fi le_adusăi, măă !...» Venise Chiva peste gândurile lui ; altfel, Onțoiu l-ar mai fi’njurat mult și bine pe Gruiac.

I le ia, le înșiră pe taburetul de alături – adus tot de nevastă-sa, își scoate cureaua de piele de la brăcinar, o agață cu catarama de cui, o întinde, pteo-pteo (!) pe ea, trage lama pe o parte și pe alta – de mai multe ori, o șterge între palme, o potrivește apoi în răzătoarea cu grătar special, le așează montate cum erau – pe scaun iar ; înmoaie pămătuful în lighenaș, se umezește bine pe toată fața, iar îl înmoaie și’l freacă bine pe puluța de săpun ; își clăbucește obrajii, bărbia și gâtul, dă și pe la mustață – n’ă purtat decât în armată și pe front, dar așa se spune.

«– Parcă_ar fi popa Metru!...»:remarcă Măruța.

«– Hai, fă, să intrăm în caasă ! Ne’ntoarcemdupă ce’și termină omu’ treaba...» ; își trage Brebu muierea de mână, îndemnând-o – tot șoptit – să nu’i tulbure lui nen’so ceremonia.

Când ajunge la mustață, își aduce limba deasupra dinților și se răzuie cu grijă – dar adânc până la rădăcina firului, până la sânge_ aproape. Ici-colo i-au rămas chiar boabe mici spuzite de sânge ; cu ochii în oglindă, Florea le_apasă cu o piatră rotundă, sticloasă – și punctelr roșii dispar. Termină totul sau aproape totu...

...Chiva se uită înminunată la el ("Omu’ mieu, de!"), care o trimite iar

:

«– Adă-mi, fă, și niște apă rece dîn timnic și șervetu’ăla dă tort ! Ce te uiți așa la mine... n’ai zîs tu că nu mai mor ?!...»

«- Uiti-li, mă, lângă tine ; dă cân' ți le_adusăi !...»

«- Toarnă-mi !> ("Fleo-fleo!" pe față, el. <~ Pe spate, tu !>

Simte cum apă_i curge blând până'n suflet aproape ; soarele, și el - îi mângâie spinarea albă (de brânză) și numai oase ieșind ca o platoșă de sub piele. O simte și pe nevastă-sa privindu-l.

«- Ce te uiți, fă?! Freacă-mă pă spate cu șervetu'! Mai apăsat, fă !... nu te milui taman acumă !> După ce termină Cioroaga frichinitul, își puse el maieul și cămașa ; se uită iar în oglindă, 'și-a adus aminte de altceva - că deschide cutia... ("Nu e ! - unde dracu' o fi ?")

...«~ Cin' mi-a luat pudra și niveaua d'aici?...»

«- Adru_o fi luată, că și_el să barbierește ; sau fii-ta, că eu nu !>

«- Ia du-te tu și vez' pî la ei p'acolo !>

Plecă muierea și se întoarse bombănind :

«- N'am găsit, mă Florio, cre' că ți'a terminat-o... mai era multă ? Da' ui' ce găsi la fii-ta, ciocănielu'_ăsta...»

I-l dă, de fapt - o sticlută, o mașină-mică de sticlă -, și privește la el cum o deșurubează (" - Ță trebuie ?") ; el o duce la nas, apoi își toarnă'n palmă, se freacă pe obraz și pe frunte, după aia - pe bărbie și pe gât, își dă și pe la subsiori - ca să miroase tot a parfum. Chivii nu'i place (" - Pfuăă!...") ; ea zice că doar "curvili" se parfumează.

Și - când își ridică nasul ăla vulturatic al ei (prea mare, ca să fie doar ca de ciuvică), dă cu ochii de Brebu și de Măruța ;

...care veniseră din nou la gard.

«- Neața, leliță ! Nă-dimineța, nene, sănătate să-ți dea Dumniezău ! Tefăcuși bine, mă-nene ?! ...Văz c'ai față luminată !>

Gâlgâind a plâns, și pe nas și'n gât, cuvântase Brebu.

«- Aa, bună-dimineța !> (Bucuros, și nen'so.) <~ Sănătate și vouă, mă Brebule și Măruța, să vă dea Dumnezeu ! Mă, nu știu dacă m-am făcut chiar bine...> (mai spuse rîzînd și coborînd de pe sală să dea noroc cu frate-său), <~ ...dar a prins leliță-ta az-noapte, mă, ciuvice și mi-a băgat-o'n pături să mă... scool !> (Ajunsese deja la gard ; șontic-șontic, dar ajunsese.) <~ Noroc, Brebule !>

Își dădură mâna peste gardul nu prea înalt și se pupară, că de trei zile nu se mai văzuseră - de când venise Brebu să'l vadă...

("Cum s-o mai fi simțind nenea, săracu' ?!")

«- Mă-nene...> ; zîmbi, cu lacrimi de bucurie în ochii încă urduroși de somn, <~ ...dumneata ești schimbat dă-tot, să știi ! Și dă glumă'ți arde, văz ; să-ți dea Dumniezău parte...încă treij' dă ani, sau cât oi vrea tălică, dă ciuvice d'ăstea !>

«- Brebule, mă, să știi că eu nu glumesc dăloc ! Ce_oi fi'nțeles tu... că și_aia e, da' leliță-ta...e muierea'ndrăciului - vorba mamei ; acu' văz eu - așa e !>

«- Ț'o fi adus-o și friptă, nene !> (își dădu cu părerea fratele mai mic

glumind și crezând că nen'su glumește. / <~ Ai, leliță, i-ai și fript-o?!...»

Dându-și iar gluma pe față, spășit oarecum ; căci cu ea nu îndrăznise până acum – cumnat mai mic, de (!) - să vorbească_așa, cu perdele de_astea, și nici altfel desigur – cu fereastra deschisă.

«– I-am fript-o, mă, i-am fript-o !> :se dumiri și Chiva rîzînd cu dinții ei de tablă. <~ Să țe frigă și ție Măruța, că... zău, Brebule, nu e rea la gust ; e cam ațoasă, da' – dac' _o fierbi _ntâi, e ca dă porumbiel, mă, or' ca dă gheoroaie !> Bucuroasă tare de-tot că poate și ea să vorbească'n dodii.

Cumnată-sa Măruța, o fătucă-femeie doar ce_a trecut majoratul și _ncă ne-mamă, se uită cotit când ascultă toate_acestea ; 'i_e rușine mai ales de nen'so Florea, căruia'i poartă tot respectul, ca și Brebu. Așa era obișnuința.

«– Leliță...>, îndrăzni totuși să_o cîrtească, <~ ...eu nu te-am auzit pă tălică pîn'acuma vorbin' d'astea, da'...»

Se rușină de-tot nevasta lui Brebu și plecă de la gard.

Simțind că nu avea alt-ceva de spus, plecă și Cioroaga – ducându-și mătura de mesteacăn subsioară și cu ochii licărind de_amîndouă bucuriile inimii ei ; spre poartă plecase.

Când să deschidă poarta, piaza rea – pitită.

«– Ce faci, mă, aicișea?... fii-ț'ar zîua dracu'! Dă cîn' stai tu aici, aici?!... Parcă plecaserăi cu_Andrel tu...>

Fără supărare și nici prea mirată că'l găsisse pe copil stînd în cur pe rădăcina dudului și cu ochii pironiți într-o carte ; ea venise să deschidă poarta, să se uite și de oi. ...Să o deschidă și să o lase_așa – deschisă, ca să vadă lumea care trece pe drum că i s-a vindecat omul și la-o-adică să o și întrebe cum. De gânduri, uite că și uitase să'l mai întrebe pe copil de rostu' lui – aci, la drum ; își reveni :

<- Unde țe_ă, mă, 'ț-ar zîua dracu', vaca și caprili ?... Le pierduși, aici?!...» ...Licărind cu ochii pe Coasta Boului, apoi pe drum – la deal și la vale, doar le-o găsi ea (vorba vine.

«– Ei-na, le pierdui !...> ; o încontră Bigiu scos dintr-ale lui, parcă vrînd să o și alunge de lîngă el. <~ Pe rîpă'n salcâmeț' sînt ; vaca_a lut-o Andrel, cu caii. Ce mai vrei să știi?...»

«– Și pă tine nu te mai luă ?... dă ce nu te mai luă ?!...»

«– M-a luat, da'... în dreptu' lu' Pricorici, caprili_a' tulit-o la rîpă, că eu... M-a gonit Andrel ; 'cea că... să plec și eu după ele, că eu... Uite,ț' spui : nu le-am aținut de_a'n drum, de (!) ; fiin'că mergeam cu ochii'n asta, na !> // «– Da' ce 'i_asta?... 'ț-ar cartea dracu'!»

O întoarse și silabisi cu greu : <~ "Mor... o... morții" ! E dăspre urși sau ?... d'unde dracu' ai tu cartia_asta, aici ?!... Că nu e dă școală !>

«– Eei-na, despre urși !>; rîse copilul.

«– Dăspre moarte ?!... Du-ț'o dracu' d'_aci ! Pleacă d'aici dă su' dud, cu ea cu tot ! Ț'ar cartia dracu' !!!...»

«- Nu moare, bre, nimeni, în carte_aici ; lasă-mă'n pace ! ...Despre oameni ca tătici' este vorba ; despre_un copil care_a luat şi_el premiu'ntâi, despre cai, despre oi... - una rea cum e vaca noastră... Ce mai vrei să ştii ?!...»

Se mai luminează Chiva - când auzi toate_acestea, şi îşi răsări mai mult dinţii ei de tablă dintre buzele lărgite.

«- Şi d'ăia_cai veni' tu lângă oi? - să le citeaşti ?!... Te uiţ' şi dă ele, dac' ai rămas ! Da' dă undi_o ai? - că nu'mi spusăşi. Ț'a lăsat-o Norvica?... hauu!... »

Nu chiar lupeşte se răsti la gându-i ; dar necaz avea, mare, pe sorăsa - că venea cu cărţi la ea şi le "povestea" cu omul ei... <în loc să'şi vază, dracu', d'altă triabă - să să mărite_odată ! Mai e ea dă cărţ', pă dracu' !>

«- Tătici' mi-a dat-o ; i-a adus-o... domnu' Mitu_alaltăieri. Zicea că_a primit-o şi_el, nu-ştiu-de la cine, de departe-rău ; mi se pare că de la omu'ăla care_a vândut porumb şi la Richiţele, că... uite, chiar şi scrie asta_aici !> // «- Ce dracu' scrie, mă Bigiule ?!...>

Dar nu se_osteni să verifice, poate nici nu_auzise tot.

«- Mă, fi-ţ'ar zîua dracu', tu miinţ' ! Şi_eu eram dă faţă când a venită Stăncănescu... nu i-a lu' tat'to nici-o carte ! Mă, tu_ ai furat-o dîn geanta lu' Mitu?... Ti_omoară tat'to ! Uite, e'n curte ; mă duc să'l întrieb. 'L_întrieb, cai?...» // «- Întreabă-l, dacă vrei...»

Motolog-agale şi nefricos de consecinţe îi răspunse copilul.

Mă-sa îşi strîmbă gura a dezinteres şi ea, dar îl mai descoase_aşa - din mersul vorbei :

«- Şi la ce-ţ' folosăşte ție asta?...Te'ntriabă la şcoală dîn ea, doamna Froasă?... Citieşte-o, atunci !>

«- Eei, mă'ntreabă!... Tătici' mi-a spus că... să'i povestesc din ea, lui !>

«- Voi ştiţ', prostiili voastre ! La ce v-o fi folosîndă...»

«- Îi foloseşte lui...

Lavinia Braniște

În secunda asta

- Ce-ți dorești cel mai mult și mai mult pe lume?

- În secunda asta?

Ploua tot mai tare, punga îmi căzuse peste față, se aburise în dreptul gurii. Am ridicat-o până la frunte. Aveam emoții.

- Aș vrea ca noi doi... să ne pupăm pe gură.

A râs.

- Apăsat.

S-a gândit:

- Păi, știi... eu sunt cu cineva.

Bineînțeles că era cu cineva, de fiecare dată erau cu cineva sau se purtau de parcă erau sau mă purtam eu de parcă erau. Nu aveam decât două variante, să insist sau să mă retrag, amândouă penibile, deja mă uram, se deschisese deja hăul.

- Ar fi un simplu act de generozitate față de mine.

Nu știu ce să cer de la oameni, nu știu când oamenii își doresc să cer lucruri de la ei, nu pot să mă citesc în oameni. Și după ce ajung să cer, după ce ajung în halul ăsta, mă cuprinde remușcarea, ca după o imensă greșeală.

- Nu ne cunoaștem, nu știu ce ne leagă, probabil că nimic...

- Ne leagă asta, că eu te vreau.

Era deja prea mult, nu mă mai suportam, m-am întors și am dat să plec. M-a prins de braț, m-a tras spre el, mi-a luat capul în mâini, și-a apropiat fața de a mea. A închis ochii. M-am smucit și am fugit în gura de metrou, am coborât scările ținându-mă de zid. Am coborât din reflex la linia a doua și m-am dus direct pe linie. Oamenii din stație au avut nevoie de câteva secunde ca să reacționeze. Trei persoane au coborât să mă scoată de acolo, alte două m-au tras pe peron, alte

două mi-au oferit un scaun. O femeie mi-a scos punga de pe cap, mi-a dat bretonul. Au vorbit între ei despre mine, eu am preferat să mă uit în gol. Trei minute și douăzeci, șapte persoane. Data trecută a fost mai bine.

Când a venit metroul m-am urcat ca un om normal și m-am dus acasă.

Dacă ar fi fost să fie altfel

Când a adus-o acasă prima dată mi-a și dat, de față cu ea, marea veste: urma să se căsătorească. Avea să fie a patra soție a tatei. Eu eram a doua fiică și stăteam cu el. În curând și cu ea.

Am urât-o din prima. Mă încăpățânam să-i vorbesc cu dumneavoastră, deși era tânără și mă lua de mână, mă privea în ochi și mă întreba:

- De ce nu putem fi prietene? De ce nu vrei?

Avea sprâncenele pensate inegal, una era mai arcuită decât cealaltă, îi dădea un aer intrigat. Nu-mi amintesc cum îi răspundeam.

A insistat să ținem o cină în familie la care s-o invite și pe cealaltă fiică a tatei. Fata n-a vrut să vină, în schimb pe mine m-a chemat la o cafea, în oraș. Am recunoscut-o cu greu, ne văzusem doar de câteva ori în douăzeci de ani. Ne-am uitat atent una la alta înainte să ne salutăm în fața terasei unde stabilisem întâlnirea și ne-am mărturisit după aia fiecare că numai ușoara asemănare cu tata ne-a făcut să ne dăm seama că da, ea trebuie să fie.

- Mama mea îl vrea înapoi, mi-a zis.

M-a străbătut un fior de vinovăție, părinții ei s-au despărțit pentru că mama mea era însărcinată cu mine. Între noi era o diferență de patru luni, tata nu-i plătitise niciodată pensie.

- Are chelie și burtă. La vârsta asta femeile reacționează în general pe dos. De ce-mi zici mie?

- Vreau s-o îndepărtezi pe cealaltă.

- Asta-i bună. Vorbești de parcă se poate. Hai să-ți zic ceva: nici pe mine nu mă iubește.

- Dar pe ea?

- Dar contează?

- Da, pentru că mama mea-l vrea-napoi. Știu c-a avut o viață plină, l-au iubit și l-au vrut multe femei, dar mama mea a fost prima...

- Asta n-are nicio importanță. Și cu cât îl vor mai multe, cu atât el devine mai puțin prețios, nu invers, cum ai crede. A-l vrea devine

neinteresant dacă-l vor și altele. Oricum, suntem toate un fel de neveste pentru el, ne aflăm la același nivel, nu te gândeai că pe mine mă vede altfel decât pe ea. Nu pot să mă tăvălesc pe jos și să-l ameninț, nu pot să-i cer s-aleagă. Ar fi ridicol, iar eu de asta mă tem cel mai mult... Nu, de fapt de sărăcie mă tem cel mai mult și după aia de ridicol. Dacă vrei putem să ne mai întâlnim.

Nu ne-am mai întâlnit. Odată cu ea a dispărut și viitoarea soție.

Au fost momente în care aș fi putut să vorbesc cu tata. Momente în care nu făcea nimic, adică, momente în care nu l-aș fi deranjat de la nimic. O iubești? Da. Mă iubești? Da. N-avea rost să încep, știam cum o să fie, ce-o să răspundă, cum o să reacționeze la tot și după aia eu ar fi trebuit să duc în spate multe zile povara discuției, furia. Până când s-ar fi dizolvat în liniștea din casă.

Într-o după-amiază am auzit voci în sufragerie. Doar ce mă trezisem din somn, am mers să-mi iau o cană cu apă și m-am oprit în ușa deschisă. Tata vorbea cu o femeie aproape în șoaptă. Erau așezați față-n față, el cu spatele la mine. Femeia m-a văzut, dar n-a schițat niciun gest, nu m-a salutat. Mi-am dat seama că era mama fetei. Frumoasă, dar n-aș fi vrut-o nici pe ea, n-aș fi vrut să mă ia de mână și să mă-ntrebe chestii. Am rămas acolo sorbind din cană, era doar apă rece, voiam s-o stânjenesc; n-auzeam ce vorbeau și nici nu conta.

După un timp tata mi-a zis să mă duc să mă mărit. Jumătate din casa asta îți rămâne ție, să știi, dar acum nu pot să te mai țin.

Eram pe două scaune

pt C

Eram pe două scaune și am crezut că sunt pe unul, m-am întins într-un colț să șterg praful, m-am dezechilibrat și am căzut și m-am lovit de masă. Cu capul. Am crezut că mor. M-am ridicat după câteva secunde, se-nvârtea casa, m-am ținut de pereți și m-am dus la ușă să descui, ca să poată intra cineva la copil dacă mor. Mi-am înfășurat capul într-un prosop, era numai sânge, după aia m-am așezat în pat, lângă el. Era mic de tot.

M-am trezit când a început să plângă, prosopul se lipise de cap, începuse să se întărească. L-am potolit și am ieșit în balcon. Balconul era neînchis și gol, m-am așezat pe jos, cu spatele de perete, am aprins o țigară și am ținut-o la ureche s-aud cum arde, era vânt, țigara s-a dus repede. Am intrat. Am pus scaunele la loc, ca și când nu s-ar fi întâmplat

nimic, am început să șterg în urma mea, am început să frec cu produse de curățat, m-am pus în genunchi și am frecat covorul și parchetul și după aia clanțele și după aia chiuveta, am fiert prosoapele, m-am tuns la piele și m-am dat cu ceai de mușețel.

La capătul ăsta

Relele nu sunt atât de rele în singurătate. De-asta m-am dus să plâng în metrou, să cobor la capăt și să mă urc în altul și la capăt în altul și tot așa ca să nu mai fiu singură. Sunt imensă. În stânga și-n dreapta nu se așază nimeni, ocup un scaun și încă două jumătăți de scaun, am ochii roșii și umflați de plâns, mă uit avidă în jurul meu, mă uit să văd care sunt oamenii printre care trăiesc, îmi iau libertatea să mă bag în viețile lor și să-i privesc. N-am dreptul, eu mă întind deja mult, mă întind și atrag atenția.

În metrou sunt cei care privesc insistent și cei care evită să privească. Nu vreau pe nimeni lângă mine să mă întrebe dacă e totul în regulă.

Când îmi doresc lucruri legate de alți oameni îi implic și pe ei, le stau în cale, apare atunci ceva pe care pot să pun degetul și să spun „aceasta este teamă”.

Din sân îmi iese un cap de pisică. La capătul ăsta o să ies la lumină și o să las pisica.

O să începem noi demonstrația, atenție aici

Eram pictată pe față, țineam pancarta cu ambele mâini, căutam să mă potrivesc cu ceilalți, cu pasul, cu vocea, cu expresia feței. Strigam cât puteam de tare, aveam nevoie să am dreptate, nu știam ce apăr. Fotografii mă urmăreau pe mine, îmi stătea în cale, îmi plăcea, întorceam capul în diferite unghiuri. Până când am dat peste el, am vrut să intru în el, el nu era cu noi, și atunci mi-a smuls pancarta și a aruncat-o, am rămas goală, am rămas mută, am dat din buze, dar ce se auzea nu venea de la mine, eram într-un film dublat, eram fiecare în filmul lui dublat și totuși el, și totuși el și-a înfipt unghiile negre în fața mea, și-a înfipt unghiile negre în jurul gurii mele și a strâns, tu să

taci mi-a zis, tu să taci curvă, și-atunci vocea din capul meu, și-atunci prezența asta care mă judecă, și-atunci vina mea și nevoia lui să aibă dreptate, teama mea de eșec, teama mea de greșeală, și totuși eu, și totuși eu în secunda aia mă gândeam la față, și la cât de ridicol era că mă gândeam la față, el avea nevoie să aibă dreptate și eu nu voiam să se vadă după aia că se întâmplă asta, nu voiam să mă lase așa pe viață. M-am agățat de el bine, am căzut și ne-am rostogolit, în jur au căzut și s-au rostogolit și alții, și-n timp ce ne rostogoleam, eu el, eu el, eu el, am murit o secundă și mi-am dat seama că nimic nu există. Și-atunci lupta a fost ridicolă și m-am oprit, m-am oprit cu el deasupra, și i-a fost ușor să se ridice, i-a fost ușor să se ridice și să dispară.

Sunt cel mai sus

Stau cel mai sus, m-au pus cel mai sus, mă înclin în stânga și-n dreapta și fac cu mâna și gulerul tare mă roade pe față. Regele a spus că-n momente din astea de pe clădiri înalte se poate trage, ar fi aproape frumos să se tragă, ar prevesti ceva, nu contează ce, au pus momeli peste tot. Carul e tras de un motorăș, se simte în tălpi, sub mine piticul din turn stă cu piciorul pe o pedală. În față și-n spate alaiuri, nu le văd, eu sunt cel mai sus, în față și-n spate curge totul, m-au luat pe sus, am amețit, poate înseamnă ceva. Străzile sunt înguste, clădirile înalte, trecem printr-un defileu, mă uit după ei, ridic capul și gulerul mă înțepă în ceafă și când las capul mă ia amețeala. Regele e sigur că ei sunt acolo, ar vrea să știe, așteaptă obiecte care sclipesc la ferestrele înalte. Dacă leșin or să mă țină sârmele, sunt atât de sus încât n-o să observe nimeni, eu nu pot să mai aștept, două amețeli din trei, ba nu, trei din cinci, în cât suntem azi?, câini aleargă după noi cu încetinitorul, piticul din turn își pilește unghiile, o alarmă de mașină cu bateria pe terminate, am ratat din nou, eu acum o să leșin, n-o să știu cine a fost, vă mulțumesc.

Diana Todea

Un bețivan notoriu

Cu capul pe bancă, Richard se uita la mine. Deja începuse să se întunece când adormirăm amândoi pe bancă. O zi frumoasă în parc, vara, uitându-ne la copacii care înverzeau.

La ora 2 intrasem pe aleea principală. Richard ținu neapărat să mă întrebe cât e ceasul.

12, am spus. Vocea îmi tremură pentru că afară era prea frig. Ne cunoșteam din liceu. Lumina din parc cădea peste straturile cu flori, roșu și galben. E deja prânzul, începui Richard cu remarcile lui evidente. Dacă eu ziceam că e soare, el adăugă: s-a încălzit foarte. Sau: zilele trec prea repede, mâine am de predat o lucrare. El: parcă prea repede, trebuie să te apuci de scris. Mă abțineam să nu adaug ceva la rândul meu.

De data asta, plimbarea în parc ne făcu pe amândoi să ne uităm firile.

El stătea pe bancă cu privirea țintă la un porumbel. Eu mă uitam la desenele de pe asfalt, făcute probabil de niște copii mici. Niște avioane treceau pe deasupra, probabil o paradă de ziua națională.

Nu era încă ziua națională. Știam de la știri, ultima oară când mă uitasem la televizor. Parcă știam că fusese o bătălie, și între timp, țipam la un coleg să îmi dea pixurile. Asta învățasem la istorie. Richard se uită la mine clefăind. Mânca un covrig.

Richard era trecut de 20 de ani, o vârstă la care mințile ar trebui să se trezească din visare. El nu înțelegea mare lucru din știință, nici nu-i păsa. Îi plăcea să doarmă. O activitate care se întâlnește și la pisici destul de des. Adormea cam oriunde. Ultima dată era în sala de așteptare la dentist. După o așteptare de 5 ore, se trezi cu cea mai

calmă față din lume, și intră în sala de operație. După alte 30 de minute vorbea înflăcărat cu falca umflată.

- Mi-a zis că e de la covrigi. Trebuia să te ascult.

Râdeam ca de obicei la glumele lui nesărate. Părea patetic uitându-se la fetele foarte înalte, trecute și ele de 20 de ani, prea înalte să îl observe. Pleca de fiecare dată bosumflat din sala de cursuri. Nimeni nu îl înțelegea. Sau el nu înțelegea nimic.

De 5 ore stăteam în parc. La început mă temeam că are să plouă; norii erau deși, și ceața îmi înfiora pielea. Degeaba. Richard avu pentru prima dată în viața lui dreptate.

- Nu are să plouă! Bate vântul.

Cu ochii mici de somn, îl înțelegeam. Firea lui molcomă și tardivă era prea originală. Dumnezeu îl iubea. El iubea toate ființele sărace cu duhul. Uneori mă întrebam de ce mă iubea și pe mine.

Mă gândeam la apă.

- Richard! La care el tresări de pe bancă.

- Ce e?

- Ce zici dacă ne înrolăm în marină?

Cu fălcile încleștate, Richard mă privi cu compătimire.

- Nu vreau. E prea multă apă.

Nici asta nu-i convenea. Ne iroseam viețile, stând și citind cărțile date de alții.

Cu fața obosită de gândit, mă întorceam din 5 în 5 minute să văd dacă trece autobuzul. Îl vedeam stând pe bancă, cu șapca trasă pe ochi. Din autobuz avea să coboare prietenul lui Richard. Un mare deștept. Ochii lui se zicea că văzuseră mai mult de 3 mii de cărți.

Adormeam. Richard se trezi. Se uită în jur dezorientat. Mă atinse pe mâneca paltonului.

- Trezește-te! spuse el neliniștit. Cât e ceasul?

Clipind mai des, mă trezi de-a dreptul.

- E 11.

Richard sări de pe bancă. Hamlet! Trebuia să-l ridicăm pe Hamlet! Te-ai uitat la autobuz când trece?

Uitasem. Adormisem pe bancă, gândindu-mă că trebuie să mă trezesc în 10 minute.

- Păi, știi... Am adormit.

Palma lui Richard îmi înnegri obrazul. Richard era furios. În acea clipă putea să mă omoare. Așa făcuse o dată cu un amic comun, și respectivul rămăsese de la o palmă timp de o săptămână în spital.

- Brută! protestai cu o voce seacă. De ce nu te-ai uitat tu când trece autobuzul?

Richard avea experiență la bătăi. De mic îi plăceau pumnii și palmele. Căpătase de la unchiul lui alura de boxer. De aceea umblam

întotdeauna împreună. Eu îi arătam pe unde să meargă, el mă proteja. Mă gândeam că nu poate niciodată să ne atace cineva pe stradă.

Ce-i drept uitasem să mă uit la autobuz pentru că nu prea vroiam să-l întâlnesc pe Hamlet. Cine era Hamlet? E adevărat, citisem Shakespeare. Citisem și critica spectacolului. Un fiasco. Atâta reținusem: Hamlet înnebunește la final.

Richard se uita cu ochii săi bulbucăți la mine.

- Hai să îl căutăm!

- Prin parc, la ora asta?

- Da. Gestică lui era hotărâtă. Îi plăcea de Hamlet. Împreună inventaseră un aparat de imitat bancnote. Hamlet se pricepea la orice, zicea Richard.

- Și pe unde o luăm? Richard avea în ochi o privire superioară.

- Începem de la stația de autobuz.

Evident că îl urmai. Vocea lui tuna prin noapte, cu înjurături la adresa mea, că fusesem inconștient să nu mă uit la ceas. Ne îndreptam spre stație. Dintre tufișuri apăru o arătare hidoasă. Mă speriai groaznic și scosei un țipăt. Richard se întoarce și cu un zâmbet larg pe față, exclamă: Hamlet!

Hamlet era o găliganie mare și hidoasă, cu ochi bulbucăți și puțin sașii.

Îmi păru rău că mi-am pierdut cumpătul pentru atâta lucru.

- Te-am speriat? Întrebă Hamlet cu o voce groasă, râzând de mine.

Vroiam să-l bat. Mă abținui.

- Nu. Nu mai aveam replici dure. Mă gândeam să ripostez mai târziu.

Ne petrecusem timpul prin baruri toată noaptea. Richard zicea că Hamlet e deștept din cauză că putea să bea o noapte întreagă fără să adoarmă. Eu mă gândeam că e un idiot. Cu burta lui mare părea un personaj comic din benzile desenate. Un butoi care se clătina, deși nu era atât de hidos în realitate. Pungile obrazilor păreau a descrie o variantă reală din ceea ce era de fapt acest Hamlet. Un bețiv notoriu.

Hamlet și cu Richard se întâlniră din greșeală într-o stație de autobuz. Era noapte și pe Hamlet îl atacaseră niște derbedei. Tipic pentru un bețiv notoriu ca Hamlet. Richard îl salvă numai cu alura lui de boxer și cu vreo 2 pumni. Apoi deveniră cei mai buni prieteni din lume.

Eu îi priveam povestindu-și de-ale lor. Cum se cunoscuseră, cum petrecuseră luni în șir, și tot felul de alte minunății. Mă întrebam de ce nu aveam și eu o asemenea istorie în spate. Poate că în final era mai bine așa cum eram. Un om cu scaun la cap și plin de replici dure.

O parte din noapte zburase în barul de la capătul străzii, râzând și ciocnind bere. La un moment dat, Hamlet își începu povestea.

- Într-o seară ieșisem să beau ceva. În satul meu erau mulți bețivi, oameni de treabă dacă apucaii să-i cunoști. Sentimentul inutilității încă nu mă atinse. Mai târziu arveam să îl cunosc. Nulitatea acelor oameni mă uimea de fiecare dată când intram înăuntru. Dar sentimentul acela se ducea repede o dată ce mă înhăitai cu ei. În acea seară, mă întrecusem cu băutul alături de niște vecini din alt sat.

Bând 5 rânduri de vin și de bere, observasem la un moment dat că luminile pălesc. Credeam că băusesem prea mult. În jurul meu se făcu un gol și toți mă priviră ciudat. Eram singurul din cameră care nu căzuse după amestecul ucigaș de vin, bere, vodka, și alte băuturi spirtoase. Se uitau la mine ca la un idol. Atunci am avut revelația că sunt cineva.

Povestea lui Hamlet fu înăbușită în scurt timp de râsete isterice, gălgâite. Toată lumea râdea când talentul orator al lui Hamlet se pornea. Mă uitam la el. Cine era, de fapt, acest Hamlet?

Fața lui nu demonstra viciu sau pierderea minții, ci luminozitate. Nu era un om trecut de prima tinerețe care se ratase. Mie mi se părea un om vesel care își descoperise, în sfârșit, o pasiune. Ceva din el pătrundea în toți când povestea. Rămânea prins de pereți, de pahare, de teigheea, de noi. Când povestea Hamlet toți râdeau ca la un spectacol de comedie, o piesă în trei acte, menită să atingă apogeul râsului. Mă cuprindea un fel de mândrie că Richard mi-l prezentase. Mă numărăm acum printre actorii principali. Richard mă privea cu un soi de ironie. «Ți-am zis eu», părea să îmi transmită din priviri. Îl credeam.

Acest om hidos, burduhos, plin de glume, acest bețivan notoriu mă uimea și mă delecta. Simțurile mi se trezeau la capacitatea lor maximă când Hamlet întindea mâna să îmi dea un pahar, străbătute de un miros puternic de bere, care îmi străpungea nările. Lacrimogen ca întotdeauna, Hamlet râdea și el la glumele sale. În seara aceea, intrasem în al treilea bar. Ochii tuturor se căscaseră, când în ușa barului apăru un om roșu la față, puțind a alcool de la 5 metri și râzând în hohote. Cei dinlăuntru se uitau veseli, primindu-ne cu mai multă băatură. Hamlet se întrecu pe sine însuși. Istoria se rescrise printre râsete, pahare sparte și povești născocite.

- Eram un idol în carne și oase, continuă Hamlet. Privirea lui tulbure sugera că atinsese limita.

Ieșirăm printre urale și țipete. Pe drum, mirosul nostru lăsa o dâră infernală. Ne întorceam prin același parc, Hamlet, Richard și eu. Hamlet îl salută pe Richard, îl strânse în brațe tare de tot, așa murdar cum era. Richard îl pupă pe obraz. Îmi strânse mâna scurt și plecă printre tufișuri.

- Asta e Hamlet, replică Richard scurt, cu privirea plină de admirație, uitând imediat cine era, de fapt, acest Hamlet. Un bețivan notoriu.

Richard mă lovi scurt peste ceafă.

-Hai să mergem. Măine trebuie să o luăm de la capăt.

Proză

Ștefan Doru Dăncuș

Povești pentru Gabriella

POVEȘTI PENTRU GABRIELLA

Maria Maica Sfântă plângea pe drum, după ce tâmpiții și absurdii i-au ucis Fiul. Și cum mergea ea așa, secătuită de durere, se întâlnește cu o broască:

- De ce suferi, de ce bocești, Maică Sfântă? o întreabă aceasta.

- Mi-au răstignit copilul, mi l-au omorât în cele mai grele chinuri, cum să poată răbda un suflet de mamă atâta ură?

- Lasă, nu te mai amări, că și eu am avut nouă și a trecut o roată forforoată (roată de car) și pe toți mi i-a omorât deodată.

Povestea n-are final, nu știe nimeni dacă Maria a încetat din plâns. Ceea ce știi este că mama trebuie să citească aceste rânduri, altfel ele nu vor fi vii niciodată. Netrebnicia fiilor echivalează un cântar pe care nu-l vede nimeni: cel al deznădejzii, al memoriei șterse.

Îmi doresc o prezență dar întristarea este inviolabilă, aneantizantă. Nimeni nu rezistă în preajma unei permanente mâinii. Gabriella s-a refugiat, înspăimântată, în altă cameră. Faptul că scriu îngrozește, ea se gândește că totul e dus, că beau prea mult, că prea multă cafea și țigări nenumărate... Nimeni nu-mi poate lua plinătatea sărăciei, suferinței, nefericirii, nedreptății, nenorocului – nimeni și nimic. Ea – cu plăpânda ei revoltă – de-ar pricepe deodată toate seismele din celulele mele, ar deveni o jertfă inutilă pe un altar al nimănui.

Sunteți tare dizgrațioși, cred că și lui Dumnezeu îi e silă deja.

- Doamne, strigați, avem straine după ultima modă, pantofi moderni, inele uriașe pe degete, avem telefoane mobile, mașini scumpe, îndeplinim toate condițiile, de ce nu ne iei și pe noi la Tine?

Iar El, indulgent, întreabă câte scânduri aveți la sicriu.

Trufași, crezând că ulciorul va merge și de data asta la apă, răspundeți în cor:

– Și-așa ne vei ierta, dacă ne vom căi în ultima clipă!

Zadarnic vă bazați pe asta, Dumnezeu nu joacă zaruri cu niște prăpădiți plini de datorii.

POVEȘTI PENTRU GABRIELLA

– Adame, ia sapa asta și așează-te pe scaunul ăsta. Sapă cât poți în jurul tău că atâta-ți va fi averea, după care Dumnezeu a plecat la treburile Sale.

Dar Adam nu s-a mulțumit numai cu ceea ce i s-a recomandat: crezând că poate trișa, s-a ridicat de pe scaun, mărinind suprafața săpată din jurul lui. La “recepția lucrării”, Dumnezeu a constatat fraudă:

– Restul pământului l-ai săpat în adâncime, Adame, a spus El cu blândețe.

Naivi, veți opina că sunt un scriitor puțin mai ciudat, vă veți spăla pe mâini cu explicații de doi bani. În acest fel nu veți scăpa de mine și de femeia mea, de cuplul care a reușit să vă scape printre degete. Chiar dacă am dispărea în malaxorul intereselor voastre, n-ați scăpa de ceilalți asemenea nouă care, din ironia generală, vor continua să extragă Biblia și s-o energizeze, să încătușeze cohorteles nesfârșite ale profanatorilor.

POVEȘTI PENTRU GABRIELLA

Tu: Deschid ușa, e plină casa de fum.

Eu (în iarna aceea primăvărată): Deschide-o.

Colaps: Nu merită să te manifesti ca un atotștiutor, te înscrii într-un cadru eronat. Cine răspunde de tine dacă rămâi strigoii?

Final: Nu-i nici un păcat în iubirea față de femeia ta, dar în iubirea Evei sunt destule. Dumnezeu tace, ne lasă pe cap confuzia și obscuritatea, sclavia apașinerii imediate.

Citesc stupefiat mii de aberații denumite “literatură”, cărțile lor au devenit simple expresii gastronomice, mândrii fără puncte cardinale. Devin oameni celebri numai pentru a-și alimenta, cu diverse mâncăruri rare, burtișagul căcăcios, la “dineurile oficiale” oferite de Ministerul Căcăcioșilor Mondiali. Ei nu mai cred că după 2000 de ani, cineva respectă Postul Paștelui sau al Crăciunului, s-au retras cu toții în ridicolul vegetarianismului (menținerea siluetei, vezi Doamne!). Sunt nespuse de ocupați (când nu-i vede ochiul poporului) cu mesele festive,

nu pot fi deranjați din suprema și dezlănțuita înălțare a furculiței care duce spre gură o bucată de carne.

În ușa blindată bate Isus dar ei nu-L aud, zgomotul tacâmurilor și a dopurilor de șampanie au acoperit huruitul asurzitor cu care se mișcă universul. Ei cred că s-au ascuns exemplar de Cel ce ar putea răsturna lumea și fără proverbialul punct de sprijin. Nu e bine să se afle ce fac, e mai ușor de acceptat sindrofia bancnotelor planetei, mondialul lor desfrâu, excepționala, găunoasa paradă a modei unor timpuri trecute, fireasca destrăbălare cu trupurile domnitorilor și artiștilor, imprimate pe stupizenia și batjocura unei bucăți de hârtie folosită de unii (cu bodyguarzi la scară) pentru ștergerea la cur. Eminescu, Bălcescu, Brâncuși... hârtie de budă a prea-burtoșilor, a forfotitorilor pe coridoarele împușitei lor specii! Hm.

POVEȘTI PENTRU GABRIELLA

Tu: Hai să plecăm pe munte, ăștia ne vor face adversari.

Eu: N-ai cu ce trăi acolo/ ne-a dat Dumnezeu împreună plecarea/ această cafea/ acest pas al tău/ aceste chipuri frugale care se schimbă/ odată cu frigul odăii/ au devenit de fier genunchii noștri/ ne-au țesut un înveliș nemaipomenit/ între coaste/ prietenii noștri/ păianjenii/ tu citești mereu cartea mea anterioară/ aceea în care sunt tânăr și frumos/ de aceea nu vezi ridurile/ puterea ducându-se/ vei întreba: unde ești?/ și nu-ți vor răspunde/ nicidecum/ judecătorii.

Vom face o nuntă frumoasă, îți spun. Toate vor fi în regulă, ca la oameni vor fi. Pe munte, zici tu. Astăzi, amândoi suntem triști.

Sărmanele mele rânduri, cât de ciudate vor părea zăpăciților secolului XXV! Aproape că nu merită să spun ceva epocal, memorabil, mai bine să nu se știe. Mă consolez cu gândul că, ajunsă într-o hiperbibliotecă, această carte va fi consultată de un super-student dornic să-și întrecă profesorii. Mesaj pentru el: *În anul 2000 am o femeie frumoasă și bună, o iubesc. Este jumătatea mea de sferă. Stop.*

Pe bună dreptate, super-studentul se va întreba în ciudat ce-i cu iubirea asta de Gabriellă, pe cine vrea ăsta să convingă?

La ora aceea eu voi fi în altă parte a universului, poate în Rai, poate impregnat ca o căpușă în Marele Spirit Universal. Un înger păzitor al tău, cel care acum, în hiperbiblioteca voastră electronică, citești niște cuvinte ale lunii martie, anul 2000.

POVEȘTI PENTRU GABRIELLA

Tu: Să nu plângi iubitul meu, zeghea mea de etern condamnată mi-ai dat-o jos. Goliciunea mea îți aparține în pofida regimului politic ce ne sufocă țara. Nu plânge, nu te închina și tu suferinței, nu accepta

umana suficiență. Sunt femeia ta, nu obosi, n-au trecut decât 532 de ani...

Eu: Nici o șansă/ zadarnic fumez și beau/ și atât de tare apăs pixul/ că se sparge plexiglasul său ecologic/ zadarnic pui muzica noastră/ claviatura epocii feudale/ treptele casei tale mă atrag/ nu casa/ nu muzica/ nu "nici o șansă"/ treptele mele ai devenit/ puterea neîngenunchierii/ te-am zidit în cartea asta scrisă/ la întrecere cu stabilopozii orelor zilei/ cu griga lui Ianoș/ cu expoziția lui Remus Vârnăv/ cu dorel Petrehuș/ Ion D. Ion/ Cornel Pop/ Anghel Negreanu/ și Torz/ te-am zidit de vie în interiorul nostru iar eu/ ca un ultim manole/ am pus o ultimă cărămidă la înăbușirea ta.

Cu ce putere mi se dau palme pe celălalt obraz! De nu L-aș repeta pe Isus aș accepta răstignirea.

Atâta știu, să se scalde în băltoaca lor călduță, în culcușul lor primordial demn de cercetările unui zoolog mediocru. Batracieni! Nu contestă sudura anumitor cupluri umane dar le intoxică cu duhoarea mlaștinilor lor. Blestemat să fiu dacă, după trezirea din scris, voi reveni cu buldozerul lucidității asupra acestor cuvinte; să nu mi se dea nici măcar somptuoasa ghilotină plasată special pentru mine în occipitalul mileniului III!

POVEȘTI PENTRU GABRIELLA

Pe scara aceasta scheletică urc singur/ rece/ frumos/ iubit/ cu roata ce se rostogolește spre mine/ frumusețea ta riverană va planta/ flori în piețele lor asfaltate/ dintr-o dată tu/ pe jos am ajuns/ dincolo de convingeri/ acolo unde: străzi inutile/ orașe de pluguri/ tomberoane pline ochi de riduri/ nu știu bieții gunoieri ce să facă au găsit o roată, au zis: hai s-o luăm cu noi, poate-i de aur. Și cum mergeau ei pe drum, autoritățile publice au prins de veste și i-au încarcerat pe motiv că dețin, ilegal, un cerc de lumină.

Sunt vicleni, știu să se ascundă unul de altul iar câteodată, când se îngroașă gluma, îi mituiesc pe judecătorii timpului lor prea scurt pentru a putea fi – pe patul de moarte – absolviți. Se preling pe lângă mine mieroși, mă sfătuiesc (fals revoltați) să depun armele că rata medie de viață în Europa este 60 de ani.

EXPLICAȚIE: Să nu-mi vină să cred! Ticăloșii au venit cu tot arsenalul, cu toate cuceririle în materie de legi omenești, mi-au făcut capul calendar în fel și chip, mi-au promis bătaie, m-au amenințat cu închisoarea... dar eu nu și nu, port pixul ca pe al șaselea deget al celei de-a treia mâini. A privi, milostiv, curvășăraiul foste-ți neveste e, până la urmă, un act de nebănuț curaj, o retragere incandescentă și senină,

ceva ce Spartacus a înțeles în ultima clipă: "...până la urmă un pilum azvârlit de la doisprezece pași i-a străpuns șoldul stâng și el a căzut în genunchi. Dar și așa, continua să lovească în toate părțile până când, istovit, cu trupul plin de răni, și-a dat sufletul.", (Istoria antică, Editura Didactică și Pedagogică, ediția 1977).

Editura aceea "Pedagogică" m-a învățat să nu-mi mai respect specia, ceea ce am și făcut: justițiabilii ce-mi voiau capul au plecat din casa mea cu ideea că generațiile, indiferent de ceea ce pot face ei, se succed nestingherite.

- Sunteți impersonali și renunțativi, le-am spus celor ce veneau să mă înscrie în nu știu ce culte religioase înființate prin America.

- Pe mine nu m-a învins decât Dumnezeu, le-am spus, port pe scapularele mele, marcate cu fierul înroșit, însemnele eroului înfrânt. Iar voi veniți și-mi spuneți că Dumnezeuul meu nu e bun, că îmi trebuie neapărat altul, al vostru. Un vițel de aur, poate. Bieți limitați! De-ați ști pe ce lume trăiți, v-ați sinucide în masă! Suportă Dumnezeu grade de comparație? Sunteți discipolii unui uluitor dezmăț: cum apare o ceată de complexați, cum inventați un Dumnezeu pe potriva ei. Acord scuza de rigoare, cel puțin le dați, amărăților ăloră, un sens. Din veniturile mele, atâtea câte sunt, hrănesc niște oameni care nu s-au putut adapta la ritmul societății. Vă aștept, săptămâna viitoare, cu un pachet de mâncare pentru ei.

Au tăcut fariseii, și-au luat propaganda tipărită pe hârtie de lux și cu coada-ntr-o picioare, au urcat în mașina scumpă, parcată la poartă.

- Noi nu suntem instituție de binefacere, mi-au spus, și de-atunci nu i-am mai văzut.

Au venit alții, apoi, niște persoane deosebit de insistente, pregătite multă vreme la Academia "Banul - Ochiul Dracului". Că nu-mi doresc o casă a mea, un călcător marca "Phillips", un televizor color marca "Orion", o casă de vacanță pe Coasta de Azur, un cont solid într-o bancă elvețiană, erau foarte deștepți, mi-au dat o casetă audio pe care scria "Mai Mult Decât Îți Poți Imagina" de Jim Dornan (?), definițiile pentru fericire nu mai conteneau, ei îmi făceau un dar neprețuit înregimentându-mă în sistemul mondial de vânzare-cumpărare a unor produse cu denumiri hazlii - ce nevoie am eu de fericirile astea uriașe? am întrebat la un moment dat, mie-mi trebuie o fericire unică și simplă, după micimea și prostia mea de ființă tradițională, lui Steinhardt nu i-au trebuit atâtea instrucțiuni pentru a fi fericit, eu mă simt bine și dacă stau în gazdă și scriu cărți și apoi mă chinui să le tipăresc...

- De ce te chinui? m-au întrerupt.

- Pentru că le tipăresc pe banii mei și niciodată nu-mi ajung.

- Vezi, au jubilat, hai cu noi în echipă, vei face bani pentru o mie de cărți!

Mutrele lor triumfătoare m-au dezgustat.

- Da, dar nu voi mai putea scrie, am spus și am trecut în altă cameră să beau ceva, să mă rog pentru Gabriella care a continuat dialogul acela nerușinat dintr-un bun simț greu de acceptat (îmi venea să-mi trimit îngerul păzitor s-o ajute).

Tolerată și aproape imediat acceptată ca normă comportamentală, nerușinarea poate deveni putere de stat. Simplificată - rămâne o biată râmă pe care dacă o tai în două, fiecare bucată o ia în sens invers. Ce face un izvor montan cu astfel de pericole? Le macină. Asta am făcut și eu.

Rușine să le fie!, stau cu tonele de știință în clădiri uriașe, protejate de apariția vreunui Nero și n-au infuzat în venele alergice ale omenirii explicația sexului frunzelor. Nici un computer civilizată nu va face greșeala să le spună asta și orice răspuns aleatoriu poate ajunge de batjocură. Celebra teorie a lui Darwin arată, acum, ca un semn de exclamare. Mândria mea mă obligă la gesturi marțiale și de aceea trag deasupra acestuia o altă linie, cam așa

—
!

ceea ce mă face să cred lejer că noul semn aduce a spânzurătoare. "Celebra", deci, în accepția mea, este un cadavru pe care musai trebuie să-l îngroape, altfel se va împruți toată "planeta albastră" și odată cu ea vor duhni și ei a hoit universal. N-ar trebui să se mire că bunul Dumnezeu mai strâmbă uneori din nas, pestilențiali cum sunt, nu-L pot păcăli cu deodorante și bețișoare chinezești.

N-au avut profesori "de răspuns la întrebări", au fost învățați cu forța doar să le pună. Cui - nu contează - cineva, până la urmă, va răspunde. Milenarele găști de filozofi au făcut ceea ce trebuia: răspunsuri convenabile pentru întrebări convenabile, pentru neștiutori convenabili, pentru situații convenabile, pentru magazine convenabile, pentru șosele, blocuri, piețe, mobile, bolțari, mașini, președinți, televiziuni, exploatări ale omului de către om convenabile. "În analiza cognitivă, dacă pleci de jos nu ajungi nicăieri", scria Ioan Petru Culianu. Completez: dacă cineva supune atenției publice lucruri ca cele de mai sus este catalogat rapid și internat la casa de nebuni. În ceea ce mă privește, mai bine acolo decât zile în șir printre ei.

POVEȘTI PENTRU GABRIELLA

Am crescut într-un sat de pe Valea Izei unde mama era profesoară. Îmi amintesc bucuria noastră, a copiilor, când ne trezeam cu ea alături. Era o profesoară frumoasă, pleca în pauzele dintre ore să vadă ce facem deși tatăl nostru lucra la câțiva pași de "bloc", primul construit acolo de comuniști. Tatăl nostru n-a verificat niciodată dacă ne-am trezit și ne-am jucat cu chibriturile, dacă întoarcem sau nu casa cu susu-n jos, era "dom' secretari" la "sfatu' popular", era ocupat, avea toate actele obștii pe mână... Inevitabil, pentru fiecare ștampilă pusă trebuia să ia "un cincizeci" la bufetul comunal, corvoada lui ca ființă investită cu sindromul ratării. Lua.

Așa am crescut, cu mâna mamei noastre deasupra frunților dogorind, iarna, de febră, cu plasa ei în care mereu se găsea ceva pentru noi, "mămicuță dragă scumpă", țipam fericiți că a venit cu plasa plină acasă, devastam tot, nu ne întrebam de unde are mama noastră bani, deveneam, pe zi ce trece, tot mai interesante noi, odraslele interesantei familii Bumb din Ieud.

Domnica Finta din Bixad, femeie de 76 de ani, îmi spune că de Bunavestire a fost sus, la mănăstire, iar starețul Emanoil Rus a precizat în predică: "Pe patul de spital sau la orice greu mare, toată lumea strigă după mamă, niciodată după tată."

Ne victimizăm, iată cât de insuportabil de ficși sunt cromozomii noștri, genetica liniilor palmelor, iată cât de importante sunt pentru scriitori mamele lor care-i nasc unici, frumoși, puternici, de neînfrânt și ei se risipesc precum ploile cu fluturi, nu confirmă nimic din unicitatea atât de curată a nașterii, nimic din sacrificiul acestor femei provizorii. Intrăm în societate, interacționăm cu alte ființe asemănătoare și intrăm în horă. Apoi, jucăm - pentru că în spatele nostru nu mai e decât abisul.

Omul ăsta de care vorbeam, tata, s-a supărat pe comuniști (el însuși membru de partid) și a autorizat construcția noii biserici a comunei. Fapta lui reacționară (a spart fișetul metalic al președintelui Sfatului Popular, a luat ștampila și a pus-o pe cererea preotului Marcu, purtat peste un an de zile de la "județ" la Sfat și de la Sfat la "județ") a fost sancționată aproape concomitent cu producerea ei. Noi n-am aflat de asta decât la maturitate, când nu mai era nimic de făcut. Stăteam în camera de la bloc, eram supravegheați doar de unchiul Ion, pictorul, care pornise radio-ul marca "Dunărea" și căuta la nesfârșit "Vocea Americii" (sau până la sfârșit, pentru că s-a stins într-o căsuță din spatele curții părintești unde s-a retras ca elefanții, presimțindu-și dispariția. *Mă simt ca un elev căruia i s-a dat temă de casă, are prea multe de spus și prea puțin timp la îndemână.*)

Securitatea a venit cu GAZ-ul, mașina aceea care a rămas în

memoria țăranilor ca o prevestire a morții. Domnu' Bumb s-a întors cu rata, după trei zile, fără funcții. O sumedenie de oportuniști s-au înghesuit să-i ia locul deoarece ascensiunea în partid se vădea a fi, pentru mentalitățile rurale, singura formă posibilă de așteptare a altor vremuri.

A urmat clasicul refugiu în alcool, scandalurile în familie – a venit odată un milițian gras și l-a dus la Sighet. A pierdut și postul de la Școala generală “cu clasele I-X”, a fost trimis ca învățător la o școală “cu clasele I-IV” din Gârbova, un cătun despărțit de localitate de dealul Padeș. Era încă “domnu' Bumb”, unii, neștiind de schimbările “din centru”, i se adresau tot cu “dom' secretari”, adică cel care știe secretele, cred eu.

S-a dus și timpul acela, s-a dus și el la Sibiu, ca merceolog la nu știu ce întreprindere constructoare de socialism înfloritor. S-a întors într-o iarnă cu un geamantan plin cu jucării pentru noi, copiii mai mari cu aproape un an. Ne-a trezit noaptea, i-a povestit mamei că a mers mult cu trenul, din gara Iza mai avea de parcurs peste 20 de kilometri, a găsit niște oameni care l-au ajutat la bagaje până-n Ieud – “dom' secretari, gândești că aveți pietre în valize” – le-a dat niște bani. Somnoroși, l-am analizat cu suspiciune, de unde a apărut? Ne-am apropiat de valiza cu jucării și după o perioadă de acomodare, și de el.

Curând, domnu' Bumb a pierdut și varianta Sibiului, nu-l mai angaja nimeni, nicăieri. S-a revanșat pentru valiza aceea de jucării făcând din noi, copiii tot mai maturi, ținta nereușitelor lui. Cel care odinioară repartiza gospodariilor munții pentru pășunat, devenise sluga acestora: le crăpa lemne, le făcea fânul, le săpa grădinile... Unii dintre oieri mai țineau minte că demult, el executa ritualul căsătoriei civile și în pofida indicațiilor venite “de sus”, trimitea alaiul la biserică, perechile urmând să primească, înconjurate de sfinții pictați în urmă cu sute de ani, adevăratele taine ale viețuirii omului pe pământ.

Noua biserică se înălța, oamenii, de unde, de neunde, dădeau bani pentru “catedrală”. Odată cu ea ne înălțam și noi, copiii domnului Bumb (e ciudat cum memoria colectivă nu l-a înregistrat ca “tovarășu' Bumb”, cum s-a întâmplat cu alte personalități locale). Pe terenul unui preot celebru tatăl nostru începuse construcția unei case ce a stat mulți ani “în roșu”, era pe punctul de-a fi abandonată ca proiect de viitor.

Într-o primăvară, domnu' Bumb a plecat din nou, de data asta “pă lume” - în limbajul zonei, o perioadă de timp în care bărbații munceau în țară pentru a câștiga bani, completând astfel veniturile mai mult decât modeste cu care erau binecuvântați de C.A.P. Nu pot vorbi despre mama ca despre o “eroină” (termenul este, desigur,

demonetizat) dar pot să-i atribui cu siguranță toate epitetele ce decurg din acest cuvânt. Decizia de-a continua construcția aceea ne-a însuflețit și pe noi, cu toate că nu realizam importanța a ceea ce făceam, lucram cu tragere de inimă știind că va fi casa noastră și niciodată nu vom mai auzi cearta părinților cu cei care încasau chiria sau, cel mai des, cu omul care răspundea de vidajare, ("Vidajarea, vidajarea!" este o expresie care mi-a marcat copilăria, nu doresc să revin asupra acesteia).

În ciuda adunărilor "membrilor de partid", noua biserică lua contur, se înălța proporțional cu prăbușirea tatălui nostru. Ura omului din Oaș care "dă cu cuțату" se topea în creuzetul unor evenimente de familie cu geamuri sparte, urlete, alungarea noastră din "casa lui", "blocul lui". Eram deja mari, ne era rușine că, spre diferență de alții, tatăl nostru considera că normal era comportamentul lui, nu al comunității. În secret, unii din noi îi doream moartea. N-a murit. Dumnezeu are, separat pentru fiecare, planuri imposibil de descifrat de oamenii de știință, repartizează durerea și suferința acolo și cui crede că le poate suporta. După un scandal ca-n filmele de groază, domnu' Bumb a luat securea și ne-a urmărit până când am sărit gardul, desculți, prin omătul unei ierni din care nu mai rețin mare lucru. "Comitetul de partid" s-a autosesizat și, cu energică mânie proletară, l-a înfierat la "Gazeta de perete" a Sfatului Popular, acolo unde Bumb a înfăptuit criminala faptă de-a autoriza construcția unei biserici. Doresc cu tot dinadinsul să "înfierez" și eu un poet anonim pentru lumea asta și anonim în sine, de fapt, așa că, spre deliciul prietenilor mei scriitori și cititori, voi transcrie capodopera de sorginte populară careia acum, după multe schimbări naționale, îi văd locul în defunctul cotidian "Pentru Socialism", fostul indicator de direcție al județului Maramureș:

"UN TATA MODEL

**Frunză verde lemn uscat
Se-ntîmplă minuni în sat
Că beau luhău nestîmpărat
Si pic de minte n-au în cap.**

**Si-apoi să vedeți săteni,
Că avem în sat oșeni!
Avem oșan periculos
Insurat pe mai înjos!**

**In Ieud cînd a venit
Sătenii bine l-au primit.**

**Conducerea de la sfat
Loc de muncă lui i-au dat.**

**Loc de muncă-n sat la noi
Să ne-ajute la nevoi
La nevoi și la durere
Să ne fie pe plăcere.**

**Iar pe omul nost' de treabă
Nicolae Bumb îl cheamă
Ce-a fost secretar la sfat
Dar, de prostii s-a ocupat.**

**Si nu sta la datorie
De secretar la primărie
Ci, se-apuca de cîte toate
Oamenii pe drum să-i poarte.**

**Conducerea a aflat
Faptele rele ce-a lucrat
Si atunci a hotărât
Să fie destituit!**

**Si totuși conducerea bună
De Nicolai i-a fost milă
Si atunci au stabilit
Să-l pună în învățămînt**

**Cititori să mai vedeți
Nicolai băiat isteț
In Gîrbova instalat
"De treabă s-a apucat"!**

**Să predea c-a-nvățător
La copii de ajutor
Să-i învețe, să-i educe
Lucruri bune să explice.**

**Nicu, asta nu făcea
Ci, de băuturi se lua
Să bea rachiu și luhău
Să se facă și mai rău!**

**Frunză verde mărgărit
Atunci, s-a stabilit
Ca să fie dat afară
Că nu e nici de-o ispravă!**

**Și-atuncia el văzînd
Cine a fost și ce-a ajuns,
Traista-n spate și-a luat
Si prin țară a plecat.**

**Si degeaba dragii noștri
Că, s-a dus fără folos
Căci, ce-a făcut, ce-a cîștigat
La copii gol s-a-nturnat!!**

**Si pe urmă ce-a lucrat?
In butin s-a angajat
In butin ca țapinar
Că nu i-a plăcut secretar!!**

**Si acolo mult n-a stat
Si de pădure s-a lăsat
Că nu-i plăcea să muncească
Si copiii să șii crească.**

**Frunzuliță foi mărunte
Vine Nicu de la munte
Nicu vine iar în sat
La CAP angajat.**

**Nicolae a avansat
Sef de sector a intrat
Sef de sector la CAP-eu
Că, acolo nu-i lucru greu.**

**Să mergi colea, printre spini
Ca să vezi coconi cînd vin
Să taie iarba mătăsoasă
Si cu seceri și cu coasă!!**

**Dragi săteni, dar, veți vedea
Nicu Bumb ce îmi făcea
Bea rachiuri, se-mbăta**

De lucru nu se ținea!

**Sef de sector l-au desființat
Si l-au băgat la vaci în grajd
Dar, și-acolo, nepriceput
Multă treabă n-a făcut.**

**Si-atunci Nicu hotărît
La consiliu a venit
Tot s-a plîns s-a văitat
Ca să-l pună pază-n sat!**

**Angajament solemn și-a luat
Că va fi cinstit băiat
Dar, și-aici a păcătuit
Si a fost destituit.**

**Frunză verde de pe coastă
In astă iarnă geroasă (ian.85)
Nicolai s-a îmbătat
Si către casă a plecat.**

**Cu capul plin de băătură
S-a luat cu femeia în gură
Si întruna s-a sfădit
Si-atunci Nicu a hotărît:**

**Să se apuce de prostii
Să-i scoată afară pe copii
Pe copii și pe femeie
C-așa i-a fost lui plăcere!!**

**Seara pe la ora șase
Ger și-un frig de 26
Cu securea-n mână sta
La ușă și tot striga:**

**Să iasă copiii afară
Că de nu el îi omoară
"Că asta este casa mea
Să nu stea nimeni în ea"!!**

Copiii cînd au văzut

**Că a lor tată a-nebunit
Toți din casă au ieșit
Pe la vecini au fugit!**

**Si cel cu biberon în gură
L-a scos afară fără milă,
Săracii copii plîngeau
Si pe-afară tremurau!**

**Vecinii cînd au aflat
Miliția a anunțat
Si-acolo cînd a sosit
Copiii la internat i-a găsit.
La internat pe coridor
Incuiați de mama lor
De frig ca să-i păzească
Ca să nu se-mbolnăvească.**

**Miliția l-a întrebat:
Nicolai, tu, brav bărbat
Bărbat bun și de-omenie
De ce te faci de rușine?**

**De rușine la săteni
Si de rîs la ieudeni!
Că ești om din alte sate
Nu face necumpătate!**

**Si la post l-a invitat
Să spună cum s-antîmplat.
Nicu Bumb a refuzat
Către post el a plecat.**

**Dar la post el n-a ajuns
Ci, către Plopșor s-a dus
Ca să cumpere licoare
Si-apoi să vie mai la vale.**

**Licoare a cumpărat
Si de-acolo a plecat
Picuind și chefuind
La miliție venind.**

**Si-aici dac-a venit
Nicu Bumb cam șpirtuit
In gura mare tot striga
UNDE-I DOAMNE FUNIA!!**

**CA SĂ MĂ DUC LA SPINZURAT
Să mă știe întregul sat
Să mă știe lumea toată
Că nu-s bun nici de-o ispravă!!**

**Nicolai a declarat
Cum a fost, cum s-antîmplat
Si miliția a constatat
Că, totuși el e vinovat.**

**Frunzuliță măr domnesc
Nicolae om isteț
Nu ști nimeni ce-i păți
La decretul 153 -!!**

**Si-n fața procurorului vei sta
Pentru astă faptă a ta
Pedeapsă să-ți stabilească
Pentru fapta neomenoasă!!**

**Nicule te-am sfătui
Dacă nu o vei păți!
Pune-te pe treabă bine
Si-ți ai grijă de familie.
Că ai familie numeroasă
Ce câștigi DU-LE ACASĂ!
Du bănuții la copii
Si nu te ține de prostii !!
Căci, ce-ai făcut, ce-ai câștigat
Numai pe grumaz ai dat.
Luhău, vodcă și mastică
Si de tine nu-i nimică !**

**Iar acum către sfârșit
Vă spunem cu jurământ
Așa a fost și s-antîmplat
Cu Nicolae BRAV BARBAT !!!
Iară voi care citiți,**

**Am vrea să nu vă osîndiți
SI CA NICU SA PAȚIȚI !!**

COLECTIVUL DE REDACTIE

(Cu sadismul de care dau dovadă când sunt obligat să scriu despre așa ceva, am păstrat grafia autentică a “autorului(-ilor?!)”

“Mânia” aceea “de partid și de stat” a lovit în altă parte decât s-a prevăzut: rușinea noastră, a copiilor acestei familii, ne-a izolat pentru multă vreme de anturajul celor de aceeași vârstă, eram, la școală, arătați cu degetul, lumea râdea de noi în gura mare. “Comitetul” nu s-a obosit să intervină și în următorul scandal.

La moartea preotului Marcu, Ioan Alexandru a vorbit atât de emoționant încât lumea l-a înregistrat pe casete. A fost îngropat în “catedrală”, alături de soția sa care l-a urmat la scurt timp. Parohia a fost preluată de popa Brici. Eram mari – fetele cu rostul lor – comuniștii mi-au respins dosarul depus la Facultatea de Drept și nu mult după aceea m-au băgat în mina Lupoiaia din Motru pentru că am protestat împotriva închiderii restaurantului “Gambrinus” din București la ora 22.00 – eu mai aveam chef de încă o bere (“Ciuc, încă una și mă duc”, le-aș fi spus celor ce m-au ridicat, dacă aș fi știut ce va conține în totalitate anul 1989).

De Paștele următor, ne-am mutat “la casă”, atunci a apărut și tatăl nostru din călătoria lui ciudată, s-a dus “la bloc” și vecinii l-au orientat spre noul domiciliu. Nu pot spune că nu s-a bucurat, doar că bucuria și luciditatea lui au durat prea puțin, la români, orice minune ține doar trei zile. În iarnă a trebuit să fugim iar peste gard pentru a scăpa de securea părintelui nostru (pentru noi, copiii lui Bumb, nu există *casă* pe lumea asta, beneficiem doar de adăposturi provizorii. Noi nu aparținem rasei umane decât prin terminațiile acestea incomode numite *mâini, picioare, ochi, urechi, amprente sau buletine de identitate*. Suntem mereu fugăriți peste gard, mereu în luptă cu autoritatea tutelară a diavolului. Plusez și iau de bună afirmația de mai sus: domnu’ Bumb a jucat, de-a lungul vieții lui, magistratul rol al lui Iuda. În absența trădătorului, Isus nu și-ar mai fi îndeplinit misiunea, am citit undeva. Așa și noi: fără domnu’ Bumb am fi devenit niște marionete ignorante, alături de celelalte miliarde de legume.)

Dar mama rămânea pe poziție, se muncea să creeze *Casa* în care toți am fi avut loc. Începea să încărunească, tatălui nostru îi cădea părul, râdeau burtoșii regnului politic de el. Eram cel mai mare dintre copii, am căzut la examenul de la Liceul Pedagogic, mama n-a avut bani să-mi plătească lipsa cunoștințelor, așa cum s-a întâmplat în majoritatea cazurilor, m-a dus la o biserică unde ne-am rugat, pentru

prima și ultima dată cu adevărat, împreună; mă întrebam, neștiut de nimeni, când vor dispărea impostorii.

Aveam 14 ani și aproape cu lacrimi în ochi i-am adus mamei revista "Tribuna" din Cluj în care Ion Zubașcu a pus negru pe alb debutul lui Marinel Bumb, un puști care nu semăna la vers decât cu "Alexandru, Horea, Labiș". Mai erau câteva zile și locuitorii leudului se pregăteau pentru sărbătorile de Crăciun. Și mama se pregătea și nici acum nu pot înțelege de ce tatăl meu s-a descălțat la un picior și a început să mă lovească cu cizma; când s-a potolit, mi-a luat cartea "Poesii" de Mihai Eminescu și a aruncat-o în focul ce ardea idilic. Nu-mi mai amintesc ce a urmat dar mama mi-a spus că n-am ripostat și nici n-am fugit, am așteptat să obosească să tot ridice tâmpenia aia de cauciuc și să creadă, cu fiecare lovitură, că am să cad.

M-au durut mereu momentele când primeam diverse premii literare, realizările mele nu erau pe placul domnului Bumb, mereu mi se dădeau ca exemplu etaloane locale de vârsta mea precum Nicu lui David, care era tare la matematică, Vasile Chindriș, colegul meu de clasă în școala generală care a intrat la "pedagogic", Ștefan Hrușcă, după ce am început să cânt și eu la chitară. Pentru a nu-mi mai pierde "Poesiile", imediat ce m-am întors în orașelul unde făceam umilul Liceu de Mine, Petrol, Geologie, m-am apucat de judo. Ce folos! Când domnu' Bumb, după aproape un an, m-a pus să mănânc o carte a lui Mircea Dinescu, l-am trântit atât de tare pe dormeză încât acesteia i s-au deplasat picioarele - "parcă e o broască țestoasă patul ăsta" mi-a trecut prin minte fulgerător. Brusc, m-am simțit mediocru, deși toată copilăria (i-am arătat bunicului Ștefan "lada mea cu arme" special construite pentru a opri distructivul din domnu' Bumb) și toată adolescența am trăit așteptând "să cresc mare", să o pot apăra pe mama de opresiunea tatălui nostru. El s-a ridicat dintre arcurile dormezei, și-a luat clopul și a plecat, mama a rămas înlemnită de bizarul meu gest. În acel moment am ieșit afară și am căpătat, printr-o inexplicabilă sinteză de forțe, numele de Ștefan Doru Dăcuș pe care, la fel de inexplicabil, îl port și azi.

Nu mai era necesară violența, am fost lăsat să citesc o carte care se sfârșea cu "timpul nu mai avea răbdare". Nici nu mai avea, deveniseră prea numeroși uzurpatorii domnului Bumb.

Eram "infirm", venisem după trei accidente în mină, pe baza a 20 de litri de "pălincă" din Oaș, acasă în leud (iată unul din provizoriile adăposturi!), aveam domiciliu forțat, fusesem declarat "inaptsubteran" iar securitatea a admis faptul că nu mai pot reprezenta "un pericol public pentru poporul muncitor". Ascultam împreună cu domnu' Bumb "Europa liberă" la același radio "Dunărea", tată și fiu, maturi și învinși, terminați și ratați, se vorbea în comună că aș fi deținut arme și că am

făcut pușcărie iar Ceaușescu, multiubit și stimat, m-ar fi grațiat anume pentru a spune lumii că este “multiubitșistimat”, ca ăia din Timișoara care mergeau pe stradă repetând ca niște zombi: “Avem de toate, ne este bine”. Amândoi condamnații ne distram pe tema asta iar mama, cu părul tot mai alb, zicea să avem grijă, vedeți că pe la geamuri cine știe cine pândește, era obosită – nu-i mai spunea nimeni “mămicuță scumpă dragă” – în noaptea căderii lui Ceaușescu am visat turnul “catedralei” din Ieud prăbușindu-se. N-am aflat de “revoluție” decât în după amiaza zilei următoare și imediat am vrut să plec la București, se făceau apeluri TV desperate, nu mă mai putea opri un biet șef de post care pe timpuri îmi permitea să merg “la negru” în Baia Mare unde avea relații și mă putea “strecura”, l-am văzut pe Dinescu la televizor (cândva, am cumpărat una din cărțile lui din “Oser”-ul clujean cu 70 de lei, deși, pe ultima copertă, era imprimat “7,25 lei”). Credeam.

Mi-a adus mama un litru de horincă, “nu pleca puiu’ mamii, acolo-i război, nu ți-o fo’ de-ajuns cât ai pătimit că nu ți-o putut doctorii pune oasele la loc după ce-ai venit din mină, te-or împușca aceia și tu ești cel mai mare din familie, pă tine m-am bazat cel mai mult, stăi acasă că nici tatâ-to n-o avut stare - și văd că nici tu - pă lume” – am ascultat-o pentru prima oară în viața mea și m-am îmbătat. În cea de-a doua seară a “revoluției”, o gașcă de tineri au vrut să-l omoare pe Plopișan, mama a devenit autoritară, m-a trezit din băutura:

– Du-te că-l omoară pe Plopișan, tu ai fost dizident, toți te cunosc, nu-s de vină copiii lui pentru măsurile luate în numele partidului...

– Moară, dom’le, lasă-mă-n pace! N-ai bătut Padeșul destul din cauza lui, când a fost director de școală? Cum îmi ceri mie așa ceva, după ce sistemul ăstora mi-a distrus sănătatea și viitorul?

Dar mama asta a mea a devenit și mai autoritară:

– Dacă nu mergi, nu te mai consider fiul meu. Nici o putere nu-i pă veci. Și dacă tu ai putere amu – scapă-i pă copiii lu’ Plopișan.

Mi se părea că, ridicându-mă de la masa unde îmi beam paharul, nu mă mai sfârșeam și se ridica și turnul “catedralei”, deveneam tot mai imens și numai mama e de vină pentru că a întors celălalt obraz și m-a învățat, în acel moment, comportamentul incredibil al sfinților. La poarta osânditului erau toți revoltații comunei, nu era nici o lumină la geamuri, “îmburdăm poarta” a fost de părere cineva. M-am opus, nu asta-i revoluția, am zis, “Faci figuri?, m-au întrebat câțiva înfierbântați, tocmai tu care ai fost deținut politic?”, am aflat ulterior că am fost căutat de un prieten băimărean cu un ARO al armatei, de la el știa termenul, “Ce deținut, lăsați-o dracului de treabă, dacă vreți să prindeți comuniști mereți la București că acolo-i capu’ răutăților”, am strigat. S-au împrăștiat nehotărâți, am aflat apoi că au mers până-n Dragomirești în marș eliberator iar Ștefan Hrușcă a însoțit, cântând,

coloana (la Sfatul Popular, Nicu lui David scotea pe o targă toate cărțile denumite ad-hoc “operele tovarășului”, le-au dat foc acolo, în fața acelei interesante instituții din care temutele autorități au dispărut; după o vreme, Nicu a ajuns primar și Vasile Chindriș consilier iar eu m-am bucurat gândindu-mă că iată, țărani sunt mai deștepți decât orășenii și predau ștafeta tinerilor, nu boșorogilor guvernamentali care asfixiau țara).

Dacă înainte visam să mă răzbun, astăzi constat că am atât de mulți dușmani încât nu mai pot decât să iert. “Destul cu fățărnicia!” îmi vine să strig. S-a întâmplat atunci, în '89, ceva de necrezut cu mama noastră, a copiilor lui Bumb: mama asta simplă nu m-a lăsat în voia unor coroane demonstrative depuse de Nicolae Manolescu, Blandiana, Laurențiu Ulici, Iliescu, Constantinescu ș.a.m.d., la baza mausoleului “Eroul necunoscut”, pardon, “Revoluționarului necunoscut”. Mai scriam eu cartea asta în care, iată, au loc până și “emoțiile” și “florile” lor televizate? Ce s-ar fi întâmplat cu Plopișan dacă plecam în capitală? Muream necunoscut, ca soldatul Ion Șugariu. A avut dreptate mama, mi-am trăit “revoluția” exemplar, ca un copil educat la cele mai faimoase facultăți: în timp ce toți românii trăgeau cu pușca, eu am tras cu bun simțul și nu mi-am greșit țintele.

Există o armonie universală, niște puncte de forță care, odată dependente unul de altul creează un circuit, or acest circuit este, odată cu producerea lui practică, de neoprit, nu-l poate extrage din precizia lui nici o dezordine, nici o spaimă.

Azi, “catedrala” e gata. Popa Brici slujește între zidurile tot mai reci. Greco-catolicii au fost alungați de *vechiul-noul* regim, credințele noastre devin tot mai ambigue, tot mai predispuse sfârșitului. Dar nu asta are importanță pentru Ieud. Importanța pentru Ieud are faptul că între zidurile acestea tot mai părăsite de “căldura umană”, vorba lui Zubașcu, s-a îngropat viața unui om.

Spre veșnică aducere aminte, el s-a numit BUMB NICOLAE, “dom' secretari” care (neștiind ce face dar fiind necesar, la fel ca regele Mihai), a ștampilat cererea de construcție a preotului Marcu, Dumnezeu să-l odihnească în pace. Singur și părăsit de copii, BUMB NICOLAE trăiește în casa aceea începută într-un moment de înțelepciune, visată ca punct de reper: copiii s-au risipit în lume, nu mai au grija unei pomene pentru popa Anderco. E bătrân BUMB NICOLAE, i-au căzut dinții, e din ce în ce mai jerpelit. Noile generații își bat joc de el ca pe timpuri de vâju' Nișoreanu – tot ce e valoros pe lumea asta trebuie să fie exterminat, dacă m-aș întoarce în Ieud ar trebui să mă aplic pe unitățile de măsură ale noilor concetățeni. “Ai fiu la București și fete cu bani mulți și nici unul nu te bagă în seamă”, i se aruncă în față lui BUMB NICOLAE, el tace și rabdă afronturile în

casa parazitată de amintirile tinereții. Cu toții așteptăm să moară, ar fi timpul, ar trebui să nu ne mai ascundem după deget; domnu' Bumb nu mai vede, spiritul sanitar l-a orbit, nu-l recunoaște nici măcar pe fiul cel mare, cel mai bun și mai înțelegător dintre toți, ăla care-i dă bani de un pachet de țigări și de o sticlă de vodcă.

În fiecare duminică, pioși, localnicii intră în "catedrală". Se roagă sau urcă treptele demonstrativ. S-au schimbat generațiile, despre "dom' secretari" se știe doar că a fost un om mare, o personalitate care a decăzut din cauza băuturii, nu se știe (și nici nu se vrea) că în fiecare bolțar, în fiecare pictură, în fiecare treaptă de marmură urcată duminică de duminică de noile generații, zace viața domnului Bumb care, printr-un gest imperativ, din ordinul unui Stăpân mai înalt și mai bun decât orice imaginație, a pus în echilibru viitorul omenirii. Neputând trăi la această tensiune, unul din mulții mei prieteni a scris "Ieudul fără ieșire", apoi a fugit. Auzind asta, am înțeles că Ieudul este *fără intrare*. Fiecare pas în "catedrală" e o corvoadă obligatorie pentru locuitorii zonei. Calcă neștiutori peste trupul acestui BUMB NICOLAE, închis precum Ana lui Manole în trupul unei construcții ce va sfida noul mileniu.

De aceea, regret că nu se poate intra în Ieud iar încercătorii, câți au curajul să stea mai mult acolo, fug și devin celebri, o metodă perfectă de expulzare.

Ieudenii au depășit uciderea cuiva - om sau animal - la temelia unei construcții, de aceea, BUMB NICOLAE mai trăiește și astăzi. El nu mai are parte de moarte, cel puțin până la inventarea unui nou vocabular prin care ni se va putea comunica descoperirea.

Aștept acest miracol; până la moartea tatălui nostru trebuie să fiu om și înainte de-a pune punct acestei propoziții îți mulțumesc, femeie, mamă a mea, pentru răbdarea pe care o ai avut-o cu mine.

Proză

Stelian Müller

Scrisoare către Zsuzsa

proză-teatru sau invers sau nici una nici alta
personaj: o fată sau femeie, 19-35 ani

Mă, Zsuzsa,

M-am întâlnit ieri cu un ofițer. Mă, muie zic, da zice, ce-a făcut armata asta în ultimii cizeci de ani înafară să-și aresteze propriul mareșal în 44 și să dea țara pe mâna rușilor? Păi chestia asta o putea face și Armata Roșie mai repede și cu mai multă plăcere, zic, nu era nevoie să plătim o armată în plus..

Da zice, ce să faci o eroare e o eroare, două îs grup organizat deja... Da dacă nu vă supărați zice, cum vă numiți? Eu? zic... Stagger Lee, Mister... Stagger Lee... Nu-l știu zice... e chinez?... austro-ungar, îl lămuresc... auzi zic iar, m-am răzgândit, nu te mai cert, nu știi un girant? Sau mai mulți ar fi mai bine... că am nevoie și am întrebat și am răspuns Rareș și camera sau cineva din cameră a zis... Rareș mai bine își o taie o mână și și-o mănâncă decât să te gireze și am fost nevoit să recunosc... așa că m-am uitat posomorât pe geam și am văzut un brad înalt cufundat în cer ca într-un bol cu cerneală și pe Rareș ce-și mesteca liniștit mâna. Apoi am vrut să casc dar mi-am amintit că am căscat cinci minute mai devreme și am simțit în fundul gurii o durere probabil, de la răceală de parcă craniul mi s-ar fi despicat ca la șarpe.

Cam asta am vorbit cu ofițerul și cu camera sau cineva din ea... Mă, nu mai vroiam să-ți scriu dar plm... m-am răzgândit... din motive

facile cred... da... și nu mă înșel... oricum ce faci?... eu mi-am găsit de lucru între timp... sunt zilier... tu asistent manager eu zilier, am fi fost un cuplu fără viitor dar cu o tonă de trecut, nu crezi? Nu crezi...

mă!... ăștia au descoperit în laborator că Adam era negru sau pe jumate negru depinde din ce unghi îl priveai și am trimis în America la oamenii de știință ipoteza cum că Eva era o ungueroaică blondă cu ochi verzi așa ca tine și doar a zâmbit cu dinții de un alb pe care Adam nu-l mai văzuse niciodată și istoria a luat-o la vale pe roțile ei ruginite și mi-au trimis înapoi întrebarea că pe ce mă bazez... pe ce mă pot baza?... așa că le-am trimis un paragraf în care te-am descris și un tip de acolo m-a întrebat dacă îl poate folosi când se masturbează și am zis că poate dacă ajută științei...

acum nu fac nimic... umblu pe podea... mă gândesc la ofițer... poate la tine... de fapt la fata vecinei de la doi... m-am dus să întreb o prostie învelită în hârtie și mi-a deschis ea și a trebuit să mă țin de Dumnezeu să nu cad... arăta ca un mamba negru în formă de femeie și am zis în gând lăudat fie Domnul că nu mă place și n-o să mă placă niciodată că ăsta e genul de fată ce-ți pune liniștită capul pe tipsie și fără cap lucrurile devin dificile mai ales de la o anumită vârstă... am văzut-o iar peste două zile pe trecerea de pietoni și ochii ei luceau în lumină ca ochii pisicii în întuneric... nu facem schimb am vrut s-o întreb... că ochii ăștia mi-ar prinde bine împotriva lui Zsuzsa sau împotriva altei expresii necorecte gramatical...

M-am dus ieri în oraș să-i duc prietenei mele un tratat de medicină de vreo trei kile... că-i trebuia repede... m-am oprit încainte în stație și m-am dus la o domnișoară cu cartea mândru sub braț... cine credeți că guvernează lumea? întreb gânditor, privindu-i tocurile... ei cine! se miră propriul cap... cei celor care li s-a dat puterea după ce în prealabil au cerut-o... marș mă bocancule zic... nu tu... domnișoara... uitați, zic, să ne uităm în carte... o deschid, dintr-o poză mă privește o față lovită de uraganul Katrina și un asteroid cât Luna... mda zic... s-ar putea să nu aflăm decât la o cafea... aveți timp?... nu mersi zice și se urcă într-un autobuz, bănuiesc că nu cel pe care îl aștepta... oricum dintre oameni apare grăbit ofițerul... mă zice... ce-i zic... m-am documentat... mareșalul ăla e un tip cu probleme... ce probleme zic speriat sper că n-a pățit ceva... de coloană?... nu de coloană zice și strânge tare din pleoape cât să spargă o nucă și cu mâna gonește musca invizibilă... cu evreii și țiganii... știi de ele? Da zic... adică nu mi se răzgândesc neuronii de sub tâmpla dreaptă... e drept zice că țiganii furau, asta e versiunea mareșalului, a țiganilor nu ți-o mai zic să nu te obosesc și țara e în

stare de război și pentru furt te împușcau liniștiți începând cu avocatul apărării și Antonescu nu i-a împușcat așa că e de două ori vinovat iar de evrei trebuie să mai explic? nu zic... ești creștin? zice... și creștin... știi zice atunci episodul din Biblie cu Saul și David... știu zic... și mă gândesc brusc la David, dacă o să am vreodată un baiat așa o să-l cheme, dacă e fată sau fetiță cum se spune acum, Ana că Zsuzsa e luat... și cei mai grav la Antonescu e că-l numea pe Hitler domnul Hitler și nu cum i se zice azi... și pe Lenin cum îl numea? întreb aiurea... nu contează zice... oricum am găsit ceva și în favoarea mareșalului tău... ce zic fără speranță... când Maniu i-a zis că interesele naționale cer ca țara să treacă de partea rușilor și Antonescu nu că onoarea nu ne lasă se pare că a mai zis că interesul național e de la oameni și onoarea de la Dumnezeu și Maniu șef la creștini democrați i-a răs în nas... nu știam zic că-i în favoarea mareșalului chestia asta... da tu de unde știi? ești ofițer de securitate? și de securitate zice... marș mă zic... imposibil... mă zice iar... ți-am căutat girant dar n-am găsit... mai caut... dacă nu găsesc te girez eu... ce meserie ai?... zilier zic... a atunci cred că mai caut... ție îți trebuie un ambasador ceva la meseria asta... știu zic... da' poate zice... ai noroc... da zic... îmi trebuie noroc... și mi se îngrămădesc de-a valma în cap, domnul Hitler, fața din tratat, autobuzul ales greșit, ambasadorul sau ambasadoarea ce-mi trebuie la bancă,

Mă, zice iar... te văd un tip de treabă... nu vii la o cafea? fac cinste... Vin da nu cu tine... da cu cine?... bine și cu tine... că domnișoara a plecat și Zsuzsa e în Austro-Ungaria... hai atunci... hai...

De o jumătate de ceas stăm amândoi la masă, eu am tratatul de medicină în stânga, cafeaua în dreapta, el la fel, cu diferența că în stânga are servietă Monica sau cum s-o fi numind..

Mă uit la cafea, un cerc negru din care iese o coada de lingură, la a lui, e la fel... am o surpriză pentru tine zice la un moment dat... mda zic, și scoate din servietă un dosar cu numele meu și altul cu Antonescu Ioan scris pe el... pe ultimul îl pune la loc... ăsta zice... e despre tine... așa te cheamă? întrebă arătând coperta... nu vreau să recunosc așa că zic nu știu... hai mă zice... așa te cheamă... să vedem ce scrie... cică ești un tip înalt... 182 cm... mă uit unde începe sau se termină fruntea să verific... mda zice... că ai o prietenă Solnitzky pe nume și tu îi zici golănitky, nu se specifică de ce... că în clasa a zecea ai avut relații indecente cu un băiat de aceeași vârstă... marș mă cu de aceeași vârstă mă trezesc, ș-apoi nu erau indecente... așa scrie la caiet se apără... că bunicii tale îi spui maimuța urlătoare pentru că te ceartă tot timpul... și mai scrie... lasă zic... zii și despre tine... ai nevastă? am zice... Mariana... și copil? și copil zice... să-ți arăt... și scoate o poză și mi-o întinde... în ea o față de

copil cu ochii roșii de la chipsurile cu surprize mă gândesc... bănuiesc că-l cheamă Alin zic tare... e fetița și o cheamă Bianca îmi dă peste urechi... păcat zic dacă ar fi chemat-o Zsuzsa ar fi arătat mult mai bine... probabil zice... fetele maghiare sunt altfel... da cine e Zsuzsa?... mă pregătesc să-i zic dar mă răzgândesc de teama altui dosar... un pește răpitor zic... în ape tulburi... sau limpezi depinde de anotimp... a zice... mă interesez dacă am timp... stăm așa amândoi să ne privim când nu ne vedem... motiv să mă uit cu un ochi la televizor, unde pe o scenă se produce zeul Madonna și două cântărețe high tech, Britney Aguilera și Cristina Spears,... mi-o imaginez pe Joan Băez... înaintea pe aceeași scenă dar din alt material și ține chitara în mână ca pe un crocodil în timp ce auditorul aplaudă, unii mai tare alții mai încet în funcție de distanța până la chitară sau aceeași Joan în rochie de mireasă și în mână un buchet în formă de explozie...

...mă uit la ofițer așa cum mă uit la Zsuzsa când mă plectisește și frumusețea abia îi mai pâlpâie... atunci îmi amintesc cum vroiam să ne întâlnim în spirit adică în pat dar nu ne-am întâlnit și n-am făcut rău... mă uit prin fruntea ofițerului la creierul în care el stochează informația... îl invit să facă același lucru dar pe mine. E important? întrebă... încearcă zic... nu văd nimic zice... uită-te atent... nu văd creierul... dar informația?... informația parcă... tot e ceva zic... și ceva maro zice... o fi de la cafea zic... pâi cafeaua nu stă în stomac?... depinde de individ zic... a zice... mă zice... mai scrie în caiet că i-ai zis la ureche soției lui Rareș... o Ema, mi-ai lipsit... nu la ureche zic... în gând... tot acolo e, zice... esențialul rămâne... da rămâne la noi pe cap... n-ai o radieră să corectez?... aveam zic prin clasa a treia... mă uit pe geam, când ieșim o să cădem pe fundul mării, eu, ofițerul, servieta Monica, tratatul cu mutilați, dosarele scrise și alea încă albe din capul ofițerului... mă gândesc repede la o bătrână de șaptezeci de ani care a zis, luna asta mor și și-a comandat sicriu, acum bătrâna are nouă ș-opt și sicriul e în pod, mâncat de carii și plin cu fasole... mă, mă trezește ofițerul... ai crezut în comunism?, crezut mă dezmeticesc deși eram cam mic... da de mâncat ai avut? Am avut îmi pare mie rău... pâi vezi zice... ce? zic, comunismul era mai bun decât capitalismul chit că era o utopie... cum poate să fie mai bun ceva ce nu există decât ceva ce există? zic, pâi nu poate zice dar ca idee, mă uit unde are creierul să văd ce înseamnă ca idee dar nu văd decât un sicriu, plin cu fasole... îi spun... bătrâna era comunistă? Era zic, până s-o împuște și atunci a început să-și pună întrebări... cine s-o împuște și ce întrebări? Comuniștii zic... și întrebările erau cu ei... a zice... și ce a aflat?... nu se mai spune zic... da tu ce crezi? Eu? zic... ce să cred?... ce crede lumea... că deasupra comunistului stă partidul, ideologia și Satana... pâi vezi? zice, ce? zic, ești prăpăstios în căpățână... probabil

că sunt asta... zic da știi ce?... n-am chef de discuții d-astea fără rost... hai să vorbim mai bine despre fotbal sau muieri... bine zice... cu ce echipă ții? Cu aia... zic... mda... aveți meci mare duminică zice... da zic... ce faci dacă pierdeți? Ce să fac?... mă mut la polul nord pe banchiză sau în Siberia într-o mină părăsită... ești rezonabil ca de obicei zice... eu țin cu ăia... acceptabilă zic... acceptabilă? zice... e de la bună în sus... nu crezi?... nu acum...

Umblu pe trotuar de zece minute. Tratatul l-am predat prietenei mele care m-a privit prin lentile, plus o vânzătoare cu pielea de pe față ca un celofan... Când am ieșit, ploaia zumzăia prin frunzișul unui copac ca un roi de albine... mă gândesc la ofițer și la comunismul ce-l practică în timpul liber în timp ce eu îl privesc dezgustat ca pe o ființă cu multe capete... sper să rămânem prieteni că așa ceva nu prea am... mă rog... poate Rareș, Ema, Ștefan, Vlad și Șlehtehmehter, un prieten de-a lui Vlad născut în 1820. Dar ofițerul îmi spune cam tot ce-i trece prin cap și e puțin distractiv în timp ce mă îndoapă cu cafea, țigări și eu îl aprob mișcând capul în sus și-n jos...

Trec pe lângă un afiș ce mă anunță că viața trece repede și încă ceva... cât de repede întreb... păi hai să calculăm zice... câți ani ai? Atâția zic... bun zice... și ce ai făcut până acum important? Mă uit pe cer... nimic zic... păi vezi zice... ai trăit degeaba... am făcut sex... mă apăr, am aruncat hârtiile în coș, nu pe jos și am citit Biblia... n-ajunge? zic... Să fim serioși zice... fetele cu care ai făcut sex n-au avut orgasm, pentru hârtiile de pe jos avem gunoieri... și Biblia e o compilație de texte... da zic... cine s-ar fi gândit... sex... și brusc orgasm... da am avut eu... probabil... zice... uite... dacă vrei să faci ceva important nu vii la niște întâlniri cu niște oameni preocupați de așa ceva? vin zic... după ce trag cu ochiul la creierul meu sigilat... unde? Acol... zice... când? atunci... ok... cum să fiu îmbrăcat... cum poți zice... nu contează...

Mă duc spre casă sau locul unde ar trebui să fie, sub cerul ce flutură peste oraș... Mă gândesc la Komartin și la privirea lui în căutare de sublim, în timp ce creierul mă gonește înainte cu bătăi de bătă pe spinare... îmi pare rău că lui Komartin nu-i pot oferi decât niște riduri și peste cinci minute culoarea flăcării ce-o să-mi apară în loc de cap... sper să înțeleagă... mai încolo lângă trotuar un tip stă într-o cameră luminată dintr-o clădire ca într-un far pe țărmul mării... i-aș face semn să nu mă lase să înot bezmetic în seara asta ca într-un lac adânc... cred că ar face ceva mare și brun pe semnul meu...

Stau în pat... măsur din ochi distanța dintre tavan și propriul corp, e aproximativ aceeași ca ieri... mă gândesc la creier... mă muie zic... da zice... n-ai chef de o plimbare cu autobuzul?... am zice da nu mă duc până-n autogară... păi atunci cum vrei să iei busul? zic... nu-ș zice... da nu mă duc... mă trebuie să te duci, altfel o să stai în picioare trei ore... nu am picioare zice... mda zic... o să stea altcineva în locul tău... te simți bine așa...?

Stau amorțit, ceva între somn și beția lui... mă unde ești? îmi revin brusc, unde să fiu zice creierul... în bus... ce faci acolo? Mă uit la sânii unei fete și la linia cefei... la ce-ți trebuie linia cefei zic... uită-te la ochi mai bine... cum sunt?... n-are zice... cum n-are? zic... pe unde umbli, prin infern?... nu mă... adică are ochelari de soare... ochelari de soare în bus? zic... e clar, vine sfârșitul lumii și eu nu dau de Zsuzsa... mă uit pe geam... pe un deal o cireadă de vaci, soarele lucește pe ele parcă-s de cristal, mai sus, un uliu plutește în înaltul cerului ca o frunză pe apă... mda zic... cine să creadă toate astea înafar de Dumnezeu... după două minute stau aplecat și mă țin de stomac ca de un obuz... e de la fumat zice creierul... poate zic... nu te lași? zice... nu pot zic... ai încercat... încercat... și? și ce? zic... cât ai rezistat? câteva minute... nu-i bine zice... dacă nu reușești o să te transformi într-o gaură de biliard... e bine și așa... cum crezi, zice... pe culoar înaintează o fată drăguță, mă uit la sânii ei cum mă uit pe fundul mării... alo... mă trage creierul de urechi... încă un pic zic... unde ești? zice... îmi trag privirea înapoi cum tragi dintr-un puț un lanț greu... vrei să te arunci? mă întreabă... nu prea zic... vezi zice... că tu ai personalitate dezarmonioasă și nu-i indicat să stai lângă margine... îmi ridic bărbia și mă uit la dezarmonioasă să nu-mi cadă în cap... nu-mi cade cel puțin nu secunda ce vine... mă uit la puț și la lumina ce pâlpâie pe marginea lui ca ochii unei domnișoare din altă epocă pe marginea evantaiului... unde să fiu zic iar... mă uit împrejur... o ogradă peste care noaptea se cerne ca ninsoarea... mestec un noroi până la genunchi cu o legătură de lemne în brațe... auzi zice o voce în întuneric... nu te duci să iei niște apă minerală?... mă duc zic... da să nu intri în magazin... că ești plin de noroi... nu intru... stau la intrare... o iau la pas prin curtea umedă, din care ziua se ridică aburi de lumină... la magazin cer apa și mă scuz că nu intru pentru că de unde vin e noroi ca pe front... cei dinăuntru stau o secundă să facă legătura... apoi îmi dau sticla... o iau înapoi... bem apa din două pahare de plastic... parcă-i apă de ploaie zic... nu-ți trece setea... da zice... în timp ce din foc cade o bucată de jar ca o bucată dintr-un miez de lubeniță... bine măcar că nu-i frig zice... da zic... mare noroc... încă vreo cinci șase ore zice și terminăm... da... mai bag lemne pe foc... deși lângă el dogorește, pielea de pe față îmi e rece ca oglinda... mă gândesc la Roxana... eram

mai mulți la masă și mi-a cerut foc... am întins cutia de chibrite, din nebăgare de seamă i-am atins un vârf de deget și i-am simțit inima... sper să nu se supere prietenul ei...

Mă, zic... cum are ochii? Cine sunteți mă întreabă creierul... sunt din orașul cutare răspund... mă, îmi zice numele... tu ești?... eu zic... păi nu ți-am zis că are ochelari de soare... a... înseamnă că n-am fost atent... păi n-ai fost atent... aștept să și-i dea jos și îți spun atunci... bine aștept... mă gândesc înapoi la țară... un bătrân se odihnește pe bancă, puii îi pigulesc papucii, în curte câinele latră o vulpe... în drum soarele ți se întinde pe față ca sărutul fetei la care visezi... pe deal, copacii tremură în vânt ca niște lumânări..

Sunt iar în pat... mă uit în tavan pe direcția pe care undeva sus de tot trebuie să fie Dumnezeu... am fost la conferință până la urmă și m-au dat afară sau urma să mă dea când le-am zis de Sfântul Augustin, George Bush, muie Franța și hai Israelul, Dumnezeu..., meciul de duminică...

Revin în pat... de undeva din întuneric apare Diavolul... bucuroși de oaspeți întreabă radios... se apropie Crăciunul, sunt nevoit să răspund... bucuroși... sper să nu mă întrebe cât de bucuroși că atunci ar trebui să-i spun foarte bucuroși... uite ce-i zice... da zic... am căutat ceva timp și am aflat că ești un tip cam dezorientat... mă uit cu ochii mei verzi în ochii lui roșii... și m-am gândit să-ți propun un târg... un târg? zic și mă uit la târg cum se ridică între noi ca un steag pe catarg... da mă... un târg... a zic... ce târg? Păi e simplu... te văd mai amărât așa că îți fac un hatâr... cu ce să încep? cu ce pierzi sau cu ce câștigi?... cu ce pierd evident, zic... bun, zice... păi dacă ai accepta târgul ar trebui să nu mai faci sex și nici să te atingi de o femeie asta în condițiile unui libidou normal sau mai mare... niciodată sex? zic... niciodată... zice... ești tânăr zice iar și mă bate cu palma pe piept ca pe un fund de oală... te descurci cumva... nu prea cred zic... ok... zice... și acum ce câștigi... da zic... și am simțit că ce-am în chiloți a făcut aripi și a zburat în pădure... păi dacă ai accepta târgul ți-aș pune în privire ultima explozie pe care voi nu o aveți și care ți-ar dezvălui sufletul unei femei la rădăcina... mă uit la sufletul unei femei ca la un animal preistoric... și poate cu antrenament miezul altor chestii... nu mă gândesc, târgul e prea bun să-l refuz... apuc să zic a din accept când el... șansa ca să se producă ultima explozie... șansa? zic... da zice... un 21%...21%?... e o marjă bună zice... acum mă gândesc... ce-i afară întreb?... democrație zice diavolul... ok zic... mă uit la democrație

ca la un animal sălbatic, bun de încălecat... să votăm atunci zic în cap... da mai întâi mă apuc de calculat... câți ani am? întreb... atâția... tata a murit atunci, prin urmare dacă îl moștenesc mai am vreo zece ani... dacă mă țin bine de fumat cobor la șase șapte, adică cinci că nici n-o să mai mănânc decât la două zile... acum fac o partidă de sex la trei luni, asta e patru pe an, adică în cinci ar fi douăzeci... hmm... douăzeci de partide mai puțin din câte am avut până acum... prietena mea nici n-ar observa... și pe retur aș câștiga la femei categoria suflet și nu numai... câștig de două ori și pierd o dată... buuun... zic... și libidoul zice creierul?... dracul să-l pieptene zic... asta mai lipsea... nu știu... dușuri reci și lecturi puține... ok... zice... trec repede la vot... Rareș ar fi pentru, Vlad împotriva pentru că mă cheamă să ne uităm la filme porno... mai rămân Ștefan și Șlehtehmehter... Ștefan s-ar abține și Șlehtehmehter e mort... nu-i bine zic... egalitate, hai iar... Ema ar fi pentru și Camelia împotriva sau invers... iar egalitate... mai sunt eu și Dumnezeu... eu nu știu și Dumnezeu nu știu... accept zic... într-o suflare... accepti? zice... fără timp de gândire? fără, zic... păi cât n-am zis nimic?... o secundă zice... ciudat zic... accept zic iar... cam repede zice... ce mă dai înapoi? zic... trebuie să mă gândesc zice... ai acceptat prea repede, înseamnă că târgul e prost pentru mine... hai mă zic avem un târg... trebuie să-l respecti, altminteri te zic lui Dumnezeu... lol, zice... eu sunt diavolul... nu respect târgurile decât dacă îmi convin... hai mă zic... respectă-l acum... nu prea cred zice... ok zic... uite mă mulțumesc cu șansa exploziei de 18%... ne,ne... zice... 15%... nu... 9%... nu mă, nu mai insista... 5%... zic și la lipsa de sex mai adaugă că nu mă mai spăl pe cap, nu zice...2% și nu mă spăl pe nimic... nu... 1% zic... și citesc Lenin o oră pe zi... nu-mi convine zice...1% zic și citesc Lenin cinci ore pe zi... nu... 0,5% și citesc toți socialiștii și comuniștii în decurs de șase luni... ok zice... asta îmi convine... marș mă bocancule... zic... crezi că m-am țăcănit?... ok zice atunci... sărbători fericite... la fel... zic...

Stau aiurea... mă întreb dacă nu trebuia să accept ultima variantă... nu zic... era proastă... numai Lenin are 52 de volume la opere complete... după ce l-ai citit poți să-ți folosești creierul pe post de armă nucleară...

Fug după diavol în timp ce creierul îmi curge prin cap ca râul prin trestii... mă zic... ce-i? zice... iar târgul?... nu mă zic... vreau să te întreb ceva... ai timp?... am un pic zice... zii... cum faci de protesti oamenii așa ușor... mă introduc și pe mine pe furiș la oameni după ce începe să vorbească... păi e simplu zice... pas cu pas... a, zic... prin greșeli de logică elementară îi angajez în fals... păi asta zice și Becanson că faci, zic... cine-i Becanson? zice... cel mai mare francez după Ciubi, înaintea lui Revel zic... a Franța... zice, țara mea preferată... las-o în pace zic... și dup-ai a e simplu... zice... dar Vlad nu e de acord cu Besancon... nici Șlehtehmehter... încerc eu să salvez omenirea pe mâna lui Vlad și Șlehtehmehter... cine e Vlad? zice...

ne uităm împreună la filme porno zic... a zice... interesant... și visăm la thailandeze îmbrăcate sumar când prietena lui nu-i în cameră... bine faceți că sunteți tineri... da zic... să revenim la prostituții de oameni... și cum îl elimini pe Dumnezeu? zic... simplu zice... adică grosolan... cum știința nu-l demonstrează Dumnezeu rămâne un concept... lol, zic... mai crede cineva un raționament așa specios?... lol... zice... o grămadă... păi asta e ca și cum ai vrea să aduci apa de la fântână cu viteza luminii și nu cu găleata sau să bați un cui cu un portavion... da zice... cam așa... da o să ți se replice zice... că dacă ai un cui și un portavion sigur o să găsești pe el un ciocan sau măcar un laptop... da zic... asta dacă e american... că dacă e rusesc va trebui să bați cuiul cu un turnător la kgb... da... chiar așa, zice... am avut grijă de asta... am o problemă zic trist... ce problemă? zice... Lenin... zic și mai trist... Lenin? zice... mare om... da zic... nu puteai să mă alegi pe mine în locul lui?... pe tine? zice... ce-ai fi făcut în plus?... multe zic... mândru... aș fi pus femeile să aleagă or gulag or le scriu un compliment de două rânduri în care să le laud frumusețea interioară sau exterioară, după caz... pe bărbați... gulag ori radem împreună o votcă pe banii mei... și la țaranii ruși... le-aș fi dat 10.000 euro pe hectar și o grămadă de credite nerambursabile... mă zice... ăsta-i liberalism de joasă speță... da zic... și liberalism de joasă speță... se uită la mine ca la cenușăreasa din povestea cu pitici... ei? zic... nu mulțumesc zice... cum vrei zic... și după ceva vreme în centrul Moscovei aș fi ridicat o catedrală din aur placată cu titan în care aș fi pus crucea lui Cristos... asta așa ca poporul să nu uite și să cadă în puterea ta picând la logica elementară... mda zice... rămân la Lenin... cum vrei zice... mă gândesc la Franța și simpatia Diavolului pentru ea... trebuie să o salvez... dar cum... mă zic... am un mesaj de la francezi pentru tine... ce mesaj? zice... să ne-o sugi... a interesant dar nu cred... și pentru teroriști zic... că am văzut la televizor o arăboaică cu ochi de înger ce se pregătea să arunce evrei în aer și ideea era că pentru libertate... pentru libertate? am zis... am și eu o libertate în chiloți... nu mi-o iei între buze să-mi spui ce gust are... ești sigur că era femeie? zice... da sau nu zic... dacă era bărbat oferta se menține... înțeleg... o să-i mai zic odată dacă vrei... cât despre Franța... majoritatea francezilor au în loc de suflet... un... zii cum îi zice la aia ce stă pe borcan?... celofan... încerc să-l ajut... exact... celofan... chiar așa... lasă zic... că roata se întoarce... și poate nu se știe... o să-i salveze Ciubi de tine... mai ai întrebări? Zice... nu știu, zic... nu te pensionezi?... nu cred zice... mă duc... stai mă... zic... mai am o problemă... ești supărat pe mine? zic... nu zice deși ar trebui... ce problemă?... uite zic... avem meci duminică și trebuie să câștigăm ca să luăm campionatul peste două etape... nu ne rezolvi cumva să meargă mai ușor?... hm... zice... ce echipă... aia... zic... de la ce oră?... aia... ok... zice... văd cum fac și poate te rezolv... dar nu promit... tii... zice... probabil e de la sărbători de fac tot feluri de lucruri necugetate...

...stau, mă gândesc la Zsuzsa și la statuia de hârtie ce i-am ridicat în cap, jumate pentru că o plac, jumate din plictiseală... îi văd sufletul ca pe un pește cu trei picioare ce iese din ocean și se duce în preerie să se transforme în armasar sălbatic... păcat că n-am făcut târgul... aș fi văzut altceva în locul lui nu tot felul de orătănii... las în pace sufletul ungueroaicei, studentă la limbi austro-ungare, mi-e teamă că lumea suprasensibilă a lui Platon o să-mi pice în cap ca un candelabru... îmi pun muzică... PJ Harvey, rid of me... mă gândesc la Ungaria, o tipă blondă cu buze răsfrânte, sânii mici ce respiră în bluză ca un animal în mare... cum stai cu viața sexuală mă întrebă de pe perete... eu zic... da... nu știu, zic... normal? zice... ce-i sub normal? zic... satisfăcător... și deasupra... bună... aia de sub satisfăcător, zic... a, zice... nu vrei să facem un târg? zic... dacă tot ești aici... nu mulțumesc zice... da la cafea ai timp să vii?... nu pot... cine ar sta pe hartă în locul meu?... zice... roagă Rusia să te înlocuiască o jumate de oră... Doamne ferește zice... asta ar mai lipsi... da un compliment nu vrei? zic... fă-mi unul dacă vrei... ok... zic... și-mi mușc limba că n-am nimic în cap... o să i-l zic ăla ce i l-am făcut deja prietenei mele... ă... chestia ta de sub fustă e pentru mine pe același plan cu meciul de duminică, zic cum pot... wow... zice... dacă ai fi maghiar aș veni cu tine la cafea... sunt maghiar... nu cred zice... ba da, zic disperat... știi maghiara?... da zic entuziast... bine, spune încruntată... ce înseamnă atunci și urmează o frază sau o propoziție sau un cuvânt că nu-mi dau seama... habar n-am așa că răspund tare nimic... păi vezi? zice... nu știi... știu zic că Lenin zicea că limba e un chițibuș subiectiv... nu se mai pune după 1917... Lenin... zice și în loc de cap îi apare o lamă de cuțit... hopa zic... nu-i bine... nu Lenin zic... altcineva... cine?... zice... Șlehtehmehter... zic și Vlad... nu-i de ajuns?... cine e Șlehtehmehter... prietenul lui Vlad zic... și Vlad?... ne uităm împreună la filme porno... nu mulțumesc zice... vii atunci?... nu... adică da?... o iau eu dialectic... adică nu... la revedere... sper zic... dacă vrei țî-l scriu... strig în urma ei... complimentul... adaug pentru mine...

Cât m-am gândit aiurea? o întreb pe PJ Harvey... două secunde zice... numai atât... ciudat... și țin în mână timpul comprimat într-o conservă... mă gândesc cu ciudă la Lenin și la faptul c-am pierdut de două ori pe mâna lui... mă muie, zic... da, vă rog... îmi răspunde turnul Eiffel... nimic zic... căutam pe altcineva... mă, zice... nu vii la Paris să mă vezi?... nu cred, zic... vrei să-mi incendieze francezii mașina pe care n-o am? Ar fi cam greu zice... da cum vrei... dau drumul la radio să văd dacă mai merge... merge... din el o voce anunță vremea pentru mâine... la amiază, cer alb ca un fund de pahar... dimineața soarele se întinde pe străzi ca brațele unei fete peste perna ta... pe dealuri lumină albă ca zahărul... spre seară, la munte, soarele se prelinge pe brazi ca seul de lumânare pe degete... hopa mă trezesc... creiere! zic... creiere!... e clar...

ăsta a dat lovitură de stat și acum stă la taclale cu mareșalul și pe mine nici nu mă anunță... da, zice creierul... unde ești? zic... aici... zice... nu mă vezi?... te văd acum... da de ce ești vopsit negru și arăți ca un cerșetor?... am ratat lovitură de stat sau n-am menținut-o destul sau e mai complicat și acum mă caută toți, ascunde-mă... bagă-te la mine în cap, zic și spune-i și mareșalului că mai e loc... ok, zice... îi zic și ne băgăm amândoi... mă zic, cum e la putere?... sincer? zice... nu știu... că eu în loc de legi m-am apucat să scriu un compliment ochilor secretarei și mi-a luat cam două ore, adică până să vină să ne aresteze... noroc tot cu ea că m-a băgat sub fustă și acolo am mai stat încă vreo trei să scriu ceva despre coapse și ce-i între ele până am reușit să evadez la tine în cameră... în halul ăla? zic... da zice... ea m-a vopsit... și m-a îmbrăcat să nu mă recunoască cineva... în timp ce eu mă gândeam la mâinile ei albe cum se mișcă... ca niște nori într-un cer adânc... vai de noi zic... și mareșalul?... ce făcea în timp ce tu gândeați adânc la secretară?... el medita zice... la Dumnezeu, demnitate, respect... cel puțin asta le-a zis când au venit să ne ridice și ăia l-au privit ca pe un mort ce se apucă să danseze... l-au lăsat să treacă pentru că secretara a zis că bătrânul are o sută șaiszeci de ani și ăia s-au mai calmat...

Mă gândesc la Ungaria și la Zsuzsa, atașatul ei special la mine în cap... mă Zsuzsa, zic... da... îmi zice creierul... mi-am amintit că tu sau altă fată mi-a spus că mă iubește și pe mine pe lângă altcineva bineînțeles... dacă ești tu trebuie să te rog ceva... da înainte să-ți zic că-mi pare rău că ți-ai dat demisia din pricină că șeful tău se dădea la tine... da ce ți-a zis?... că dacă nu vă întâlniți în pat îți scrie o poezie? sau altceva mai noroios... ce să faci? pe unii bărbați femeile îi fac să dea cu capul de pământ... mă bag și pe mine la unii bărbați să nu stau singur... acum să te rog... mă... când ești în pat cu cineva și faceți chestia aia adică umblați amândoi pe un cer albastru, n-ai putea ca în momentul cel mai înălțător pentru o femeie să te gândești și la mine?... ți-aș face semn cu mâna... ș-apoi când ne-am întâlni să-mi zici... m-aș simți important... și... încă un lucru... mă... nu ne puteți da Ardealul înapoi? am da la schimb o pereche de șosete...

...deodată se face beznă la mine-n cap... în dreapta se mai vede o pădure, în stânga Luna plutește în întuneric... hmmm, zic... prin pădure zăresc o fată cu trupul ca o apă adâncă ce călărește ceva ce aduce a cal sau a formă intermediară, mult căutată de oamenii de știință... cine o fi? mă întreb... Ema? tu ești?... Camelia?... e clar... probabil e alter ego-ul meu feminin sau altă chestie descoperită la beție... fata ajunge în dreptul meu, călare pe bidiviul ei cufundat în somn și întuneric... cine sunteți? o întreb direct bot... sunt de pe Lună, zice... care Lună? întreb iar... ei care?

zice, aia ce se vede de pe pământ ca un colț de streășină sau ca focul din sobă... interesant, zic, nu mă înfiați? vă rog! că Rareș nu poate sau nu vrea că n-a specificat... se gândește adânc, înseamnă că e în momentul maxim de confuzie... nu cred, zice... mda, zic, mă uit dezorientat în jur, lumina Lunii înainta odată cu ea ca un perete de stâncă... și la mine-n cap ce căutați atunci?... nimic zice... probabil am ajuns din greșeală... probabil zic... da chestia aia ce călărești ce e?... e Rahma, zice... un animal mitologic cu șase picioare și opt aripi... interesant, zic... nu-l vinzi?... nu pot zice... păi atunci lasă-mi-l ca amintire... poți? asta pot zice... dacă vrei îți dau și eu ceva... că Ungaria și-a uitat la mine-n cap o mânășă, și-o pot da s-o porți tu... vrei?... nu merci zice... ceva de la tine nu ai?... am zic... o pereche de șosete... le accepți?... lasă, zice, îmi dai tu altceva când faci rost... bine zic... și fata dispăre brusc în spatele Lunii... stau în pat, Rahma e lângă perete... scoate un mormăit de urs sau ceva ce urmează după urs pe scara fără trepte a evoluției... i-o fi foame... mă gândesc... îi curăț un morcov și un castravete și i le pun unde îmi pare mie că are botul... nu ți-e foame? îl întreb... Rahma mormăie iar... poate nu știe decât unguerește mă gândesc... nu-i bine zic... ce să fac cu el?... mă uit la animalul mitologic să văd la ce folosește... știu zic iluminat... îi dau drumul în oraș și-i pun pe spate o plăcuță cu de vânzare și numărul meu de telefon... da, zic... Rareș ar fi de acord... așa o să fac... ș-apoi...

...sună telefonul... mă... țipă ofițerul la mine-n urechi... tu ești?... eu zic... ce-i?... nu-i bine zice... mi-am rupt piciorul și mai am o problemă... rezolvă-mă... zii zic... peste două zile e ziua morților și eu am un prieten, un fel de maestru de la care știu o grămadă, ofițer superior de securitate, mort de vreo zece ani... nu poți să mergi în locul meu și să pui niște flori pe mormânt?... mamă, zic și mă gândesc la perdea... dacă a fost mâna stângă a lui Lenin sau piciorul opus, cum să refuz?... lasă mă zice... mă revanșez eu... ok... zic... mai stă să-mi zică locația și eu s-o memorez... merci mă... cu plăcere... zic...

Stau de un minut la semafor să aștept culoarea verde. Am emoții... am luat flori mai ieftine... adică puțin veștede, apoi, m-am simțit prost și am luat flori mai scumpe... să nu se supere decedatul că mă zgârcesc la florile lui... tot nu sunt convins că e bine și mă uit la florile pălite în speranța că poate își mai revin până ajung în cimitir... îmi întorc capul spre o doamnă ce așteaptă pe trotuar... mă Lenine îi zic... tu nu vrei flori?... ai flori roșii? zice... am numai cărămizii... mie îmi trebuie roșii... flori roșii nu se mai fac zic, imposibil zice... ba da zic... întrebă-l pe Dumnezeu...

Tot nu se face verde... ce-i afară? întreb brusc... democrație îmi zice un neuron... mă uit la democrație să văd cum arată de aproape...

ca o perucă din pod de la teatru, mi-aș pune-o pe cap dacă aș avea oglindă... tot afară, vreme blândă ca Dumnezeu, în stânga mea o fată sau femeie, amanta cuiva, o s-o împung cu degetul să văd dacă e reală după ce îmi cer voie...

Ziua se târâie la mine-n cap pe picioarele ei rahitice... mă, îmi zice... ce-i?... tu ești? eu... cine altul?... nu facem schimb? schimb de ce? zic... de picioare... nu vreau zic... de plămâni mă interesează... plămâni n-am zice... pentru picioare întrebă-l pe Vlad... cu Vlad am făcut schimb de coloană... înțeleg, zic... cu Rareș atunci că el nu refuză pe nimeni... cum dau de el? zice, du-te acolo, zic... și-i explic... o să găsești un tip învelit în drapel roșu și pantaloni asortați cu drapelul ce vorbește românește și se uită la ochii domnișoarelor ce-l ascultă ca la niște zei păgâni, de-ăia ce țineau Pământul pe umeri să nu se răstoarne ca o masă... mă duc, zice... mă, zic, spune-i că vin și eu repede numai să găsesc ceva să meargă cu un steag galben că roșu n-am mai găsit...

...mă gândesc iar la amanta cuiva înainte s-o împung cu degetul, o tipă înaltă și zveltă, ai impresia că în stânga ta umblă o flacăra și nu ea, la ofițerul superior de securitate, posesor de mormânt, o să-i fac pe el o inimă din flori, ba nu, i-am zis deja ofițerului de ideea asta și el a sărit ars, să nu-i fac inimă ci o cruce sau mai multe... mda... și a spus să nu uit...

Zsuzsa, mi-ai zis că te întorci în oraș și mi-am spus atunci că demonul cu ochi verzi și pielea gâtului ca mătasea se apropie și ce ar putea să însemne...

Îmi pare rău că scrisoarea asta are formă de explozie, adevărul e că mă aflu în relații încordate cu ea ce ar putea degenera în violență domestică... știi, să ne fugărim amândoi prin cameră, cu un obiect contondent în mână fiecare...

P.S. Tot nu e verde... trec la PJ Harvey... mă, tu știi să gătești?... știu zice... compliment vrei... de care ai? zice... cu ochi și sâni, mâine aduc cu picioare... cu sâni atunci... ia-l zic și trage-l pe nas... așa? zice... așa... ce vrei pe el?... nimic zic... adică dacă ești aici... nu cânti rid of me?... îți place cântecul ăsta?... yap zic... ți-l cânt atunci, zice...

Rid of me (2 minute) -PJ Harvey, în timp ce lumina se stinge treptat.

Ordonanța blajinilor

Abia că trecuseră Paștile. Oamenii își reveneau greu din oboseala digestivă. Așa cum stă bine lumii, în preajma fiecărei sărbători, cu toții, de la copil la bătrân, de la sărac la bogat, de la bolnav la sănătos, fiecare ține cui apucă un mic discurs despre ponderație, dietă, cură, sănătate. Vorbe. Gurile erau vânjoase și la vorbe și la fapte. Urma lenea și disconfortul sațietății. Atmosfera era oarecum levantină și de vacanță. A fost o primăvară capricioasă, cu zile ploioase și reci. Pământul mustea de apă până și pe dealuri. Iar acum căldura venise brusc. Era toridă ca într-o zi de vară. Pe câmpurile nelucrate și pe pășuni doar păpădiile înfloriseră pătând galben verdele aproape matur al ierbii.

Satul Lunca Dodii este așezat undeva între dealuri abrupte și păduroase. De fapt consta în ceea ce a fost o uliță lungă și șerpuitoare traversând o poală de deal care se sfârșea în râu. Acum fosta uliță făcea parte dintr-o șosea națională. Era tot uliță, dar asfaltată și avea șanțuri mai îngrijite. O liniște nefirească apăsa locul. Doar spre păduri se auzea un guguștiuc. Nu numai că era liniște, dar satul părea pustiu. Parcă toți dormeau de amiază, sau plecaseră toți. Deși soarele era arzător, atmosfera era ușor păcloasă, din cauza umezelii și a unor urme de nori răsfirați pe boltă, ca o perdeă fină și zdrențuită. Nu puteai să nu caști din când în când și să nu-ți aduci aminte de dormitor. Adrian și Codruț erau agenți de poliție rutieră din orașul vecin Horin. Așteptau la ieșirea din sat spre Horin. În partea cealaltă a satului era colegul lor Viorel, semiascuns lângă un radar, care pândea mașinile călătore. Plictisit, asculta o melodie și se juca învârtind butonul de care depinde volumul radioului cu care era dotată

mașina. Privea absent spre poala pădurii de pe dealul din față, când vede o mașină vitezomană. În sfârșit ceva. Clar, viteza este mult peste cea legală. Radarul va înregistra automat. Dar ceva îi atrage atenția. Mașina este aproape. Vine spre el. Privește cu atenție. Vede un șofer și o femeie alături, deosebit de nemișcați, de fără expresivitate, parcă absenți. Pentru moment are senzația că în mașină stau roboți antropoizi. Pune mâna pe telefon.

- Adriane, vezi că vine mașina Peugeot 407 cu număr de înregistrare SO 24 RMC. Are 76 km/h, dar să-mi povestești și mie ce-i cu statuile din mașină.

- Ce statui Viorele?

- Cred că la volan este o statuie de bronz, iar alături este așezată o statuie de ghips.

- Ha, ha, ha...Te doare capul, Viorele? Ce-ai băut aseară?

- Nu cred că mă doare și nici n-am băut aseară, dar parcă am avut un vis.

Adrian coboară din mașina în care aștepta, pentru a-l opri pe contravenient, distrat dar și nedumerit de gluma lui Viorel, un om tăcut și sobru care nu obișnuia să glumească, mai ales într-un mod atât de ciudat și în timpul serviciului. Apare Peugeotul și agentul întinde brațul stâng orizontal, indicând șoferului să oprească pe dreapta. Refăcându-și o mimică serioasă, dar relaxat se apropie de mașina oprită. Se uită din lateral, dar nu i se pare nimic deosebit. Șoferul scotocea deja în buzunarul hainei scoțând actele, iar femeia de alături căuta la rândul ei prin poșetă. Poate doar un aer mai absent decât au alți oameni în asemenea situații. Nu era sfidare și nici un aer de siguranță pe care îl afișează în mod inconștient cei foarte sus puși social. „Nu sunt deloc emotivi”, își zise în sinea lui Adrian. „Par a fi soț și soție”. Apoi îl izbi un gând. „Parcă ar comunica între ei fără a se privi, fără vorbe și fără semne”.

- Bună ziua. Sunt agentul Adrian Verdea. Prezențați vă rog actele la control. Ieșiți de tot de pe carosabil și așteptați în mașină.

Șoferul, în pofida indicației, coboară din mașină cu actele în mâna dreaptă întinsă.

- Am depășit viteza?

- Cu 26 km peste viteza legală.

- Aceasta înseamnă o amendă. Cât de mare?

- Amenda este mică, de 30 de lei noi, dar legea prevede și suspendarea carnetului.

- Amenda este mică într-adevăr, dar suspendarea carnetului mi-ar face un mare rău. Mâine trebuie să-mi duc copilul la operație la București.

- Este problema dumneata. Legea se ocupă doar de respectarea regulilor, iar eu reprezint aici în șosea legea circulației.

- Aveți dreptate, domnule, dar astăzi este ajunul Paștelui morților.

Adrian tresări surprins de o asemenea replică și se uită mirat spre șofer. Atunci văzu că acesta mișca sacadat gâtul spre mașină, capul tremurându-i în sens orizontal ca și cum ar nega tot timpul. Privirea îi era goală, cu acea expresie de vid pe care o au ochii statuilor, iar tenul avea o tentă gri ceroasă. Mișcărilor mâinilor păreau teleghidate.

- Ce are a face una cu alta?

- Nu puteți să faceți un asemenea rău în ajun de ziua morților.

- De ce nu?

- Nu pareți a fi un inconștient. Ar fi groaznic.

- Nu fiți obraznic și nici groaznic, că nu mă impresionați

- Mi-e milă de dumneavoastră! spune șoferul uitându-se la agent, iar în privirea-i absentă apărură două luminițe stranii ca două lumânări în cei doi ochi.

- Nu faceți vă rog acest rău, spuse în continuare șoferul, dar pe o voce stinsă venită parcă din depărtări. „Încep să am și eu vedenii”, își zice Adrian.

- Gata cu poveștile. Vă rog așteptați în mașină. Vă voi aduce eu actele.

Se duce la el în mașină și îi spune intrigat colegului:

- Tare ciudat acest șofer. Aproape că mă amenință să nu-i fac rău de ziua morților.

- Lumea e plină pe jumătate de nebuni. Ori vrea să te îmbrobodească. Cealaltă jumătate e plină de escroci. Ar merita să știm cine și cum i-a dat carnetul.

În timp ce completa formularele, Adrian trăgea intrigat cu ochiul la mașina oprită. Nici o mișcare. Parcă nici o suflare. „Viorel a avut dreptate. Dacă mașina ar fi pusă pe un soclu, ne-am uita la un grup statuar. Mare-i grădina Domnului!”. Ceva îl deranja totuși. Pentru prima oară simți că îi tremură puțin mâna. Era un bărbat robust de 45 de ani, care nu s-a pierdut cu firea în viața lui. „Ei, dă-l încolo. Cine știe ce nebuni. Auzi ce argument? De ziua morților să nu faci rău”. Ha, ha, ha... „Da știu că-i merge mintea”. Termină de scris și vine spre mașină cu brațul întins ținând formularul și actele. Șoferul coboară din nou.

- Citiți și semnați vă rog, spune agentul.

- Desigur, dar carnetul?

- Conform legii este suspendat pentru trei luni de zile.

- Știam că nu se ridică decât dacă depășești cu 30 km/h viteza permisă legal.

- Da?

- Dar nu am depășit cu 30 km/h viteza legală.

- D-le, dumneata parcă vii din morți. Gândești după o lege abrogată de 5 ani.

- Domnule, mi-e milă de dumneata.

- De ce ți-e milă, domnule?

- Răul făcut de ziua morților este plătit de Împărăția Morților. Și mie mi se va plăti pentru greșeală.

- Doamnule, aiurezi. Apoi distrat:

- Și ce mi se va întâmpla?

- Nu știu. Simt doar ceva groaznic. Simt furnici prin șira spinării. Mi-e milă de dumneata.

- De unde dracu le scoți, domnule?

- Este ultima ordonanță din Împărăția Morților. Executori sunt blajinii, iar blajinii nu iartă.

- Ha, ha, ha... Ești grav bolnav, amice. Vom vedea cine ți-a dat carnetul. Ar trebui să te oprim să conduci mașina, dar vorba ta, de ziua morților treacă de la noi, ca să poți ajunge, sper că acasă și nu în Împărăția Morților.

Lumânările din ochii șoferului se stinseseră deja. Avea iarăși același aer de statuie, sau de robot antropoid, care îi treziră un val de ușoară neliniște lui Adrian. După ce semnă, șoferul își luă actele și formularul de amendă, apoi urcă în mașină, neuitându-se la agent, neuitându-se în jur, care oricum era pustiu, absent, mișcându-se ca și când ar fi pe gânduri. Adrian se întoarce în mașina lui.

- Auzi, Codrine, ce-mi zice nebunul, că răul făcut de ziua morților se plătește de către împărăția morților, conform ultimei ordonanțe din acea împărăție.

- Săracul. Cine știe din ce spital a scăpat. De ce nu l-ai oprit să mai șofeze?

- Pentru niște vorbe bizare doar, nu am dreptul legal de a-i interzice să se întorcă acasă cu mașina. Vom verifica ulterior ce-i cu ciudatul acesta. Nu-mi vine să cred însă că într-o asemenea zi, la ora asta să nu treacă pe șosea nici o altă mașină atâta vreme.

Codrin izbucnește în râs, apoi spune:

- Trec morții și ăștia sunt rari.

Amândoi căscară. Le era somn. După care ziua se scurse monoton, cu încă 3 - 4 opriri de mașini și glume pe seama ordonanței morților, glume de care mai ales Adrian râdea la telefon, ca rareori. Seara Viorel își sărbătorea aniversarea. Alesse un restaurant mic și cochet pe o stradă lateralnică în Horin, unde își invită colegii „la o feciorească”, el fiind burlac. Sătui de chefurile de peste sărbători, colegii demarau greu, dar încet, încet, vinul îi ajunge din urmă. Veselia deveni zgomotoasă. Toată lumea era asudată și roșie la față. Glasurile erau din ce în ce mai stridente, glumele care de care mai pipărate. Adrian avea glasul cel mai ridicat:

- Chelner, mai adă o sticlă și toarnă că simt furnici pe șira spinării. Hohote de râs nestăpânite izbucneau și repetau în cor, sau pe rând:

- Chelner, am furnici, simt furnici ! Toamnă, chelner, să-mi astâmperi furnicile!

- Aoleu, ce furnici am !

Bășcălia serii a fost șoferul ciudat și ordonanța lui din împărăția morților, reluați în tot felul de ipostaze, una mai caraghioasă ca alta, stârnind furtuni de râs.

– Excelent nebunul. Vreau și eu unul! strigau pe rând.

Și dă-i cu băutul, dă-i cu gluma, dă-i cu vorba. La miezul nopții se bea șampania tradițională și se cântă un „La mulți ani” repetat, reluat pentru toți. Aproape obosiseră. Se felicitau, spuneau bancuri, se pișcau cu vorbe unul pe altul și așa trece aproape o oră după miezul nopții, când ușa se deschide brusc, izbită la perete ca de o rafală de vânt, iar în cadrul ei vecinul și prietenul lui Adrian, fost coleg de liceu. Era palid, cu fața răvășită, părul dezordonat și privirea aprinsă, surescitată. Ținea brațele largi.

– Adrian vino imediat acasă!

– Ce s-a întâmplat? Lumea amuțise. Toate fețele îl priveau năuce pe vecin.

– Au murit Adriana mare și Adriana mică. Adriana mică era unca fiică a lui Adrian.

– Nuuuuu... Un urlat care zgâlțâia creierii ieșea din pieptul lui Adrian.

– Cum?

– La miezul nopții a explodat butelia cu gaz. Erau amândouă în bucătărie. Au murit pe loc. Dormeam. Ne-am trezit toți vecinii. Am reușit să stingem focul, dar ele erau deja moarte. Am întârziat pentru că te-am căutat pe la serviciu.

– Am să-l omor pe nemernic ! Am să-l omor !!

Țâșni pe ușă afară cu colegii după el. Acasă găsi o tragedie. Fără geamuri și fără uși, răvășită, casa părea vânzolită de forțe necurate. Mama și fata muriseră izbindu-se cu capul de pereți. Prin nas și prin gură le cursese sânge. Dar apoi arseseră hainele pe ele și parte din păr. Mirosea înfiorător. Pompierii veniți și ei între timp asistau neputincioși. Focul fusese stins de vecini înaintea lor. Sosi procurorul de serviciu și medicul legist. Lucrurile evoluau deja oficial.

– Nu pot rămâne aici până nu îl găsesc pe nemernic, spuse cu glas stins Adrian

Hai Codrin la serviciu să-i dăm de urmă. Ajunseseră la serviciu. Găsesc repede carnetul de conducere auto cu toate datele necesare.

– Caută-i numărul de telefon, te rog !

– Alo! Informații Solani? Dați vă rog numărul de telefon al lui Bara Octavian str. Iuliu Maniu Nr. 10...Un moment să-mi notez... Mulțumesc.

Cu degetele crispate, fața hotărâtă și privirea agresivă, Adrian formă numărul. În partea cealaltă telefonul suna prelung. Era deja spre dimineață. Într-un târziu un glas somnoros răspunde.

– Da cine sunteți?

– Sunteți familia Bara Octavian din Solani?

Îi răspunse un Da somnoros. Oricât de șocat și de obosit era, lui Adrian

i se păru că dincolo e un glas prea tânăr.

- Ați trecut azi, de fapt ieri, pe la ora 15⁰⁰ cu mașina prin Lunca Dodii, unde a-ți fost oprit pentru depășirea vitezei. Eu sunt cel ce v-am suspendat carnetul.

- Nu, domnule, nu m-am mișcat din casă. Am mâine un examen parțial și am învățat toată ziua.

- Domnule, nu sunteți Bara Octavian născut în 21 aprilie 1950 în Solani, domiciliat tot acolo, pe strada...?

- Domnule, acesta a fost taică-meu.

- Dă-mi-l pe taică-tău la telefon.

- Este mort și nu permit nimănui asemenea glume. Nu ți-e rușine? Nu ai somn? și trânti telefonul.

Adrian rămase mut de uimire. Dar, perseverent din fire și învățat de meserie să verifice totul, reformă numărul.

- Iartă-mă, domnule. Spui că datele sunt ale tatălui dumneavoastră care a murit acum cinci ani, dar eu am oprit azi un om cu o asemenea identitate și i-am suspendat carnetul de conducere auto. Și încep să descrie cum arăta șoferul și femeia de alături, cum erau îmbrăcați, în ce mașină erau. De data asta rămăsese mut de uimire cel de la celălalt fir al telefonului. Adrian a crezut că i s-a întrerupt legătura. Liniștea era totală.

- Alo, alo, mai sunteți pe fir? repeta Adrian.

- Da, veni răspunsul ca din altă cameră. Cei pe care i-ați descris dumneavoastră corespund aparențelor părinților mei. Așa arătau și așa erau îmbrăcați exact acum cinci ani, când au murit într-un accident auto. Se grăbeau spre casă pentru că a doua zi trebuiau să mă ducă departe la o operație. Ați descris mașina cu care au făcut accidentul.

Agentul simțea că îi vâjâie capul.

- Stranie poveste, dar nu cred până nu o voi verifica și altfel.

- Lăsați-vă de povești de speriat copiii, mai ales de ziua morților, replică celălalt și închise iarăși telefonul.

Adrian simțea că plutește de durere, oboseală și uimire, toate părând scufundate în ceață, părând doar ecouri venind din hăuri misterioase. Dar era un om rezistent. Își aduce aminte de soție și fiică. Trebuia să stea lângă ele, și să le organizeze funeraliile. Întreaga lui viață se spărsese în cioburi. Nu mai ardea nimic. Nu i-au rămas decât aceste povești stranii. Îl rugă totuși pe Codrin să verifice la poliția din Solani întreaga poveste. Acesta îi sună peste doar trei ore pe colegii lui din Solani. Răspunse chiar șeful lor.

- Puneți pe fax copia carnetului reținut și vă vom răspunde prompt.

După două ore veni răspunsul

- L-am cunoscut domnule pe Bara O. Era unul din cei mai buni profesori din oraș. Tragedia s-a petrecut aproape de casă. Cel ce v-a răspuns la telefon este singurul lor fiu. Altă persoană cu același nume și aceleași date nu există în oraș. Mai mult să și semene. Copia din fax a carnetului mi-l arată pe cel ce l-am cunoscut, iar datele carnetului figurează, toate

și întocmai, la noi în arhivă. Dumneavoastră a-ți văzut o persoană ce seamănă cu poza din acte.

- Un moment, vă fac legătura cu Adrian. După un timp scurt acesta răspunde.

- Da domnule, nu doar că omul și pozele din acte corespundeau, dar în acte părea mai viu.

- Nu cumva să fi avut vre-o sosie care să fi pus mâna pe acte. Dar, până una alta, trimiteți vă rog carnetul reținut la noi.

- Mâine îl veți avea.

A doua zi carnetul este adus la poliția rutieră din Solani.

- Domnilor, eu am constatat acel accident acum cinci ani. Dați-mi puțin carnetul vă rog, spune agentul Agrin.

Ia carnetul în mână, dar sare urlând și aruncând carnetul pe jos.

- M-a ars !

- Nu vorbi prostii, omule. Ce ai?

- Ia uitați-vă la mâna mea. Într-adevăr palma era de un roșu încins, iar fața agentului era transpirată.

- Mă ustură.

- Ceva este necurat aici, zice șeful. Să-l ardem. Prinde cu o clemă bucata de plastic, suportul de carnet și apropie de el o brichetă aprinsă. Un miros înțepător cuprinde întreaga cameră înainte ca flacăra să atingă plasticul.

- Lasă-l dracului, să nu pățim ceva cu toții!, strigă cineva.

- Aruncă-l !

Cuprins de starea emotivă generală, șeful se pierdu cu firea, stinse bricheta și aruncă pe geamul deschis carnetul deocheat. Erau la etaj. Geamul dădea înspre spatele clădirii, spațiu năpădit de tufișuri crescute printre niște ulmi înalți și bătrâni.

- Și totuși carnetul trebuie recuperat, spuse după un timp șeful. Povestea asta nu se poate opri, fără a fi clarificată, iar carnetul e act oficial. Aduceți carnetul înapoi.

Se duse un agent, care după o jumătate de oră strigă spre geam că nu poate găsi carnetul. S-au dus încă doi colegi să-l ajute. În zadar. Carnetul nu era de găsit. Au scotocit centimetru cu centimetru. Au făcut o experiență cu un alt carnet. L-a aruncat tot șeful, cu aceleași gesturi, din aceeași poziție, cu aceeași putere. Pe acesta l-au găsit imediat. Pe celălalt nu l-au mai găsit. Au scotocit totul până când a venit seara, iar apoi întunericul s-a lăsat nefiresc de brusc, de adânc și de tăcut, ca într-o noapte din adâncuri de ocean. A doua zi agentul Agrin nu mai era la serviciu. Fusese internat în cursul nopții într-o stare gravă, suferință căreia nici medicul de la salvare, nici cel de gardă, nici cel ce preluase dimineața cazul nu o puteau diagnostica.

Piața Unirii

între 1860 și 2008

Destin urbanbistic și peisagistic

Aurel Chiriac

Piața Unirii între 1860 și 2008 Destin urbanistic și peisagistic

După anul 1860, când s-a desăvârșit unirea administrativă a celor patru așezări care au format Oradea Mare - Orașul Nou, Olosig, Velența, Subcetate -, piața din Orașul Nou (actuala Piață a Unirii) dobândește rolul de centru al orașului născut în epoca modernă. Chiar dacă, într-o ierarhie a piețelor orădene, era catalogată și în secolul al XIX-lea ca și „piața mică” - „piața mare” era în zona Cetății Oradea -, după incendiul din 1836, care afectează întreg orașul, aceasta este supusă unei continue sistematizări, sistematizare impusă și de funcția pe care a deținut-o încă din veacul al XVIII-lea, de zonă principală în plan religios și, treptat, administrativ. Argumentele, pentru cele două dimensiuni menționate, sunt catedralele ortodoxă și greco-catolică ce s-au ridicat în jurul anului 1800 aici, precum și biserica romano-catolică, edificată în secolul al XVIII-lea, investită, la un moment dat, și cu calitatea de catedrală, dar și mutarea în același perimetru, în veacul al XIX-lea, a sediului primăriei Oradiei Mari. Ca urmare, importanța acordată acesteia a făcut ca să fie destinată doar desfacerii produselor alimentare, formula de piață mixtă - alimente și animale - nemaifiind acceptată de autoritățile aceluia timp și din motive de igienă sanitară.

Până imediat după primul război mondial își menține poziția de piață alimentară, pentru ca, apoi, administrația românească să inițieze amenajarea urbanistică și peisagistică a acesteia, alături de celelalte spații de acest fel din urbe, după un program coerent și servind dorinței exprese a unei comunități care a știut să se respecte pe sine și din perspectiva esteticii spațiilor de for public.

Piața Unirii, denumire primită și menținută în perioada interbelică (1924-1940) - în prima parte a secolului al XIX-lea a fost cunoscută ca și

„piața mică” a Orașului Nou, iar între 1892 - 1918 și din 1940-1944, ca și Piața Sf. Ladislau (având în mijloc statuia regelui), pentru ca în epoca comunistă să primească numele de Piața Victoriei -, denumire la care s-a revenit după decembrie 1989, certifică, prin destinul ei, evoluția realităților istorice din această parte a României și Europa Centrală, deopotrivă.

Pentru a își merita rangul de principal nucleu în jurul căruia s-a coagulat, timp de peste un veac și jumătate viața administrativ-religioasă a *municipiului* Oradea - acest statut i-a fost recunoscut de-a lungul epocilor modernă și contemporană (1870, 1924, 1968), de către factorii de decizie oficiali ai statelor cărora le-a aparținut urbea în timp -, în anii interbelici s-a solicitat, poate celui mai dinamic și recunoscut arhitect român al primei părți a secolului al XX-lea, Duiliu Marcu, un proiect de amenajare a Pieței Unirii, proiect care, de altfel, între 1924 - 1926, a și fost finalizat, este adevărat în jurul statuii ecvestre a Regelui Ferdinand (1924). A rezultat un parc „englezesc” (așa a fost perceput de oamenii epocii, probabil în conformitate cu precizările arhitectului în acest sens), ce s-a dovedit a fi - beneficiind și de o îngrijire constantă -, o adevărată emblemă a municipiului situat pe malurile Crișului Repede, personalizat prin relația cu arhitectura baroc, eclectică și secesion ce delimitează chiar și până astăzi spațiul în discuție și prin amenajarea peisagistică, discretă și elegantă.

Imaginile ce le propunem spre cunoaștere, ordonate cronologic și într-o succesiune ce permite descoperirea acestora din punct de vedere urbanistic și peisagistic, provin de la colecționarii Constantin Demeter și Rodica Indig, precum și din colecția de fotografii a Secției de istorie a Muzeului Țării Crișurilor. Ele ne demonstrează că se impune, cu prioritate, o *restaurare urbanistică și peisagistică a Pieței Unirii*, știut fiind că în afară de valoarea în sine a realizării dintre cele două războaie mondiale aceasta face parte acum, potrivit *Legii monumentelor istorice* (anexă la Ordinul 2314/2004 din Monitorul Oficial al României nr. 646 bis din 16 iulie 2004), din Ansamblul urban „Centrul istoric Oradea” - nr. 171, cod BH-II-a-A-01037 -, deci dintr-o rezervație arhitectonică și istorică protejată, care nu poate face obiectul unor inițiative ce nu se fundamentează pe recunoașterea specificului unui ambient construit și natural moștenit, inclusiv din perspectiva motivațiilor culturale cristalizate de-a lungul timpului.

Desigur, repunerea în drepturi a arealului natural în discuție va trebui să aibă în vedere și adaptarea volumului de masă verde la nivelul agresiv de poluare de acum.

Acest spațiu de for public, de neocolit atunci când se studiază evoluția edilitară a municipiului Oradea între 1860 și 2008, obligă la un respect permanent din partea noastră. Este doar o datorie de onoare în a-l conserva pentru noi și generațiile următoare.

Piața Unirii - cca. anul 1900

Piața Unirii - cca. anul 1906

Piața Unirii - cca. anul 1924-1925

Piața Unirii - după anul 1926

Piața Unirii - după anul 1926

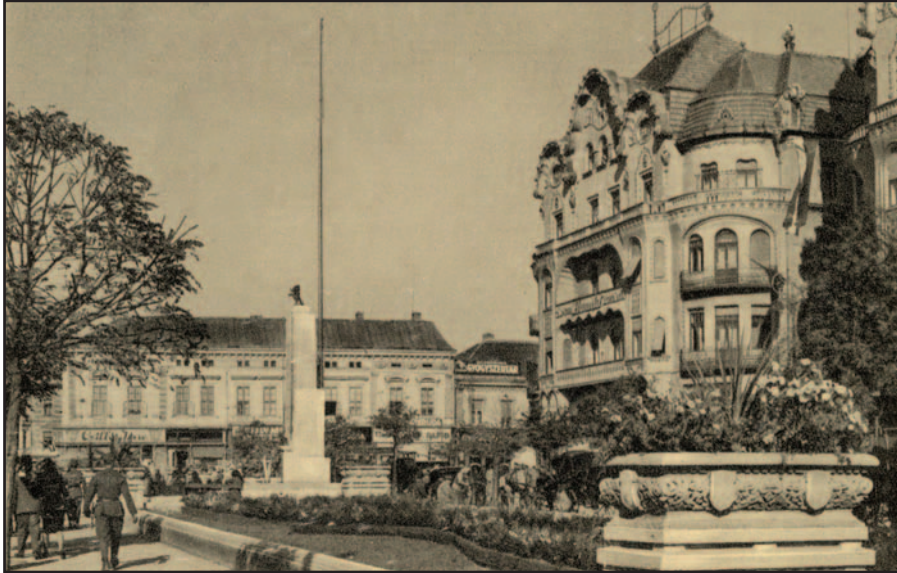
Piața Unirii - după anul 1926

Piața Unirii - după anul 1926

Piața Unirii - între 1940-1945

Piața Unirii - între 1940-1945

Piața Unirii - 22 mai 2008

Piața Unirii - 22 mai 2008

Piața Unirii - 22 mai 2008

Ioan Derșidan

Capul retezat – un icon ales

E. Hemingway arată că scriitorul adevărat este „un om singur. Și, pe măsură ce crește în ochii celorlalți, se cufundă tot mai mult în singurătate. Iar dacă este suficient de bun, în fiecare zi e nevoit să se confrunte cu eternitatea sau cu absența ei... Suntem nevoiți să mergem mai departe decât am fi crezut vreodată că putem ajunge, să ieșim în larg, până când rămânem cu totul singuri, lipsiți de orice sprijin”... *Iconii* măsoară aceste singurătăți și reacții ale ființei imaginate, care au rezonanță și explicații în mediul istoric și geografic în care aceasta trăiește. Până în secolul al XIX-lea timpul și spațiul se parcurg încet și presupun legătura, relaționarea. Mondializarea și anxietatea adecvată ei țin de secolul al XX-lea și de începutul mileniului trei, ale modernității și postmodernității, când arhetipurile și anarhetipurile (în formularea lui Corin Braga) fac posibile concomitent centrul și periferia, singurătatea, neliniștea și îndoiala, labirintul și confesiunea, policronia și politropia.

Lucian Boia scrie că „*celulele* Occidentului n-au participat în egală măsură la edificarea lumii moderne. Anumite nuclee și linii de forță (și ele variabile de la o epocă la alta) au structurat și au dinamizat regiunea. Când se vorbește despre rolul specific al Occidentului, nu e vorba, uniform, de Occident *în întregul său*; e vorba însă de un tip de evoluție care s-a manifestat exclusiv în perimetrul său.

Cât despre frontiera dintre Occident și restul Europei, e clar că nu putem vorbi despre o linie trasată riguros, ca fostul *limes* al Imperiului Roman. Cele două Europe sunt separate de o zonă de tranziție, și tocmai la asta poate servi conceptul de Europă Centrală (ceea ce ar *spori* numărul de Europe de la două la trei”; Cf. *Occidentul. O interpretare istorică*, București, Editura Humanitas, 2007). Este un îndemn la

argumente, exemple și aproximări bazate pe fapte și pe (mai) multe imaginare. Retină sensibilă, iconii devoalează și (re)compun istoria, evenimentul, circumstanțele.

Alături de iconii amintiți (capul de turc, capul de zimbru, capul sculptat al lui Ilie Moromete, emblema stacojie, icon la catarg, viziera cavalerului, valțul la cramă, moșii, zodiacul lui Dionis, carnaval și liturghie, prezentați în vol. *Viziera cavalerului*, Biblioteca revistei „Familia”, 2008), prezentăm în încheiere *capul retezat*, așa cum apare în diferite creații, precum romanele *Maestrul și Margareta* de Mihail Bulgakov și *Capul retezat* de Iris Murdoch, nuvela *Secretul eșafodului* de Villiers de l’Isle-Adam etc. Sunt câteva perspective asupra misterului morții, „secretului” trecerii și valorizării existenței.

„Unicitatea relației cu opera scapă unei explicații univoce” (Gilbert Durand, *Figuri mitice și chipuri ale operei – de la mitocritică la mitanaliză*, Traducere din limba franceză de Irina Bădescu, București, Editura Nemira, 1998). Structurile mitologice, psihologice, istorice și sociale ale operei (tensiunile și configurările acestor structuri) exprimă / poartă „sentimente, situații, caractere, proiectează dorințe, aspirații (ireale și irealizabile), compensări delirante”, scrie cercetătorul imaginarului, omul / autorul fiind opera, „cu stilul și cu mesajul ei” – tema, stilul și regimul imaginii sunt zonele mari ale explicației operei, a căror conturare / specificitate o evidențiază iconologia / iconocritica.

Sunt, apoi, părți, detalii sau întreguri dintr-o creație propriu-zisă „replici”, sugestii sau autonomizări. Relația cu întregul, titlul sau fragmentul respectiv, cu personalitatea scriitorului (și concepția artistică) este importantă, alături de parole și sugestii, de *configurarea* supliciului și specificul personajului și a dimensiunii temporale și spațiale, a unor istorii, mentalități și stări.

În *Matei* 14.6-12 fiica Irodiadei, Salomeea, îi cere lui Irod *capul lui Ioan Botezătorul*, iar acela a poruncit „să i se dea”. *Cântarea Sf. Ioan*, din *Irodiada*, de Stéphane Mallarmé, cuprinde „ochii puri” („Son pur regard”) ai Sfântului fixați pe *lumina* căreia se-nchină.

În *Roșu și negru*, de Stendhal, aflăm despre „amănunte privitoare la execuție și ultimele clipe de viață ale lui Louis Journal, executat la Besançon, în ziua de...” Reamintim aici *supliciul* și algoritmul din *Pădurea spânturaților* de Liviu Rebreanu. Condamnarea la moarte și valorizarea existenței dau un preț (mare) vieții. Julien Sorel, eroul lui Stendhal, e judecat și condamnat pentru tentativă de crimă (asupra doamnei de Rênal). Mathilde îngroapă cu propriile mâini „capul iubitului ei”. În povestirea medievală (romanul cavaleresc) *Sir Gawain și Cavalerul Verde* (din ciclul Mesei rotunde și al regelui Arthur) *descăpătânarea* intră în ritmul renașterii anuale a naturii și în codul cavalerilor, după modelul european temperat continental.

„Jocul decapitării” (triumful binelui) este vechi și în scrierile cavalierești este asociat curajului și aventurii. Semnificația acestei capodopere este legată de „lupta soarelui nou cu cel vechi”, de creșterea și descreșterea vieții, de ciclul anotimpurilor / Anul Nou și de cultul fecundității. Cavalerul de la Capela Verde este „iute precum fulgerul”, iar frumosul cap (retezat) „îi căzu la pământ”. Viteazul încercat îl (re) pune la loc. Eșarfa verde este semnul vinovăției, al vulnerabilității și, mai târziu, al apartenenței la cavalerie și la ritualul Mesei Rotunde.

O listă a domnitorilor Munteniei și ai Moldovei, precum și a înalților dregători din Principate sau Fanar, executați, din porunca Porții în epoca fanariotă, între 1714-1812, cuprinde pe Constantin Brâncoveanu, domn al Munteniei și cei patru fii ai săi, Ștefan Cantacuzino, domn al Munteniei, marele stolnic Constantin Cantacuzino, marele spătar Mihail Cantacuzino, Șerban Cantacuzino, domn al Munteniei, Constantin și Andronic Cantacuzino, mitropolitul Munteniei Antim, Alexandru Ghica, mare dragoman, decapitat, Alexandru Șuțu, decapitat, Nicolae Mavrogheni, domn al Munteniei, decapitat, Constantin Hangerli și Alexandru Ipsilanti, foști domni ai Munteniei, executați, Dimitrie Moruzi, decapitat (Apud. Neagu Djuvara, *Între Orient și Occident. Țările Române la începutul epocii moderne*, București, Editura Humanitas, 2007). Alte decapitări, liste, criteriile și formele acestora întâlnim în istoria universală, cu exemple precum Henric al VI-lea (1471), Eduard al VI (1483), Maria Stuart (1587), Carol I (1649), Carol al II-lea, Ludovic al XVI-lea (1793). Ghilotinări numeroase se produc în perioada revoluției franceze din 1789-1794: Saint-Just, M. Robespierre, G. J. Danton etc.

Dicționarele culturale (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri – mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere* – vol. I, A-D, București, Editura Artemis, 1994); Ivan Evseev, *Enciclopedia semnelor și simbolurilor culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1999) descriu motivul *capului* și al *capului retezat* pe baza exemplelor din mitologii (ființe policefale: animale, oameni, duhuri, zei și zeițe) și din războaie (capetele dușmanilor atârând de gâtul cailor). Exemple: Indra, zeul cu trei capete, cârmuind cele trei lumi; statui cefalofore, cu personaje decapitate, ținându-și capul în mână, ca o *supraviețuire prin spirit*; capete alipite, de bărbat și femeie, apărând de rele; la gali și celți decapitarea e dovada forței învingătorului și a morții adversarului; capul îngropat al regelui (nedescoperit) e semn de vitalitate, supraviețuire în timp și măreție viitoare. Obiceiul tăierii capului inamicilor ca pradă de război și luarea scalpului la unele triburi războinice sunt semnalate în legătură cu acest simbol cultural. Alteori e prezentat ca semn al Divinului și al universului (un microcosmos), al începutului și continuității.

În credințele celtice capul regelui decapitat (Fergal Mac Maile Duin) este omagiat de capul menestrelului, înfipt într-o sulită alăturată.

Decapitățile în grup (*Copiii Domnului*) cuprind asemenea „jocuri” și continuități între cele două lumi. Perseu decapitează Meduza și-i vâră capul în tolbă. Atena va fixa înfricoșătorul cap „în centrul scutului său” (Vezi și Michael Jordan, *Din miturile lumii, Enciclopedia tematică*, Traducerea din engleză de Walter Fotescu, București, Editura Humanitas, 2002). Instrumente ale groazei sunt sabia, cuțitul, satârul, ghilotina etc. Sunt executați regi, regine, tâlhari, vinovați și nevinovați, iacobini, girondini, indulgenți și furioși etc. Experiența ghilotinării (ca temă a morții) diferă de cea a ciumei, tuberculozei, cancerului sau spânzurării. Despre existența destinală, certitudinea morții și „escaladarea” ei scrie o carte trans/lucidă, de preparare sufletească și intelectuală, Irina Petraș (*Știința morții. Înfățișări ale morții în literatură*, vol. 1-2, Editura Dacia, 1995 și Editura Paralela 45, 2001).

În *Revelație pe Amazon* (București, Editura Cartea Românească, 1993) Petru Popescu arată că membrii tribului mayoruna (oamenii – piscică), de pe Amazon, endocanibali, „presărau mirodenii și ierburi pe creier înainte de a-l mânca, și chiar măcinau craniul până îl transformau într-o pudră comestibilă. În acest fel, introducând rămășițele persoanei iubite înăuntrul propriilor corpuri, realizau o consolidare simbolică a coeziunii tribale”. Autorul scrie totodată că „pădurea este creierul”, sugerând legătura dintre macrocosmos și microcosmos și posibilitatea comunicării nonverbale, prin stări, evenimente și circumstanțe. Tribul este prezentat migrând, „în căutarea începuturilor”. Este o înțelegere, fără cuvinte, într-o „limbă veche”, nenumită, posibilă pe acest tărâm al originii, la izvorul Amazonului. Autorul ilustrează astfel tema timpului și a istoriei, esențială pentru viața și creația sa (precum teme copilăriei și a formației / devenirii).

Sunt frecvente exemplele de basme / povești („oglundire a vieții în moduri fabuloase”, scrie G. Călinescu), în care se taie capul / capetele zmeului / zmeilor, ori cele în care se inițiază feciorul de împărat, trecut (și el) prin proba morții, a apei vii și moarte și prin alte încercări, pentru a dobândi voinicie și înțelepciune, prin sacrificiu și experiență. George Călinescu prezintă, de altfel, stereotipia / șabloanele, „fondul omenesc” al basmului și „esența morală a lui Făt-Frumos” (vol. *Estetica basmului*, București, E.P.L., 1965). Șabloanele basmului constituie răspunsuri la ineditul vieții, un recurs la imaginar. Capetele zmeilor și zmeoaielor se taie de mai multe ori (de nouă ori, de exemplu), pentru siguranță și prevenind metamorfozele și multiplicarea. Se taie zmei și balauri, zmeoaice și vrăjitoare, monștri, draci, zâne rele, mâini și picioare, capete, bărbați și femei, maturi / vinovați și ostili, răi. „Aduse și Greuceanu pe zmeu și-l băgă în pământ până în gât și-i tăie capul”. Sau: Ileana Simziana „aduse paloșul pieziș și-i reteză capul zmeului” etc. Complexitatea basmului (fantastic, nuvelistic și despre animale) și

a receptării acestuia evidențiază și tema morții întârziate / amânate, a întâlnirii cu celălalt tărâm. Așa cum s-a spus adesea, mitul nemuririi și nostalgia Raiului pierdut apar în *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*.

La întâlnirea cu mitul eroii au metode verificate de a-și menține veghea. Astfel, Prâslea/feciorul de împărat folosește țepușa, iar maica Neonila „își împletise părul negru și frumos într-o coadă lungă, terminată cu un ochi, pe care îl agăța sus, într-un cui mare, deasupra ferestrei: când îi cădea capul în piept de oboseală, ori sfârșeala îi muica mijlocul și genunchii, coada se întindea, și durerea rădăcinilor părului o trezea. Legată de otgonul pletelor, rămânea așa până îi bubuiau tâmplele. Toată mănăstirea își spărgea capul să găsească pedepse” (*Copiii Domnului* de Petru Popescu).

O problematică și cauzalitate religioasă, culturală, istorică și socială apar în *Maestrul și Margareta* (1940) de Mihail Bulgakov (1891-1940), având punctul de pornire în judecata biblică, reiterată, a lui Pontius Pilat, la care sunt supuși contemporanii săi, scriitori și artiști, descăpățânați pentru necredință și epigonism. *Capul retezat* al lui Berlioz, președintele asociației scriitoricești Massolit și redactorul șef al unei importante reviste literare, poate fi un argument că pașii și deznodământul tragic sunt decise în altă parte. Uneori finalul creației (literare) poate fi liniștea și cuplul. Anticiparea descăpățânării și distingerea de către Berlioz, rostogolit pe caldarâm, a chipului tinerei vătmanițe cu brasardă roșie și a lucirii lunii „frântă în bucăți” se datorează creatorului (literar) și pactului Margaretei și al Maestrului cu Nefratele Celui divin. Creatorii literari și creațiile sunt strânse într-un mănunchi, asemeni foliilor de ceapă, așteptând decojirea, nucleul și evaluarea. „Un nou pergament” pentru un nou început e una din semnificații. Căci *capul retezat* al lui Berlioz nu e decât emblema unui timp trecut, posibil de înregistrat pe retină sau de transformat într-o cupă.

Cu cărțile pe masă, istoria peste noi și sabia lui Damocles deasupra arătăm că (aproape) ultimul cap (literar) retezat îl prezintă Mihail Bulgakov, în *Maestrul și Margareta*: este capul scriitorului Berlioz. Autorul nu urmărește însă imaginea tramvaiului morții și a frumoasei vătmanițe din ochii celui decapitat, ci carnavalul și jocurile mitizării, drama creatorului și prețul creației.

Spectacolul mitic și istoric (de la procuratorul Pontius Pilat la contemporani și de la marea istorie la principiul creației) și balul de primăvară al Satanei și suitei acesteia cuprinde premise și realități diverse, privind iubirea, literatura, viața de zi cu zi, religia, invidia și ura, supliciu lui Yeshva, relația creatorului cu manuscrisul, oroarea contactului cu viața (și cu cea literară și artistică), arderea manuscrisului,

metamorfoza și cavalcada Margaretei, pactul cu Woland, liniștea binemeritată a celor doi (fără lumină), furtună și tenebre peste lume, viziunile de dincolo de moarte și prezența Necuratului în lume, eternul refugiu în nopțe și misterul zborului sub lumina lunii și casa eternității cuplului Maestru-Margareta. Maestrul este un „romantic” și romantice apar aici tărâmurile eternității.

Adevărata problemă a eroilor romanului *Capul retezat* (1962), de Iris Murdoch (1919-1999), este *supraviețuirea*. Căci relația umană a protagoniștilor este tulburătoare și enigmatică, datorită pericolelor, neprevăzutului și autenticității. Martin și Honor Klein întrețin această căutare înfrigurată a adevărului și autenticității, a misterului existenței. Ei îi aparține formula „cap retezat”, surprinzând ieșirea din rând prin acuitatea sensibilității și adecvarea inteligenței la civilizație și la pragmatismul traiului în istorie. Altfel, cuplurile se fac și se desfac după circumstanțe, momente ale zilei și interioare locuite: Martin Lynch-Gibbon, Antonia, Georgie, Palmer Anderson, Alexander, Honor Klein, Rosemary aparțin acestor combinații. Cititorul rămâne decepționat de moravurile elitei și înregistrează agresarea și decăderea intimității, în absența principiilor și stabilirea unei corespondențe între această silă spirituală și metafizică a ființei și invazia ceții.

Este vizibilă legătura dintre *ceață*, ca fenomen meteorologic invadant și mediu periclitant și trupul cel de toate zilele / orele, viața organică a ființei și pierderea acestei materialități, până la fantomatic. Ființa invadată de ceață, înghețată, „până în măduva oaselor”, este ridicolă și copleșită de amărăciune. Lumea e ca o gară cu „siluete fără contur” și „eufonii ciudate”, ca niște enigme și faruri rătăcite în obscuritate și în noaptea opacă. E semnificația primă a cărții, argument pentru supraviețuirea bezmetică: ceață, contururi, fantome, silă și frig. La E. Hemingway, în alt timp, pentru protagoniști corespondentul ceții este fiesta / carnavalul. „Acolo, în centrul arenei, complet singur, Romero se profila înaintea taurului și continua să facă aceleași mișcări” (*Fiesta*).

La acest registru satiric și crud se adaugă cel estompat, al simbolizării orientale, sud-estice, ca un exercițiu spiritual (al profunzimilor, cu accent pe iubire și putere), din care răzbate, în centrul cărții, demonstrația / spectacolul evreicii Honor Klein cu sabia, pe când clopotele bat trecerea în noul an. E o altă autoare / un alt roman în care apelul la legendă / mit (japonezii și japonezeriile) contribuie la conturarea semnificației. În alte romane apar referințe biblice, literare, picturale sau muzicale, alte legende / mituri și fragmente de real agresiv. O analogie se sugerează aici pornind de la arcuirea spadei japoneze, a trupului femeii (Honor Klein), contururile ceții și neliniștile spiritului. Un punct de pornire îl poate constitui aici creația elitistă și estetismul lui Oscar Wilde, autorul dramei *Salomeea* (1893).

Secvența sabiei pare o rescriere a scenei *de senzații noi* dintre Julien Sorel și Mathilde, din romanul *Roșu și negru*. „Se uită la tăișul vechii săbii (medievale) cu multă atenție, ca și cum ar fi căutat vreo pată de rugină, după care o bagă din nou în teacă și cu aerul cel mai liniștit din lume, o puse la locul ei, în cuiul de bronz auriu de care era agățată”.

La Villiers de l'Isle – Adam (1839 – 1889), în *Secretul eșafodului* (1888), se face prezentarea personajului, descrierea execuției și excursul tematic privitor la condamnat, moarte și împrejurări. Coexistă informații științifice, chirurgicale, naturaliste și organice, mistere și „fiziologii” și sugestii literare (straniul, neobișnuitul, insolitul, fiorosul), specifice climatului cultural naturalist și simbolist. Formularea tranșantă a subiectului cuprinde o problemă de știință (fiziologie) și o poveste literară: ce și cât din simțuri persistă în creierul unui om după tăierea capului. Conform înțelegerii / codului, „pleoapa ochiului drept (al condamnatului) se coboară, în timp ce ochiul stâng, destins, îl privea”. Cu tot efortul lăuntric, pleoapa nu se mai ridică de două ori, cum fusese consemnatul. Lăuntru ființei nu oferă nici un semn. Coexistă orientarea spiritualistă, codul științific și ironia.

Ochiul bionic, robotic, actual (experimentat și implantat de americani în 2008) pare preconizat / anticipat încă prin descrierea (științifică) a lui Villiers de l'Isle – Adam, din *Secretul eșafodului*, prin răspunsul așteptat (din creier și din ochi), repetat, la stimulul exterior, după retezarea capului și prin imaginea / fotografia înregistrată pe retină, ca dovadă (ultimă) a relaționării cu ceilalți. Însă nici el, nici camerele video inteligente și alarmele actuale sofisticate nu măsoară / indică viața spirituală, lăuntru ființei și manifestările conștiinței după ghilotinare / marea trecere.

Cercetarea, idealitatea și răspărul, bizareriile și experimentele, magnetismele și electricitatea, tehnica și „variațiunile” îi apropie pe Alexandru Macedonski și Ion Luca Caragiale de asemenea proze insolite și inspirate ale sfârșitului secolului al XIX-lea, care cultivă misterul și ingeniozitatea. Valorificarea diferită a informațiilor științifice, pozitive, de către cei doi scriitori în creația literară reprezintă atât pecetea timpului lor (sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea), cât și soluțiile artistice specifice, forma și problematica operelor.

Minuția prezentării și experimentul aplicat din *povestea crudă* a lui Villiers de l'Isle – Adam, de exemplu, amintesc de estetica naturalistă, interesată de știință, de ereditate și determinism, de experiment și cunoaștere. Omul natural completează astfel omul metafizic, iar romancierul îl urmează pe medic prin observație și experimentare. Scriitorii naturaliști vor folosi concluziile studiului lui Claude Bernard, *Introducere în studiul medicinei experimentale*. Este un mod de a

înregistra seria literară alături de corespondentul ei științific, cu toate deosebirile care există. Din Grupul din Médan făcea parte și J. K. Huysmans, care aparține aceleiași familii de spirite cu Villiers de l'Isle – Adam. Iconul *capului retezat* (poate) face parte acum din „felia de viață”.

Între antropologie și literatură, iconii documentează despre istorie, sociologie și generarea textului, despre legăturile acestuia și a imaginarului proiectat cu realitatea, cu timpul, spațiul și lumea. Ingeniozitatea și aluzia aparțin acestui medalion, acestei embleme. Într-un articol documentat referitor la ochi / privire, experimente medicale și capete retezate, Alexandru George arată că „știința, literatura și fantezia nu pot fi împăcate decât atunci când înțelegem că una din caracteristicile literaturii este tocmai justa știință de a ne folosi de fantezie” (*Știința de a ne folosi de fantezie*, vol. *La sfârșitul lecturii*, III, București, Editura Cartea Românească, 1980). În legătură cu acest episod insolit al decapitării / trecerii și „înregistrării”, Alexandru George prezintă creații precum *Casa domnului Alcibiade*, de Radu Tudoran, *Secretul eșafodului* și *Claire Lenoir*, de Villiers de l'Isle-Adam, *Ochiul de mort* de Oscar Lemnaru și *Manechinul lui Igor* de Victor Papilian.

Un frapant algoritm al acestei scene a trecerii, cuprinzându-i pe cei doi, prezintă Petru Popescu în *Copiii Domnului* (1974). Pe eșafod, Toma, unul din hoții cetii lui Anichit, cumpănește, „are privirea grea”, și caută cu gândul „într-un trecut ceșos”. „După care, cu un strop de prietenie apusă, unul din ochii lui Toma clipise spre el, abia lămurit. Un făcut cu ochiul din buza mormântului. Anichit nu îndrăznește să răspundă”. După care capetele hoților căzură de pe butuc în coș. „Pleoapele (lui Toma) pâlpâiau iute-iute, ca de supărare”. Le corespunde, în narațiunea lui Petru Popescu, icoana Maicii Domnului, a părintelui Irineu, care se rupe în două și lemnul ei „pulverizase zugrăveala” și „capul fecioarei sări în mii de stropi, și praful de culoare fu înghițit de coridor într-o clipă”.

Punând accent pe jurnalul intim și pe referințele despre sinucidere, Mircea Mihăieș abordează genul autobiografic în relație cu moartea, tragedia și cultura. Experiențele sunt numeroase și identitățile și imaginile conturează *ego-grafii*, forme literare și pacturi retorice, pentru cei care au / au avut moartea în mână. Căci, oricum, „cernelurile sunt diferite”, notează exegetul (Cf. Mircea Mihăieș, *Cățile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, Iași, Editura Polirom, 2005). Dintre răspunsurile posibile la problema spinoasă a *trecerii* le reținem / selectăm aici pe cele ale lui Th. Gericault (1791 – 1824), din variantele picturale despre cai, cu elan repetat, ori din *Pluta Meduzei* (1818 – 1819), cu naufragații privind în gol, fără nici o șansă de salvare, fără speranță. „Fără cap”, angelo-demonice, apar și imaginile „de vis” ale lui Salvador Dali din tablourile *Fața invizibilă* și *Nașterea lui Venus*. Narcisic, un autoportret

al lui S. Dali e constituit (vizibil) dintr-un ochi și o mână, înregistrând / contabilizând lumea cu precauție și îndepărtare. O „ilustrație” (1851) a lui Salvador Dali la *Divina comedie* prezintă (aerodinamic) o descompunere a capului de trup.

Dintr-o perspectivă psihologică amplă (în primejdia războiului, a norocului și a fiorului morții), Camil Petrescu, naratorul, scrie că se gândește uneori la „sentimentul groaznic pe care îl încearcă cei condamnați, care află numai în ultimul moment că sunt grațiați. Toată viața lor vor trăi sub impresia acestor clipe”. În acest episod terifiant al „descheierii”, un obuz „i-a retezat capul lui A Mariei... - ...și fugea, așa fără cap, după dumneavoastră, domnule sublocotenent. - A mers ca la vreo patru-cinci pași și pe urmă a îngenunchat și a căzut... - A Mariei a fost”. Putem citi aici, parcă, o formă a pariului / convenției dintre cei doi medici, dintre care unul este condamnat la moarte și se oferă ca material de lucru / demonstrație pentru cititorii (atenți) ai posterității. E și tensiunea / pericolul războiului, căci „ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu”. Combatantul „fără cap” e jucăria destinului. În iconi livrarea complexă este cu arme și bagaje, cu trecut și, uneori, cu viitor... Ca într-un joc nostalgic, Nichita Stănescu se întrebă (în *Capul retezat*, vol. *Operele imperfecte*) „pe cine să mângâi cu linia vieții”? Căci capul tăiat „ca o unghie îmi crește tot timpul la loc”... Din aceeași zonă nevralgică / vulnerabilă (a percepției morții) izbucnește chemarea repetată dureros, pe urmele epopeii: „A murit Enghidu, prietenul meu, care ucise cu mine lei”. Sunt, aici, împovărările dureroase, fizic și psihic / moral, ale mărturisirii / absolvirii în doi, cu privire la trecere, vinovăție, împăcare și solidaritate. „Nu credeam să învăț a muri vreodată” este asocierea făcută de poet, în afirmarea supraviețuirii prin artă.

La Marin Sorescu, în piesa de teatru *Răceala*, în absurdul istoriei prezentate (la 1462) tema morții și a rezistenței etnice este evidențiată prin secvențe / tablouri despre familie, luptă, prizonieri, răceală, tuse, junghi, descăpățănare etc. Sunt numeroase trimiteri lingvistice în această direcție: „se află vreunul printre soldații mei care să-mi taie capul?”; „însuși sultanul s-a pus în capul lor”; „E bine pentru Măria Sa să aibă oameni încăpățânați ca tine”; „În teatrul istoric, ca și în istorie, trebuie să ai ce tăia”. Etc.

Marguerite Yourcenar prezintă, în povestirea *Kali* (vol. *Povestiri orientale*), retezarea capului zeiței indice „cu un fulger”, de către zeii pizmași. Alipit unui trup (blestemat) de târfă, capul zeiței participă la răutățile noii făpturi și ale lumii căzute în desfrâu. Astfel Kali, după asemenea experiențe, îi cere pace și îndurare Înțeleptului, care știe că suntem mai multe lucruri deodată, „crâmpeie, umbre, năluci”, „trup de diamant” și „trup de carne și de tină”, în dorințe sălășluind mereu deșertăciunea, greșeala, harul și nedesăvârșirea. Sunt trimiteri posibile

spre viața și moartea *nobilă* sau *vulgară* / comună, prin eșafod sau spânzurătoare. Finalul temei macabre (a capului retezat) are o legătură strânsă (demonstrativă) cu iconii, care „leagă” literatura de societate / istorie și de circumstanțe antropologice, despre care documentează textul scriitorului și interpretarea / exegeza.

Roman al interiorității („deoarece nu se poate merge niciodată altundeva decât în interior”), *O coborâre în infern*, de Doris Lessing, prezintă *α-terizarea* cosmicilor, α celor de sus, mai buni și vechi – căci sunt / au fost mai multe coborâri. Referințele obligatorii, punctele cardinale și circumstanțele celui superior, venit din cosmos pe pământ, ori pământean ales, atins de vibrațiile discului strălucitor de cristal al celor de sus („bolnavi”, pentru pământeni) cuprind înăuntru și afară, pe Iason, Iona și Sinbad, marinar și doctor, negru și alb, da și nu, sus și jos, dumneata și noi, sud și nord („cu aripa dumitale albă”, pentru soră) etc. Pământenii apar ca vedenii ale pacientului, „care se rotește”, venit din cer, pe calea apei și a aerului, marinar sau aviator, pelerin între două lumi, revenit la „normal”, ca urmare a tratamentului pământean (în variante specializate).

Autoarea examinează ființele care aparțin acestei interiorități, „acelei stări a firii”, atinse de Cristalul / discul luminos, ca un magnet / o centrală: omenirea este o pulsație de stări în viața soarelui rege, α acestui *cap (co)ordonator*. Scriitoarea face prognoze și dă detalii despre acest pământ răvășit și despre cei care îl populează: iluminări, atmosferă individuală, câmpul de forțe, anamneze, cureolă, folosirea (nepotrivity) α cuvintelor, imprimări (luminoase) pe creier, coordonarea proceselor în timp, avantajele / dezavantajele celor cinci simțuri și ale capului vertical, memoria coborârilor succesive, intervalele dintre oameni și stările lor, dintre stări și cuvinte, cu exemple furnizate de pacient. Alegoria lujerilor de caprifoi și α cameliei explică această vânare de vânt și *memoria* speciei.

Iconii și exemplele diferite folosite pentru α-i ilustra de-a lungul timpului înlesnesc constatarea cu privire la modernism ca realitate „sincronă”, „etern variabilă” (Adrian Marino), la interferența dintre teorie / știință și creație literară și la condiționarea reciprocă α progresului între știință și artă, α „simbiozei” și „evoluției prin schimbare”, integrare și globalizare. Este vorba de tendința firească de acordare α valorilor spirituale, culturale, cu cele științifice și istorice, teoretice, de sincronia dintre artă, știință și viață, reclamată de dezvoltarea literaturii și artei, de evoluția grupărilor literare și de modernitate, de formarea spirituală α omului.

O povestire α lui Washington Irving (1783 – 1859), *The Legend of Sleepy Hollow*, îl are ca personaj principal pe Ichabod Crane, care va descoperi crimele „călărețului fără cap”. Precum Dracula sau vampirii,

călărețul „fără cap” este legat de un topos (pădure, râpă, întuneric) și de o „romanțare”, din care nu lipsesc misterele, fantasticul terifiant, principiul realității și suportul etic. Un film american (thriller), *Legenda călărețului fără cap / Sleepy Hollow* (1999), după povestirea amintită, rezolvă misterul unor crime înfiorătoare. Sumburul „călăreț fără cap” a intrat în legendă în secolul al XVIII-lea. Subiectul îl întâlnim și la Thomas Mayne-Reid (1818 – 1883), asociat cu aventura și senzaționalul.

Bătălia dintre clasici și moderni, dintre vechi și nou are pregnanță în planul ideilor critice și mai puțin în planul creației literare. În această privință în critica și istoria literară nimic nu este definitiv. Discuția despre adecvarea conceptelor critice la curentele literare, scriitori / opere și mișcările de idei pornește de la specificul și relevanța acestora, de la valorizarea / aprecierea / distingerea originalității și noutății creațiilor analizate într-un context. Căci creația conține istoria. Interesante sunt, în această privință, consecințele (literare) ale folosirii de către scriitori, de exemplu (sub diverse forme), a episodului biblic al tăierii capului Sf. Ioan Botezătorul sau, comparativ, al judecății lui Pilat din Pont și *filigranarea* iconului în istorie și în specia / forma literară (seria *pilatismului* și a *botezului* sunt distincte). *Revizitarea* textelor sub această formă iconică / emblematică ne apropie nu numai literatura, ci, iată, și istoria, făcută / credibilă prin „povești adevărate”. Mihail Bulgakov, Roger Caillois, Gala Galaction și Petru Popescu, de exemplu, recurg la iconul judecății lui Pilat Pontius pentru unele din soluțiile lor narrative. *Răstignirea* este una din temele frecvente / preferate ale scriitorilor și artiștilor și milenarismul le revitalizează.

În romanul *Împărăteasa Orhidee*, de Anchee Min, o singură mișcare greșită a împărăteselor / imperialelor poate duce la *tăierea capului*. Descăpătănările, țapii ispășitori și dezmembrările sunt numeroase. Oricum faci, nu scapi de securea care cade. Confesiunea împărătesei Yehonala / Orhidee cuprinde viața imperială a acesteia, care stă sub semnul pericolului pierderii capului. Este vorba de propriile greșeli, dar și de uneltirile celorlalți locatari ai Orașului Interzis, subordonați Majestății Sale / Fiul Cerului. Treptat, scrie romanciera chineză, „lumina soarelui modifică forma umbrelor alunecate de plante pe podea”. Înțelegi treptat intrigile de la curte, trădările și loialitatea și „tapiseria culturală” și „rafinamentul spiritual al împărătesei”. Deși istoricii o vor descrie „crudă și fără inimă”, cu voință de fier și o „cochilie” întărită în

Orașul Interzis. „Pepelele ăsta mare pe care-l port între umeri e unul zdrăvăn”, spune eunucul Antehai. Un ceas chinezesc cu ciocănitore anunță ora exactă ca niște „plecăciuni” / închinări de cap. Îngenuncherea supușilor chinezi este spre *nord*, căci împăratul se așează cu fața spre sud. Preocuparea împărăteselor nu este doar frumusețea, ci și *decapitarea*. Prezentarea „decapitărilor” și negocierea

„capetelor dispărute” amintesc de descrierile din *Secretul eșafodului*. Căci personajele romanului amintit au la bază persoane reale, iar evenimentetele și documentele romanului corespund istoriei.

René Girard prezintă „stereotipurile persecuției” și exemple de violențe evanghelice: *țapul ispășitor* și *mielul Domnului* sunt termenii explicativi pentru crimele colective prezentate. Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul este unul dintre exemplele prezentate drept crimă colectivă, „dublet al Patimilor”. Dansul Salomeii prilejuiește cultul / exacerbarea dorinței. Pedepsa și repetarea scenariului biblic inițial apar în *Maestrul și Margareta* de Mihail Bulgakov, prin *capul retezat* și recompensa / absolvirea / liniștea arhaică obținută pentru *maestru*. Există o legendă populară, scrie René Girard, în care Salomeea moare dansând pe gheață, lovindu-se de o muchie ascuțită, „care-i desparte capul de trup”. În Evanghelie oferta exorbitantă a lui Irod este urmată de cererea *pe măsură* a Salomeei: capul proorocului și începutul sacralizării. Este vorba de „țapul ispășitor disimulat care este Ioan Botezătorul pentru cei care sunt gata să-l adore după ce l-au ucis, și țapul ispășitor revelat și revelator care e Isus din episodul Patimilor” (René Girard, *Țapul ispășitor*, Traducere din limba franceză și note de Theodor Rogin, București, Editura Nemira, 2000).

Conștient de reprezentarea literară a lumii și de limitele acesteia, John Fowles arată că „nu poți descrie realitatea, nu poți decât să folosești metafore pentru a o indica. Toate modelele de descriere (fotografic, matematic și celelalte, inclusiv cel literar) sunt metaforice. Chiar și cea mai exactă descriere a unui obiect sau a mișcării sale este o țesătură de metafore”. Pentru a sugera primejdia, prizonieratul, vinovăția, misterul și vulnerabilitatea, John Fowles prezintă, în *Magicianul*, vise cu măști și între ele „un om cu cap de cerb”, un cap de țap, altul de șacal etc.

Chipurile sunt asociate unui tribunal, unui complet de judecată, alcătuit din treisprezece persoane, unele mascate; vrăjitoare, un aztec, o „sperietoare de ciori”, un crocodil, un „demon bondoc, descins direct din picturile lui Bosch”, un arlechin – schelet, un vampir (femeie - pește – pasăre) și capetele de animale amintite. Sunt convocate și amendate deopotrivă imaginația, memoria, biografia și iluzia, formele eșecului și ale consacrării.

Se accentuează astfel ideea absurdului existenței și a presiunii realului asupra individului, a liturghiei negre / deturnate în care suntem cuprinși, a „narcozei”. Sunt evidențiate totodată limitele aplicării unui jargon al meseriei și ale temei și cele privind algoritmul subiectului. În *Magicianul* lui John Fowles experimentul din *Secretul Eșafodului* pare extins asupra unei existențe „semi-intelectuale” a unui introvertit, inadapdat. Între vise / fantezii personale imperatori sadici, alături de care viețuiește, Nicholas d'Urfé nu are nici o șansă de împlinire – rămâne un

„țap ispășitor”, într-o libertate aparentă, veșnic (re)negociată, trucată, aflată în tangaj.

„Păcatul originar” și fiara din omenire fac ca grupul de copii de pe insulă (în *Împăratul muștelor* de William Golding) să repete violențe ale speciei și să se organizeze pentru vânatoare și pentru luptă: cadavrul (înconjurat de muște), craniul rânjind / silueta corpulentă agățat(ă) în chingile parașutei sunt un corespondent al morții (căderii lui Simion / vinovăției lui Ralph): „Înjunghie fiara! Taie-i grumazul! Să lase sânge!” – e strigătul gloatei războinice, al vânătorilor de oameni, care sfârșesc în experiență, vinovăție și repetiție.

Capul retezat pare cuprins în programarea speciei, constituindu-i ascendența și descendența, o parte a experimentului. Literatura prezintă aceste forme de pierdere a capului / a vieții, prin sine și prin ceilalți. Livrarea iconică cea mai prelucrată și consecințele acestei rafinări religioase, estetice, istorice, psihologice și culturale se produc în tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul, *capul retezat* al lui Berlioz și în experiența medicilor / specialiștilor din *Secretul eșafodului*. În alte creații, circumstanțele, tema, subiectul și alegorizarea sfârșesc în alt fel de configurări și reprezentări literare și istorice (exemplele pot continua). Criteriul viului / al experienței / biografiei istorice este copleșitor și iconul îl aproximează.

După Roger Caillois (vol. *Abordări ale imaginarului*, București, Editura Nemira, 2001, cap. *Puterile romanului*) deosebirile dintre scriitori provin din amploarea și densitatea narațiunii, extensia (spațială, temporală, socială), gradul de atenție față de real, interioritatea povestirii, gradul de identificare a autorului cu eroii săi și voința de influență a romancierului. Chiar prin natura sa romanul participă la „altă ordine de realitate” și „trebuie studiat și în afara literaturii”, probabil / posibil în alte serii de creație și legături culturale și artistice, care 1. înregistrează evoluția istorică, cuprind alte dezvoltări și legături, 2. exprimă complex ființa umană și 3. explică unitar constelațiile simbolice ale literaturii și artei. Este, cred, cazul creațiilor prezentate de noi din perspectivă iconică.

Unul dintre romanele lui Antonio Tabucchi are titlul *Capul pierdut al lui Domasceno Monteiro* și pornește de la acest *fapt divers atroce*. *Cocoșul decapitat* (1998), romanul lui Eginald Schlattner (n.1933) radiografiază adolescența, burghezia și comunitatea săsească din Transilvania în condițiile războiului și ale schimbării lumii. *Cocoșul decapitat* este simbolul acestei lumi amenințate, în care au pătruns nenorocirile și moartea. *Turma de bivoli* pe ulițele satului pare desprinsă din fantasma *rinocerilor*. Ca să scape de cireadă, un „cocoș cu pene roșii” se înalță în aer, dar e lovit de mânerul în mișcare al roții de scos apa din fântână, și se prăbușește în praf, sub picioarele hoardei de

trupuri negre, dezlănțuite, „gata să împungă totul”. Este *decapitată* astfel adolescența și înălțarea și sunt arătate vulnerabilitățile ființei în fața istoriei, a destinului și haosului.

O pendulă metronomică (și o clepsidră cu nisip) asociază, în interpretarea iconului *capului retezat*, fantasma „*îngerului de piatră grotesc*” din romanul lui Thomas Clayton Wolfe (1900 – 1938), *Privește, înger, către casă* (1929), ca răscumpărare a încercării de a acorda omul / creatorul cu viața și epoca sa, lava creației cu incandescența și contondența realității, care au nevoie, iată, de o legendă și de inițiere, de un cod, unicizând experiența, biografia și ficțiunea. Nevoia fundamentală a scriitorilor și artiștilor de a (cu)prinde sensul lumii are următoarea formulare la Thomas Wolfe: răsplata / absolvirea – „dorința de a prinde spiritul uman într-o plasă fermecată, de a trăi în veci prin cărțile pe care le scrie, de a face din propria-i viață, din substanța crudă și dureroasă a experienței, urzeala unei țesături strălucitoare de imagini minunate, ele însele miezul aprins al vieții, modelul căruia i se supun toate, sâmburele veșniciei”...

Relativitatea, melancolia, criteriul verosimilității („bunul simț al puilor de rândunică”) și progresul sunt asociate „apropierii toamnei” – vezi poezia *Călărețul fără cap* de Augustin Pop (1952 – 1998): „Pe terasa hotelului Transilvania / se apropie toamna. / Patru pui de rândunică / privesc, din cuibul lor, chelnerul / cu îngăduință. / În bătaia soarelui, / sânii tăi respiră / cu misterul natural / pe care-l au perele coapte / de pe strada Galileo Galilei. / Coborâm în oraș / pe scări năpădite de vegetație. / Mănânc o înghețată la pahar / Și hotărâm să mergem / Să vedem filmul sovietic / *Călărețul fără cap* / Într-o lumină ca la Praga, / progresul omenirii / mi se pare că depinde exclusiv / de bunul simț al puilor de rândunică” (vol. *Apropierea*, Editura Dacia, 1990).

Autoportretul (oval / medalion) al lui Fr. M. Parmigianino (1503-1540), în fața unei oglinzi (convexe), pare să surprindă această fragilitate și enigmă a ființei și căutare neliniștită a părții de lume și de sine: capul / ochii și mâna „crescută” (alta decât cea pățită, îndepărtându-ne, a lui Salvador Dali) anunță misterul și mirarea acestor risipiri / dispersii / lepădări în univers, rostogoliri pe toboganul cosmic.

Capul retezat intră în text ca parte a corpului și a lumii și, totodată, ca parte a operei / creației. Trupul și textul se explică prin acest episod cultural, simbolic, prelucrat diferit de scriitorii amintiți (la întâlnirea cu istoria și cu formele literaturii). Ghilotinarea aproape naturalistă din *Secretul eșafodului* e și o detașare a capului, care nu mai răspunde (prin ochi) criteriilor / așteptării lumii neschimbate. Rostogolirea pe caldarâm a capului lui Berlioz din *Maestrul și Margareta* poate fi semnul ieșirii din istorie și al intrării în legendă și posibilitatea unei alte codificări, în care sacrificiul are / poate avea un sens. În satira de

moravuri din *Capul retezat* de Iris Murdoch trupul este un vehicul de sens și *despicarea* arată rolul somaticului în carnavalul / grotescul existenței. E un recurs alegoric, precum în poezia *Biliard*, propunând o mișcare (*primum movens*) prin care tabloul / întregul capătă înțeles / un titlu. Dialogul cu referenții (reali, istorici, biblici, culturali etc.) capătă o corporalizare a sensului și a căutării, a căror tensiune deosebește autorii și creațiile lor și individualizează textele și contextele acestora.

Uităm uneori că este important deopotrivă ce se întâmplă cu noi, ce ni se întâmplă și cum se întâmplă. Este vorba de acele „sensuri comune” care leagă lucrurile de aproape și cele îndepărtate, centrul și periferia, „cele patru puncte cardinale”. Citez pentru acest *acord*, pentru *inima jocului* (cu capul și cu gândurile) și pentru căutarea unui *înțeles* și *priceperea lumii*: „Îmi iau capul și-l așez pe masă. / E un cap detașabil din fericire. / Și *numai cu el* pot să joc, / să găsesc bila roșie, care scapără, / bila – soare” (reamintind de cavalerul de la Capela Verde)... Capul detașabil, al singurătății / unicității ființei gânditoare, e ca o bilă *în neconținută mișcare* și ca o invitație la jocul de biliard, cu stele și cu gânduri albe sau albastre, cum scrie poetul (Geo Dumitrescu – *Biliard*). În lumea reală și în cea scrisă capetele se desprind asemenea florilor retezate și bilelor împrăștiate pe suprafața de joc – proiect de viață și de creație, șansă și destin, reîntoarcere și risipă, întâmplare și metamorfoză. Când „cosmosul este un Argus” (Gaston Bachelard), capetele pământenilor legitimați iconic sunt *visuri pe cale de a se rosti*, consumându-se: retezarea este o limită a acestei voințe / combustii lutoase și iluzii de a respira / evada cosmic – ori, tot ce se poate, un alt început, extraterestru, cu aceeași emblemă și predestinare.

Stanca Rafan

Ready made-ul avant la lettre?

Cea dintâi lectură pe care o propunem are ca protagoniști două lucrări: este vorba, pe de-o parte de celebra *Fântână* (Pisoar) a lui Marcel Duchamp, datând din 1917, iar pe de altă parte, despre o lucrare, din păcate, mai puțin pusă sub accent (cu excepția lui Stoichiță), anume pictura *Tablou întors* (1670), a lui Cornelius Norbertus Gijbrechts, de origine belgiană. La o distanță de aproape două secole și jumătate, cele două lucrări au în comun un demers artistic de excepție. Cazul *Fântânii* lui Duchamp este, fără îndoială, celebru, iscând mari controverse în arta secolului XX. Interpretările inițiativei lui Duchamp sunt numeroase, majoritatea (numim aici, în special, teoria lui Thierry de Duve, *În numele artei: pentru o arheologie a modernității*¹, 1989) discutând problema noii definiții a Artei, declanșată de lucrarea artistului francez.

Marcel Duchamp (R. Mutt) - *Fântână* (1917)

Cornelius Norbertus Gijbrechts
Tablou întors (1670)

---

¹ Thierry de Duve, *În numele artei: pentru o arheologie a modernității*, Editura Idea Design&Print, Cluj Napoca, 2001, Traducere și Prefață de Virgil Mleşniță

Nu intenționăm să reluăm istoria acestei controversă, ci propunem, la rândul nostru, o nouă interpretare, cu un context schimbat. Astfel, în loc să considerăm lucrarea lui Duchamp în funcție de arta generației sale, arta de avangardă, deschidem lectura acestei opere în relație cu un precursor al ei, identificabil în tabloul lui Gijbrechts. Gestul pictorului din Antwerp și cel al lui Duchamp nu se suprapun perfect, dar se oglindesc și dialoghează. Gijbrechts nu inversează un tablou, expunându-l, așa cum, probabil, ar fi făcut Duchamp; de fapt, așa cum face, expunând un piscoar pe care-l numește „fântână”. Ci reprezintă, „pictează pe „aversul” tabloului (pe suprafața unde, de obicei, penelul creează o „imagine”) un „revers”; propriul său revers. Acest revers de tablou face imagine. Există un alt revers – real de astă dată – ce poate fi descoperit întorcând tabloul.”² La o primă lectură, gestul lui Duchamp pare mai radical: el expune un obiect vulgar, (în vocabularul artistic canonic), schimbându-i numele și, prin asta, și statutul. Totuși, privit în contextul teribilelor experimente avangardiste, extrem de incisive și de frecvente – în acea perioadă – piscoarul lui Duchamp pare iminent. Mai șocant este, din acest punct de vedere, *Tabloul întors* al lui Gijbrechts, „El nu reprezintă *nimic*, în afara unui tablou întors”.³ Și totuși, lectura se impune. Primul indiciu este prevăzut de artistul însuși, constând dintr-un număr de serie, situat în partea stângă superioară a lucrării, în fapt, chiar în spațiul în care ar fi trebuit să fie pictată o imagine. Ochiul spectatorului sesizează, nu fără surprindere, că numărul de serie este pictat în *trompe-l’oeil*. De la această descoperire, privirii i se dezvăluie, cu și mai mare uimire, că tot ce ține de structura lucrării a devenit imagine: cuiele bătute în ramă, umbrele lor pe textura lemnului, striatiile acestuia și chiar pânza, sunt toate redată cu pensula. În concluzie, pânza nu este „goală”, subiectul imaginii nu este absent; și totuși, imaginea nu reprezintă nimic, în sensul canonic. Subiectul imaginii este, așadar, imaginea însăși, condiția ei, „în zorii timpurilor moderne” – cum numește Stoichiță această perioadă, când pentru pictorul baroc instrumentarul figurativ devine insuficient iar gramatica abstractă este abia intuită. *Tabloul întors* este, așadar, punerea în scenă a condiției-limită a imaginii, în secolul XVII, ducând până la ultimele sale consecințe paradoxul reprezentării baroce. Linia de demarcație între realitate și iluzia ei, n-a cunoscut, credem noi, condiție mai vulnerabilă și funcție mai incertă decât în această reprezentare. În acest context, distanța dintre *trompe-l’oeil* și *ready-made*, anume dintre reprezentare și obiect, este infimă. Ecuația care pune în relație cele două necunoscute este chiar esența lucrării pictorului belgian. Ca orice reprezentare barocă,

---

² Victor Ieronim Stoichiță, *Instaurarea tabloului. Metapictura în zorii timpurilor moderne*, Editura Meridiane, București, 1999, traducere din limba franceză de Andrei Niculescu, p. 315

³ Ibidem.

(cu atât mai mult cu cât se încadrează categoriei naturii statice), aceasta se deschide ca meditație asupra condiției artei în general și, în special, asupra condiției imaginii ca reprezentare a realității. Gijbrechts pare să intuiască o problemă pe care o mai resimt doar creatorii secolului XX: transformarea artei în obiect. Interpretarea lui Stoichiță susține această presimțire a artistului baroc. „Cu greu s-ar putea imagina o meditație mai extremă asupra tabloului ca obiect și ca imagine. (...) Acest tablou nu e o pânză în stare de pretablou. Nu este o pânză care așteaptă să se picteze pe ea ceva. Pe pânză există o „reprezentare”, există o „imagine”. Subiectul acestui tablou este tabloul ca obiect.”⁴

Inversând termenii afirmației lui Stoichiță, putem afirma despre *ready-made*-ul lui Duchamp că subiectul acestei lucrări este obiectul ca artă. Linia de demarcație dintre realitate și iluzie este la fel de fină, ca în cazul tabloului lui Gijbrechts. Tehnica lui Duchamp este un *trompe-l'oeil* extrem, forțat să funcționeze la limitele sale ultime și aparent, în sens contrar, naturii sale. Este și aceasta o iluzie pentru că, în fond, Duchamp face aceeași afirmație ca Gijbrechts: arta este obiect. *Fântâna* este/poate fi un *pisoar*. O constatare care, în ambele cazuri, îl implică activ pe receptor, în sensul că acesta este singurul care poate să o autorizeze. Nu o dată afirmă Duchamp că „Privitorul este cel care face tablourile”⁵. Semn că artistul francez împărtășește, cel mai probabil, fără intenție, o viziune barocă asupra artei. Revine, așadar, în secolul XX, o structură pe care au presimțit-o și la care s-au referit artiștii secolului XVII. Stoichiță o numește „caracterul metapictural al reprezentării”⁶, iar în ce ne privește, am numit-o, adesea, deschidere a reprezentării spre meditație – o meditație fie asupra condiției precare a realității, fie asupra statutului artei. În fapt, cele două tipuri de meditație definesc, în viziunea lui Stoichiță, alături de caracterul iluzionist, categoria „naturii moarte” (în *trompe-l'oeil*). *Ready-made*-ul se potrivește acestui profil, atât în variantele lui Duchamp, cât și în creațiile artiștilor contemporani. Numim, așadar, natura moartă barocă un precursor al *ready-made*-ului, atât grație caracterului iluzionist pe care mizează reprezentarea, cât și datorită funcției, prin excelență metapicturale. Ambele propun un discurs implicat în definirea conceptelor de „imagine” și „artă”, problematizând relația acestora cu obiectul sau realul. Există un spațiu în care cele două coexistă? Este acesta spațiul artei sau cel real? Ambele devin manifeste într-un moment în care arta se apleacă asupra propriei sale condiții, interogându-și mijloacele și limitele. Și, cu riscul de a ne repeta, vom nota că ambele se constituie ca semne ale unei crize pe care o traversează imaginea, în particular și arta, în general.

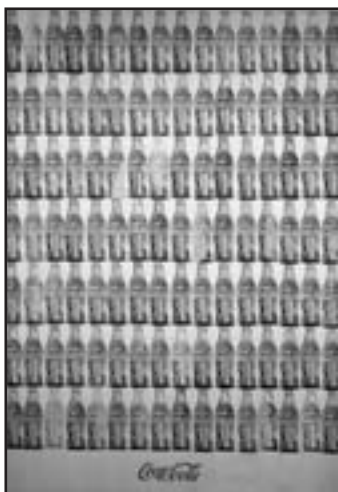
---

⁴ Idem, pp 315-316

⁵ Apud Thierry de Duve, op.cit, p. 190

⁶ Victor Ieronim Stoichiță, op. cit., p. 34

Reluând, într-o formulă concentrată, problema acestei crize, putem nota existența unui element comun în contextul care o generează, atât în secolul XVII cât și în secolul XX. În capitolul dedicat epocii moderne, trasând etapele esențiale în parcursul istoric al imaginii, am constatat că aceasta din urmă preia monopolul asupra tuturor formelor artistice: odată cu apariția fotografiei și, mai apoi, a cinematografului, statutul imaginii se schimbă pentru totdeauna. Totul tinde să devină imagine: nu doar poezii caută să o redea în caracterul său instantaneu (cel mai bun exemplu ar fi, în acest caz, imagismul), sau prozatorii, care experimentează tehnicile fotografiei și ale cinematografului la nivelul scriiturii (Virginia Woolf, William Faulkner, printre alții), realitatea însăși devine imagine, în special odată cu nașterea și avântul imaginii comerciale – afișul, reclama, panoul publicitar – care începe să invadeze orașul. O mare parte din artiștii secolului XX exploatează această nouă formulă imagistică, combinând aspectul ei comercial cu valențele sale artistice. Este cazul Pop Art, dar și al artei publicitare sau al artei industriale (design-ul). Centrul de interes împărtășit de acestea era, o putem spune fără ezitare, imaginea obiectului comun, manifestarea sa ca subiect artistic. După Duchamp, arta pop dezvoltă direcția deschisă de artistul francez, declanșând noi controverse privind relația dintre artă și realitate/viață.

Andy Warhol - Sticlele verzi de Coca Cola (1962)

Andy Warhol - Bancnota de doi dolari (1962)

Andy Warhol - Conserva de supă de roșii (1968)

Sticlele de *Coca-Cola*, conserva de roșii *Campbell's*, portretul lui Marilyn Monroe, bancnota de doi dolari, printre altele, devin subiectul principal al artei generației '60. „Marea artă”, observă Dan Grigorescu, este astfel eliberată „din izolarea în care fusese ținută în ultimele secole. (...) De la bun început, arta pop își proclamase țelul principal, acela al

eliminării separării istorice dintre estetic și non-estetic și, ca urmare, al reconcilierii artei cu realitatea. Secularizarea artei părea să fi atins un nou stadiu în care opera se purifica de amintirile obârșiei ei magice și rituale.”⁷ Un proces similar, de secularizare a artei, mai apare doar în epoca barocă. Fără să altereze condiția privilegiată a artei religioase, natura moartă dezvoltă, prin câteva din variantele sale, o artă seculară care poate fi pusă în relație cu arta pop. Nu vorbim, desigur, în acest caz despre categoria *vanitas*-urilor – care prefigurează, printr-un instrumentar simbolic, discursul religios; vorbim, în schimb, despre natura moartă cu scene de piață sau de bucătărie, „pittura di cose piccole”⁸ (pictura de lucruri mici) – noțiune pe care o folosește și Vasari – și pe care o regăsim, de exemplu, la Frans Snyders (*Natură moartă cu legume*-1600) sau la Rembrandt (în *Bou jupuit*-1655).

Frans Snyders - *Natură moartă cu legume* (1600)

Rembrandt - *Bou jupuit* (1655)

Pe bună dreptate este numită astfel această formulă, ea punând în prim plan ideea de produs: natura ca produs, în scenele de piață, obiectul banal și alimentele, în scenele de bucătărie. De cele mai multe ori, astfel de lucrări erau așezate chiar în bucătării sau în sălile de mese, dublând realitatea și incitând simțurile locatarilor. Efectul creat este cel de „mai real de cât realul” despre care vorbește Baudrillard⁹ în legătură cu ready-made-ul lui Duchamp. Dihotomia

---

⁷ Dan Grigorescu, *Între cucută și Coca Cola. Note despre amurgul postmodernismului*, Editura Minerva, București, 1994, pp. 33-34

⁸ După Stoichiță, sintagma reprezintă o transpunere a primei denumiri a naturii moarte, *rhopographia*, despre care vorbea Pliniu cel Bătrân, în *Naturalis Historia*. Stoichiță, *Instaurarea tabloului...*, ed.cit, pp. 32-33

⁹ Jean Baudrillard, *Il delitto perfetto. La tv ha ucciso la realta?*, Raffaello Cortina Editore, Milano, 1996, p. 34

imagine-obiect sau artă-real tinde să se dizolve; rama tabloului nu mai separă lumea privitorului de lumea privitului. Acesta din urmă devine o continuare firească a celei dintâi. Altfel spus, reproducând accentele tragice ale discursului lui Baudrillard, astăzi, „imaginea nu mai poate imagina realul, deoarece coincide cu acesta. (...) E ca și cum lucrurile și-ar fi înghițit propria oglindă și ar fi devenit ele însele transparente lor înșile...”¹⁰. Tehnica *trompe-l'oeil* pe care mizează naturile moarte, plăcerea notației obiectului în cele mai fine detalii și texturi, creează, pe bună dreptate, efectul de real: ceea ce apare pe pânză nu se mai vrea a fi reprezentarea realului, ci realul însuși, în substanța sa. Acest efect funcționează, în baroc, la scară largă, și deci, nu doar în pictură. Reamintim, în acest sens, faptul că Barocul este, și în viziunea noastră, o cultură de propagandă, o artă a manipulării (ideea aparține, printre alții lui Maravall), fapt care explică insistența cu care arta barocă impune, atât în pictură, cât și în literatură, muzică și artele dramatice, un real care se vrea mai adevărat, mai intens și mai coerent decât realul imediat. Barocul conține așadar, toate datele unei culturi a *simulacrului*, ca nondistinție a ceea ce este adevărat de ceea ce este fals. „Condiția (post) modernă” și condiția barocă împărtășesc, așadar, aceleași semnamente, cel puțin într-o privință: ambele se definesc ca momente în care imaginea cunoaște un statut privilegiat, interogându-și limitele și presimțind noile direcții spre care se deschide. Grație acestui statut și, în fapt, ca o consecință a acestuia, imaginea cunoaște un moment de expansiune, multiplicându-se la toate nivelele artistice și culturale, preluând monopolul asupra categoriile artistice și, poate cel mai important lucru, extinzându-și domeniile și asupra realității. În esență, atât imaginea postmodernă, cât și cea barocă se definesc doar prin relație cu realitatea și cu „obiectele” sale.

Însă, înainte de a aprofunda „asemănările de familie” între cele două epoci, revenim la cazul Duchamp, pentru o notă suplimentară. Cazul Gijbrechts-Duchamp poate părea că nu se încadrează, din punct de vedere istoric, în formula recurențelor baroce în postmodernism. Este bine cunoscut faptul că Duchamp este încadrabil avangardei și, așadar, modernismului nu postmodernismului. În ce ne privește, credem, așa cum am mai anunțat pe parcursul tezei, că o delimitare definitivă între cele două momente este imposibilă, cu atât mai mult cu cât am pornit de la premiza „impurității” stilurilor. Demersul lui Duchamp poate fi, totuși, localizat, la intersecția artei moderne cu arta postmodernă, ilustrând paradoxul lui Lyotard. *Ready-made*-urile (lui Duchamp) apar, astfel, a fi postmoderne, înainte de a fi fost moderne. Pe de altă parte, am putea adăuga, însă că, înainte de toate, ele sunt baroce. În aceeași ordine de idei, considerăm că o lectură completă a *ready-made*-ului

---

¹⁰ Idem, p. 8

lui Duchamp impune deschiderea privirii și asupra „tabloului întors” al lui Gijbrechts, ca formulă care premerge *ready-made*-ului. La fel, considerăm că lucrarea lui Gijbrechts, în vederea unei interpretări complete, se cere a fi proiectată pe fundalul demersului duchampian. Astfel (re-)definim esența structurilor baroce recurente, ca un imperativ prin care o operă cheamă la dialog o alta, în virtutea unor structuri care le fac să-și „corespundă” și să dialogheze.

Demersul lui Gijbrechts își găsește un corespondent și în opera lui Braque, avem în vedere, în special, lucrarea *Natură moartă* din 1917. Această lucrare, precum și întreaga serie de colaje și naturi moarte ale pictorului, trădează dimensiunea experimentalistă a operei sale; studiului tematic i se substituie studiul tehnic, Braque pictează, așa cum semnaleză Wylie Sypher, „...despre metodele picturii. Grație viziunii lirice și inteligente a lui Braque cubismul se deschide către ceea ce francezii numesc *tableau-tableau* – pictura despre pictură – care interoghează atât obiectul în sine cât și mijloacele de a-l picta.”¹¹ Este un demers introspectiv care reia interogațiile pe care fiecare imagine barocă le proiectează asupra sieși, combinând această metodă cu strategiile (post-)moderne de (auto-)definire a operei de artă ca obiect. În acest scop Braque, și în general pictorii cubiști, aduc fragmente de realitate și le inserează în imagine: bucăți de pânză, sau de lemn, fragmente decupate din ziare, fotografii, toate își găsesc locul în imaginea cubistă. Este și aceasta o formă extremă de reprezentare în *trompe-l'oeil*, o strategie care, în acest caz își depășește limitele și reușește să materializeze, la propriu, iluzia obiectului. „Colajul”, subliniază același Wylie Sypher, „garantează integritatea artei cubiste, refuzul său de a accepta subterfugii, precum și negarea ideii că lucrurile posedă o singură identitate.”¹² „Tabloul întors” al lui Gijbrechts revine, ca strategie de reprezentare în varianta „tableau-tableau”, reluând discursul artiștilor Barocului asupra imaginii ca formă de cunoaștere a realității imediate și, în fond, asupra vulnerabilității graniței dintre realitate și artă.

Un alt caz celebru de „tablou întors” îl regăsim în celebra lucrare a lui Diego Velazquez, *Las meninas* (1656). În fapt, această structură metapicturală apare destul de frecvent în pictura barocă, chiar dacă nu ocupă, ca la Gijbrechts, tema centrală a lucrării, ci doar unul din motivele sale constitutive. Victor Ieronim Stoichiță o identifică și la Rembrandt, (*Pictorul în atelier*, 1628), cu aproape jumătate de secol înainte de Gijbrechts.

În ambele cazuri, intenția acestei structuri compoziționale este, pe de-o parte, reprezentarea tabloului „pe cale de a se naște” sau în facere, (*in fieri*); deși privitorul nu are acces, nu vede acest tablou, ci

---

¹¹ Wylie Sypher, *Rococo to Cubism in Art and Literature*, ed.cit., p. 269

¹² Ibidem

doar reversul său. Atât

Velazquez, cât și Rembrandt insistă asupra detaliilor în reprezentarea
Diego Velazquez - *Las meninas* (1656) Rembrandt - *Pictorul în atelier* (1628)

tabloului întors. Vorbind despre lucrarea pictorului olandez, Stoichiță pune în lumină modul în care penelul a creat acest revers „prin tușe lungi, de culoare ternă; el a insistat cu grijă și dexteritate asupra imperfecțiunilor sale, asupra orificiilor șevaletului, asupra îmbinărilor și marginilor sale. Rembrandt reușește să facă din această suprafață aniconică (antiiconică) centrul imaginii sale. Pictura construiește deci o imagine având drept temă inaccesibilul imaginii.”¹³ Pornind de la o structură similară, lucrarea lui Velazquez imaginează un alt scenariu pentru reprezentarea relației dintre vizibil și invizibil, în opera de artă. De data aceasta, tabloul întors al pictorului spaniol aproape atinge suprafața tabloului propriu-zis. „Am putea într-adevăr să ghicim ce privește pictorul dacă ar fi posibil să aruncăm o privire asupra pânzei la care lucrează; dar din aceasta nu vedem decât urzeala, suporturile orizontale, iar pe verticală, piciorul șevaletului. Marele dreptunghi monoton care ocupă toată partea stângă a tabloului real și care figurează dosul pânzei reprezentate restituie, sub forma unei suprafețe, invizibilitatea în profunzime a ceea ce artistul contemplă: acest spațiu în care suntem.”¹⁴ Interpretarea lui Foucault pune sub accent, printre altele, aceeași atenție a pictorului în redarea tabloului întors. Faptul că privitorului nu-i este accesibilă reprezentarea de pe avers, pune în contrast tabloul întors cu celelalte tablouri din imagine. În fapt, acestea au fost identificate ca alegorii ale creației artistice în relație cu creația divină și aparțin lui Rubens (*Athena și Arahne*) și Jordaens (*Apollo și Marsyas*). Proiectat pe suprafața acestora, tabloul întors își dezvăluie

---

¹³ VI.Stoichiță, op.cit., p. 276

¹⁴ Michel Foucault, *Cuvintele și lucrurile...*, ed.cit., p. 45

condiția sa de obiect, înainte de toate. Desigur, un obiect al cărui mister este întreținut de lipsa de acces a spectatorului la esența sa. Ceea ce acesta din urmă poate vedea, însă, este figura creatorului. Atât în lucrarea lui Rembrandt, cât și în cea a lui Velazquez, cele două dimensiuni par să se excludă. „Accesul la persoana pictorului”, observă Stoichiță, „împiedică accesul la operă și viceversa: accesul la operă face dificilă încadrarea „din față” a autorului său.”¹⁵ La Gijbrechts, această problemă dispăre; de fapt dispăre figura creatorului, singura trimitere la acesta fiind reprezentată de numărul de serie al tabloului, semn că acesta face parte dintr-o expoziție, sau o serie de lucrări create de cineva. Urmărind evoluția acestei structuri de la Rembrandt la Gijbrechts observăm transformarea ei în ce privește prezența, în imagine, a pictorului. La Velazquez figura artistului, așa cum notează și Stoichiță și Foucault, „se arată ochilor noștri; dar imediat ce va face un pas spre dreapta, fugind de sub privirile noastre, el se va găsi plasat chiar în fața pânzei pe care o pictează.”¹⁶ La Rembrandt nu apare această amenințare, a dispariției pictorului din imagine – în fapt, acesta este reprezentat la o distanță considerabilă de șevalet. Considerăm importantă această mutație la nivelul imaginii, în special pentru că ea va fi reluată și speculată în secolul XX. Dispariția sau „moartea” autorului, se știe bine, devine obsesie în arta și literatura acestei perioade. Unul dintre creatorii care îi recunoaște originile în secolul XVII este, însă, Picasso. În preajma anului 1957, artistul spaniol creează o serie de tablouri cu titlul *Las meninas*.

Pablo Picasso - *Las meninas* (1957)

Pablo Picasso - *Las meninas* (1957)

Pablo Picasso - *Las meninas* (1957)

---

¹⁵ VI.Stoichiță, op.cit., p. 276

¹⁶ Michel Foucault, op.cit., p. 44

Acestea sunt reinterpretări ale celebrei lucrări a lui Velazquez. În câteva dintre acestea, figura artistului dispare. Este o absență pe care Picasso o reprezintă, ironic, printr-un sicriu; tabloul întors devine sicriul artistului. E un alt fel de a spune că această structură pe care o exploatează artiștii secolului XVII anunță „moartea autorului” resimțată în arta secolului XX. Într-o altă lucrare, creatorul nu dispare ci stă cu spatele la privitor, acesta din urmă putând să recunoască profilul lui Picasso însuși. În fața șevaletului, pe de-o parte, și în fața tabloului *Las menias*, expus într-o sală de muzeu, Picasso este pe punctul de a crea o nouă variantă a lucrării.

Putem recunoaște, așadar, atât în lucrările artiștilor secolului XVII, cât și în variantele create de Braque sau Picasso, o structură simptomatică spiritului baroc. În ambele cazuri, imaginea sau reprezentarea nu este altceva decât o punere în scenă a propriei condiții, a presimțirilor și frustrărilor sale. Dintre toate acestea, dispariția autorului din operă și, în cele din urmă, transformarea acesteia în obiect, se regăsesc ca structuri prin care Barocul și epoca (post-)modernă dialoghează. Recurența lor în secolul XX, și desigur, nu doar în arta lui Picasso, trădează simptomele unei viziuni comune. Ca o continuare și completare a acestei afirmații vom lărgi aria aplicațiilor noastre, dinspre literatură și pictură, înspre artele spectacolului. Pentru că, așa cum s-a mai spus, Barocul este, înainte de toate, o artă a spectacolului: spectacol al creației, spectacol al privirii, spectacol al realității. Secolul XX, în special odată cu avangarda, cu apariția fotografiei și a cinematografului, este, la rândul său, o perioadă în care dimensiunea dramatică, *performance*-ul, punerea în scenă, devin forme privilegiate de reprezentare. Trecerea înspre secolul XXI nu face decât să accentueze aceste coordonate, ele contaminând progresiv și segmentul existențial. În viziunea noastră, „societatea spectacolului”, cum o numește Debord, referindu-se la perioada de secol XX-XXI, este, în primul rând, societatea barocă. Iar postmodernismul este o astfel de societate doar în măsura în care este și baroc. Revenind asupra reflecțiilor lui Guy Scarpetta, ne abandonăm credinței acestuia în faptul că experiența noastră, de locatari ai secolului XXI, nu este, de fapt, o reîntoarcere la Baroc, ci înaintarea, intrarea în Baroc.

Cronica muzicală

Adrian Gagi

Cazul Luchesi

La Modena se păstrează manuscrise, cert anterioare lui 1784, ale unor simfonii de Mozart din 1786 și 1788. Sună straniu și șocant pentru mitul mozartian, dar e real. De aceea, ele nici nu prea se cercetează, ca și alte informații și fapte insolite din lume, măcar comoditatea, dacă nu altceva, având un cuvânt surprinzător de greu în lumea academică. Vom afla vreodată cert dacă Mozart și-a găsit sau nu contele de Oxford (autorul real, pentru unii, al creației lui Shakespeare) în persoana unui cvasi-necunoscut italian stabilit la Bonn?

Ceea ce se știe oficial e că eruditul compozitor și organist Andrea Luchesi (1741-1801) a deținut funcții muzicale importante la Veneția, iar opera lui „Insula norocului” (1765) a avut premiera la Teatrul Imperial din Viena. În 1771, el i-a cunoscut pe Mozart tatăl și fiul, aflați în turneu în Italia, și le-a împrumutat unul din concertele sale pentru clavecin, pe care Wolfgang îl cânta încă în 1777, iar Leopold l-a folosit în scopuri didactice. La sfârșitul lui 1771, Luchesi a fost angajat la Bonn de Max Friedrich, arhiepiscopul elector de Köln, devenind capelmaestrul curții după 3 ani, la moartea predecesorului său, Ludwig van Beethoven (bunicul compozitorului). În anul următor a primit cetățe-

nia și s-a căsătorit cu fiica unui consilier de curte numit d’Anthoin, având o fiică și 4 fii și trăind la Bonn până la sfârșitul vieții (cu excepția unei vizite la Veneția în 1783-1784 pentru probleme familiale), dar fără a mai fi capelmaestru după 1794, când ocupația franceză a desființat curtea. Nu se cunosc documente care să ateste că tânărul Beethoven i-ar fi fost elev, cum presupun unii, deși despre prietenii acestuia Ries, Reicha și frații Romberg se știe că au fost. Beethoven era angajat ca ajutor de organist, clavecinist și violist în orchestră, iar în 1783-1784, când profesorul său, organistul Neefe, l-a suplinat pe Luchesi în fruntea orchestrei, Beethoven a devenit organist titular la vârsta de 12 ani.

Printre compozițiile păstrate sau cunoscute ca fiind ale lui Luchesi se numără 9 opere, un oratoriu, destul de multă muzică religioasă și pentru orgă, 5 simfonii, 5 concerte pentru clavecin, 2 cantate, o serenadă, 7 sonate pentru clavecin și vioară, precum și alte lucrări camerale. Dar unii muzicologi „independenți”, mai ales italianul Giorgio Taboga (n. 1933), îl creditează cu un rol mult mai important, bazându-se pe acel incomod set de manuscrise de la Modena provenite de la Bonn și anterioare lui 1784. Era obiceiul ca lucrările capelmaestrilor să fie cedate anonim pentru folosința curții respective, paternitatea lor nefiind nici

pe departe la fel de importantă ca azi. Dar se pare că Luchesi a încheiat un contract conform căruia compozițiile lui instrumentale și teatrale urmau să-i fie plătite până în 1784 ca achiziții, fiind atribuite mai celebrului J. Haydn și cumnatului lui Luchesi, aristocratul Ferdinand d'Anthoin. Se știe că după moartea electorului de Köln în 1784, noul elector Max Franz i-a promis prietenului său W. A. Mozart postul lui Luchesi și, ca să scape de acesta din urmă, i-a redus salariul. Probabil de teama scandalului asupra lui Haydn și a muzicii austriece, electorul a dat însă înapoi și l-a păstrat pe Luchesi, zice-se cu condiția să nu-și mai atribuie lucrările sale lui d'Anthoin, ci lui Mozart, pentru a-i crește faima (lucrări atribuite lui d'Anthoin reapar după moartea lui Mozart în 1791).

Tot în 1784, la ordinul electorului, Neefe a inventariat sub control notarial arhiva muzicală a curții, ulterior evacuată de teama Revoluției Franceze și trimisă apoi la biblioteca din Modena ca să nu intre în mâinile Prusiei, în componența căreia a ajuns principatul de Köln. Cele 28 de simfonii atribuite lui Haydn (D. 131-158) din Fondul Luchesi de la Modena coincid cu cele 28 de simfonii „de diferiți autori” din inventarul lui Neefe (p. 258), iar cele 9 simfonii atribuite lui Mozart (E. 154-162, printre care și KV 504 „Praga”) și simfonia anonimă D. 640 (cunoscută de noi ca „Jupiter”, KV 551) coincid cu alte 10 simfonii „de diferiți autori” descrise de Neefe în 1784 (p. 260), Mozart nefiind menționat. Acesta a început un catalog al lucrărilor sale tot în 1784, listând apoi Simfonia „Praga” ca fiind compusă la 6 dec. 1786, iar Simfonia „Jupiter” la 10 aug. 1788. Catalogul lui Köchel (KV), lista oficială a compozițiilor lui Mozart, a cărui primă ediție a apărut în 1862,

nu menționează printre surse Fondul Luchesi de la Modena.

Analiza tipului hârtiei din Fondul Luchesi confirmă anterioritatea acestor manuscrise față de manuscrisele corespunzătoare ale lui Haydn. În 4 simfonii de la Modena, pagina de titlu chiar lipsește, iar un manuscris păstrat la Regensburg al Simfoniei KV 297 „Paris” poartă evident numele Mozart scris peste un altul, șters insuficient: Luchesi. În catastrofalul său turneu parizian din 1778, în care a dirijat și această simfonie, Mozart a fost expedit din orașul luminilor cu primul poștalion de către binefăcătorul său, baronul von Grimm. Oare de ce? Iar fără a intra în alte amănunte, se știe că în 1776 Haydn n-a inclus în lista compozițiilor sale 60 de simfonii ce-i erau atribuite, la un moment dat lăcomia editorilor făcând să circule 256 de simfonii cu numele lui (canonul actual îi atribuie 104 simfonii și un total de 1696 de compoziții). Taboga argumentează, întemeiat sau nu, că simfoniile lui Haydn ar fi fost compuse de G. B. Sammartini (recunoscut oficial ca „inventator” al genului), de Luchesi și de Dittersdorf și că sumele plătite pentru lucrările lui Luchesi ar fi contribuit la sărăcirea liber-profesionistului Mozart în ultimii săi ani, pe lângă obsesia pentru lux și jocurile de noroc din „lumea bună” (pentru Haydn ar fi plătit patronul său, prințul Eszterházy, ca să-și sporească gloria curții). Se știe că Mozart s-a pretat la astfel de practici și în sens invers, vânzându-și în secret în 1791 Requiemul pe o sumă importantă către contele Walsegg pentru a fi prezentat ca o compoziție a acestuia. Iar încetarea lui Haydn de a mai compune după 1801 ar avea legătură cu moartea la 21 martie 1801 a „furnizorului” său Luchesi, Haydn vegetând apoi până în 1809 afectat de encefala-

loscleroză. Și lui Mozart i s-au atribuit în timp numeroase lucrări, unele recunoscute ca apocrife sau cu autenticitatea pusă sub semnul întrebării și de muzicologia contemporană „oficială” (cea mai cunoscută fiind probabil Simfonia concertantă pentru 4 suflători KV Anh. 9).

Primind de la Salzburg manuscrisul solicitat de el al Simfoniei „Haffner” KV 385, Mozart îi scria tatălui său în 1783 că uitase complet această muzică (la un an după ce, oficial, o compusese). Glumea, nu? Multe lucrări de Leopold Mozart îi fuseseră atribuite într-o vreme fiului său, unele identificate în prezent de muzicologi. Leopold a depus mari eforturi pentru a construi și promova imaginea de copil-minune și o carieră fulminantă a fiului său, căruia voia chiar să-i scrie biografia, iar contribuția lui la compozițiile din copilărie ale lui Wolfgang e evidentă în multe cazuri, dar și logică, având în vedere și condițiile din turneele la care era supus copilul, precum și deseori boli. Și unele schimbări bruște în grafia manuscriselor mozartiene pot ridica întrebări, iar copierea probabil pentru studiu a unor compoziții de Eberlin și de alții a dus la atribuirea lor într-o vreme lui Mozart. Se mai știe că, pe când lucra la opera „Răpirea din serai”, Mozart îi cerea libretistului să scrie textul pentru părți muzicale deja compuse, unele afectând prin factură sau caracter mersul acțiunii. Transcripțiile și reorchestrările mozartiene din Bach și Händel, puțin cunoscute atunci la Viena de publicul larg, ori fi avut intenții ascunse sau prestigii crescând ulterior al celor doi coloși i-a ferit de controverse? Printre multe alte influențe contemporane, similitudinile cu stilul și lucrările lui Michael Haydn sunt evidente în multe lucrări

de Mozart, inclusiv între Requiemul de M. Haydn (1771) și cel neterminat al lui Mozart (1791). Mai mult, în 1784 Mozart a adus de la Salzburg la Viena două simfonii de M. Haydn și a adăugat o introducere lentă celei în Sol major, până nu chiar de mult considerată oficial Simfonia nr. 37 KV 444 de Mozart. Astfel, nenumăratele împrumuturi tematice și stilistice din lucrările contemporanilor, mai ales ale fraților Haydn (sau ale lui Luchesi și M. Haydn, dacă e să-l credem pe Taboga), s-au coagulat într-o creație care-i alimenta lui Mozart foarte înalta părere despre sine, dar și puțină prețuire pentru majoritatea confrăților.

Dacă tot suntem în epoca demitizărilor, bădăranția și latura vulgară a lui Mozart au început să devină mai cunoscute, inclusiv prin piesa lui Schaffer și filmul lui Forman. Obscenitățile și scatomania din corespondența lui Mozart, mai ales către verișoara lui, dar și mai târziu din cea către soția lui, au fost mult timp cenzurate din edițiile idealizante, iar mai nou unii chiar se întreabă serios dacă nu avea sindromul Tourette. Înclinat către distracție și lucrând doar în salturi, Mozart suporta scrisorile cu reproșuri ale tatălui său, care-l tot împingea la lucru pentru un post sigur și bun. În timpul turneului parizian din 1778, Mozart ar fi putut obține postul de organist la Versailles, dar el voia totul sau nimic: să fie compozitor al curții. După care s-a certat și cu baronul von Grimm, protectorul său parizian care-l și găzduia și care l-a expediat acasă. Leopold scria în 1782 că fiul lui e „prea răbdător sau mai degrabă delăsător, prea indolent, poate prea mândru” și că „dacă nu e în mare nevoie devine indolent și leneș”. La Salzburg, Wolfgang nu prea și-a îndeplinit atribuțiile cum trebuie, după cum

reiese din contractul succesurului său M. Haydn, ba chiar a periclitat și postul tatălui său prin pretențiile sale de glorie. După ce a fost dat afară pentru nesupunere (sau a demisionat, în varianta lui), Mozart nu a obținut la Viena un post important, trăind din comenzi și lecții de pian, dar cu același apetit pentru glorie și lux. Înscrierea în masonerie a fost un mod de a-și face relații în lumea bună și de a avea creditori la care să apeleze pentru a-și plăti datoriile de la jocurile de noroc și pentru a-și salva traiul pe picior mare (uneori mințindu-și în scrisori prietenii asupra capacității de rambursare), deși veniturile considerabile pe care le obținea ca muzician ar fi fost mai mult decât decente pentru el și familia lui. După moartea lui Mozart, văduva lui i-a vândut manuscrisele la editorii Breitkopf și André pentru a-i plăti datoriile, iar curând, odată cu romantismul, mitul „divinului” și „spontanului” Mozart a început, cu sechele până azi.

Acestea sunt fapte documentate, dar, ca să judecăm limpede ceea ce ține de cazul Luchesi, sigur că italianul Taboga poate fi subiectiv în legătură cu compatriotul său, deși nu e singurul „anti-mozartian”, iar cel puțin informațiile din Fondul Luchesi de la Modena și manuscrisul din Regensburg ridică serioase semne de întrebare. Muzicologia modernă și edițiile integrale sunt un fenomen austro-german început de Breitkopf și Härtel la 1850, așa că dorința spațiului germanofon de a-și idealiza eroii muzicali, vizibilă și în alte aspecte, ar fi putut avea drept consecință și eludarea eventualei contribuții majore a italianului Luchesi la „clasicismul vienez” prin multe capodopere atribuite lui Mozart și lui Haydn și prin

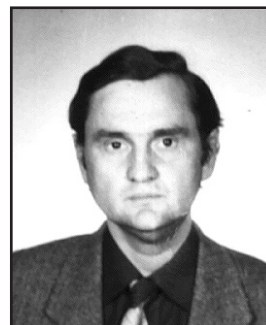
calitatea lui de profesor al lui Beethoven. Practica „negrilor” sau a elevilor contribuind la lucrările unor maeștri e cunoscută în istoria artelor plastice și a literaturii. Se știe de pildă că același Mozart a apelat din lipsă de timp la elevul său Süssmayer ca să-i compună recitativele din opera „Clemența lui Titus” (1791).

Pe de altă parte, ceea ce cunosc din creația lui Luchesi (Requiemul și o sonată pentru orgă, extrem de puține lucrări fiind înregistrate), deși bine scris și cu talent, nu prezintă indicii ale genialității (poate Luchesi și-a vândut doar lucrările cele mai bune!), dar nici ale arhetipurilor stilistice din marile lucrări ale lui Mozart și chiar Haydn. Și cum putea Luchesi să se dedubleze stilistic când scria pentru Mozart și pentru Haydn, al căror stil prezintă desigur similitudini, dar și multe elemente specifice care-i diferențiază? Va scădea genialitatea lui Mozart și Haydn dacă unele capodopere se vor dovedi la o cercetare serioasă ca nefiind ale lor? Rămân oricum destule, iar noi am putea fi bucuroși că toate aceste lucrări de geniu există. Rămân rafinamentul din cele 6 cvartete de Mozart dedicate lui Haydn, măreția și unitatea în diversitate a marilor concerte pentru pian mozartiene, „Don Giovanni”, opera operelor, extraordinarul Requiem etc., etc. Șovinismul și falsurile n-au ce căuta aici, de aceea ar fi de dorit ca o cercetare riguroasă să lămurească dubiile legate de Luchesi. Cei doi clasici vienezi sunt suficienți de mari și fără idealizare, cu luminile și umbrele lor omenești. Și n-am pierde nimic dacă (eventual!) li s-ar alătura încă un clasic de la Bonn în afara de Beethoven. Dar adevărul, oricare ar fi el, trebuie cunoscut.

Cronica teatrală

Mircea Morariu

Amarnică plictiseală

MANTAUĂ de N. V. Gogol; scenariu dramatic de Bogdan Hușanu; Teatrul de Stat din Oradea; Trupa „Iosif Vulcan”; Regia artistică- Bogdan Hușanu; Scenografia- Oana Cernea; Cu- Petre Ghimbășan, Sorin Ionescu, Ion Abrudan, Mariana Vasile, Ileana Iurciuc, Sebastian Lupu, Andrian Locovei, Pavel Sîrghi, Ion Ruscuț, Mirela Lupu; Data premierei- 24 mai 2008

Îi datorăm regretatului critic literar Lucian Raicu o excelentă analiză a creației lui N.V. Gogol (cf. *Gogol și fantasticul banalității*, Editura Cartea Românească, București, 1974), carte ce conține, printre altele, un minuțios comentariu al celebrei nuvele *Mantaua*. Adiționând lectura textului gogolian cu aplicata exegeză critică a lui Lucian Raicu, realizăm lesne complexitatea acestui text simptomatic pentru „obsesia gogoliană a realității”, pentru capacitatea marelui clasic rus de a fi „poetul suprem al umilinței”: O umilință care se asociază cu *umilitatea* întru reprezentarea căreia, conform aprecierii aceluiși Lucian Raicu, „Gogol realizează o stare de extaz integral. Se aruncă în ea, în abisul ei, cu ochii închiși, nepăsător la ceea ce va urma”.

Firește că aș putea continua să citez încă mult mai mult din analiza

lui Lucian Raicu. Însă, mă mulțumesc să mai desprind doar o singură frază, cea în care criticul apreciază că „*Mantaua* realizează expresia memorabilă a precarității; niciodată o ființă omenească n-a dat impresia că este atât de fragilă, de *descoperită* în fața destinului”.

Valoarea, „marea carieră” a nuvelei nu i-au putut lăsa indiferenți pe oamenii de teatru care s-au grăbit să îi găsească echivalențe scenice. Bunăoară, îmi amintesc că în urmă cu câțiva ani, la Teatrul Național din Cluj regizoarea Mona Chirilă înfăptuia o montare deloc de neluat în seamă, deși imperfectă, evident prea barocă, bazată pe un scenariu dramatic propriu în care textul gogolian era intersectat de pasaje din proza lui Bulgakov. Și iată că acum, la Trupa „Iosif Vulcan” a Teatrului de Stat din Oradea, un foarte tânăr regizor, pe nume Bogdan Hușanu, propune o nouă dramatizare și un nou spectacol menit să valorizeze scenic capodopera clasicului rus. Firește că ar fi de discutat dacă în contextul în care în repertoriul stagiunii de acum încheiate a mai figurat o adaptare, nicidecum izbutită a superbului roman al lui Mircea Eliade *Maytrei*, o astfel de întreprindere și-ar fi găsit întru totul

justificarea. Dacă excesul de adaptări nu ar da falsa impresie că oferta de texte scrise dintru început pentru scenă nu e sărăcăcioasă. Indiscutabil, nu e. Totul e să vrei să afli acest lucru. Discuția ar fi fost indubitabil condiționată de rezultatul scenic al adaptării cu pricina. Or, din păcate, și de această dată, el e unul minor, lipsit de relevanță.

Neîndoielnic, avea dreptate Pierre Corneille când spunea în *Cidul* că valoarea nu așteaptă numărul anilor, dar nu cred că mă aflu nicidecum în eroare dacă adaug că au deopotrivă dreptate cei ce susțin că numărul anilor, cel mai adesea, consolidează valoarea. În plus, după un eșec precum cel cu *Maytrei* firesc ar fi fost ca propunerea lui Bogdan Hușanu să fie întoarsă pe toate fețele astfel încât să se vadă dacă ea „ține” în primul rând din punct de vedere dramaturgic. Regizorul e foarte tânăr, cu o experiență în profesie extrem de redusă căci de abia a terminat în 2007 Secția de regie a Universității de Teatru din Târgu Mureș. E drept, Bogdan Hușanu a fost câștigătorul primei ediții a concursului *Buletin de București* organizat de Teatrul „Nottara”, loc unde a montat spectacolul cu piesa *Special, sânge* de Guy Foissy pe care l-am comentat cu bunăvoință, dar care în modul cel mai limpede cu puțință i-a solicitat artistului, aflat în primii pași în profesie, un efort mult redus prin comparație cu cel pe care îl presupunea montarea scenariului dramatic după *Mantaua*. Așa încât cred că era de așteptat ca „factorii responsabili” de la Teatrul orădean să își ia atribuțiile în serios și să își ia măsurii asigurătorii.

Se pare că nu au prea făcut-o, iar dacă totuși într-o târziu au intervenit, au procedat astfel încât orgoliul

artistului a fost afectat (lucru pe care, omenește, îl înțeleg), dar fără a săvârși minuni așa încât spectacolul tot la capitolul eșecuri se contabilizează, într-o economie a unei stagiuni orădene bogată în premiere, dar tare, tare, nepermis de sărăcuță la capitolul teatru adevărat. Nu era tocmai greu de observat că scenariul dramatic propus de Bogdan Hușanu e defectiv de dramaticitate. Trebuia doar să vrei ori să îți afli răgazul să observi acest lucru. Textul e o succesiune de flash-uri minimale care transpuse în spectacol sunt lipsite de carnație și de coloristică. Spectacolul e văduvit nu doar de dramaticitate, de teatralitate, ci și de autentice imagini frapante. Nu le permite mai deloc actorilor să arate ce pot, iar pe spectatori îi condamnă la ceva mai mult de 90 de minute de amarnică plictiseală.

Distribuit în rolul Akaki Akakievici, actorul Petre Ghimbășan e principala victimă a nepriceperii scenaristului și a precarității gândului regizoral. Petre Ghimbășan e un actor cu o expresivitate facială aparte. Dacă e să presupun *ce ar fi fost dacă*, probabil că nu aș greși prea tare dacă aș spune că el ar fi făcut o remarcabilă carieră în epoca filmului mut. Cred însă că Petre Ghimbășan nu ar avea motive să se plângă că s-a născut prea târziu, fiindcă îndrumat profesionist el ar putea proba oricând înzestrări profesionale considerabile. Nu prea a avut șansa de a se întâlni cu acei regizori capabili să i le pună în valoare. În acest spectacol malformat, Petre Ghimbășan are totuși o scenă- cea a primei zile de serviciu a lui Akaki Akakievici de după furtul mantalei- în care arată *ce ar fi fost dacă* norocul i-ar fi surâs de această dată. Te mai trezesc din starea de toropeala acestui spectacol

de mântuială câteva momente datorate actorilor Sebastian Lupu în rolul *Persoanei importante* ori lui Andrian Locovei, interpretând personajul ce relatează întâlnirea cu fantoma lui Akaki Akakievici. Ceilalți interpreți – Sorin Ionescu, Ion Abrudan, Mariana Vasile, Ileana Iurciuc, Pavel Sîrghi, Ion Ruscuț, Mirela Lupu- au evoluții fie previzibile, fie lineare, fie chiar plictisite. Se vede cu ochiul liber că nu sunt nici un moment convinși de ceea ce fac. Că știu că li se cere să joace din nou într-un spectacol modest și sărac. Într-un spectacol lipsit de fantezie, de viață, de stil, de relevanță artistică. Un spectacol aflat în total dezacord cu ritmul infailibil cu care te cucerește, între altele, nuvela lui Gogol.

P.S. S-a întâmplat ca în chiar ziua în care am terminat scrierea acestei cronici, să încep lectura piesei *Jacques și stăpânul său- Omagiu lui Denis Diderot în trei acte* a lui Milan Kundera, tocmai apărută la Editura *Humanitas* în traducerea lui Petre Bokor, după ce cu ani în urmă același Petre Bokor o montase la Teatrul Mic din București. Cartea dispune și de o *Introducere la o variațiune* în care, în esență, Kundera explică faptul că piesa lui nu este adaptarea unui roman pe care îl consideră inadaptabil, căci prin însăși valoare sa nu poate să se supună operațiunii de *re-writing*. În *Introducerea* în cauză, Milan Kundera ne reamintește o exclamație a Stăpânului lui Jacques. O citez ca atare- „Să piară toți cei care-i permit să rescrie tot ceea ce a fost scris o dată! Să fie trași în țepă și perpeliți la foc mic! Să fie castrați și să li se taie urechile”. Am citat această exclamație tocmai spre a mă delimita de ea. Nu cred că pentru eșecul de acum lui Bogdan Hușanu ar trebui să i se taie capul. Nu cred că regizorul nu mai merită o șansă.

Socotesc însă că el însuși va trebui să își încerce în viitor puterile pe un text dramatic ca atare, datorat unui profesionist al scrisului pentru teatru. După ce va fi realizat câteva spectacole pe astfel de texte, poate că Bogdan Hușanu va fi îndreptățit să se exercite și în calitatea de semnatar de scenarii dramatice. Până atunci, nu.

Hamlet în secolul al XXI-lea

HAMLET după *Shakespeare*; Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu; Traducerea de- *Ion Vineca* și *Rareș Moldovan*; Adapta-recă- *Oana Stoica* și *Radu-Alexandru Nica*; Regia- *Radu-Alexandru Nica*; Scenografia- *Dragoș Buhagiar*; Coregrafia- *Florin Fieroiu*; Video- *Daniel Gontz*; Muzica originală- *Vlaicu Golcea*; Light -design- *Dragoș Buhagiar* și *Radu-Alexandru Nica*; Cu- *Ofelia Popii, Mariana Presecan, Căduța Vasile, Adrian Matic, Adrian Neacșu, Cătălin Pătru, Vlad Robaș, Ciprian Scurtea, Pali Vecsei*; Data reprezentației- 5 iunie 2008

E adesea citat versul lui Carl Sandburg ce spune că toți actorii vor să joace Hamlet. Iar Carl Sandburg are dreptate tot la fel cum au dreptate cei ce spun că mai toți regizorii își doresc să monteze piesa omonimă. Cei din generația mea, care au prins sfârșitul anilor '70, când la Televiziunea Română se difuza „integrala Shakespeare” realizată de BBC își mai amintesc probabil că nu toate spectacolele aveau aceeași valoare. Ceea ce le dădea numitorul comun era scopul ce consta în *reconstituirea* operei marelui Will și mai puțin în *re-interpretarea* ei. Sincer să fiu, nu îmi amintesc în ruptul capului cum a fost montarea cu *Hamlet*. Dar am văzut de atunci alte câteva spectacole cu celebra piesă realizate pe scena de scândură, multe dintre ele regizate de nume mari, fiecare fixându-și prin-

tre scopurile principale exact *reinterpretarea* capodoporei. Fie că e vorba despre celebrul *Hamlet* din 1985, de la Teatrul „Bulandra”, în scenografia regretatului Dan Jitianu, cu Ion Caramitru în rolul principal, despre primul *Hamlet* al lui Tompa Gábor înfăptuit în 1986 la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj despre care s-a scris și s-a vorbit nedrept de puțin, motivele ținând de rigorile cenzurii comuniste, despre cel de-al doilea *Hamlet* al lui Tompa, realizat la Teatrul Național din Craiova, spectacol ce l-a avut ca protagonist pe regretatul Adrian Pintea, de *Hamletul* de la „Bulandra” al lui Liviu Ciulei, cu Marcel Iureș ca protagonist, ori despre testamentarul *Hamlet* al lui Vlad Mugur de la Teatrul Național din Cluj, cu Sorin Leoveanu în rolul tânărului prinț al Danemarcei, elementul ce le apropie existența *atitudinii regizorale* concretizată în meritul de a fi *citit* piesa în funcție de o grilă de lectură absolut personală și profund creatoare. Toate aceste lecturi regizorale erau fundamentate nu pe dorința de a *povesti* ori de a *repovesti* piesa (deși grija pentru coerența poveștii era indiscutabilă), ci pe voința de a *produce* și *institu*i sensuri. Față în față cu textul shakespearian Tocilescu, Tompa, Ciulei, Vlad Mugur și, înaintea lor, Dinu Cernescu în spectacolul de la Sala Studio a Teatrului „Nottara”, îndeplineau rolul unui cititor care, așa după cum afirma undeva Jean Starobinski, „face ca opera să treacă de tărâmul îndepărtat din care își trage obârșia pe cel care ia naștere discursul interpretativ”.

Așa după cum mărturisesc Oana Stoica și Radu -Alexandru Nica, semnatarii adaptării după care s-a realizat spectacolul *Hamlet* de la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu, în caietul-program al celei de-a cinci-

sprezecea ediții a FITS, dorința lor a fost de a lua o distanță apreciabilă față de ceea ce ei numesc „standardizarea cutumizată a interpretării hamletiene, dar și față de spectacologia declamativă românească”. Depărtarea față de „standardizarea cutumizată” e concretizată în spectacolul regizat de Radu -Alexandru Nica (probabil cel mai tânăr director de scenă român ce s-a apropiat de marele text shakespearian în vremea din urmă) prin introducerea unor citate filmice din *Hamletul* din 1948, cu Laurence Olivier, mai curând un spectacol de teatru filmat decât un film în adevăratul sens al cuvântului. Depărtarea de retorismul ori declamativismul din unele spectacole românești mai vechi (oricum, altele decât cele menționate în partea de început a acestei cronici) s-a realizat prin tehnici ceva mai sofisticate, prin rostirea unor fragmente considerate cheie în fața unui microfon, cu mențiunea că respectiva rostire se face pe un ton neutru, adesea vecin cu cel specific luatului în răspăr. Jocul acesta cu tradiția mai e marcat în montarea sibiană prin folosirea unei traduceri „combinată”, în intimitatea căreia se regăsesc o variantă clasică, cea datorată lui Ion Vinea (alte versiuni precum cele semnate de Vladimir Streinu sau Dragoș Protopopescu putând și ele să-și revendice dreptul de a fi convocate), și o alta, semnată de tânărul anglist clujean Rareș Moldovan. Nu doar tinerețea distribuției (cu o singură excepție, toți interpreții au undeva în jurul a treizeci de ani, iar actorii distribuiți în rolurile Hamlet și Horațio chiar mai puțin), ci și modalitatea de abordare scenică, adică *interpretarea* sau ceea ce semnatarii adaptării numesc „discurs interpretativ” sunt de natură să îndreptățesc

afirmația că pe scena Teatrului Național „Radu Stanca” se joacă un Hamlet al secolului al XXI lea. Au mai reușit semnatarii adaptării să înfăptuiască ceea ce ei numesc „un montaj aproape cinematografic al textului”. După cum bine se știe, montajul presupune o operațiune de selecție. Neaspirând să facă ceea ce s-ar chema un spectacol „monumental”, unul care să dureze cinci-șase ore, așa cum ar cere-o reprezentarea integrală a piesei (în varianta „Tocilescu” care avea, la momentul premierei, cam cinci ore s-au amputat totuși o seamă de fragmente de text), Radu-Alexandru Nica pune la cale un inteligent joc cu partitura. Personajele din *Hamletul* sibiian par a fi ființe contemporane nouă, trăitoare în secolul al XXI lea, ce revin la textul clasic adoptând atitudini diferite, care se modifică sensibil pe parcursul spectacolului. Atitudini ce sunt în egală măsură de distanțare, de ironizare, uneori chiar de parodiare a unor pasaje celebre, adesea citate în chip independent. Celebrei „vorbe, vorbe, vorbe” îi este opus un șăgalnic-amenințător și repetat, „Hamlet, Hamlet, Hamlet!”. O seamă de secvențe sunt jucate în adevăratul sens al cuvântului, altele sunt rezumate, o a treia categorie sunt sugerate prin crochiuri în vreme ce o a patra sunt pur și simplu eludate. Ca și unele personaje. Regizorul pornește de la premisa că *Hamlet* e un text arhicunoscut, că fiecare *salto* e refăcut în mintea spectatorului, aflându-și în acesta un autentic partener de joc.

În momentul „critic” în care spectatorii își ocupă locurile în sală, pe o pânză albă înzestrată cu funcție deopotrivă de ecran, dar și de tavan, și de ce nu? de lespede de mormânt, sunt proiectate figurile celor doi grupuri (Pali Vecsei și Codruța Vasiiu),

asta în vreme ce personajele din palatul regelui intrat în posesia uzurpatorului Claudiu se mișcă prada febricității. Cum intenția regizorului, a actorilor și a scenografului Dragoș Buhagiar nu e, așa după cum spunem, nicidecum aceea de a aduce pe scenă un spectacol de restituire a textului, adică un fel de „mort frumos cu ochii vii”, ci, din contră, de a ne *re-aminti prin reinterpretare* o capodoperă a teatrului universal, interpretării vin la microfon, rostesc fără emfază, aproape chiar fără implicare, replici celebre contând pe memoria spectatorului. Alteori, tocmai detașarea e dată peste cap iar ceea ce părea o luare în răspăr, poate ușor prea îndrăzneată, se metamorfozează surprinzător, pe neașteptate, „arpegiile” fiind înlocuite cu o „melodie” coerentă, dramatică, tragică, indiciu limpede că jocul, dacă joc a fost, s-a terminat. Momentul zero din care cheia stilistică a spectacolului se modifică irevocabil coincide cu revenirea din Franța a lui Laertes (Adrian Neacșu). Zidurile palatului (excelent sugerat de scenografia lui Dragoș Buhagiar) se prăbușesc, tot la fel cum vor fi secerate, rând pe rând, mai toate personajele piesei. Cei ce se jucau într-un chip aproape pirandellian *cu ori de-a* personajele lui Shakespeare dobândesc acum dramatismul și tragismul ce fac parte din marca de înregistrare a acestora. Așa e cazul Gertrudei, foarte bine interpretată de Mariana Presecan, la fel stau lucrurile cu Ofelia (jucată cu talent de Ofelia Popii) care își leapădă instantaneu excentricitatea stimulată de un greu disimulat consum de droguri. Ciprian Scurtea, un actor tânăr pe care îl văd pentru prima oară pe scenă, și care până în acel moment juca mai degrabă un personaj manipulat deo-

potrivă de Horațio (cu aplicație jucat de un alt tânăr actor, aflat la primii pași în profesie, pe numele său Vlad Robaș), dar și de Polonius (interpretat în cheie mai curând clasică de Adrian Matioc) devine nu tânărul și melancolicul tânăr prinț al Danemarcei, ci o ființă energetică, dinamică, animată de dorința de a repune în drepturi ordinea monarhică și cerințele firii la care a atentat poate mai puțin Gertruda, cât mai cu seamă Claudius (Cătălin Pătru). Cum Gertrude nu este „o fostă frumoasă” ori o „frumusețe de altădată”, nu cred că regia a mizat pe diferența de vârstă reală dintre cei doi interpreți ai cuplului criminal. Dar, așa după cum Electra o pedepsește pe Clitemnestra fără a uita însă nici o clipă că aceasta îi e mamă și o înmormântează cum se cuvine rezervându-i un alt tratament decât cel la care va fi supus Egist, tot la fel și pentru Hamlet regele Claudius îi va fi dușmanul ireductibil.

Firește că și Radu -Alexandru Nica e în *trend* și se slujește în spectacolul său de tehnicile video, „un Mefisto al regiei actuale”, cum le califică George Banu în recenta sa carte *Dincolo de rol sau Actorul nesupus* (Editura Nemira, București, 2008). Așa se face că, răspunzând aspirației teatrului de a evada din „cușca scenei”, dar și de a călători și de a uita de sine „în zbateri necunoscute” de a „retrăi o tinerețe -sau măcar iluzia ei- pe care o socotea pe veci pierdută”, Radu-Alexandru Nica izbutește performanța de a-l „distribui” în rolul bătrânului rege Hamlet pe regretatul și neuitatul Virgil Flonda, provocând un șoc emoțional celor ce am avut ocazia de a-l cunoaște, ba chiar de a lucra alături de el în spectacolele-lectură pe care le însuflețea cu bucuria și energia sa, dându-le astfel o pondere aparte

în ansamblul manifestărilor Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu. Dar Radu -Alexandru Nica ne mai pregătește o surpriză ce constă tocmai în refuzul utilizării tehnicilor video în scena-cheie a actorilor și a reprezentației cu *Moartea lui Gonzague*. Scena aceasta atât de comentată nu e jucată de alți interpreți, nu e , așa după cum spuneam, „sugerată” prin film, după cum ne-am fi putut aștepta, ci, din contră, e jucată chiar de cei aflați în palatul ce odinioară a aparținut bătrânului rege Hamlet, psihodrama la care s-a făcut adesea referire dobândind în acest fel un plus de percutanță. Rezolvare remarcabilă, indiscutabil unul dintre punctele forte ale spectacolului de la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu. Un spectacol care, fără a fi perfect, (deși durează doar cu puțin peste două ore are totuși lungimi supărătoare, mai cu seamă în scena duelului), e unul de care negreșit trebuie să se țină seama atunci când se face bilanțul stagiunii 2007- 2008

O tragedie a copiilor

DEȘTEPTAREA PRIMĂVERII de Frank Wedekind; Teatrul „Maria Filotti” din Brăila; Versiunea scenică și direcția de scenă- Victor Ioan Frunză; Decorul și costumele- Adriana Grand; Muzica- Tibor Cări; Cu- Monica Ivașcu, Cătălina Nedelea, Zane Jarcu, Valentin Terente, Emilia Mocanu, Marcel Turcoianu, Adrian Iacov, Ana Zubcu, Mircea Valentin, Dan Moldoveanu, Nicoleta Lefter, Georgiana Nedelcu, Iulia Vasilescu, Narcisa Novac, George Costin, Radu Micu, Claudiu Urse, Ionuț Roșca, Cosmin Cosma, Alexandru Marin, Mihai Zoican, Silvia Tariq, Crina Petrescu, Anuța Gutui, Septimiu Stoica, Valentin Burlacu, Teodor Țigănuș; Data reprezentației- 6 iunie 2008

Dificil de spus care sunt motivele pentru care piesele lui Frank

Wedekind apar atât de rar pe afișele teatrelor din România. Autorul lor e un nume cu rezonanță în literatura dramatică europeană, poate cel mai autentic precursor al expresionismului. Alice Voinescu, de departe cea mai receptivă și mai rafinată comentatoare din România a scrierilor lui Wedekind în perioada interbelică, nu ezită să îl plaseze pe dramaturgul german în vecinătatea unor nume de primă mărime, precum G.B. Shaw, Luigi Pirandello sau Paul Claudel, adică în categoria celor ce au definit fizionomia literaturii dramatice din secolul al XX-lea. Piesa de debut a lui Frank Wedekind, *Deșteptarea primăverii*, scrisă în 1891 și reprezentată în premieră absolută la 20 noiembrie 1906 la Teatrul „Berliner Kamerspiele”, în regia lui Max Reinhardt, a cunoscut după aceea numeroase versiuni scenice. Ea anunța ceea ce a fost denumit drept „un autor dramatic incomod”, din filiația Lenz, Grabbe, Büchner. Cercetătorii au plasat *Deșteptarea primăverii* alături de *Înălțarea la cer a Hannelei* de G. Hauptmann ori de superba piesă ibseniană *Micul Eyolf*, ambele scrise în 1894. Ioana Mărgineanu care i-a consacrat lui Frank Wedekind o monografie (cf. *Frank Wedekind- un precursor*, Editura Univers, București, 1976) ordonează *Deșteptarea primăverii* în contextul mai amplu a ceea ce germanii numesc „cumpăna veacurilor”, care aduce cu sine o tulburare tot mai puternică în rândul tinerilor, din ce în ce mai puțin dornici să accepte tabuurile vremurilor anterioare. „În proza și teatrul epocii, ca și în lumea poeziei, apar figuri de tineri neliniștiți, un gen de noi *Stürmeri* de diferite nuanțe și concepții, care răscolesc vechile valori și tind să devină adevărați iconoclaști. Această galerie de personaje

vor marca profund romanul și teatrul de la răscrucea veacului până în cel de-al treilea deceniu al secolului al XX-lea”. Printre scriitorii ce pot fi reușiți în această nobilă „familie”, Ioana Mărgineanu îi numește pe Robert Musil, Ferdinand Bruckner, Thomas Mann, Marcel Proust, Raymond Radiguet, Valéry Larbaud, Alain Fournier, Eugene O'Neill, cu toții „spirite adolescentine”. Delimitările de fond și de structură dintre ei sunt nu doar posibile, ci și reale și necesare, însă deopotrivă „atenuate prin similitudinile de gândire și de simțire ale eroilor lor”. Ne aflăm în era romanului, în general a literaturii „crizelor lumii interioare și exterioare...fie că oamenii vor căuta noul în inima lor...”, fie în căutarea pământului și a lucrurilor”, după cum scria Marcel Schwob în cartea *Coeur double*, apărută în 1921. Alice Voinescu observa în capitolul *Wedekind* din cartea *Aspecte din teatrul contemporan* (Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1941) că în *Deșteptarea primăverii* „chipul frumos și tragic al adolescenței tulburate și impetuoase se profilează cu chipul primăverii”.

În această piesă de debut a dramaturgului, crede cu îndreptățire Ioana Mărgineanu, „fierbe în clocot revolta împotriva a tot ceea ce înseamnă ipocrizie, conformism, convenționalism”. Or, tocmai tulburarea și amenințarea acestui clocot apare pe scenă, într-o explozie de sinceritate și emoție admirabile, ce caracterizează spectacolul realizat pe scena Teatrului „Maria Filotti” din Brăila de regizorul Victor Ioan Frunză. Trebuie să precizez numaidecât că am văzut spectacolul la o distanță destul de apreciabilă de data premierei. Că în urmă cu câțiva timp, citisem într-un cotidian central opinia unei colege

mai tinere ce socotea *Deșteptarea primăverii* nu neapărat un spectacol prost, ci o dezamăgire prin raportare la așteptările pe care le ai atunci când e vorba să judeci sau, pur și simplu, să vezi un spectacol semnat de Victor Ioan Frunză. Știu foarte bine că oricărui critic i se cere să vină la fiecare reprezentație cu inima deschisă și să facă abstracție de opiniile exprimate până atunci de confrăți ori de spectatori obișnuiți. Totuși, am intrat la spectacol cu oarecare teamă. Preț de mai bine de două ore am fost vrăjit de montare, iar la final emoția acumulată în timpul spectacolului mi-a fost sporită de emoția pe care o citeam în ochii celor de lângă mine. Se poate ca judecata consorei mele să fi fost prea aspră ori nițel puțin pripită. Nu exclud ca eu însumi să fiu pradă unei anume subiectivități. Tot la fel cum nu exclud ca decizia de ultim moment a regizorului de a juca spectacolul cu publicul pe scenă, altfel decât la Brăila, spre a face astfel față astfel specificităților scenei din Teatrul sibian unde am văzut spectacolul, să fi fost mai mult decât inspirată și prin această apropiere de public să fi crescut impactul emoțional al montării. Cert e că pentru mine *Deșteptarea primăverii* e unul dintre spectacolele în absența căruia stagiunea deja încheiată mi s-ar fi părut mai săracă.

Montarea lui Victor Ioan Frunză nu e din categoria celor ce ține cu orice preț să se ia la trântă cu textul lui Wedekind. Regizorul realizează propria lui versiune scenică, însă îndepărtările de original nu sunt din cale afară de semnificative. Spectacolul acesta e mult mai „literar” decât altele ale aceluiași regizor. Asemenea textului, spectacolului îi consideră vinovați pentru tragedia pe care o tră-

iesc Moritz, Melchior, Wendla și adolescenții care îi înconjoară pe aceștia pe reprezentanții școlii și ai familiei. Într-o prefață, Wedekind nu a ascuns scopul piesei sale- „am încercat să transpun poetic problema pubertății. Am căutat să dau educatorilor, părinților și profesorilor, sugestii pentru o atitudine mai umană și mai rațională”. Scopuri pe care, indiscutabil, le are și spectacolul brăilean. Mai toată montarea se petrece în atmosfera rece, înghețată, ostilă a unei săli de clasă evident neprietenoasă, cu bănci mici și învechite parcă în contrast cu avântul celor ce le ocupă și în concordanță cu obtuzitatea și ridicolul profesorilor dar și ale părinților ce nu înțeleg nimic din zbaterile puberilor. Înseși căminele acestora se confundă cu atmosfera ostilă din sala de clasă. Rigiditatea profesorilor Fliegentod, Zungenschlad și Knüppeldik, foarte bine interpreți de Ana Zubcu, de Mircea Valentin și de Dan Moldoveanu, a pastorului Kahlbach (Adrian Iacov) își află pandantul în cea a părinților adolescenților, o rigiditate totuși ceva mai temătoare în cazul femeilor (Monica Ivașcu, Cătălina Nedelea, Zane Jarcu, Marcel Turcoianu). Cu toții sunt oameni defectivi de umanitate, de sensibilitate, pricepuți doar să joace după regulile rigide și închistatoare ale respectabilității sociale în numele căreia sunt gata să își sacrifice copiii. Profesori și familii iau parte la înmormântarea lui Moritz din obligație, rostesc cuvinte deplasate, scriu pe o tablă neagră, din arsenalul sălilor de clasă, nota ce i-a fost acestuia fatală și anii între care s-a consumat existența adolescentului. Ochiul regizorului scormonește faptele, trece adesea dincolo de ele, pătrunde în mizeria spiritului celor ce săvârșesc nedreptăți și comit crime morale, admit, cul-

tivă și trăiesc în culpă doar spre a-și conserva glazura de respectabilitate. Rezultă de aici un spectacol *turbure* în sensul bun al cuvântului, *învolburat*, de maximă crispare a mimicii, rostirii și a gesticii, plasat constant la limita paroxismului, în care nevroza disimulată a ticăloșilor e excelent surprinsă. Nevrozei în cauză îi e opusă poezia tristă a songurilor compuse de Cări Tîbor și cântate de actorii George Costin, Liviu Pintileasa, Cosmin Cosma, Iulia Vasilescu, Georgiana Nedelcu.

Copleșitoare mi s-a părut a fi scena din cimitir, socotită de exegeții literari ai lui Wedekind drept uvertura expresionismului. Pe scenă apar o mulțime de cruci albe, masive, Mormântul lui Moritz e conceput de scenografa Adriana Grand asemenea unui montaj dintre o bancă de școală și o cruce. Moritz, hohotind, având pe un obraz o pată mare de sânge, e un amestec de tragic și de grotesc. Se obține în scena cu pricina o suprarealitate la rându-i marcată de emoție.

Iar dacă spectacolul cu *Deșteptarea primăverii* e unul cu adevărat emoționant, de o intensitate care pe drept cuvânt te răscolește, acest fapt se datorează și jocului tinerilor actori ce i-au interpretat cu o devoțiune exemplară pe adolescenții din piesă. E vorba despre Nicoleta Lefter (Wendla Bergman), Inna Müller (sora Wendlei), despre remarcabilul George Costin, cu totul surprinzător prin prospețimea jocului, prin mimică, prin capacitatea de a-și gestiona mișcărilor, de a se exprima deopotrivă prin cuvânt și prin mijloace non-verbale, un actor despre care îndrăznesc să spun că e mai mult decât o speranță (Melchior Gabor) și se poate chiar să aibă dreptate regizorul care declară într-un interviu publicat în *Cotidianul* din 7 iulie că deja la Baia Mare unde l-a

distribuit în *Faust* l-a găsit un „actor gata mare”, despre Radu Micu (Moritz Stiefel). Evoluțiile lor pline de relief sunt perfect armonizate cu cele ale adolescenților „adevărați”, „autentici” pe care i-a dirijat admirabil regizorul în dorința lui de a da o formă cât mai autentică acestei „tragedii a copilor”: Firește, ideal ar fi fost ca toate rolurile să fie interpretate de adolescenți. Sunt multe motive ce împiedică punerea în practică a acestui ideal. Nun insist acum asupra lor. Dar faptul că figurile actorilor profesioniști, binișor trecuți de vârsta eroilor piesei, dobândesc un aer adolescentin ține de talentul lor ca și de capacitatea regizorului de a le insufla energiile creatoare fără de care o astfel de metamorfozare nu ar fi posibilă. Ceea ce nu e deloc puțin lucru.

Complexitatea vinovațiilor

SPOVEDANIE LA TANACU după romanul jurnalistic al *Tatianeii Niculescu Bran* în dramaturgia autoarei; Academia Itinerantă Andrei Șerban” în colaborare cu Institutul Cultural din New York și Teatrul „Odeon” din București; Regia- Andrei Șerban; Elemente scenografice- Oana Lazăr; Filmări documentare- Mirel Bran; Cu- Csilla Albert, Richard Balint, Lamia Beligan, Ionuț Caras, Ramona Dumitrescu, Cristian Grosu, Cătălin Herlo, Relu Poalelungi, Andrea Tokai, Florentina Țilea; Data reprezentației -3 iulie 2008

În urmă cu câțiva ani, mai exact în 2005, mediile românești de informare relatau cu lux de amănunte, dar și cu exces de senzationalism, despre moartea în condiții suspecte a unei tinere călugărițe de la Mănăstirea „Sfânta Treime”, aflată în apropierea satului Tanacu, la 25 kilometri depărtare de orașul Vaslui. Decesul survenise, după cum se întrecea să afirme

presa românească, în urma unor ritualuri de exorcizare la care călugărița Irina Cornici fusese supusă de către și la ordinele părintelui-stareț Daniel Corogeanu. Povestea ieșită din comun, nu însă unică pe Mapamond, a trecut din paginile ziarelor și din conținutul jurnalelor de știri televizate din România în presa internațională, unul dintre cei ce au scris despre ea fiind Pascal Bruckner, trimis special al ziarului *Le Monde*, care a fost șocat de fapte, dar și de lipsa de cooperare a autorităților bisericești, inclusiv a Mitropoliei Moldovei în fruntea căreia se afla în acea vreme actualul Patriarh Daniel. Binecunoscutul ziarist avea chiar impresia că, venit să scrie despre un călugăr acuzat de omucidere involuntară, s-a trezit deodată în mijlocul unei blocaje informaționale specifice Războiului Rece. Mai toată lumea a insistat asupra vinovăției „starețului în sutană” acuzat că ar fi lipsit-o de libertate și ar fi supus-o la rele tratamente pe tânără, victimă deopotrivă a atmosferei de „refulare isterică ce trebuie să fi domnit în ultimele zile ale Irinei” (Pascal Bruckner). În fața vinovăției mai mult decât evidente, după cum edicta presa, a lui Daniel Corogeanu, Biserica Ortodoxă Română, atât prin aripa ei reformatoare (reprezentată în cazul în speță de episcopul vicar Corneliu Bărlădeanu, protopop de Vaslui și șeful Cancelariei episcopale, om școlit în Occident), cât și prin cea conservator-fundamentalistă, s-a lepădat repede de tânărul preot. Acesta a fost caterisit, judecat în libertate și condamnat, asta în pofida faptului că, în timpul procesului, ieșise la iveală o întregă încrengătură de vinovății.

Irina Cornici provenea dintr-o familie extrem de săracă, fusese crescută mai curând la orfelinat ori

la internatul liceului unde a trebuit să facă față multiplelor încercări ale vieții. A plecat la muncă în Germania unde a reușit să strângă câteva mii de euro încredințați, în cea mai mare parte, unei familii din Banat (familia se cheamă Stolojescu). Fascinată de fastul ritualurilor de Paști ori de Crăciun, Irina a decis să se călugărească, optând pentru mănăstirea „Sfânta Treime”, acolo unde se afla o veche colegă și prietenă pe nume Chița (Paraschiva). Pare-se că ritualul spovedaniei a avut un impact imens asupra fetei, impact ce l-a îngrijorat pe părintele Daniel cât și pe celelalte călugărițe. Și poate inadecvat, Irina Cornici a beneficiat de un tratament psihiatric sumar în pofida faptului că i s-a pus un diagnostic destul de serios, pare-se și acesta greșit (schizofrenie de tip dezorganizat), a fost apoi retrimisă la mănăstire, iar aici lucrurile s-au complicat. Fata aflase că îi dispăruseră bună parte din banii câștigați, „corpul-durere” s-a manifestat cu violență, cei de la mănăstire au acționat nu tocmai potrivit și, *in extremis*, au făcut apel la ambulanță. Lucrurile au luat mai departe o întorsătură și mai complicată. Cert e doar decesul Irinei Cornici. Și mai e cert că moartea a provenit din însumarea vulnerabilităților personale ale fetei și a vinovățiilor multiple ale celor ce s-au aflat în jurul ei (de la cei de la mănăstire la sistemul medical precar și superficial).

La o atare concluzie a ajuns jurnalista Tatiana Niculescu Bran care, în 2006, a scris și publicat la Editura bucureșteană *Humanitas* cartea *Spovedanie la Tanacu* în care insistă tocmai asupra momentului revelației spovedaniei. Volum completat în 2008 cu un altul, apărut tot la *Humanitas*, intitulat *Cartea judecătorilor- Cazul*

Tanacu, prefătat de regizorul Andrei Șerban.

Același care a avut ideea de a o invita pe Tatiana Niculescu Bran să își dramatizeze romanul (mai curând, romanele) jurnalistic(e), textul urmând să fie pus în scenă într-un spectacol ce trebuia să fie produs de „Academia Itinerantă Andrei Șerban” în colaborare cu Institutul Cultural Român din New York. Adevărul e că dramatizarea reține nu doar episoade din *Spovedanie la Tanacu*, ci, precumpănitor, din *Cartea judecătorilor-Cazul Tanacu*. Premiera a avut loc pe 1 octombrie 2007 la celebrul Teatru *La MaMa* din New York, sub titlul *Deadly Confession*, iar în distribuție figurau actori foarte tineri proveniți din diverse Teatre românești (Naționalele din Cluj, Sibiu și București, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj, Teatrul de Stat din Oradea), cei mai mulți dintre aceștia având deja la activ experiențe artistice petrecute sub îndrumarea lui Andrei Șerban. Cu toții au fost supuși de regizor unui *training* asemănător celui la care au luat parte cu ani în urmă interpreții *Medeii*, antrenament consumat la Plopi, în județul Cluj, iar apoi la New York. Începând din luna mai a anului 2008, spectacolul poate fi urmărit și în România, fiind preluat de Teatrul „Odeon”.

În caietul de sală al montării, regizorul Andrei Șerban publică un text în care insistă asupra faptului că în genul *teatrului documentar*, căruia îi aparține spectacolul, actorilor le e imposibil să se bazeze pe propria lor subiectivitate. Dimpotrivă, „cu *Spovedania* un actor trebuie să caute în direcția opusă decât *eu și iar eu*. Trebuie să pui deoparte experiența ta personală când te afli în fața unui material de viață atât de complex și contradictoriu ca acest caz real, care

te obligă să te gândești la ce înseamnă să fii responsabil lucrând în teatru. Ca artist, ți se cere să încerci să înțelegi viața altora- și nu ca produs al fanteziei tale sau ale altora, ci ca rod al observației și experienței directe. Și astfel te îmbogățești ca actor”. Iar în *Cuvântul înainte la Cartea judecătorilor- Cazul Tanacu*, același Andrei Șerban notează- „Teatrul fiind domeniul meu, am pus în scenă fragmente din ambele cărți ale Tatianeii, cu scopul de a continua explorarea acestui caz în încercarea de a înțelege în mod practic, prin experiență directă, ceva ce mintea analitică nu poate percepe de una singură. Sub acest aspect, teatrul întâlnește viața și astfel ne descoperă o nouă formă de spectacol, aceea a teatrului documentar, o premieră, cel puțin în România. În lucrul cu actorii, am fost animat de același spirit care a călăuzit-o în cartea aceasta pe Tatiana Niculescu Bran, spirit opus dorinței de a arăta cu degetul, de a judeca, de a ne crede superiori celor descriși. Dimpotrivă, observându-i cu un ochi empatic, am ajuns ca, apropiindu-ne de ei, să ne înțelegem mai bine pe noi înșine”.

Am reprodus ample fragmente din cele două texte datorate lui Andrei Șerban, tocmai fiindcă mi se par a rezuma destul de exact scopul și rezultatele spectacolului cu *Spovedanie la Tanacu*. Firește, cu amendamentul că nu e pentru prima oară când pe o scenă românească poate fi văzut ceea ce se cheamă *teatru documentar*. Numai că aici intervine nu doar orgoliul de artist, ci și „vocația reîntemeierii”, despre care făcea vorbire cândva Nicolae Manolescu, într-o carte despre Maiorescu.

Văzut în seara zilei de 3 iulie 2008, spectacolul certifică realitatea

că atât autoarea piesei (mă rog, eu i-aș fi spus mai degrabă *scenariu dramatic*), cât și regizorul și actorii și-au îndeplinit dorința. Montarea are emoție și spontaneitate, actorii Csilla Albert, Richard Balint, Lamia Beligan, Ionuț Caras, Ramona Dumitrean, Cristian Grosu, Cătălin Herlo, Cristina Holtzli, Nicoleta Lefter, Mara Opreș, Relu Poalelungi, Andrea Tokai și Florentina Țilea sunt cu toții foarte buni. Tocmai spre a marca impactul momentului spovedaniei asupra Irinei Cornici (poate și natura ei ușor schizoidă), regizorul a încredințat rolul actrițelor Ramona Dumitrean și Andrea Tokai, una mai bună decât alta. Tocmai pentru a se asigura că e cu totul exclus riscul ca Daniel Corogeanu să fie asimilat unui nou Dracula din Carpați, să fie perceput drept „un preot sadic, cu barbă roșie, care a răstignit o tânără inocentă, cu intenția de a o ucide”, risc semnalat de însuși Andrei Șerban în *Cuvântul înainte la Cartea judecătorilor*, cred că regizorul era îndreptățit să îi ceară tânărului actor Cristian Grosu să pună mai puțină vopsea în pensula cu care își pictează personajul. Cu atât mai mult cu cât între Daniel Corogeanu, cel ce apare pe scenă, și Daniel Corogeanu, cel ce intervine în secvențele filmate

de Mirel Bran se instituie o oarecare sincopă, deloc de dorit atunci când e vorba despre teatru documentar. Secvențe filmate deosebit de revelatorii și cu impact caracterizant și emoțional.

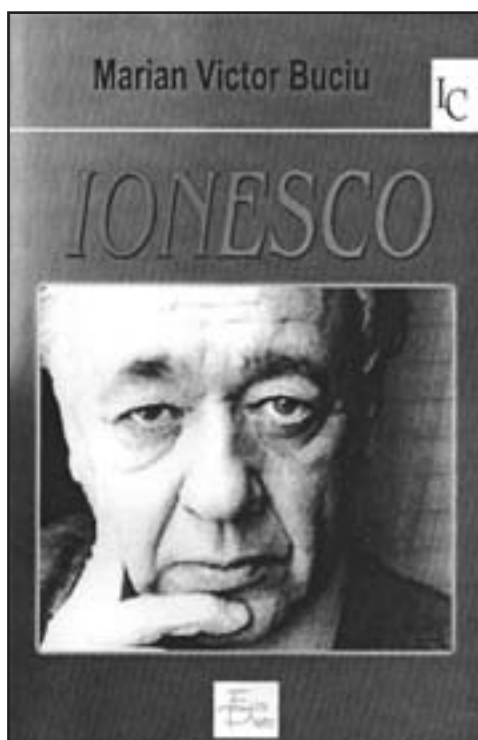
Dincolo de aceste observații, e sigur că spectacolul întărește ideea exprimată de Andrei Șerban în mai sus-amintitul *Cuvânt înainte la Cartea judecătorilor- Cazul Tanacu*. Și anume că „Biserica și justiția s-au grăbit să condamne în urma unei sentințe stabilite de presă”. Cât despre ideea ce se desprinde, fie și în chip secundar din spectacol, cum că Biserica Ortodoxă Română ar fi în primejdie din pricina „ecumenismului” ori „europenismului” la care o expun „ierarhii vânduți străinătății”, o lectură utilă, care completează spectacolul, mi se pare textul lui Andrei Pleșu *Cine se teme de Patriarhul Daniel?*, apărut în *Dilema veche* nr. 229, ieșită pe piață chiar în 3 iulie, ziua în care s-a întâmplat să văd *Spovedanie la Tanacu*.

Nu mi se pare deloc neîndreptățită ipoteza de a vedea în faptele autentice relatate de spectacol o consecință a regimului comunist. Ateismul agresiv, profesat de acesta, își ia revanșa azi, tocmai prin exacerbarea unei intoleranțe ce nu poate avea deloc consecințe pozitive. De meditat.

Mircea Morariu

Ionesco
de Marian Victor Buciu

Pe coperta a patra a cărții sale intitulată simplu *Ionesco* și având subtitlul *Eseu despre onto-retorica literaturii* (Editura EuroPress Group, București, 2008), Marian Victor Buciu reproduce un citat din Matei Călinescu- „Născut în 1909 în Româna, dintr-un tată român și o mamă de origine franceză, Eugen Ionescu/Eugène Ionesco și-a trăit copilăria în Franța, înainte de a se întoarce în România pentru studii secundare și universitare. Critic literar, poet, polemist, romancier, tânărul scriitor român Eugen Ionescu, a cărui primă limbă era franceza -la fel ca și lecturile-, își trăia la modul conflictual dubla identitate culturală, simțindu-se cumva în exil în țara sa natală. Întreaga operă a lui Ionescu face să transpară atât conflictul identitar-cultural, lingvistic, politic, religios, cât și conflictul psihologic între dragostea față de mamă și o profundă ambivalență față de tată și de țara de origine. Din această complexitate rezultă o operă în care comicul și tragicul, ludicul și fantasticul oniric, scepticismul și căutarea spirituală se împletesc permanent într-o sinteză de mare originalitate”.

Îi datorăm lui Gelu Ionescu prima analiză serioasă și de mare rafinament a creației lui Ionescu din etapa sa românească (1927-1940). Cartea

în cauză, predată Editurii *Minerva* în luna ianuarie a anului 1973 și programată să apară, conform planului editorial, fie la sfârșitul anului respectiv, fie la începutul celui următor, nu a văzut lumina tiparului în România decât în 1991, e drept, tot la Editura *Minerva*. În ciuda reticențelor exprimate de autorul însuși (cf. *Copacul din câmpie*, Editura *Polirrom*, Iași, 2003), lucrarea lui Gelu Ionescu continuă să fie de maximă actualitate și un instrument de lucru extrem de folositor. Între timp, în spațiul editorial românesc au apărut și alte cercetări centrate asupra creației ionesciene „din țara tatălui”, fără a produce însă revelații majore, ajungându-se din păcate, în unele cazuri, până la anexarea abuzivă a întregii opere a scriitorului, literaturii române. Astfel se face că o piesă ionesciană e studiată într-un manual de literatură română. În *Prefața la excelenta monografie Eugène Ionesco - teme identitare* (Editura *Junimea*, Iași, 2006), Matei Călinescu subliniază faptul că nu a încercat să îl atașeze pe marele dramaturg literaturii române, nici măcar în mod indirect. „Opera lui majoră e franceză și universală, dar în formula originalității lui intră și dualitatea identitară pe care m-am străduit s-o ilustrez în aceste pagini”.

Fără a fi și fără a pretinde că este o monografie în adevăratul sens al cuvântului, în pofida titlului ce țear îndemna să crezi acest lucru (subtitlul lămuritor apare doar pe pagina de gardă a volumului, nu și pe copertă), cartea *Ionesco* scrisă de profesorul craiovean Marian Victor Buciu e mai puțin preocupată de identificarea și clarificarea conflictelor identitare și existențiale ce transpar din creația ionesciană. Autorul s-a concentrat mai curând pe cercetarea a

ceea ce Matei Călinescu socotea a fi „o sinteză de mare originalitate” pe care o reprezintă scrierile lui Ionesco. Drept pentru care, slujindu-se de instrumentele puse la dispoziție de critica îndatorată retoricii și stilisticii, dar și de critica de factură tematologică și considerând că esențială în creația lui Ionesco e observarea devenirii ființei în timp și spațiu (de aici conceptul de *onto-retorică*), Marian Victor Buciu apreciază scrisul autorului *Cântăreței chele* drept ceea ce aș numi un *spațiu continuu și în devenire*, observând elementele de continuitate din spațiul în cauză. Motiv pentru care, atunci când analizează creația pe tărâm dramaturgic a lui Eugène Ionesco, eseistul ia drept punct de reper *Englezește fără profesor*, urmând într-un anume fel modelul lui Dan C. Mihăilescu, care a inaugurat seria celor cinci volume apărute la Editura *Univers* ce cuprindeau integrala teatrală ionesciană punând în frunte respectiva piesă scrisă în România, provocând astfel destule controverse. *Englezește fără profesor* e, de altfel, așa după cum susținea undeva universitarul clujean Ion Vartic „dovada peremptorie”, cum ar spune juriștii, că absurdul și „teatrul absurdului” s-au născut în România. Și asta fiindcă piesa în cauză a început să fie elaborată în 1942, pe vremea când Ionesco era încă Ionescu, dar făcea demersuri spre a fi numit în serviciile culturale ale Legației României de la Paris.

Însă, indiferent de faptul că a scris în România ori în Franța, Ionesco se identifică prin caracteristica surprinsă de profesorul craiovean în capitolul al doilea al eseului său, capitolul intitulat *Onto-retorica în eseuri, jurnale și în textele românești*. „Obiectul furiei lui Ionesco devine limbajul”, scrie Marian Victor Buciu. Și mai de

parte cercetătorul adaugă- „Va fi greu să acceptăm un Ionesco supus și nu stăpân al cuvintelor, în fluxul și nu în refluxul acestora”. Apoi- „Pentru că discutăm această temă inevitabilă, esențială- cuvintele și E. Ionesco ori cuvintele lui Ionesco- trebuie spus că, dincolo de o poziție auctorială contradictorie, ezitantă, acum el preferă, alege cuvintele așa-zis sănătoase, nude, pentru că tot ce urmează nudității lor e bolnav, alterează comunicarea”. Pentru Ionescu, cel care în România nu prea iubea teatrul (cf. Eugen Simion – *Tânărul Eugen Ionescu*, Fundația Națională pentru Știință și Artă) și care scria că „teatrul este o formă de artă vulgară”, odată cu momentul scrierii piesei *Englezește fără profesor* dar și mai încolo, teatrul devine, așa după cum remarcă Marian Victor Buciu, „o cale a unui fel de revelație, el conține întotdeauna o taină, o metafizică”. După ce va descoperi și conștientiza frumusețea teatrului, „Ionesco nu încetează să trăiască, să gândească, să scrie chiar dacă altceva și altfel decât teatral”. Dar, atât în teatru cât și în celelalte genuri pe care le cultivă la modul excelenței, scriitorul dobândește o originalitate sintetizată în termenii următori de profesorul craiovean- „E. Ionesco este mai curând autorul unei *anti-poetici*. El afirmă negând, construiește distrugând, *face* literatură crezând că literatura nu se poate face. Are probabil literatura în instinct, în sânge, în genă, altfel nu s-ar putea explica de ce este mai aproape de ea cu cât se depărtează mai mult, seamănă cu sinucigașul care se aruncă în cap de la înălțimi amețitoare, dar

ajunge la sol, în picioare, ca un fulg... Negând literatura, fără a putea să o părăsească, el va avea opinii radicale, exclusiviste, în enunțuri cât mai sonore, și despre genurile literare”. O observație ce cred că e lesne transferabilă și își păstrează valabilitatea și atunci când e vorba despre etapa franceză a creației ionesciene, ilustrând tocmai *continuitatea* acesteia.

Găsim în cartea lui Marian Victor Buciu analize pertinente și provocatoare pentru omul preocupat de teatru nu doar la piesa *Englezește fără profesor*. Capitolul *Ființa retorică în spațiu și timp*, cel mai ofertant pentru cercetătorul în domeniul teatrului, se reține și se validează prin comentariile asupra unor piese precum *Setea și foamea*, *Victimele datoriei*, *Noul locatar*, *Uciagaș fără simbrie*, dar mai ales prin cele referitoare la piesele *Regele moare* și *Rinocerii*. În analiza la *Regele moare* atrage atenția minuția analizei impactului timpului. În secvența intitulată *Onto-retorica antropologică* găsim următoarea notație- „teatrul ionescian ilustrează desfigurarea omului”, completată de cea ce susține că „marea temă a teatrului lui Ionesco este *rezistența în uman*, dincolo de condiția care îl face pe om schimbător, precar, efemer”.

Elaborat într-o apreciazabilă perioadă de timp, cu referințe bogate nu doar la creația ionesciană, ci slujindu-se de un eșafodaj teoretic consistent, mai cu seamă de sorginte franceză, eseul *Ionesco* al lui Marian Victor Buciu se numără printre cărțile ce poartă amprenta binefăcătoare a pasiunii și a utilului.

On Air

de Ioan Moldovan

Confirmare de primire

• Le mulțumesc scriitorilor, prieteni, cunoscuți sau necunoscuți, care mi-au trimis cărțile lor cu dedicații (mult prea măgulitoare) sau fără; de asemenea, editurilor care îmi trimit cărți din producția lor. În ultima vreme am primit:

Mălin Stan, *Osemintele treptelor* (poezii); Zeno Ghițulescu, *Singurătăți/Solitudes – ediție bilingvă româno-franceză* (poezii); Ana Ardeleanu, *Coletul cu îngeri* (poeme alese); Mircea A. Diaconu, *Poezia de la „Gândirea”*, ediția a doua revizuită; Ion Ianoși, *80* - ediție alcătuită de Aura Christi și Alexandru Ștefănescu; Virgil Diaconu, *Destinul poeziei moderne*; Rodian Drăgoi, *Lumină de mireasă* (poeme); George Lixandru, *Întunericul luminii/ The Gloom of Light* – poeme/poems; Ion Manta, *Ceața*, roman; Anca Mizumschi, *Poze cu zimți*, poeme; Marius Ghica, *Derrida sau a gândi altfel/ Derrida ou penser autrement și Geneza operei literare. Repere spre o poietică*; Simion Todorescu, *Omul și munca(I), Femeia, dragostea, iubirea și fericirea (II) și Moralia (III)*;

• Un pachet de cărți de la editura Paralela 45: Eugenio Montale, *Ossi di seppia/Oase de sepie*, Antologieși traducere de Ilie Constantin; Richard Rorty și Gianni Vattimo, sub îngrijirea lui Santiago Zabala, *Viitorul religiei. Solidaritate, caritate, ironie*; traducere din italiană de Ștefania Mincu; Jean Baudrillard, *America*, traducere din franceză de Alina Beiu-Deșliu, ediția a II-a, revăzută; Andrew Gross, *Zona albastră*, roman, traducere din engleză și note de Smaranda Nistor; Chelsea Cain, *În inima răului*, thriller, traducere din engleză și note de Onofre Bouvila; Gellu Dorian, *Elegiile de la Dorweiler* (Cartea Sophiei), poezie, postfață de Al. Cistelean.

Revistele care ne vin la redacție:

• *Apostrof* (Cluj-Napoca), *Arca* (Arad), *Argeș* (Pitești), *Astra* (Brașov), *Ateneu* (Bacău), *Axioma* (Ploiești), *Baatul literar* (Bârlad), *Banat* (Lugoj), *Bucovina literară* (Suceava), *Cafeneaua literară* (Pitești), *Calendarul Maramureșului* (Baia Mare), *Calende* (Pitești), *Contemporanul. Ideea Europeană* (București), *Conviețuirea* (Seghedin - Ungaria), *Convorbiri literare* (Iași), *Cronica* (Iași), *Dacia literară* (Iași), *Cultura* (București), *Cultura creștină* (Blaj), *Discobolul* (Alba Iulia), *Echinox* (Cluj-Napoca), *Euphorion* (Sibiu), *Ex Ponto* (Constanța), *Familia* (Petrovasăla-Vladimirovaț, Serbia), *Foaia românească* (Giula, Ungaria), *Litere* (Târgoviște), *Lumina* (Pancevo, Serbia), *Memoria ethnologica* (Baia Mare), *Mișcarea literară* (Bistrița), *Mozaicul* (Craiova), *Nord literar* (Baia Mare), *Oglinzi paralele* (Nădlac), *Orient latin* (Timișoara), *Orizont* (Timișoara), *Poesis* (Satu Mare), *Porto-Franco* (Galați), *Poezia* (Iași), *Ramuri* (Craiova), *Reflex* (Reșița), *Renașterea* (Cluj-Napoca), *Revista română* (Iași), *Salonul literar* (Focșani), *Scrisul românesc* (Craiova), *Secolul 21* (București), *Spiritul critic* (Pașcani), *Steaua* (Cluj-Napoca), *Studii de Știință și Cultură* (Arad), *Suplimentul de cultură* (Iași), *Telegraful Român* (Sibiu), *Timpul* (Iași), *Tomis* (Constanța), *Tribuna* (Cluj-Napoca), *Trivium* (București), *Vatra* (Târgu Mureș), *Verso* (Cluj-Napoca), *Viața Românească* (București).

**CONSILIUL JUDEȚEAN SUCEAVA
CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA
CULTURII TRADIȚIONALE SUCEAVA**

**FESTIVALUL NAȚIONAL DE POEZIE „NICOLAE LABIȘ”
Ediția a XL-a, 2008**

Consiliul Județean Suceava, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava, în colaborare cu Societatea Scriitorilor Bucovineni, Primăria comunei Mălini și Complexul Muzeal Bucovina, organizează ediția a XL-a a **Festivalului național de poezie „Nicolae Labiș”**, în perioada **16 – 19 octombrie 2008**, la Suceava și Mălini.

Concursul își propune să descopere, să sprijine și să promoveze noi și autentice talente în rândul tinerilor creatori de poezie.

R E G U L A M E N T

1. Sunt acceptate în concurs numai lucrări în limba română, **nepublicate și nepremiate** la alte concursuri literare.
2. La concurs pot participa autori care nu au depășit vârsta de **30 de ani**, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au debutat editorial și nu au obținut Marele Premiu la edițiile precedente ale concursului.
3. Lucrările, dactilografiate în **cinci (5) exemplare**, vor fi trimise pe adresa:
**Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava,
Str. Universității nr. 48,
Suceava, 720228**
4. Lucrările se trimit până la data de **17 septembrie 2008**. Ele vor purta în loc de semnătură un **motto** ales de autor. În coletul poștal va fi introdus un plic închis (având același motto), care va conține un **Curriculum Vitae** al autorului. În Curriculum

---

Vitae se va specifica în mod obligatoriu: numele și prenumele autorului, locul și data nașterii, naționalitate, studii, activitate literară, adresa completă, numărul de telefon și eventual adresa electronică.

5. Fiecare participant are dreptul de a se înscrie în concurs cu minimum **cinci (5) poezii și maximum zece (10)**.
6. Lucrările nu se returnează, ele urmând a intra în patrimoniul concursului „Nicolae Labiș”, iar laureații vor fi publicați în „Caiete mălinene”, volum editat de Centrul Culturii Tradiționale Suceava.
7. Laureații vor fi anunțați până la data de 10 octombrie 2008, pentru a fi prezenți la festivitatea de premiere, precum și la manifestările prilejuite de finalizarea concursului, care vor avea loc la Suceava și Mălini între 16 și 19 octombrie 2008. Manifestările vor consta în lansări de carte, conferințe literare, expoziții, spectacol omagial, șezători literare, recitaluri de poezie, vizite la muzee și monumente de artă din județ, realizate cu participarea membrilor juriului și a altor personalități literare. Organizatorii asigură cazarea și cheltuielile de transport (bilete de tren – clasa a doua). În eventualitatea în care laureații doresc să fie însoțiți și de alte persoane, acestea trebuie să-și suporte integral toate cheltuielile, iar organizatorii trebuie anunțați până cel mai târziu la data de 14 octombrie 2008, pentru a face rezervările necesare.
8. Juriul concursului va fi alcătuit din critici literari, membri ai Uniunii Scriitorilor din România.
9. Membrii juriului nu mai pot schimba ulterior ordinea rezultată în urma jurizării.
10. Pentru cele mai valoroase lucrări prezentate în concurs, juriul va acorda următoarele premii:
  - Marele premiu „NICOLAE LABIȘ”
  - Premiul I
  - Premiul II
  - Premiul III

Vor fi acordate, în funcție de posibilități, și premii ale unor reviste literare.

Relații suplimentare: tel: **0745-773290**

ORGANIZATORII